

รายงานการวิจัย

แผนงานวิจัย เรื่อง

ผ้าขึ้นต้นจกตระกูลราชบุรี: ประวัติศาสตร์, ความรู้, การพัฒนาผลิตภัณฑ์และ
การตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

Teen Chok Fabric of Ratchaburi Clan: History, Knowledge, Product
Development and Marketing in Buddhist Way to Increase
Competitiveness

โดย

พระครูวาทีวรวัฒน์, ดร.

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

พ.ศ. ๒๕๖๕

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU 65027

รายงานการวิจัย

แผนงานวิจัย เรื่อง

ผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี: ประวัติศาสตร์, ความรู้, การพัฒนาผลิตภัณฑ์และ
การตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน
Teen Chok Fabric of Ratchaburi Clan: History, Knowledge, Product
Development and Marketing in Buddhist Way to Increase

โดย

พระครูวาทีวรวัฒน์, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

พ.ศ. ๒๕๖๕

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU 65027

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

Research Program

Teen Chok Fabric of Ratchaburi Clan: History, Knowledge, Product
Development and Marketing in Buddhist Way to Increase

By

Phrakhru Wateeworawat, Dr.

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Ratchaburi Buddhist College

B.E. 2565

Research Project Founded by Mahachulalongkornrajavidyalaya University

MCU 65027

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานวิจัย	: ผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี: ประวัติศาสตร์, ความรู้, การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน
ผู้วิจัย	: พระครูวาทีวรัณณ, ดร.
ส่วนงาน	: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
ปีงบประมาณ	: ๒๕๖๕
ทุนอุดหนุนการวิจัย	: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) และสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) พัฒนาฐานข้อมูลประวัติศาสตร์และพัฒนาการของมรดกวัฒนธรรมผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี ๒) พัฒนาระบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี ๓) พัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์วิถีพุทธของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี และ ๔) พัฒนานวัตกรรมการตลาดวิถีพุทธของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี เป็นการวิจัยและพัฒนา (R&D) ได้แก่ การวิจัยเชิงเอกสาร ใช้การค้นคว้าหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม จากวิธีการสุ่มแบบเจาะจง จำนวน ๑๕ ท่าน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ โดยการสุ่มแบบแบบเจาะจง จำนวน ๑๐ ท่าน ผลการวิจัยพบว่า

๑. ฐานข้อมูลประวัติศาสตร์และพัฒนาการของมรดกวัฒนธรรมผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

ชาวไทย-ยวนราชบุรีมีเชื้อสายมาจากเมืองเชียงแสน ก่อนปีพุทธศักราช ๒๓๔๗ “โยนกเชียงแสนนคร” (ปัจจุบัน คือ อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย) ประวัติศาสตร์กลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวนราชบุรี แบ่งออกเป็น ๓ ช่วง ได้แก่ ๑) กลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวนดั้งเดิม ชาวไท-ยวนราชบุรี มีภูมิลำเนาตั้งเดิมอยู่ที่ “เชียงแสน” ตั้งแต่สมัยล้านนา ล้านช้าง ๒) กลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวนราชบุรี ตั้งถิ่นฐานอยู่ริมแม่น้ำแม่กลองริมฝั่งขวา ถัดจากตัวเมืองปัจจุบันไปทางทิศตะวันออกประมาณ ๒ กิโลเมตร และ ๓) กลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวนกลุ่มต่างๆ ในราชบุรีปัจจุบัน กลุ่มใหญ่ตั้งถิ่นฐานในเขตตำบลคูบัว ส่วนประวัติศาสตร์วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวนราชบุรี ได้แก่ มรดกทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวน ประเพณีที่สืบทอดหลายชั่วอายุคน ได้แก่ ๑) ประเพณีไปเซิ้ง ๒) ประเพณีเที่ยวช่วง และ ๓) ประเพณีบุญกลางบ้าน การละเล่นพื้นบ้าน ได้แก่ ๑) จ้อย ๒) ต่อไก่ ๓) ผีฮ้อ หรือผีกะลา ๔) ผีสุ่ม และ ๕) ผีเมงกวัก ความเชื่อ ทุกครัวเรือนของไท-ยวน ยังคงเชื่อและนับถือผีบรรพชน อาทิ บรวงสรวง (เลี้ยงผี) อาทิ เมื่อลูกสาวบ้านใดแต่งงานหรือทำผิดผีจะต้องไปบอกกล่าว หรือขอขมาผีประจำตระกูล

(ผิบรรพชน) และการแต่งกาย ชาวไท-ยวนนิยมนุ่งชิ้นผ้าฝ้ายทอด้วยกี่ทอมือ ที่มีการยกมุกเป็น ลวดลายดอกและมีสีสันทสวยงาม กล่าวคือการแต่งกายของผู้หญิงชาวไท-ยวนสมัยแรกยุคถิ่นฐาน ดั้งเดิม คือ นุ่งผ้าชิ้นตีนจก ชิ้นตา ชิ้นขีว ชิ้นแล และเคียนอกด้วยผ้าแถบเมื่อต้องทำงานหรือทอผ้าใน บ้าน ทั้งนี้ ผู้หญิงที่มีฐานะจะสวมสร้อยทองที่คอ สร้อยถั่วแปบ (สายสะพาย) และการแต่งกายของ ผู้ชายไท-ยวน นุ่งกางเกงชักปอกย้อมสีคล้ำ (คล้ายกางเกงจีน) สวมเสื้อแถบแดง ตกแต่งด้วยกระดุม เงิน คาดเอวด้วยกระเป๋าลูกสำหรับใส่สัมภาระ สำหรับลายผ้าตีนจกหลักมี ๙ ลาย ได้แก่ ๑) ลายดอก เขียว ๒) ลายกาบ ๓) ลายหน้าหมอน ๔) ลายโค้งแก้ง ๕) ลายกาบดอกแก้ว ๖) ลายโค้งแก้งซ้อนเขียว ๗) ลายกาบซ้อนหัก ๘) ลายหักนกคู่ และ ๙) ลายแคทราย

๒. กระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าชิ้นตีนจกตระกูล ราชบุรี

การจัดการความรู้เริ่มจากการก่อตั้งจิตอาสาถิ่นฐานบ้านคูบัว เพื่อฟื้นฟูศิลปการทอผ้า ตีนจกของชาว ไท-ยวน โดยปราชญ์ชาวบ้านของตำบลคูบัวที่ต้องการฟื้นฟูการทอผ้าตีนจก อันเป็น วัฒนธรรมของชาวไท-ยวน โดยระยะเริ่มต้นอาศัยวัดเป็นศูนย์กลาง แนวทางการจัดการศูนย์การ เรียนรู้ชุมชนแบ่งออกเป็น ๓ ระยะ คือ ๑) ช่วงการก่อตั้ง มีคณะผู้ก่อตั้งหรือแกนนำที่มีคุณสมบัติ สำคัญ ได้แก่ ความเสียสละ ความตั้งใจ/ปณิธานในการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ๒) ช่วงการดำเนินการ คือ ต้องมีวิธีการดำเนินการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่เหมาะสม โดยไม่จำเป็นต้องจัดทำสำเร็จสมบูรณ์ แบบในคราวเดียว และ ๓) ช่วงการพัฒนา คือ พิพิธภัณฑ์ต้องทำการวิเคราะห์ข้อจำกัดของพิพิธภัณฑ์ ท้องว่ามีข้อจำกัดในด้านใด ส่วนการพัฒนาแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ ๑) ระดับครัวเรือน มีระบบการสอนให้บุตร-หลานให้เรียนรู้วิธีการทอผ้าชิ้นตีนจก เพื่อให้ตระถึง ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชาวไท-ยวน และศิลปหัตถกรรมของชาวไท-ยวนดั้งเดิม มีการนำ เทคนิคการทอผ้ามาใช้ การจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้แก่เยาวชนการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ อาทิ ยาม พวงหรีด กระเป๋า เสื้อ และการพัฒนารูปแบบที่ตรงกับความต้องการและสอดคล้องกับศักยภาพ และเทคโนโลยี และ ๒) ระดับกลุ่มสมาชิก/วิสาหกิจชุมชน มีการนำรูปแบบการทอผ้าที่กระตุก ซึ่งมี การเปลี่ยนแปลงการทอสมัยโบราณโดยช่างทอรุ่นเก่า เป็นการใช้นวัตกรรมโดยช่างสมัยใหม่ การเพิ่ม ช่องทางการตลาด การสร้างวัสดุทดแทน การจัดให้มีการทอผ้าให้กับชุมชน สำหรับรูปแบบการจัดการ ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มี ๖ ขั้นตอน ได้แก่ ๑) การกำหนดความรู้ที่ต้องการ ช่วยให้บุคคลและ องค์กรสามารถประเมินศักยภาพของตนเองได้จากความรู้ที่มีและความรู้ที่ต้องการ เพื่อเป็นแนวทาง สำหรับการได้มาซึ่งความรู้ ๒) การแสวงหาความรู้จากภายนอก การทำงานร่วมกับพันธมิตรทางธุรกิจ การจัดจ้างหน่วยงานภายนอก และการจัดจ้างที่ปรึกษา ๓) การพัฒนา/สร้าง/บูรณาการความรู้ เป็น การนำเอาความรู้มาบริหารจัดการ ให้อยู่ในรูปแบบที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ตามความต้องการ ๔) การถ่ายทอด/แบ่งปัน/กระจาย/เผยแพร่/แลกเปลี่ยนความรู้ เป็นการถ่ายทอดความรู้แฝงและ

ความรู้แบบชัดแจ้ง จากต้นทางไปยังปลายทางความรู้ ๕) การประยุกต์ใช้ความรู้และนำความรู้กลับมาใช้ใหม่ เป็นสิ่งสำคัญ เพราะไม่ว่าองค์กรจะมีความรู้มากหรือน้อยเพียงใด และ ๖) การจัดเก็บ/รักษา/ปรับปรุง/ตรวจสอบความรู้ให้มีความถูกต้องและทันสมัย วัฒนธรรม ความเชื่อ และค่านิยมเกี่ยวกับการทอผ้าไท-ยวน

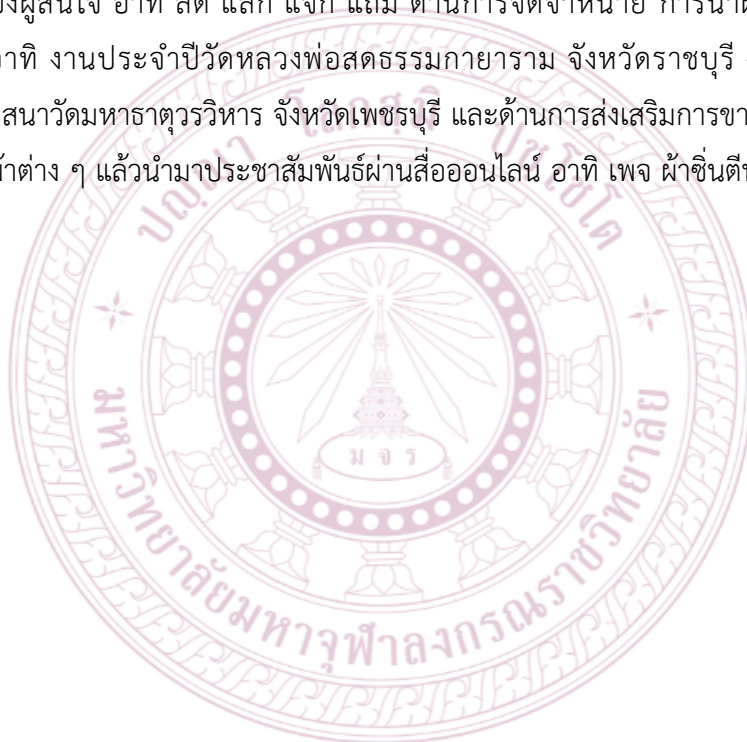
๓. ผลผลิตเชิงสร้างสรรค์วิถีพุทธของกลุ่มสมาชิพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

กลุ่มสมาชิพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี ได้พัฒนาสี่สัน รูปแบบ การประยุกต์ใช้สินค้า นำไปพัฒนาในการสร้างได้ หรือนำไปพัฒนาเป็นสินค้าอื่นๆ และการประชาสัมพันธ์ ด้วยการร่วมมือจากกลุ่มสมาชิก เพื่อสร้างงานสี่ ลาย และดีไซน์ให้มากขึ้น สร้างระบบการจัดทำแบบการแต่งกายที่เป็นแบบแผนการเรียนรู้ หรือการแสดงให้เห็นชาวบ้านหรือหน่วยงานต่าง ๆ แต่งกายด้วยชุดผ้าขึ้นตีนจกเดือนละ ๑ วัน เพื่อให้ชาวต่างชาติ หรือชาวต่างจังหวัด ได้เห็นเอกลักษณ์กายแต่งกายชาวไท-ยวนราชบุรี การประยุกต์สินค้าให้มีความหลากหลายสอดคล้องต่องานที่จัดขึ้น การออกแบบเป็นเสื้อผ้าตามแฟชั่น หรือตามเทศกาลต่าง ๆ การแปรรูปตามผลิตภัณฑ์ที่น่าสนใจของกลุ่มผู้บริโภค การประลายที่มีอยู่แล้วไปใช้กับอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มลูกค้า หรือผู้สนใจนำไปใช้กับงานที่มีความแตกต่างกันตามลักษณะงาน อาทิ งานบวช งานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ ออกแบบลายให้เข้ากับบรรยากาศ และความสนใจของผู้มาร่วมงาน คือ การจัดทำยาม ตาลปัตร ของที่ระลึก กระติกน้ำ ผ้าคลุมโต๊ะ ผ้าคลุมเก้าอี้ วัสดุห่อหุ้มอาหาร คณะผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถร่วมกันออกแบบได้ ๒ ลาย ได้แก่ ๑) ลายคน และ ๒) ลายปลา การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอขึ้นตีนจกเชิงสร้างสรรค์และบรรจุกิจกรรมของกลุ่มชาติไท-ยวนราชบุรี พัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบ ๕ แนวทาง ได้แก่ ๑) การเพิ่มจำนวนลวดลายบนผืนผ้า ๒) การปรับลดจำนวนลวดลายบนผืนผ้า ๓) การพัฒนาผ้าทอขึ้นตีนจกให้มีเป็นลวดลายใหม่ ๔) การใช้วัตถุดิบของเส้นด้ายย้อมสีธรรมชาติ และ ๕) การสร้างตราสัญลักษณ์ ทั้งนี้ แนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่ม ๕ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านผู้นำกลุ่ม ๒) ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ ๓) ด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญา ๔) ด้านการส่งเสริมของหน่วยงานภาครัฐ และ ๕) การจัดจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ กลุ่มสมาชิพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี สร้างผลิตและพัฒนารูปแบบให้เป็นที่ยอมรับในสังคมตามยุคสมัย เพื่อให้สอดคล้องกับทุกเทศกาล โดยกลุ่มสนใจบริโภคสินค้าที่มีความเป็นเอกลักษณ์ และมีมูลค่าระยะยาวที่สร้างผลกำไรได้ โดยนำเสนอสินค้าผ้าขึ้นตีนจกเข้าสู่เวทีสากล มีตลาดรองรับในการจัดจำหน่ายผ้าตามชุมชน และจังหวัดต่าง ๆ ที่ส่งเสริมผลิตภัณฑ์สินค้าพื้นถิ่น เพราะสินค้าที่ได้จากการทอด้วยผ้าขึ้นตีนจกจะมีคุณค่าในตัวเอง อาจสร้างตลาดผ้าขึ้นตีนจกราชบุรีขึ้นในอนาคต

๔. นวัตกรรมการตลาดวิถีพุทธของกลุ่มสมาชิพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

กลยุทธ์การตลาดวิถีพุทธของกลุ่มสมาชิพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี คือ การสร้างตลาดจำหน่ายสินค้าที่ยั่งยืน ใช้ระบบการประชาสัมพันธ์ในหลากหลายต่อเนื่อง การสร้างจุดขาย การทอมี

การสร้างอัตลักษณ์ที่น่าสนใจ การจัดให้มีการแสดงสินค้าตามสถานที่ต่างๆ รวมทั้งการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านผ้าขึ้นตีนจกภายในชุมชน กลุ่มได้สร้าง ๕ แนวทาง คือ ๑) การเพิ่มจำนวนลวดลายบนผืนผ้า ๒) การปรับลดจำนวนลวดลายบนผืนผ้า ๓) การพัฒนาผ้าทอตีนจกให้มีเป็นลวดลายใหม่ ๔) การใช้วัตถุดิบของเส้นด้ายย้อมสีธรรมชาติ และ ๕) การสร้างตราสัญลักษณ์ เพื่อการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้ผ้าลายจกตระกูลคุบัว เป็นผ้าที่มีชื่อเสียงและเป็นสินค้าที่ได้รับการยอมรับจากลูกค้าทั่วประเทศ กลุ่มจึงนำหลักการตลาด “4Ps” ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ การผลิตผลิตภัณฑ์ที่ตรงกับความต้องการและความต้องการของผู้ซื้อ ที่นำเสนอประวัติการทอผ้าขึ้นนั้น ๆ ขึ้นมา โดยการอิงพื้นที่ที่ได้รับการยอมรับอาทิ ผ้าลายจกตระกูลคุบัว ด้านราคา กำหนดให้ราคามีความหลากหลายสอดคล้องกับกำลังซื้อของผู้สนใจ อาทิ ลด แลก แจก แถม ด้านการจัดจำหน่าย การนำผลิตภัณฑ์ไปออกบูธจำหน่าย อาทิ งานประจำปีวัดหลวงพ่อดุสิตธรรมกายาราม จังหวัดราชบุรี งานสัปดาห์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาวัดมหาธาตุวรวิหาร จังหวัดเพชรบุรี และด้านการส่งเสริมการขาย การให้ฟรีเซนเตอร์สวมใส่เสื้อผ้าต่าง ๆ แล้วนำมาประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ อาทิ เฟซบุ๊ก ผ้าขึ้นตีนจก ราชบุรี

Research Title : Teen Chok Fabric of Ratchaburi Clan: History, Knowledge, Product Development and Marketing in Buddhist Way to Increase

Researchers : Phrakhru Wateeworawat, Dr.

Department : Mahachulalongkornrajavidyalaya University,
Ratchaburi Buddhist College

Fiscal Year : 2565/2022

Research

Scholarship Sponsor : Thailand Science Research and Innovation (TSRI)
And Buddhist Research Institute
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ABSTRACT

The objectives of this research were to 1) develop a database on the history and development of the Ratchaburi family's Teen Jok Sarong cultural heritage; 2) develop a knowledge management process of the local knowledge of the Ratchaburi family's Teen Jok Sarong livelihood group; 3) develop Buddhist creative products of the Right Livelihood Group. and 4) development of marketing innovations in Buddhist way of life of the Ratchaburi family's Teen Jok Sarong. It is research and development (R&D), including documentary research. Used to research books, documents and related research. qualitative research Use interviews with key informants. according to the representative nature of the appropriate sample From the random sampling method, 15 people and specific group discussions. By random purposive sampling of 10 people. The research results showed that

1. Historical database and development of the Teen Jok Sarong cultural heritage of the Ratchaburi family. The Thai-Yuan people of Ratchaburi are descended from Chiang Saen. Before the year 2347 B.E. "Yonok Chiang Saen Nakhon" (currently Chiang Saen District Chiang Rai Province) The history of the Thai-Yuan ethnic group of Ratchaburi is divided into 3 periods: 1) the original Tai-Yuan ethnic group. Thai-Yuan people in Ratchaburi Originally domiciled in "Chiang Saen" since the Lanna, Lan Xang

periods. 2) Thai-Yuan ethnic group, Ratchaburi settled on the right bank of the Mae Klong River next to the present city about 2 kilometers to the east, and 3) various Thai-Yuan ethnic groups in Ratchaburi today A large group settled in Khu Bua sub-district. As for the cultural history of the Thai-Yuan ethnic group in Ratchaburi, including the cultural heritage of the Thai-Yuan ethnic group. Traditions that have been handed down for many generations are 1) Pai Sheng Tradition 2) Tiew Kuang Tradition and 3) Bun Klang Ban Tradition Folk games include 1) Joy 2) Tor Kai 3) Phi Aor or Phi Kala 4) Phi Sum and 5) Phi Makwak Beliefs in every Thai-Yuan household. Still believe and respect ancestral spirits such as sacrifices (raising ghosts), for example, when a daughter in any house gets married or does something wrong, the ghost must be told. Or asking for forgiveness for family ghosts (ancestral ghosts) and dress Thai-Yuan people like to wear a cotton sarong woven with a hand-woven loom. with pearl raised into floral patterns and beautiful colors That is to say, the dress of Thai-Yuan women in the early days of the original settlement era, i.e. wearing a skirt, such as Teen Jok, Sin Ta, Sin Xiu, Sin Lae, and wearing a striped cloth when working or weaving in the house. Neck, Peanut necklace (sash) and Thai-Yuan men's dress. Dressed in dark-dyed trousers (similar to Chinese pants) wearing a red lab coat decorated with silver buttons Belted with a knitted pocket for carrying luggage. There are 9 main patterns for Teen Jok fabric: 1) Xia flower pattern 2) Flap pattern 3) Pillow face pattern 4) Flap pattern 5) Flap flower pattern 6) Xia overlap pattern 7) Flap broken pattern 8) deduction of a pair of birds and 9) Khae Sai pattern

2. The process of knowledge management of local wisdom of the Teen Jok Sarong Living Group of the Ratchaburi family. Knowledge management started from the establishment of Baan Khu Bua miscellaneous goods. To revive the art of weaving Tin Jok of the Thai-Yuan people by villagers of Khu Bua Sub-district who want to revive Teen Jok weaving. which is the culture of the Thai-Yuan people By the beginning, relying on the temple as the center The community learning center management approach is divided into 3 phases: 1) the establishment phase There must be a group of founders or leaders who have important qualities such as sacrifice, determination/determination in establishing a local museum. and 3) the development phase, i.e. the museum must analyze the limitations of the local

museums to see what limitations are there. As for the development of the knowledge management model of local wisdom, namely: 1) at the household level There is a teaching system for children - grandchildren to learn how to pipe Sarong Teen Jok. in order to realize the history of the Tai-Yuan people and handicrafts of the traditional Tai-Yuan people The fabric piping technique is used. Organizing a learning curriculum for young people to transform into various products such as bags, wreaths, bags, shirts, and developing designs that meet their needs and are in line with their potential and technology; and 2) the livelihood/community enterprise level. The pattern of cloth piping is introduced. which has changed ancient weaving by old weavers It is the use of technology by modern technicians. adding marketing channels creating alternative materials organizing weaving for the community For the knowledge management model of local wisdom, there are 6 steps: 1) the determination of required knowledge; It enables individuals and organizations to assess their potential based on their knowledge and desired knowledge. as a guideline for acquiring knowledge; 2) seeking knowledge from the outside working with business partners outsourcing and hiring of consultants 3) development/creation/integration of knowledge It is bringing knowledge to management. In a form that can be utilized as needed. 4) Transfer/share/distribute/disseminate/exchange of knowledge. It is the transfer of latent knowledge and explicit knowledge. from the source to the end of knowledge 5) application of knowledge and reusing knowledge is important because no matter how much or how little knowledge the organization has; and 6) storing/maintaining/improving/checking knowledge to be accurate and up-to-date, culture, beliefs and values about Thai-Yuan weaving.

3. Creative products of the Buddhist way of life of the Teen Jok Sarong of the Ratchaburi family. Teen Jok Sarong Livelihood Group, Ratchaburi family has developed colors, patterns, product applications can be developed to create or develop into other products and public relations with the cooperation of members to create more colors, patterns and designs Create a system for creating a dress pattern that is a learning model. Or showing the villagers or various agencies to dress up in the Teen Jok cloth one day a month for foreigners or people from other

provinces saw the unique costumes of the Thai-Yuan people of Ratchaburi application of a variety of products in line with the events held The design is fashionable clothing. Or according to various festivals, processing according to products that are of interest to consumer groups Existing effects can be applied to various devices. in order to reach customer groups or those who are interested to apply to work that is different according to the nature of work, such as ordination, weddings, housewarming Design patterns to match the atmosphere. And the interest of the participants is the making of bags, Talapat, souvenirs, water flasks, table covers, chair covers. food wrapping material Researchers and participants can work together to design 2 patterns: 1) Human pattern and 2) Fish pattern. The development of creative woven fabric products and packaging of the Thai-Yuan Ratchaburi National Group. There are 5 approaches to prototype product development: 1) increasing the number of patterns on the fabric, 2) reducing the number of patterns on the fabric, 3) developing the woven foot jok fabric to have new patterns, 4) using natural dyed yarn raw materials, and 5) In this regard, the guidelines for creating added value are 5 aspects, namely 1) group leadership, 2) product design, 3) wisdom transfer, 4) promotion by government agencies, and 5) product distribution. Teen Jok Sarong Livelihood Group, Ratchaburi family Create, produce, and develop styles to be accepted in society according to the era. to be consistent with every festival by groups interested in consuming products that are unique and has a profitable long-term value By presenting Teen Jok Sarong products to the international stage There is a market to support the distribution of cloth by the community. and provinces that promote local products Because products obtained from weaving with Teen Jok fabric have their own value. may create a market for the Teen Chok Ratchaburi fabric market in the future

4 . Buddhist marketing innovations of the Teen Jok Sarongs of the Ratchaburi Family. The Buddhist marketing strategy of the Ratchaburi family's livelihood sarong is to create a sustainable market for selling products. Use public relations systems in a variety of successively Creating a selling point, handcrafting, creating an interesting identity organizing exhibitions at various locations Including the establishment of Teen Jok skirt housewives within the community. The group has

created 5 approaches, namely 1) increasing the number of patterns on the fabric, 2) reducing the number of patterns on the fabric, 3) developing the woven foot Jok fabric into new patterns, 4) using natural dyed yarn raw materials, and 5) creating a badge in order to add value to the product. However, the Chok pattern of the Ku Bua family is a famous fabric and is a product that is accepted by children all over the country. The group then applied the marketing principle "4 Ps", namely, product. Producing products that meet the interests and needs of buyers that presents the history of weaving that particular piece of fabric based on recognized areas such as Chok pattern fabric from the Ku Bua family. In terms of price, the price is set to be varied in accordance with the purchasing power of interested people, such as discounts, exchanges, giveaways, and distribution. Bringing products to the booth for sale, such as the annual event of Wat Luang Por Sod Thammakayaram. Ratchaburi Province Buddhist Promotion Week at Wat Mahathat Worawihan Phetchaburi Province and sales promotion. Having the presenters wear various clothes and publicizing them through online media such as Pha Sin Teen Jok page, Ratchaburi.

กิตติกรรมประกาศ

แผนการวิจัยเรื่อง “ผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี: ประวัติศาสตร์, ความรู้, การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน” ประกอบด้วย โครงการวิจัยย่อย ๔ โครงการ ได้แก่ โครงการย่อยที่ ๑ เรื่อง “ประวัติศาสตร์และพัฒนาการของมรดกวัฒนธรรมผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี” โครงการย่อยที่ ๒ เรื่อง “การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี” โครงการย่อยที่ ๓ เรื่อง “การพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์วิถีพุทธของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี” และโครงการย่อยที่ ๔ เรื่อง “กลยุทธ์การตลาดออนไลน์วิถีพุทธของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี”

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) และสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่สนับสนุนงบประมาณการวิจัย ๒๕๖๕

ขออนุโมทนาขอบผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง ๑๕ ท่าน ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ทั้ง ๑๐ ท่าน และผู้เข้าร่วมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการทั้ง ๕๐ คน ตลอดจนทีมงานวิจัยและผู้มีส่วนร่วมทุกท่านที่ขับเคลื่อนโครงการวิจัยนี้จนประสบความสำเร็จทุกประการ

ผู้วิจัย

พระครูวาทีวรวัฒน์, ดร.

๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๖

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญแผนภาพ	ญ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๓ ปัญหาการวิจัย	๓
๑.๔ ขอบเขตการวิจัยและกรอบแนวคิด	๔
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๘
๑.๖ ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย	๙
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๑๐
๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับชาติพันธุ์ไท-ยวน	๑๐
๒.๒ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี	๑๖
๒.๓ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนา	๑๘
๒.๔ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับคติชนวิทยา	๓๗
๒.๕ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น	๔๓
๒.๖ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการความรู้	๔๗
๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕๔
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๕๙
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๕๙
๓.๒ พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย	๖๑

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
๓.๓ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ	๖๑
๓.๔ เครื่องมือการวิจัย	๖๓
๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย	๖๖
๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล	๖๗
๓.๗ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย	๖๘
บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๗๐
๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลฐานข้อมูลประวัติศาสตร์และพัฒนารองของมรดก วัฒนธรรมผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี	๗๑
๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลกระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของ กลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี	๙๑
๔.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์วิถีพุทธของ กลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี	๑๑๑
๔.๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนวัตกรรมการตลาดวิถีพุทธของกลุ่มสัมมาชีพ ผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี	๑๒๗
๔.๕ องค์ความรู้จากการวิจัย	๑๔๕
๔.๕.๑ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย	๑๔๕
๔.๕.๒ องค์ความรู้ที่สังเคราะห์ได้จากการวิจัย	๑๔๙
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๑๕๑
๕.๑ สรุป	๑๕๑
๕.๒ อภิปรายผล	๑๕๕
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๖๓
๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	๑๖๔
๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ	๑๖๔
๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป	๑๖๔
บรรณานุกรม	๑๖๕

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
ภาคผนวก	๑๗๐
ภาคผนวก ก หนังสือขอสัมภาษณ์	๑๗๑
ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์	๑๘๗
ภาคผนวก ค แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ	๑๙๓
ภาคผนวก ง ภาพประกอบ	๒๐๑
ภาคผนวก จ รายชื่อผู้ให้ข้อมูล	๒๐๓
ประวัติผู้วิจัย	๒๐๖

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๒.๑	การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแต่ละฉบับ	๓๑
๔.๑	การวิเคราะห์ SWOT Analysis ตลาดฟ้าขึ้นดินจกตระกูลราชบุรี	๑๓๐

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่

หน้า

๑.๑ กรอบแนวคิดการวิจัย

๗

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
๔.๑	ผลิตภัณฑ์ผ้าขึ้นตีนจก
๔.๒	ผ้าจกทอมือ
๔.๓	ผ้าขาวม้า
๔.๔	เครื่องทอผ้าตีนจก
๔.๕	ผลิตภัณฑ์ผ้าขึ้น
๔.๖	ผลิตภัณฑ์กระเป๋
๔.๗	ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตางค์
๔.๘	ผลิตภัณฑ์ย่าม
๔.๙	ผลิตภัณฑ์เสื้อบุรุษ-เสื้อสตรี
๔.๑๐	ผลิตภัณฑ์ลายผ้าตีนจกลายคน
๔.๑๑	ผลิตภัณฑ์ลายผ้าตีนจกลายปลา
๔.๑๒	เพจ ผ้าขึ้นตีนจก ราชบุรี
๔.๑๓	ฟรีเซนเตอร์สวมใส่เสื้อลายจก

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประวัติศาสตร์จังหวัดราชบุรีมีมายาวนานก่อนที่จะประเทศไทยจะก่อกำเนิดขึ้นเป็นรัฐชาติ โดยเป็นดินแดนที่มีชื่อปรากฏในสมัยทวารวดี ซึ่งในยุคนั้นยังไม่มีกำหนดดินแดนที่แน่นอน กลุ่มคนกลุ่มต่าง ๆ ที่อาศัยในพื้นที่บริเวณดังกล่าวจึงมีความผสมผสานวัฒนธรรม ความเชื่อ และประเพณีร่วมกันมาก^๑ ราชบุรีจึงเป็นพื้นที่สังคมพหุวัฒนธรรมหลากหลายชาติพันธุ์ ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยพื้นถิ่น กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายจีน กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายมอญ กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายยวน กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายเขมร กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายลาวโซ่ง และกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายลาวเวียง

ยวนราชบุรี เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอัตลักษณ์ทั้งทางภาษาและวัฒนธรรม นักภาษาศาสตร์จัดกลุ่มภาษายวนให้อยู่ในตระกูลภาษาไท-กระได ภาษายวนมีอัตลักษณ์ทั้งภาษาพูดและภาษาเขียนที่คล้ายคลึงกับภาษาไทยถิ่นเหนือและมีการใช้รูปอักษรธรรมล้านนาในการบันทึกคัมภีร์ทางพุทธศาสนา โดยเฉพาะคัมภีร์ใบลาน และในส่วนของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของยวนที่ยังคงดำรงอยู่ คือ ภาษาพูด ผู้เฒ่าผู้แก่ชาวยวนยังคงพูดภาษายวนกับลูกหลานในชุมชน ทว่าอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมบางอย่างเริ่มสั่นคลอนในปัจจุบัน^๒

ทั้งนี้ ฝ้าจากตระกูลราชบุรี ถือเป็นมรดกทางภูมิปัญญาของไท-ยวน ที่เคลื่อนย้ายถิ่นฐานจากเมืองเชียงแสนมาตั้งหลักแหล่งที่จังหวัดราชบุรี ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๓๔๗ ที่แสดงเอกลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมธรรมการทอผ้าจากด้วยการใช้หูกทอผ้าแบบโบราณ พุงกระสวยด้วยมือ ย้อมด้วยสีธรรมชาติ เป็นการทอที่ทำให้เกิดลวดลายผ้าไปพร้อม ๆ กัน การจกคือการทอลวดลายบนผืนผ้าด้วยวิธีการเพิ่มด้ายเส้นพุ่งพิเศษเข้าไปเป็นช่วง ๆ ไม่ติดต่อกันตลอดหน้ากว้างของผ้า การจกจะใช้ไม้หรือขนเม่นหรือนิ้วมียอกขึ้นจก (ควัก) เส้นด้ายสีสันท่าง ๆ ขึ้นมาบนเส้นยืนให้เกิดลวดลายตามที่ต้องการ

^๑บุญยัจริย สรสีสม, สงคราม ๙ ท้า และประวัติศาสตร์เมืองราชบุรี: กระบวนทัศน์การสืบสานอัตลักษณ์ ๘ กลุ่มชาติพันธุ์, (ราชบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, ๒๕๕๕), หน้า ๑.

^๒เรื่องเดียวกัน, หน้า ๙.

ผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี เป็นผ้าจกที่พบในหมู่ช่างทอผ้าชาวไท-ยวน ในจังหวัดราชบุรี มีแหล่งกำเนิดแตกต่างกัน โดยแบ่งตามลักษณะของลวดลายได้เป็น ๓ ตระกูลใหญ่ คือ (๑) ผ้าขึ้นตีนจกคูบัว เป็นผ้าขึ้นตีนจกที่มีลายที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตัวเอง เช่น ลายดอกเซีย ลายหักนกคู่ ลายโค้งแก้ง ลายหน้าหมอน และลายนกคู่กินน้ำอ่วมเต้า ผ้าขึ้นตีนจกคูบัวจะพบมากใน ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี เพราะมีชุมชนไท-ยวนอาศัยอยู่ โดยในการจกจะใช้เส้นด้ายยืนสีดำ ฟุ้งดำ โดยไม่มีลายประกอบมากลาย พื้นผ้าเว้นพื้นดำไว้มากตามแบบของลวดลาย เพื่อจกให้เห็นลายชัดเจน ส่วนสีเส้นของเส้นใยที่ใช้ทอ จะใช้เส้นใยที่มีสีสันทากหลาย เช่น จะใช้ฟุ้งดำจากแดง แชมเหลืองหรือเขียว เป็นต้น (๒) ผ้าขึ้นตีนจกบางกะโด เป็นผ้าขึ้นตีนจกที่มีลวดลายขนาดและสีเส้นที่มีความใกล้เคียงกับจกคูบัว เป็นผ้าจกที่ได้จากชุมชนไท-ยวน ในชุมชนบางกะโด ตำบลบ้านสิงห์ อำเภอโพธาราม โดยผ้าขึ้นตีนจกบางกะโด จะมีความแตกต่างจากผ้าจกคูบัวตรงที่ชายของตีนขึ้นจะมีการเว้นพื้นที่ดำระหว่างลายเซเปาถึงเลียบเหลืองไว้กว้างมากกว่าผ้าจกคูบัว และ (๓) ผ้าขึ้นตีนจกดอนแร่ เป็นผ้าขึ้นตีนจกที่มีลายที่มีเอกลักษณ์เป็นของตัวเอง เช่น ลายกาบ ลายกาบดอกแก้ว และลายนกคู่กินน้ำอ่วมเต้า พบมากในชุมชนไท-ยวน ตำบลดอนแร่ ตำบลห้วยไผ่ ตำบลหนองปลาหมอ และตำบลรางบัว โดยลักษณะของการจกจะประกอบด้วยหลากหลายของลวดลาย และจะมีการจกลายแน่นเต็มพื้นผ้า มีการเว้นพื้นดำไว้น้อย ทำให้ลดความเด่นชัดของลายหลักลงไป โดยจะคงสีเส้นของเส้นใยเป็นสีแดงเป็นหลัก จะไม่นิยมใช้เส้นใยหลายสี

ดังเดิมนั้น ผ้าขึ้นตีนจก มิได้มุ่งเน้นเพื่อการจำหน่าย แต่ในปัจจุบันนี้ การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมได้กลายเป็นศูนย์กลางของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่ทุก ๆ ประเทศพยายามที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในประเทศของตนเอง เพราะนอกจากการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจะสามารถสร้างรายได้และนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจทั้งระดับประเทศและระดับภูมิภาคแล้ว การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสืบทอดวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไปด้วย การนี้ ผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี จึงมีบทบาทสำคัญในฐานะเป็น “ภูมิปัญญามรดกวัฒนธรรม”

อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่พบในปัจจุบัน คือ วัฒนธรรมและประเพณีแบบโบราณกำลังเลือนหายไป ปัญหาความขัดแย้งและความไม่เข้าใจกันระหว่างคนรุ่นใหม่กับคนรุ่นเก่าเนื่องมาจากการไหลบ่าของวัฒนธรรมตะวันตก ทำให้แนวความคิด ความรู้สึก วิธีการดำเนินชีวิต เปลี่ยนแปลงไป ก่อให้เกิดปัญหาต่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าขึ้นตีนจก ปัญหาการพัฒนารูปแบบของผลิตภัณฑ์ ปัญหาทางการตลาด ฯลฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อิทธิพลจากผลกระทบของสถานการณ์การระบาดโรคติดต่อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19) ยิ่งส่งผลให้เศรษฐกิจ การท่องเที่ยว และการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรีซบเซาลงอย่างเห็นได้ชัด

ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการศึกษาวิจัยเรื่อง “ผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี: ประวัติศาสตร์, ความรู้, การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน” โดยมีจุดเน้นที่การศึกษาประวัติศาสตร์ การจัดการความรู้ การยกระดับสินค้าและผลงานศิลปะจากภูมิปัญญามรดกวัฒนธรรมวิถีพุทธ รวมถึงการพัฒนาเครือข่ายสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และต่อลมหายใจของภูมิปัญญามรดกวัฒนธรรม

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อพัฒนาฐานข้อมูลประวัติศาสตร์และพัฒนาการของมรดกวัฒนธรรมผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

๑.๒.๒ เพื่อพัฒนาระบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

๑.๒.๓ เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์วิถีพุทธของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

๑.๒.๔ เพื่อพัฒนานวัตกรรมการตลาดวิถีพุทธของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

๑.๓ ปัญหาการวิจัย

๑.๓.๑ ฐานข้อมูลประวัติศาสตร์และพัฒนาการของมรดกวัฒนธรรมผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี เป็นอย่างไร

๑.๓.๒ การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี เป็นอย่างไร

๑.๓.๓ ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์วิถีพุทธของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี ควรเป็นอย่างไร

๑.๓.๔ นวัตกรรมการตลาดวิถีพุทธของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี ควรเป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัยและกรอบแนวคิด

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

แผนงานวิจัย เรื่อง “ผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี: ประวัติศาสตร์, ความรู้, การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน” มีขอบเขตเนื้อหาเชื่อมโยงโครงการย่อยภายใต้แผนงาน ซึ่งประกอบไปด้วย ๔ โครงการย่อย ได้แก่ โครงการย่อยที่ ๑ เป็นการพัฒนารฐานข้อมูลประวัติศาสตร์และพัฒนากองมรดกวัฒนธรรมผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับโครงการย่อยที่ ๒ ซึ่งจะเป็นการพัฒนากระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี ซึ่งจะนำไปสู่โครงการย่อยที่ ๓ การพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์วิถีพุทธของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี ตามความต้องการของตลาด และนำไปสู่โครงการย่อยที่ ๔ การพัฒนานวัตกรรมการตลาดวิถีพุทธของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากการสัมภาษณ์ ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ และผู้เข้าร่วมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ

การวิจัยครั้งนี้ กำหนดขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากการสัมภาษณ์ ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ และผู้เข้าร่วมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม จากวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน ๑๕ ท่าน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของเครือข่ายสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี โดยนำข้อมูล/ข้อเสนอแนะในเชิงสาธารณะจากการทดสอบใช้จริงในพื้นที่ ระดับภาคสนาม (Field Test) จากกรณีศึกษาทั้ง ๔ โครงการย่อย ไปใช้ในการถอดบทเรียน เพื่อพัฒนาต้นแบบหนังสือประวัติศาสตร์และพัฒนากองมรดกวัฒนธรรมผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี พัฒนาต้นแบบหนังสือคู่มือการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี พัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ (New Products) หรือ ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ ระดับกิ่งอุตสาหกรรม พัฒนาต้นแบบเทคโนโลยีการตลาด (Marketing) และพัฒนาต้นแบบหนังสือคู่มือพัฒนาเครือข่ายสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรีในเชิงสร้างสรรค์ ดังนี้

๑. ผู้นำชุมชน/ผู้นำองค์กรภาคประชาชน จำนวน ๓ ท่าน

๒. หัวหน้าเผ่ากลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวน จำนวน ๓ ท่าน

๓. ปราชญ์ชาวบ้าน/ครูภูมิปัญญาชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน จำนวน ๓ ท่าน
๔. บุคลากรของหน่วยงานภาครัฐหรือสถานศึกษาในพื้นที่ จำนวน ๓ ท่าน
๕. สมาชิกกลุ่มสัมมาชีพ/เจ้าของกิจการ/ผู้ประกอบการในพื้นที่ จำนวน ๓ ท่าน

ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม จากวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน ๑๐ ท่าน โดยใช้การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เป็นเครื่องมือในการกำหนดนโยบายและแนวทางพัฒนาการทำงานร่วมกันของเครือข่ายสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี โดยให้ความสำคัญจากข้อมูลป้อนกลับจากกรณีศึกษาทั้ง ๔ โครงการย่อย ดังนี้

๑. ผู้นำชุมชน/ผู้นำองค์กรภาคประชาชน จำนวน ๒ ท่าน
๒. หัวหน้าเผ่ากลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวน จำนวน ๒ ท่าน
๓. ปราชญ์ชาวบ้าน/ครูภูมิปัญญาชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน จำนวน ๒ ท่าน
๔. บุคลากรของหน่วยงานภาครัฐหรือสถานศึกษาในพื้นที่ จำนวน ๒ ท่าน
๕. สมาชิกเจ้าของกิจการ/ผู้ประกอบการในพื้นที่ จำนวน ๒ ท่าน

ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาเครือข่ายสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี ได้แก่ จำนวน ๕๐ คน โดยใช้แบบประเมินผลการปฏิบัติการ (รายตัวชี้วัด) พัฒนาเครือข่ายสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรีเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ดังนี้

๑. สมาชิกกลุ่มสัมมาชีพ/เจ้าของกิจการ/ผู้ประกอบการในพื้นที่ จำนวน ๒๐ คน
๒. ประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวน จำนวน ๒๐ คน

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ชุมชนไท-ยวน ราชบุรี จำนวน ๘ ชุมชน ประกอบด้วย

๑. ชุมชนไท-ยวน บ้านคูบัว ราชบุรี
๒. ชุมชนไท-ยวน บ้านดอนตะโก ราชบุรี
๓. ชุมชนไท-ยวน บ้านหนองโพ ราชบุรี
๔. ชุมชนไท-ยวน บ้านบางกะโด ราชบุรี
๕. ชุมชนไท-ยวน บ้านดอนแร่ ราชบุรี
๖. ชุมชนไท-ยวน บ้านห้วยไผ่ ราชบุรี
๗. ชุมชนไท-ยวน บ้านหนองปลาหมอ ราชบุรี

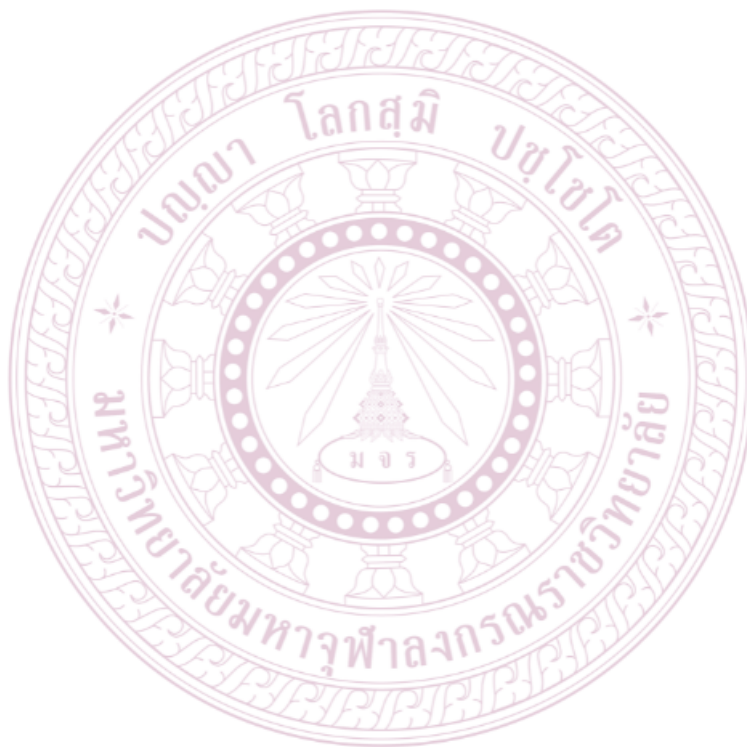
๘. ชุมชนไท-ยวน บ้านรางบัว ราชบุรี

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

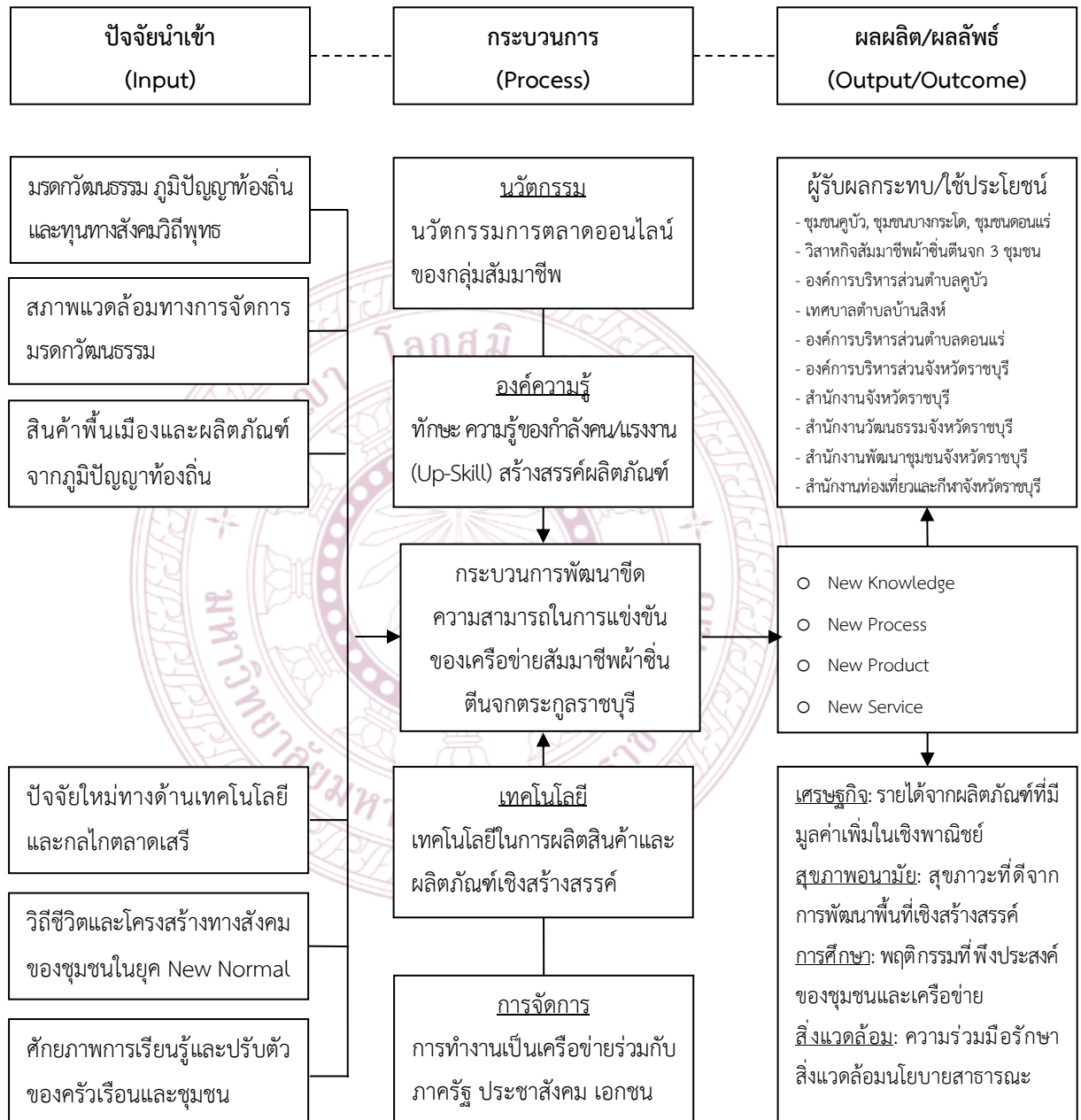
ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย ตั้งแต่ เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๔ ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๖๕ รวมระยะเวลาทำการวิจัย ๑๒ เดือน

๑.๔.๕ กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยเรื่อง “ผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี: ประวัติศาสตร์, ความรู้, การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดวิถียุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน” ตามภาพที่ ๑.๑

แผนภาพที่ ๑.๑
กรอบแนวคิดการวิจัย

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี หมายถึง ผ้าขึ้นที่เป็นมรดกทางภูมิปัญญาของไทย-ยวน จังหวัดราชบุรี แสดงเอกลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมกรรมการทอผ้าจากการใช้หูกทอผ้าแบบโบราณ พุ่งกระสวยด้วยมือ ย้อมด้วยสีธรรมชาติ เท่านั้น

ประวัติศาสตร์ หมายถึง เหตุการณ์ต่าง ๆ ในอดีตที่เกี่ยวข้องกับมรดกวัฒนธรรมผ้าขึ้นตีนจก ซึ่งได้จากการสืบสวน ไต่สวน ค้นคว้า ตรวจสอบ แสวงหาหลักฐานของเรื่องราวต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง เพื่อนำไปตีความ วิจัย และเรียบเรียงข้อเท็จจริงที่ค้นพบ

ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง พื้นความรู้ของชาวบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ยวน ที่รับรู้ เข้าใจร่วมกัน และยอมรับให้ผ้าขึ้นตีนจกเป็นผลผลิตทางวัฒนธรรมที่สั่งสมงอกงามขึ้นจากความรอบรู้และประสบการณ์ ผสมกับพัฒนาการในการปรับเปลี่ยนองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิม ให้เพิ่มพูนคุณค่าขึ้นอย่างเหมาะสมกับท้องถิ่นไทย-ยวน

ผลิตภัณฑ์ หมายถึง ผลผลิตจากภูมิปัญญาท้องถิ่นและมรดกวัฒนธรรมผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี ทั้งในส่วนที่ทอจกเป็นผืนตามวัตถุประสงค์การใช้มุ่งห่มตามลวดลายเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่น หรือในส่วนที่นำไปแปรรูปเป็นสินค้าประเภทอื่น ๆ เพื่อสนองความต้องการของผู้ซื้อหรือบริโภค

กลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี หมายถึง กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพผลิตและจำหน่ายผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี ซึ่งเป็นผลผลิตทางวัฒนธรรมไทย-ยวน ที่มีเอกลักษณ์และมีคุณค่าซึ่งเกิดขึ้นในอดีตและได้รับการสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง จนเป็นที่ยอมรับ และแสดงให้เห็นถึงภูมิความรู้หรือภูมิปัญญาของชุมชนชาติพันธุ์ไทย-ยวน

การตลาดวิถีพุทธ หมายถึง แบบแผนพื้นฐานหรือแนวทางที่กำหนดขึ้นสำหรับสร้างผลิตภัณฑ์ เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดเป้าหมาย โดยให้ความสำคัญกับการไม่เบียดเบียนตนเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น และไม่เบียดเบียนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นชาติพันธุ์ไทย-ยวน

ชุมชนไทย-ยวน หมายถึง ชุมชนชาติพันธุ์ไทย-ยวนในพื้นที่จังหวัดราชบุรี รวม ๘ ชุมชน ได้แก่ ชุมชนไทย-ยวนบ้านคูบัว ชุมชนไทย-ยวนบ้านดอนตะโก ชุมชนไทย-ยวนบ้านหนองโพ ชุมชนไทย-ยวนบ้านบางกะโด ชุมชนไทย-ยวนบ้านดอนแร่ ชุมชนไทย-ยวนบ้านห้วยไผ่ ชุมชนไทย-ยวนบ้านหนองปลาหมอ และชุมชนไทย-ยวนบ้านรางบัว เท่านั้น

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๖.๑ ได้พัฒนาฐานข้อมูลประวัติศาสตร์และพัฒนาการของมรดกวัฒนธรรมผ้าขึ้นดินจกตระกูลราชบุรี

๑.๖.๒ ได้พัฒนาระบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นดินจกตระกูลราชบุรี

๑.๖.๓ ได้พัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์วิถีพุทธของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นดินจกตระกูลราชบุรี

๑.๖.๔ ได้พัฒนานวัตกรรมการตลาดวิถีพุทธของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นดินจกตระกูลราชบุรี

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “ผ้าขึ้นดินจกตระกูลราชบุรี: ประวัติศาสตร์, ความรู้, การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน” ได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) อย่างเป็นระบบและมีความเชื่อมโยงกัน ดังนี้

๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับชาติพันธุ์ไท-ยวน

๒.๒ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับผ้าขึ้นดินจกตระกูลราชบุรี

๒.๓ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนา

๒.๔ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับคติชนวิทยา

๒.๕ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

๒.๖ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการความรู้

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับชาติพันธุ์ไท-ยวน

บริบทนี้ ครอบคลุมสาระว่าด้วยชาติพันธุ์ไท-ยวน โดยมีรายละเอียดตามลำดับ ดังนี้

พื้นที่สังคมพหุวัฒนธรรมหลากหลายชาติพันธุ์ของจังหวัดราชบุรี ประกอบด้วย กลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย (ไม่นับรวมไทยพื้นถิ่น) ได้แก่

กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายจีน

กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายมอญ

กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายยวน

กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง

กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายเขมร

กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายลาวโซ่ง

กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายลาวเวียง

โดยในส่วนของกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวนนั้น ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ แสดงไว้ว่า ในปีพุทธศักราช ๒๓๔๕ พระเจ้าประดุยกษัตริย์พม่ายกกองทัพมาตีเมืองเชียงใหม่ อินแชะ หุ่น เป็นแม่ทัพล้อมเมืองเชียงใหม่ไว้ทั้งสี่ด้าน พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงทราบข่าวศึก จึงมีพระบรมราชโองการให้กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท เสด็จขึ้นไปบัญชาการศึก มีเจ้าฟ้าหลวงเทพหริรักษ์กับพระยายมราช คุณกองทัพลวง และกรมขุนสุนทรภูเบศร์กับพระองค์เจ้าลำดวน พระองค์เจ้าอินทปัต คุณกองทัพนางหน้าขึ้นไปช่วยพระยาภาวดีเจ้าเมืองเชียงใหม่กองทัพของวังหน้าเข้าตีพม่าได้ก่อน พม่าที่ล้อมเมืองเชียงใหม่ไว้ได้แตกพ่าย หนีไปซ่อนสุมกำลังพลอยู่ในเมืองเชียงแสน ส่วนกองทัพของวังหลวงที่เจ้าฟ้ากรมหลวงเทพหริรักษ์ และพระยายมราช คุณไปนั้นทำการรบไม่เข้มแข็ง กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท ทรงปรับโทษให้ขึ้นไปตีพม่าที่ช่องสุม ณ เมืองเชียงแสนให้พ้นไป จากเขตล้านนาไทยให้จงได้

ในปี พ.ศ. ๒๓๔๖ กองทัพของเจ้าฟ้ากรมหลวงเทพหริรักษ์ และพระยายมราชยกขึ้นไปล้อมเมืองเชียงแสน ขณะเดียวกันกองทัพเมืองลำปาง เมืองน่าน เมืองเชียงใหม่ และกองทัพเมืองเวียงจันทน์ก็ยกเข้าไปตีเมืองเชียงแสนด้วยเช่นกันรวมเป็นห้ากองทัพ กองทัพทั้งห้าล้อมเมืองเชียงแสนอยู่จนถึงเดือนห้า ปีชวด พ.ศ. ๒๓๔๗ ราษฎรไทยในเมืองเชียงแสนขาดเสบียงอาหาร ผู้คนอดอยากต้องฆ่าช้าง ม้า วัว ควาย กินเกือบจะหมดสิ้น ราษฎรไทยจึงเป็นกบฏพากันเปิดประตูเมืองรับกองทัพไทย ทหารไทยฆ่าฟันพม่าแตกหนีออกไปจากเมืองเชียงแสนจนหมดสิ้น นาชาที่ได้รับแต่งตั้งจากพม่าให้นั่งเมืองเชียงแสนก็พาครอบครัวหนี ทหารไทยได้รื้อกำแพงเมือง เผาบ้านเรือนเพื่อมิให้เป็นที่อยู่อาศัยและช่องสุมกำลังของพวกพม่าได้อีกต่อไป จากนั้นก็ได้อพยพครัวเรือนของชาวเชียงแสนได้ประมาณ ๒๓,๐๐๐ กว่าคน จัดแบ่งครัวเรือนออกเป็นห้าส่วนโดยแบ่งให้กับกองทัพเมืองเชียงใหม่ เมืองน่าน เมืองลำปาง เมืองเวียงจันทน์ และกองทัพเมืองหลวง กองทัพละหนึ่งส่วน ดังนั้นชาวโยนกเชียงแสนจึงต้องเดินอพยพครอบครัวไปอยู่ตามเมืองดังกล่าวข้างต้น ส่วนกองทัพเมืองหลวงก็นำเอาชาวโยนกเชียงแสนส่วนหนึ่งเดินทางลงมาที่กรุงเทพมหานคร มีบางส่วนขอตั้งหลักแหล่งที่เมืองสระบุรี ส่วนที่เหลือทรงโปรดเกล้าฯ ให้ไปตั้งถิ่นฐาน ณ เมืองราชบุรี บริเวณริมฝั่งขวาของแม่น้ำแม่กลอง ห่างจากตัวเมืองราชบุรีไปทางทิศตะวันออกประมาณ ๒ กิโลเมตร เรียกว่า บ้านไร่นา (ภาษายวนพื้นบ้านเรียกกันว่าเมืองละพี) ปัจจุบันบริเวณนี้เริ่มตั้งแต่วัดศรีชมพู ตลอดไปจนถึงบริเวณ วัดเทพอวาส อำเภอมือง จังหวัดราชบุรี^๑

^๑อุดม สมพร, *ผ้าจากไทยวน-ราชบุรี*, (ราชบุรี: โรงพิมพ์การพิมพ์, ๒๕๔๐), หน้า ๘-๑๑.

ชาวไท-ยวนได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ริมแม่น้ำแม่กลองริมฝั่งขวา ถัดจากตัวเมืองปัจจุบันไปทางทิศตะวันออกประมาณ ๒ กิโลเมตร ดังกล่าวมาแล้ว ต่อมาขยายครัวเรือนออกไปจากที่เดิมอีกหลายพื้นที่ เช่น ในอำเภอเมือง ที่ตำบลคูบัว ตำบลอ่างทอง ตำบลดอนแร่ ตำบลห้วยไผ่ ตำบลเจดีย์หัก ตำบลหินกอง เป็นต้น ชาวไท-ยวนต่างก็สร้างวัดไว้ทำบุญของตนเอง เช่น วัดคูบัว วัดดอนตะโก วัดใหญ่อ่างทอง วัดนาหนอง วัดนวมพุด วัดเขาลอยมูลโค วัดใหม่นครบาล ฯลฯ

อำเภออื่น ๆ ก็มีชาวไท-ยวน อำเภอโพธารามที่ตำบลหนองโพ ตำบลบางกะโด อำเภอบ้านโป่ง ที่ตำบลหนองปลาหมอ อำเภอปากท่อที่ตำบลอ่างหิน ตำบลนาออก ตำบลทุ่งหลวง (บางส่วน) ตำบลบ่อกระดาน อำเภอบางแพที่ตำบลวัดแก้ว อำเภोजอมบึง ที่ตำบลรางบัว อำเภอสวนผึ้ง ที่ตำบลท่าเคย นาขุนแสน ทุ่งแหลมบ้านป่าห้วย บ้านซำหนองหมี บ้านนาไฮ้เดียว บ้านหนองกลางเนิน ฯลฯ

ชาวไท-ยวนได้รับบรรดาศักดิ์จากทางราชการแต่งตั้งให้มีบรรดาศักดิ์ มีหน้าที่เก็บส่วยส่งหลวง ลูกหลานของท่านได้สืบเชื้อสายและนำบรรดาศักดิ์ตั้งเป็นนามสกุล เช่น พระบริรักษ์ภักดี เป็นต้นตระกูลของ “บริรักษ์” อยู่ที่ห้วยไผ่ พระวิชิตสงคราม เป็นต้นตระกูลของ “พระวิชิต” อยู่ที่ดอนตะโก พระณรงค์ภักดี เป็นต้นตระกูลของ “พระณรงค์” อยู่ที่บางกะโด หนองโพ ฯลฯ

ด้วยเหตุที่ริมแม่น้ำแม่กลอง บริเวณบ้านไร่นาที่ไม่เพียงพอต่อการเพาะปลูก ชาวไท-ยวนโยนเชียงแสนบางส่วนจึงได้พากันเคลื่อนย้ายไปตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน ณ บริเวณใกล้เคียง เช่น ที่ตำบลคูบัวเมื่อชุมชนมากขึ้นจึงได้ขยายครัวเรือนออกไปตั้งถิ่นฐานห่างออกไปในตำบลต่างๆ ของจังหวัดราชบุรีและจังหวัดใกล้เคียง เช่น จังหวัดนครปฐมที่บ้านทัพหลวง จังหวัดกาญจนบุรีที่บ้านรางสาละ บ้านแปดหลัง อำเภอไทรโยคที่บ้านพุเตย บ้านพุด ฯลฯ

ในระยะแรกการตั้งถิ่นฐานในจังหวัดราชบุรีชาวไท-ยวนยังคงรักษาวิถีชีวิต ภูมิปัญญา ศิลปวัฒนธรรมของไท-ยวนไว้อย่างเคร่งครัด ต่อมาเมื่อเวลาเปลี่ยนไปได้ผสมผสานกลมกลืนกับประเพณีวัฒนธรรม ของชุมชนภาคกลางซึ่งเป็นชุมชนดั้งเดิมของราชบุรี ความเคร่งครัดในวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมเริ่มลดน้อยถอยลงไป ชีวิตเริ่มปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาพแวดล้อมเพื่อความอยู่รอด ศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิต เช่น การเกิด การกิน การตาย ความเชื่อและความศรัทธาเริ่มเลือนหายไป ในขณะเดียวกันก็ยอมรับความแปลกใหม่ ความเป็นอารยะจากวัฒนธรรมอื่นเข้ามาแทนที่ สายเลือดไท-ยวนล้านนาที่อยู่ในตัวของลูกหลานไท-ยวนเริ่มจางลง แม้เวลาเพียงผ่านมา 191 ปีเท่านั้น ปัจจุบันเกือบไม่มีเอกลักษณ์แสดงความเป็นไท-ยวนในอดีตให้เห็น นอกจากภาษาพูด และศิลปะการทอผ้าจากซึ่งเป็นมรดกทางภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมการแต่งกายของชาวไท-ยวน ซึ่งยังคงหลงเหลืออยู่บ้างในบางท้องที่ เช่น ตำบลคูบัวตำบลดอนแร่ ตำบลห้วยไผ่ ในอำเภอเมือง และตำบลรางบัว ในอำเภोजอมบึง

ภาษาไทยยวนเป็นภาษาของชาวท้องถิ่นไทยเหนือถิ่นหนึ่ง ควรเรียกว่าภาษา ไต หรือ ภาษา กนไต (คนไท) แต่เนื่องจากเรียกว่า ยวนหรือโยน มาช้านานแล้วคำเรียกนี้จึงเป็นที่คุ้นเคยของคนทั่วไป ต่อมาสังคมล้านนามีพัฒนาการมากขึ้น พบว่า แท้จริงแล้วสังคมล้านนาก็มีคนอีกหลายเผ่าพันธุ์ เช่น คนลัวะ คนอาข่า (อีเก้อ) คนเมี่ยน (เย้า) คนกระเหรี่ยง ฯลฯ จึงเกิดการเรียกคนเมืองหรือคนที่มิใช่คนชาวดอย มิใช่ผู้คนที่อาศัยอยู่ในป่าเขา หากแต่อาศัยอยู่เป็นกลุ่มก้อนในที่ราบลุ่มรวมกันสร้างบ้านแปลงเมือง เมื่อเรียกว่าคนเมือง ภาษาของคนเมืองจึงเรียกว่า คำเมือง ไปด้วย (ซึ่งคำมีค่าความหมายเท่ากับ ภาษา) การเรียกว่า คำเมือง เพิ่มขึ้นเมื่อประมาณร้อยกว่าปีมานี้เอง แม้ในพงศาวดารก็เรียกประชากรของล้านนาว่าลาว หรือคนลาว หรือลาวล้านนา และเรียกชาวฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงว่า ลาวล้านช้าง อีกคำหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับไทยยวน คือคำว่า ไทยพายัพ ดังที่ พระธรรมราชา นวรัตน์ (ฟู อุตตสิโว) ได้ทำหนังสือ “หลักภาษาไทยพายัพ” ซึ่งก็คือภาษาคนยวน หรือภาษาของคนล้านนา แต่ท่านใช้ทิศพายัพ (ทิศตะวันตกเฉียงเหนือ) มาเรียกเป็นชื่อภาษา คล้ายกับที่มีการใช้ทิศอีสาน (ทิศตะวันออกเฉียงเหนือ) มาเรียกเป็นทั้งชื่อภาษาและเป็นทั้งชื่อคนไปในคราวเดียวกัน การนำทิศมาเรียกเช่นนี้ทำให้ทราบว่ายวนศูนย์กลางของทิศคือที่กรุงเทพฯ เพราะมีการใช้ภาษาถิ่นกรุงเทพฯ เป็นภาษากลาง หรือภาษาราชการ^๒

ชาวไท-ยวนแต่โบราณ พูดภาษาคำเมืองกันทุกคน อักษรที่ใช้สื่อสารก็คือ อักษรไท-ยวนโบราณ แต่ในปัจจุบันลูกหลานไท-ยวนที่อยู่ในชุมชนเมืองหรือที่ติดกับตัวเมืองไม่พูดคำเมือง จะมีก็แต่ผู้เฒ่ารุ่นปู่ ย่า เท่านั้นที่พูดคำเมือง ชุมชนที่มีเชื้อสายไท-ยวนดั้งเดิมแต่ไม่พูดคำเมือง เช่น หมู่บ้านไร่นาที่ หมู่บ้านวัดเทพอวาส หมู่บ้านดอนตะโก หมู่บ้านเจดีย์หัก ฯลฯ ส่วนชุมชนที่อยู่ห่างไกลจากตัวเมือง เช่น ตำบลคูบัว ตำบลดอนแร่ ตำบลห้วยไผ่ ตำบลรางบัว ตำบลท่าเคย ตำบลนาดอก ตำบลอ่างหิน ตำบลหนองปลาหม้อ ฯลฯ ยังคงพูดคำเมือง และอนุรักษ์ภาษากันเป็นส่วนใหญ่^๓

ภาษาไทย-ยวนเป็นภาษาในท้องถิ่นของกลุ่มชนที่มีบรรพบุรุษอยู่ทางดินแดนตอนล่างของประเทศไทย โดยตั้งหลักแหล่งทำมาหากินอยู่แถวจังหวัดเชียงราย กลุ่มชนชาวไท-ยวนนี้ต่อมาได้อพยพเข้ามาอยู่ในจังหวัดราชบุรีแถวตำบลคูบัว ตำบลดอนแร่ ตำบลดอนตะโก ตำบลห้วยไผ่ ฯลฯ กลุ่มชนชาวไท-ยวนนี้เป็นกลุ่มชนที่มีสภาพความเป็นอยู่ ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ตลอดจนภาษาที่ใช้ใกล้เคียงกับภาษาถิ่นเหนือมาก^๔

^๒สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี, **คนราชบุรี**, (ราชบุรี: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี, ๒๕๕๐), หน้า ๑๑๑.

^๓อุดม สมพร, **ผ้าจากไทยยวน-ราชบุรี**, หน้า ๑๘.

^๔ระวีวรรณ อินทร์แฮม, **ภาษาถิ่น**, (ราชบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐๗.

ชาวไทย-ยวน มีประเพณีสืบมาหลายชั่วอายุคน ปัจจุบันประเพณีต่างๆ เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพเศรษฐกิจและสังคม ประเพณีไท-ยวนเท่าที่ทราบจากการบอกเล่าของผู้รู้ มีดังนี้

๑. ประเพณีไปเซ็ง: เป็นประเพณีที่หนุ่มๆ ในหมู่บ้านไท-ยวน รวมกลุ่มกัน กลุ่มละประมาณ ๗-๑๐ คน ในวันเทศกาลสงกรานต์ หรือวันขึ้นปีใหม่ของไทย แล้วออกเดินทางพร้อมด้วยอุปกรณ์เครื่องดนตรีมีกลอง แคน ฉิ่ง ฉาบ เป็นต้น หนุ่มๆ เหล่านี้จะร้องรำทำเพลงแว่เวียนไปตามบ้าน เมื่อถึงบ้านใดบ้านเจ้าของบ้านจะเชิญให้ขึ้นบ้านให้การต้อนรับหุงหาอาหารเลี้ยงดู บางครั้งอาจให้เงิน หรือข้าวสารอาหารแห้งไว้เป็นเสบียง และหากค้ำลังที่บ้านใดก็จะพักค้างคืนที่บ้านนั้นด้วย คณะเซ็งจะเดินทางรอนแรมไปหลายวัน เมื่อขึ้นบ้านใดพบหญิงสาวถูกใจก็จะหมายตาไว้และจะหาโอกาสติดต่อผูกพันจนถึงขั้นสู่ขอแต่งงาน ต่อไป

๒. ประเพณีเที่ยวช่วง: ในสมัยก่อนไม่มีโรงสี และข้าวบรรจุถุงสำเร็จอย่างเช่นทุกวันนี้ ชาวไท-ยวน ต้องตำข้าวกินอุปกรณ์ที่สำคัญ คือ ครก มีทั้งครกที่ทำด้วยมือ และครกกระเดื่อง หรือที่ชาวไท-ยวน เรียกว่า “มอง” สาว ๆ ชาวไท-ยวน นิยมตำข้าวกันในยามค่ำหลังจากเสร็จจากนา สาวๆ จะแบกข้าวจากเรือนมาคนละคระบุงมารวมกลุ่มตำข้าวด้วย “มอง” (ครกกระเดื่อง) ขณะที่ตำข้าวอยู่นั้น หนุ่มๆ ในหมู่บ้านที่หมายปองก็จะเข้ามาเที่ยว เรียกว่า “เที่ยวช่วง” ช่วง คือ บริเวณบ้านที่ตำข้าว โดยหนุ่มไท-ยวน จะมากันเป็นกลุ่ม ๆ ละ ๓-๔ คน เมื่อมาถึงช่วง หนุ่มสาวคู่ใดรักชอบกันก็จะอยู่ช่วยตำข้าวเป็นโอกาสได้ใกล้ชิดกัน โดยคนอื่นจะหลีกเลี่ยงให้ ในขณะเดียวกันหากมีหนุ่มกลุ่มอื่นเข้ามาเที่ยวช่วง หนุ่มกลุ่มแรกก็จะออกจากช่วงไปเปิดโอกาสให้หนุ่มกลุ่มใหม่ได้มาเกี่ยวสาวบ้าง ในบางครั้ง ถ้าหนุ่มที่หลงรักหญิงสาวเกิดหึงหวงไม่ต้องการให้หนุ่มอื่นเข้าไปเกี่ยวสาวที่ตนรัก ก็จะแอบอยู่ปากทางเพื่อคอยดักตีหัวหนุ่มคู่อริอีกด้วย การเที่ยวช่วงจึงสนุกสนานและตื่นเต้น ประทับใจ ที่หนุ่มสาวกว่าจะได้แต่งงานกัน ก็ต้องฝ่าฟันอุปสรรคนานามาไม่น้อยทีเดียว^๕

๓. ประเพณีบุญกลางบ้าน: เป็นประเพณีที่เกิดจากความเชื่อ และเป็นประเพณีที่ไม่เหมือนกับกลุ่มชนใดที่ว่า ในรอบปีหนึ่ง ๆ ชุมชนหมู่บ้านซึ่งประกอบด้วยหลายครัวเรือนและในแต่ละครัวเรือนอาจจะจะมีบางคนไปทำให้ “ผิดผี” จนผีต้องมาทำร้ายด้วยรูปแบบต่างๆ เช่น ทำให้เกิดเจ็บไข้ ไม่สบาย สัตว์เลี้ยงล้มตาย นอกจากจะแก้ไขปัญหากับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นรายกรณีแล้ว วิธีการหนึ่งที่ช่วยเสริมสร้างกำลังใจให้ชาวไทยยวนชุมชน คือ การทำบุญกลางบ้าน หรือเป็นพิธีกรรมเพื่อปัดรังควานให้ห่างหายไปจากหมู่บ้านนั่นเอง^๖

^๕สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี, ๘ **ชาติพันธุ์ในราชบุรี**, (ราชบุรี: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี, ๒๕๔๗), หน้า ๕๙-๖๐.

^๖สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี, **คนราชบุรี**, หน้า ๑๒๔.

การเล่นพื้นบ้านของกลุ่มชนไท-ยวน จังหวัดราชบุรี มีดังนี้

๑. จ้อย: เป็นการละเล่นชนิดหนึ่ง ลักษณะมุขปาฐะ คือ เป็นการเล่าเรื่องสืบทอดกันมา เนื้อหาส่วนใหญ่จะแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ ประเภทคำสอน เช่น จ้อยปู่สอนหลาน และประเภทการร้องเกี่ยวกับระหว่างหนุ่ม สาว มักใช้ร้องเล่นกันในเทศกาลต่าง ๆ

๒. ต่อไก่: เป็นการเล่นยามว่างหลังฤดูทำนาของชาวไท-ยวน การเล่นต่อไก่จะแบ่งผู้เล่นออกเป็น ๒ ฝ่าย คือ ฝ่ายชายและฝ่ายหญิง อุปกรณ์ที่ใช้ได้แก่ สุ่มไก่ และผ้าคลุมสุ่มไก่ วิธีการเล่น ตัวแทนฝ่ายหนึ่งจะเข้าไปอยู่ในสุ่มไก่ที่มีผ้าคลุมไว้ ทำที่เป็นไก่ที่ถูกจับไว้ ฝ่ายตรงข้ามคอยปฏิบัติตามคำสั่งแล้วแต่จะขอให้ทำอะไร อาจขอให้รำร้องหรือแสดงท่าทางต่างๆ ถ้าทายชื่อผิดก็เปลี่ยนให้อีกฝ่ายหนึ่งมาเป็นไก่ในสุ่มแทน ผลัดเปลี่ยนกันทายต่อไป

๓. ผีอ้อ หรือผีกะลา: เป็นการเล่นอีกอย่างหนึ่ง โดยคัดเลือกผู้ที่จะยอมให้ผีเข้า ปิดตาแล้วนั่งบนกะลาคนอื่น ๆ นั่งเรียกผีให้มาเข้าสิง เมื่อผีเข้าสิงแล้วก็จะประคองตัวมานั่งเพื่อจะถามเรื่องราวต่าง ๆ หรือจะให้ร้องรำทำเพลงตามแต่จะนึกสนุก

๔. ผีสุ่ม: วิธีการเล่นคล้ายผีอ้อหรือผีกะลา เพียงแต่เปลี่ยนอุปกรณ์จากกะลาเป็นสุ่ม วิธีการเล่นให้ผู้ที่จะให้ผีเข้านั่งบนสุ่ม คนอื่น ๆ ร้องว่า “นางสุ่มเอ๋ย สุ่มบกสุ่มหนอง สุ่มปลาในคลองแม่ทองสุ่มเอ๋ย” ร้องหลาย ๆ เที้ยวจนกว่าผีจะเข้า เมื่อผีเข้าสิงแล้ว ก็จะถามเรื่องต่างๆ อาจเป็นเรื่องทำนายทายทักเนื้อคู่โชคชะตาต่าง ๆ

๕. ผีมะกวก: อุปกรณ์ใช้มะกวก ซึ่งเป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการเตรียมเส้นฝ้ายสำหรับทอผ้า นำมะกวกมาตกแต่งแขนขา นำไม้สอดในมะกวกนำไปแขวนไว้กลางทุ่งนา พร้อมเครื่องเช่นผีประกอบด้วย ข้าวหน้าหม้อ ๑ บั้ว ไข่ต้ม ๒ ฟอง หมาก พลุ ดอกไม้ ธูปเทียน ทั้งมะกวกไว้ ๓-๔ ผี แล้วสังเกตจนเห็นว่า มะกวกเริ่มแกว่งไปมา แสดงว่าผีเข้าแล้วจึงเชิญมะกวกมาสู่ขวัญบ้าน แล้วถามเรื่องต่าง ๆ เช่น การทำนายทายทักดวงชะตา เนื้อคู่^๗

ความเชื่อของชาวไท-ยวน โดยทั่วไป มีดังนี้

๑. ทุกครัวเรือนของไท-ยวน ยังคงเชื่อและนับถือผีบรรพชน เช่น บรรพสรวง (เลี้ยงผี) เช่น เมื่อลูกสาวบ้านใดแต่งงาน หรือทำผิดผีจะต้องไปบอกกล่าว หรือขอขมาผีประจำตระกูล (ผีบรรพชน) ผีแต่ละตระกูลชอบเครื่องเช่นไม่เหมือนกัน บางตระกูลชอบขนมหวาน บางตระกูลชอบเหล้า มะพร้าวอ่อน ไก่หนุ่ม (ไข่) แต่ละตระกูลจะมีผู้รับเป็นเจ้าพิธี ลูกหลานผู้ใดต้องการจะเช่นสรวงก็ต้องนำเครื่องเช่นไปให้เจ้าพิธีเป็นผู้ทำพิธีบรรพสรวง

^๗สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี, ๘ ขาดิพนธ์ในราชบุรี, หน้า ๕๘-๕๙.

ตามปกติแต่ดั้งเดิมผู้ที่มีผีประจำตระกูลผีเดียวกัน (ผีเฮือนเดียวกัน) จะนับถือเป็นญาติพี่น้องกัน ผู้ที่มีผีเฮือนเดียวกันจะไม่แต่งงานกัน ทุกๆ ๓ ปี ผู้มีผีเฮือนเดียวกันจะนัดพบรวมญาติ เพื่อทำพิธีไหว้ผีประจำตระกูลของตน และมีการกินเลี้ยงสังสรรค์ ซึ่งเรียกว่า “กินปางใหญ่” แต่ถ้าปีใดมีเดือนแปดสองหน ปีนั้นก็จะกินปางใหญ่กันอีก มีคำพูดเพื่อเตือนเวลาให้กินปางใหญ่ว่า “สองปีฮามสามปีเลี้ยง”

อย่างไรก็ตาม วิถีชีวิตของกลุ่มชนไท-ยวน กำลังเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาของสังคมและกระแสโลกาภิวัตน์ วิถีชีวิตที่เคร่งครัดในความเชื่อตามคติโบราณที่ถ่ายทอดมาจนถึงปัจจุบันกำลังจะถูกกลบออกจากประเพณี เนื่องจากความความสะดวกสบาย ของวัฒนธรรมแบบใหม่ที่เข้ามาแทนที่ การนับถือผีบรรพบุรุษก็จะหายไปจากกลุ่มชนไท-ยวน ถ้าลูกหลานยังไม่มี ความสำนึกในสายเลือดต้นตระกูลและพระคุณของบรรพชน^๑

สรุปได้ว่า ไท-ยวน ราชบุรี ได้สืบทอดวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม ตลอดจนได้แสดงความเป็นชาติพันธุ์ในรูปของการดำรงชีวิต ภายใต้ขนบธรรมเนียม ประเพณีอันทรงคุณค่าของกลุ่มชนที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ภูมิปัญญาแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ รู้จักการใช้ภูมิปัญญา และหาวัตถุดิบที่ได้จากพืชในท้องถิ่น โดยมี ผ้าจากไท-ยวนราชบุรี ที่มรดกทางวัฒนธรรมที่บ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชนไท-ยวน แก่สาธารณชนอย่างกว้างขวาง

๒.๒ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

บริบทนี้ ครอบคลุมสาระว่าด้วยผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี โดยมีรายละเอียดตามลำดับดังนี้

“ผ้าจก ไท-ยวน” เป็นผ้าจกของชาวไท-ยวน ราชบุรี ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นที่รู้จักในวงกว้าง โดยเป็นผ้าที่ทอสำหรับประกอบหรือตกแต่งผ้าผืนใหญ่ เป็นเครื่องนุ่งห่มสำหรับหญิงและชาย เช่น ประกอบเชิงขึ้นเรียกว่า ขึ้นตีนจก หรืออาจทอผ้าขึ้นเป็นลวดลายจกทั้งผืนก็ได้ ประเภทของผ้าจกไท-ยวน ราชบุรีแบ่งออกเป็น ๔ ประเภท ตามลักษณะและโอกาสที่นำไปใช้ ดังนี้

๑. ผ้าขึ้นตีนจก หมายถึง ขึ้นที่ประกอบด้วยส่วนที่เป็นผ้าซึ่งทอลวดลาย โดยวิธีการทอด้วยการควักเส้นด้ายพิเศษมาผูกมัดกับเส้นยืนเป็นลวดลายต่างๆ ตามแบบ มักจะใช้ในโอกาสพิเศษต่าง ๆ ผ้าขึ้นจกของชาวไท-ยวนราชบุรี มี ๓ ลักษณะ คือ

^๑อุทุม สมพร, ผ้าจกไทยวน-ราชบุรี, หน้า ๑๙.

๑.๑ ชินตีนจก จกเฉพาะตีน ตัวชินเป็นผ้าพื้นสีดำหรือสีคราม ชินบางพื้นมีตัวชินทอด้วยวิธีมุก ส่วนหัวชินใช้ผ้าขาว ผ้าแดงเย็บต่อกันแล้วจึงต่อกับตัวชิน

๑.๒ ชินจกทั้งตัว ทั้งตีนชินและตัวชินทอด้วยวิธีจกแต่ทอเป็นผ้าคนละชินแล้วนำมาเย็บต่อกันเป็นผ้าผืนเดียว ตัวชินที่พบส่วนมากทอจกด้วยลายกูด ลายนก หรือลายมะลิเลื้อยพันรอบตัวชิน

๑.๓ ชินตีนจกด้วยกมุก มีตีนชินทอด้วยการจกเช่นเดียวกับชินตีนจกทั่วไป ส่วนตัวชินทอด้วยวิธียกมุก

๒. ผ้าชินตา ชินตาชาวไท-ยวนราชบุรี มีศิลปะการทอรองจากชินตีนจก เรียก “ชินตาหมู่” ชินตาหมู่ชนิดนี้แตกต่างจากชินอื่นตรงที่ส่วนตัวชินมีการจกลายประกอบเป็นหมู่ๆ พันรอบตัวชินเว้นระยะเป็นช่วง ๆ ลายที่ใช้จกส่วนใหญ่เป็นลายหักขอเหลี่ยม ลายมะลิเลื้อย ลายดอกจัน เป็นต้น เป็นชินที่มีศิลปะการทอสูงรองจากชินตีนจก ส่วนใหญ่เป็นลายที่ทอง่าย ๆ

๓. ผ้าชินชีว เป็นชินที่ทอขึ้นเพื่อใช้นุ่งในการทำงานอยู่กับบ้าน ตีนชินเป็นผ้าพื้นสีดำ ส่วนตัวชินเป็นสีเขียวจกลายประกอบระหว่างรอยต่อตีนกับตัว และตัวกับหัวชิน

๔. ผ้าชินแล เป็นชินที่ใช้นุ่งทำงานทั้งในบ้านและนอกบ้าน มีวิธีการทอไม่ยาก ผู้หญิงไท-ยวนในสมัยก่อนมีชินแลไว้นุ่งกันทุกคน

ผู้หญิงไท-ยวนในสมัยก่อนจะต้องฝึกหัดทอผ้าขึ้นใช้เอง ทั้งผ้าชินและผ้าที่ใช้ในวิถีชีวิต โดยเฉพาะผู้หญิงทุกคนจะต้องทอผ้าชินตีนจกให้เป็น เพราะมีค่านิยมกันว่าสตรีใดที่สามารถทอผ้าจกได้จะเป็นผู้มีคุณสมบัติของกุลสตรี เหมาะสมพร้อมที่จะแต่งงานเป็นแม่บ้านได้ ฉะนั้น ในแต่ละครัวเรือนจะต้องมีการสอนและฝึกหัดให้ลูกสาว เมื่อใดผู้เป็นลูกสาวแต่งงาน เมื่อนั้นผู้เป็นแม่จะต้องเตรียมผ้าชินตีนจกไว้สำหรับรับไหว้ ผ้าชินตีนจกผืนนั้นผู้เป็นลูกสาวจะใช้นุ่ง หรือเก็บรักษาไว้จนเป็นมรดกตกทอดถึงลูกหลานในเวลาต่อมา ผ้าชินตีนจกบางผืนถูกเก็บงำไว้จนถึงปัจจุบัน มีอายุยาวนานมากกว่าร้อยปี^๙ ปัจจุบัน ผ้าจกไท-ยวน ราชบุรี พบว่า มีแหล่งกำเนิดแตกต่างกันตามลักษณะของลวดลาย แบ่งเป็น ๓ ตระกูล คือ

๑. ผ้าจกตระกูลคุบัว แหล่งที่พบมากคือ ตำบลคุบัว และตำบลดอนตะโก ลายที่ใช้ทอจกได้แก่ ลายดอกเขีย ลายหักนกคู่ ลายโค้งแก้ง ลายหน้าหมอน และลายนกคู่กินน้ำฮวมเต้า โดยสร้างลวดลายด้วยการใช้ด้ายยืนเป็นสีดำ ด้ายพุ่งสีดำ จกแดงแซมเหลืองหรือเขียวพื้นผ้าแว่นพื้นดำไว้มาก เพื่อให้เห็นลายจกเด่นชัด ลายประกอบมีไม่มาก ความกว้างของตีนชินประมาณ ๙-๑๑ นิ้ว

^๙เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๐.

๒. ผ้าจกตระกูลดอนแร่ แหล่งที่พบมากคือ ตำบลดอนแร่ ตำบลห้วยไผ่ ตำบลหนองปลาหมอกและตำบลรางบัว ลวดลายที่ใช้ได้แก่ ลายกาบ ลายกาบดอกแก้ว ลายนกคู่กินน้ำอ่วมเต้า สร้างลวดลายด้วยการจกเต็มพื้นผ้าใช้ลายประกอบมาก เว้นพื้นดำไว้น้อยเพื่อให้ความเด่นชัดของลายหลัก ลวดลายลงไม่นิยมใช้หลายสีโดยจะใช้สีแดงเป็นหลัก ความกว้างของตีนขึ้นประมาณ ๑๔-๑๕ นิ้ว

๓. ผ้าตระกูลจกหนองโพ-บางกะโด แหล่งที่พบคือ ตำบลหนองโพ บางกระโด มีลวดลายสีสันและขนาดใกล้เคียงกับผ้าจกตระกูลคูบัว แตกต่างกันตรงชายผ้าตีนขึ้นผ้าจกของตระกูลหนองโพ-บางกะโด เว้นพื้นดำระหว่างชายชะเปาถึงเล็บเหลือช่องไว้กว้างมากกว่าผ้าจกตระกูลคูบัวลักษณะของลายนกคู่กินน้ำอ่วมเต้าของตระกูลหนองโพ-บางกะโด มีหางยาวมากกว่าคล้ายกับพญาหงส์ใกล้เคียงกับลายนกของผ้าไท-พวนในภาคเหนือ

สรุปได้ว่า ผ้าขึ้นตึก หรือผ้าจก ไท-ยวนราชบุรี เป็นผ้าจกของชาวไท-ยวน ราชบุรี ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นที่รู้จักในวงกว้าง โดยเป็นผ้าที่ทอสำหรับประกอบหรือตกแต่งผ้าผืนใหญ่เป็นเครื่องนุ่งห่มสำหรับหญิงและชาย เช่น ประกอบเชิงขึ้นเรียกว่า ขึ้นตีนจก หรืออาจทอผ้าขึ้นเป็นลวดลายจกทั้งผืนก็ได้

๒.๓ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนา

บริบทนี้ ครอบคลุมสาระว่าด้วยกระบวนการพัฒนา โดยมีรายละเอียดตามลำดับ ดังนี้

คำว่า พัฒนา ในภาษาไทย มาจาก วุฒฺณ ในภาษาบาลี และ วรณ ในภาษาสันสกฤต แปลว่า ความเจริญ^{๑๐} (เจริญ หรือ จำเริญ หมายถึง เติบโต งอกงาม มากขึ้น หรือสมบูรณ์^{๑๑}) คำว่า การพัฒนา เป็นคำกลาง ๆ มิได้มีความหมายในทางดีหรือชั่ว ขึ้นอยู่กับว่าจะพัฒนาไปทางไหน ให้เกิดอะไรขึ้น ถ้าการพัฒนานั้นประกอบด้วยสติปัญญา นำมาซึ่งประโยชน์สุขอย่างถูกต้องก็เป็นของดี หากเป็นไปในทางตรงกันข้าม คือ มีต้นหาอุปาทานเป็นเจ้าเรือน ก็เรียกว่า เป็นการพัฒนาเพื่อความพินาศหาใช้วิวัฒนาการไม่ ส่วนคำว่า พัฒนา ตรงกับภาษาบาลีว่า วุฒฺณ แปลว่า รก ดังพุทธภาษิตว่า น สียา โลกวุฒฺโน ซึ่งมักแปลกันว่า ไม่พึงเป็นคนรกโลก ซึ่งคนรกโลกก็คือคนที่ทำโลกให้รกไปด้วยสิ่งที่ไม่มียประโยชน์ ชีวิตของผู้คนนั้นจึงไม่มีประโยชน์^{๑๒}

^{๑๐}ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์ จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๖), หน้า ๘๒๗.

^{๑๑}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๒๒.

^{๑๒}วรนุช สิปปารักษ์, เอกสารประกอบการสอน รายวิชา การพัฒนาสังคม, (ปทุมธานี: คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๕๘), หน้า ๓.

โดยรูปศัพท์ คำว่า พัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เกิดความเจริญเติบโต งอกงามและดีขึ้นจนเป็นที่พึงพอใจ ซึ่งความหมายดังกล่าวนี้เป็นที่มาของความหมายในภาษาไทยและเป็นแนวทางในการกำหนดความหมายอื่น ๆ ด้วย^{๓๓} การพัฒนา ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า Development แปลว่าการเปลี่ยนแปลงที่ละเอียดละน้อย โดยผ่านลำดับขั้นตอนต่าง ๆ ไปสู่ระดับที่สามารถขยายตัวขึ้นเติบโตขึ้น มีการปรับปรุงให้ดีขึ้น และเหมาะสมกว่าเดิมหรืออาจก้าวหน้าไปถึงขั้นที่อุดมสมบูรณ์เป็นที่น่าพอใจ^{๓๔} การพัฒนา คือ การเปลี่ยนแปลงตามแผนหรือการเปลี่ยนแปลงที่มีการกำหนดทิศทาง (Planned or Directed Change) นั่นคือการพัฒนามิได้เป็นเรื่องธรรมชาติ หากเป็นความพยายามของมนุษย์ที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นโดยกำหนดทิศทางหรือรายละเอียดเอาไว้ล่วงหน้าว่าจะพัฒนาอะไร พัฒนาอย่างไร ข้าเร็วอย่างไร ใครจะเป็นผู้พัฒนาและเป็นผู้ถูกพัฒนา เป็นต้น^{๓๕}

แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชีวิตได้เกิดขึ้นหรือมีมานานแล้ว อาทิเช่น แนวคิดของนักปราชญ์ชาวกรีก คือ เพลโต (Plato) ที่ปรากฏในหนังสืออูตมรัฐ (The Republic) แนวคิดของอริสโตเติล (Aristotle) ในหนังสือการเมือง (Politics) และแนวคิดนักปรัชญาตะวันออก เช่น แนวคิดของพระบรมศาสดาพุทธเจ้า (Buddha) ที่ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก (Tripitaka) เป็นต้น แต่แนวคิดในเชิงวิชาการนั้น คำว่า การพัฒนา หรือ Development เกิดขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ โดยกลุ่มนักเศรษฐศาสตร์ได้บัญญัติคำนี้ขึ้นเพื่อนำมาใช้เรียกการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมในทวีปยุโรป^{๓๖}

คริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ นักเศรษฐศาสตร์ได้นิยามคำว่า การพัฒนา หมายถึง ความเจริญเติบโต โดยเน้นความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ เช่น ผลผลิตรวมของประเทศเพิ่มขึ้น รายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้น รายได้เฉลี่ยต่อหัวต่อคนของประชากรเพิ่มขึ้น มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจมากขึ้น ประชากรมีรายได้เพียงพอที่สามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของตนได้ ซึ่งล้วนแต่เป็นการพัฒนาเป็นกระบวนการทางสังคม ที่ผลผลิตออกมาในรูปซึ่งสามารถวัดได้ด้วยเกณฑ์ทางเศรษฐศาสตร์ เพราะเหตุนี้ นักเศรษฐศาสตร์กำหนดความหมายของการพัฒนา โดยรูปศัพท์และความหมายทั่วไป คือ ความเจริญเติบโต แต่เป็นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ตามเนื้อหาของวิชาเศรษฐศาสตร์ ซึ่ง

^{๓๓}สนธยา พลศรี, **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๗), หน้า ๕.

^{๓๔}เกศินี จุฑาวิจิตร, **การสื่อสารเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๓๗.

^{๓๕}สัญญา สัญญาวิวัฒน์, **ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม**, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๓.

^{๓๖}ณัฐวุฒิ ทรัพย์อุบลัมภ์, **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**, (จันทบุรี: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, ๒๕๕๘), หน้า ๑.

เป็นการเน้นความหมายเชิงปริมาณ คือ การเพิ่มขึ้นหรือการขยายตัวทางเศรษฐกิจมากกว่าด้านอื่น ๆ นั้นเอง^{๑๗}

การปฏิวัติอุตสาหกรรมในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ นี้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างรวดเร็ว อาทิ การเปลี่ยนแปลงการใช้แรงงานจากคนและสัตว์เป็นพลังงานจากเทคโนโลยี ได้แก่ เครื่องจักร เครื่องยนต์ต่าง ๆ ทำให้วิถีการดำรงชีวิตเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมหลายประการ เช่น อาชีพเปลี่ยนจากเกษตรกรรมเป็นอุตสาหกรรม สถานที่ประกอบอาชีพเปลี่ยนจากเรือนสวนไร่นาเป็นโรงงานอุตสาหกรรม ระบบการผลิตแบบเพื่อการยังชีพเป็นเพื่อการค้า ที่อยู่อาศัยเปลี่ยนจากชนบทไปเป็นเมือง สิ่งแวดล้อมเปลี่ยนจากสิ่งแวดล้อมธรรมชาติเป็นสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ชีวิตในโรงงานอุตสาหกรรมยังไม่ได้รับมาตรฐานหลายประการ เช่น การขาดสวัสดิภาพและความปลอดภัย โรงงานคับแคบ แสงสว่างไม่เพียงพอ มีการใช้แรงงานจากเด็กและผู้หญิง การได้รับค่าจ้างต่ำ เป็นต้น

นักเศรษฐศาสตร์จึงได้นำคำว่าพัฒนามาใช้เพื่อเรียกวิถีการยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ของชาวยุโรปในขณะนั้นให้สูงขึ้น และเวลาต่อมาก็ได้รับการยอมรับจากนักสังคมศาสตร์โดยทั่วไป โดยเฉพาะนักสังคมวิทยาพัฒนาการและนักมานุษยวิทยาพัฒนาการ จึงทำให้คำว่าพัฒนาได้รับการยอมรับและนำไปใช้กันอย่างแพร่หลาย^{๑๘}

หลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง คำว่าพัฒนาได้ถูกนำไปใช้กันกว้างขวางมากขึ้น โดยประธานาธิบดี แฮร์รี เอส. ทรูแมน (Harry S. Truman) แห่งประเทศสหรัฐอเมริกา ได้เป็นผู้จุดประกายให้กับชุมชนโลก โดยมีนัยของการผลักดันความคิดเรื่องของการพัฒนาซึ่งได้รับการวิเคราะห์ว่าเกี่ยวข้องกับความพยายามที่จะต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ ในขณะเดียวกันก็เป็นการสร้างบทบาทของสหรัฐอเมริกาในชุมชนโลก ดังคำกล่าวสุนทรพจน์ของ ทรูแมน (Truman) เมื่อวันที่ ๒๐ มกราคม ค.ศ. ๑๙๔๙ ซึ่งเป็นวันเข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดี คนที่ ๓๓ ของสหรัฐอเมริกา และถือว่าเป็นศักราชใหม่ของโลก คือ ศักราชแห่งการพัฒนา โดยได้กล่าวว่า “เราจะต้องเริ่มลงมือทำงานอันหาญกล้าขึ้นใหม่ของเรา คือ การนำความก้าวหน้าทางศาสตร์ต่าง ๆ และทางอุตสาหกรรมของเรามาใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงและสร้างความเติบโตในแถบถิ่นด้อยพัฒนา คติจักรวรรดินิยมแบบเก่า ซึ่งได้แก่ การเอารัดเอาเปรียบเพื่อประโยชน์จากต่างชาตินั้นไม่มีอยู่ในแผนงานของเรา งานที่เราได้วางไว้ คือ การพัฒนาโดยมีมโนทัศน์ว่าจะใช้ความยุติธรรมแบบประชาธิปไตยเป็นพื้นฐาน”^{๑๙}

^{๑๗} เกคินี จุฑาวิจิตร, การสื่อสารเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น, หน้า ๓๘.

^{๑๘} ธีรยุทธภูมิ ทรัพย์อุปถัมภ์, ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน, หน้า ๒.

^{๑๙} แฮร์รี เอส. ทรูแมน (Harry S. Truman) อ้างใน นันทนีย์ กมลศิริพิชัยพร, การพัฒนาสังคม, (จันทบุรี: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏรำไพพรรณี, ๒๕๕๔), หน้า ๒.

โดยคำว่า “ด้อยพัฒนา” จึงตีความได้ว่า ประชาชนอเมริกามากกว่าสองพันล้านคน คือ คนด้อยพัฒนา ตามความคิดของ ทรูแมน (Truman) ในทันที ซึ่งในช่วงแรก ๆ การพัฒนาไม่มีความหมายที่ชัดเจนนัก แต่เป็นการเปรียบเทียบกับสภาพของการด้อยพัฒนา ซึ่งมีความหมายรวม ๆ ถึงสภาพของประเทศโลกที่สามที่มีรายได้ต่ำ สุขภาพอนามัยและการศึกษาดำ โดยได้มีการนำเสนอแนวคิดที่ว่าประเทศที่ร่ำรวยควรให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่ประเทศที่ด้อยพัฒนา สหรัฐอเมริกาซึ่งมีบทบาทสำคัญในสหประชาชาติจึงเป็นหัวหอกสำคัญในการช่วยสร้างการพัฒนาให้แก่ประเทศด้อยพัฒนาต่าง ๆ ทั่วโลก^{๒๐}

ทั้งนี้ การที่ประเทศต่าง ๆ ที่ประสบปัญหาภายหลังจากสงคราม ทำให้ต้องทำการปรับปรุงแก้ไขสภาพทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองของประเทศตนให้กลับฟื้นคืนสู่สภาพเดิม บางประเทศที่ได้รับเอกราชให้ปกครองตนเองก็ต้องหาแนวทางและวิธีการในการพัฒนาประเทศตนเอง เพื่อให้หลุดพ้นจากการเป็นประเทศที่ด้อยพัฒนา

ต่อมา ในปี ค.ศ. ๑๙๖๐ ประธานาธิบดี จอห์น ฟิตซ์เจอร์รัลด์ เคนเนดี (John Fitzgerald Kennedy) ได้เสนอองค์การสหประชาชาติ (United Nations) ถือว่าปี ค.ศ. 1960-1969 เป็นทศวรรษแห่งการพัฒนาของโลก ซึ่งเป็นที่ยอมรับและยังได้ประกาศเพิ่มเติมให้ปี ค.ศ. ๑๙๗๐-๑๙๗๙ เป็นทศวรรษที่สองของการพัฒนาโลกต่อไปอีกด้วย ด้วยเหตุนี้ คำว่า การพัฒนาจึงได้ถูกนำไปใช้กันอย่างแพร่หลายมากขึ้น คำว่า การพัฒนา ในความหมายตามธรรมชาติได้เริ่มเปลี่ยนแปลงไป โดยมีการให้คุณค่าเพิ่มเติม ซึ่งคุณค่าที่มีการกล่าวถึงนี้ คือ วิธีการผลิตโดยเฉพาะวิธีการผลิตแบบอุตสาหกรรมที่ถูกมองว่าเป็นการวิวัฒนาการของสังคมชั้นสูง การกำหนดคุณค่าดังกล่าวทำให้การพัฒนา มีลักษณะของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ถูกกำหนดให้มีวิวัฒนาการไปในทิศทางเดียวกัน ได้แก่ วิธีการผลิตแบบอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นพัฒนาการทางประวัติศาสตร์แบบตะวันตก ด้วยเหตุนี้ จึงมีการวิเคราะห์ว่า การพัฒนาเป็นเหมือนลัทธิอาณานิคมใหม่ที่มีการครอบงำจากทางประเทศตะวันตก ทำให้มีการจัดแบ่งประเทศในโลกออกตามระดับของการพัฒนาประเทศและอุดมการณ์ทางการเมือง ประกอบด้วย

๑. ประเทศในกลุ่มที่ได้พัฒนาอุตสาหกรรมในระดับสูงตามลัทธิทุนนิยม ได้แก่ อเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน และญี่ปุ่น เป็นต้น

๒. ประเทศในกลุ่มสังคมนิยมภายใต้ระบบสังคมนิยมเต็มรูปแบบ ได้แก่ รัสเซีย จีน โปแลนด์ เชโกสโลวาเกีย เป็นต้น

^{๒๐}จามะรี เชียงทอง, สังคมวิทยาการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๙), หน้า ๒๙.

๓. ประเทศในโลกที่สาม ส่วนใหญ่เป็นประเทศซึ่งแต่เดิมเคยเป็นอาณานิคมของจักรวรรดินิยมตะวันตก มีระดับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในระดับต่ำ ได้แก่ ประเทศในแอฟริกาและเอเชีย เช่น เอธิโอเปีย อียิปต์ บราซิล ลาว พม่า รวมทั้งไทย เป็นต้น

โดยประเทศในโลกที่สามซึ่งส่วนใหญ่เป็นประเทศซึ่งแต่เดิมเคยเป็นอาณานิคมของจักรวรรดินิยมตะวันตก ที่เรียกว่า ประเทศด้อยพัฒนา (Underdeveloped Countries) นี้ ต่อมา มีการเปลี่ยนการเรียกชื่อให้ดูดีกว่าเดิมว่า ประเทศกำลังพัฒนา (Developing Countries)^{๒๑}

ในส่วนของประเทศไทยนั้น ปรากฏหลักฐานว่า มีการใช้คำว่า พัฒนา เมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๕๐๒ (สมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์) นับตั้งแต่คณะปฏิวัติได้เข้าบริหารราชการแผ่นดินเป็นต้นมา ตามที่ จอมพลถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรีในสมัยนั้น โดยฐานะที่เป็นประธานสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนในบทนำของแผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๐๔-๒๕๐๖-๒๕๐๙) ระยะที่สอง (พ.ศ. ๒๕๐๗-๒๕๐๙)

ความว่า “นับตั้งแต่คณะปฏิวัติได้เข้าบริหารราชการแผ่นดินเป็นต้นมา ได้ถือการพัฒนาประเทศและส่งเสริมความสมบูรณ์พูนสุขของประชาชนชาวไทยโดยรีบเร่งเท่าที่จะพึงกระทำได้ เป็นนโยบายสำคัญที่สุด รัฐบาลชุดที่แล้ว ซึ่งมี ฯพณฯ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้พิจารณาเห็นว่า ความเจริญรุ่งเรืองและเสถียรภาพในด้านเศรษฐกิจของประเทศนั้น นอกจากจะเป็นการส่งเสริมเพิ่มรายได้และมาตรฐานการครองชีพของประชาชนแล้ว ยังเป็นสิ่งที่จะนำมาซึ่งความมั่นคงในด้านการป้องกันประเทศ เสถียรภาพด้านการเมือง ความเสมอภาพในระบบสังคม ตลอดจนส่งเสริมอารยธรรมและวัฒนธรรมของชาติด้วย ในการพัฒนาเศรษฐกิจนั้นจำเป็นต้องอาศัยการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ภายในประเทศ กำลังคนในสาขาวิชาการต่าง ๆ และเงินทุนเป็นสำคัญ นอกจากนั้นจำเป็นจะต้องวางนโยบาย แนวทาง และมาตรการที่เหมาะสม ทั้งจะต้องมีหน่วยงานระดับชาติเป็นผู้ดำเนินการให้บรรลุถึงจุดหมาย เพื่อสนองนโยบายของรัฐบาลดังกล่าวข้างต้น รัฐบาลจึงเห็นเป็นการสมควรที่จะจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติขึ้น เพื่อใช้เป็นหลักในการพัฒนา โดยกำหนดแนวทางเป้าหมาย และจัดทำโครงการที่แน่นอน เพื่อประโยชน์ในการประเมินผลที่ได้จากการพัฒนาเศรษฐกิจ ตรวจสอบผลงานของส่วนราชการที่มีหน้าที่พัฒนา และเพื่อให้ต่างประเทศทราบถึงนโยบายและมาตรการของรัฐบาลในการพัฒนาประเทศ รัฐบาลจึงได้ตั้งสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติขึ้นเมื่อเดือนกรกฎาคม ๒๕๐๒ ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาการต่าง ๆ เป็นกรรมการ และได้ตั้งสำนักงานสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติเป็นหน่วยปฏิบัติงานในความควบคุมของคณะกรรมการบริหาร ฯ”

^{๒๑} ธีรพันธุ์ ทรัพย์อุทัย, ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน, หน้า ๓.

ในเชิงวิชาการของประเทศไทย จึงปรากฏมีคำว่า การพัฒนา ตามที่ระบุไว้ใน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ ซึ่งได้เริ่มเป็นทางการในปี พ.ศ. ๒๕๐๔ ซึ่งเป็นปีแรกที่มีการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติของประเทศไทย กระทั่งปัจจุบัน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทุกฉบับ จึงได้แสดงนโยบายและแนวคิดหลักในการวางแผนและกลยุทธ์การพัฒนาตลอดจนผลกระทบต่อประเทศเมื่อเสร็จสิ้น ซึ่งแตกต่างกันไปตามแต่ละช่วงเวลาที่ใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแต่ละฉบับ^{๒๒}

สืบเนื่องจาก สภาพธรรมชาติที่มนุษย์เป็นสัตว์สังคม ซึ่งหมายความว่า มนุษย์โดยธรรมชาติย่อมอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ไม่อยู่อย่างโดดเดี่ยว แต่มีข้อยกเว้นที่มนุษย์อยู่โดดเดี่ยวตามลำพัง เช่น ฤๅษี การอยู่รวมกันเป็นกลุ่มของมนุษย์อาจมีได้หลายลักษณะและเรียกต่างกัน เป็นต้นว่า ครอบครัว (Family) เผ่าพันธุ์ (Tribe) ชุมชน (Community) สังคม (Society) และประเทศ (Country) และเมื่อมนุษย์อยู่รวมกันเป็นกลุ่มย่อมเป็นธรรมชาติที่ในแต่ละกลุ่มจะต้องมีผู้นำกลุ่มและผู้ตามคือประชาชนหรือคนในกลุ่ม รวมทั้งมีการควบคุมดูแลกันภายในกลุ่มหรือการจัดระเบียบภายในกลุ่ม ซึ่งอาจเรียกว่า การบริหาร หรือการพัฒนาภายใน ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยและความสุข และในบางกรณีการควบคุมดูแลอาจเกี่ยวข้องกับภายนอกด้วย เช่น กรณีการติดต่อ ประสานงาน การต่อสู้ หรือการทำสงครามกับกลุ่มอื่น สภาพเช่นนี้ได้มีวิวัฒนาการตลอดมา โดยผู้นำกลุ่มขนาดใหญ่ เช่น ในระดับประเทศอาจเรียกว่านักบริหารหรือผู้บริหาร ขณะที่การควบคุมดูแลหรือการจัดระเบียบนั้นเรียกว่าการบริหาร ที่กล่าวมานี้ เป็นมุมมองในแง่ของนักบริหาร แต่ถ้าในมุมมองของนักพัฒนา อาจเรียกผู้บริหารและการบริหารนั้นว่า นักพัฒนาและการพัฒนา ตามลำดับ ด้วยเหตุผลเช่นนี้ มนุษย์จึงไม่อาจหลีกเลี่ยงจากการพัฒนาได้ง่าย และทำให้กล่าวได้อย่างมั่นใจว่า ที่ใดมีกลุ่ม ที่นั่นย่อมมีการพัฒนา^{๒๓}

โดยนัยนี้ ความสำคัญของการพัฒนามีขึ้นโดย ๓ ฐานะ ได้แก่ (๑) การพัฒนาในฐานะที่เป็นกระบวนการ การพัฒนาในฐานะนี้เกี่ยวกับทฤษฎีวิวัฒนาการทั้งแนวเก่า แนวใหม่ ความแตกต่างทางสังคม การผสม ผสมและการปรับตัวด้วยการทำให้ดีขึ้น ตลอดจนขั้นตอนของวิวัฒนาการทางสังคม (๒) การพัฒนาในฐานะที่เป็นการปฏิสัมพันธ์ เป็นการพัฒนาของสังคมที่ด้อยพัฒนาด้วยการติดต่อสัมพันธ์ และการขาดตอนของกระบวนการวิวัฒนาการ และ (๓) การพัฒนาในฐานะที่เป็นการปฏิบัติการ โดยฐานะที่การพัฒนานั้นจะต้องมีการวางแผนอย่างรอบคอบและตรวจสอบกระบวนการ

^{๒๒}จามะรี เชียงทอง, สังคมวิทยาการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๙), หน้า ๒๙.

^{๒๓}วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, ความหมายของการพัฒนา คำที่มีความหมายใกล้เคียง และแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนา, (ม.ป.ท.: ม.ป.พ., ม.ป.ป.), หน้า ๓.

แห่งความเจริญเติบโต และการเปลี่ยนแปลงโดยมีเป้าหมายให้เลือกสำหรับการพัฒนาหลาย ๆ เป้าหมาย^{๒๔}

อย่างไรก็ตาม เมื่อสถานการณ์หรือสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป แนวทางการพัฒนาที่ทำอยู่เดิมไม่เหมาะสม ก็จำเป็นต้องปรับแนวทางการพัฒนาหรือปรับปรุงให้ดีขึ้นกว่าเดิม ความสำคัญของการพัฒนาจึงมีใน ๒ แนวทาง คือ เพื่อแก้ปัญหา และพัฒนาสิ่งที่มีอยู่แล้วให้ดีกว่าเดิม^{๒๕} ดังนี้

๑. เพื่อแก้ไขปัญหา

ในบริบทของประเทศไทย ตั้งแต่มีการวางแผนพัฒนาประเทศมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยได้รับผลสำเร็จในระดับหนึ่งซึ่งเป็นที่น่าพอใจ สร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระดับสูงอย่างต่อเนื่องยาวนาน แต่เป็นการเจริญเติบโตในเชิงปริมาณ ยังขาดคุณภาพ และตั้งอยู่บนพื้นฐานการพัฒนาที่ไม่สมดุลและไม่ยั่งยืน ปัญหาเชิงโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมของประเทศที่สะสมมานาน คือ ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้และการกระจายผลประโยชน์ของการพัฒนาระหว่างกลุ่มคนและระหว่างสังคมเมืองกับสังคมชนบท โดยในสังคมเมืองเป็นฐานธุรกิจ บริการ และอุตสาหกรรมที่ก้าวหน้าและเป็นแหล่งดึงดูดทรัพยากรและแรงงานจากชนบท เพื่อสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ ขณะที่สังคมชนบทเป็นฐานการเกษตรที่ล้าหลังและเป็นกลุ่มคนส่วนใหญ่ของประเทศซึ่งยังมีรายได้ต่ำ และขาดโอกาสการพัฒนาให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ ปัญหาเชิงโครงสร้างดังกล่าวยังคงเป็นปัญหาสะสมต่อเนื่องและยังไม่ได้รับการแก้ไขให้เป็นรูปธรรมอย่างจริงจัง

ตั้งแต่เกิดวิกฤติเศรษฐกิจเมื่อปี ๒๕๔๐ ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมไทย เกิดภาวะการว่างงานเพิ่มขึ้นเกือบ ๓ เท่าตัว ความยากจนมากขึ้นกว่าก่อนเกิดวิกฤติ จึงได้มีการพัฒนาประเทศมาตามลำดับทุกปี จนถึงประมาณปี ๒๕๔๕ ให้ความยากจนลดลง แต่การกระจายรายได้ของครอบครัวยังไม่ดีขึ้น กลับมีปัญหาคความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้มากขึ้น^{๒๖}

รัฐบาลจึงได้มีการกำหนดมาตรการการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ ทั้งในเรื่องระบบบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการกระจายการลงทุน มาตรการปรับปรุงโครงสร้างด้านการคลัง เพื่อนำระบบภาษีมาเป็นรายได้บำรุงท้องถิ่น

^{๒๔}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗-๘.

^{๒๕}ธีรวัลย์ ศิลารัตน์, การจัดการความรู้ชุมชน, (จันทบุรี: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, ๒๕๔๙), หน้า ๘-๙.

^{๒๖}สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ๒ ปี แห่งการเปลี่ยนแปลง, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๔๖), หน้า ๗๓.

มาตรการปรับโครงสร้างด้านการเกษตร การปฏิรูปที่ดิน การพัฒนาบริการสาธารณสุข เป็นต้น นอกจากนี้ สภาพปัญหาทางการเมืองก็ส่งผลทำให้การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของประเทศเกิดความล่าช้าและมีผลกระทบต่อเนื่องเป็นลูกโซ่ในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจที่มีการถดถอย การขยายตัวทางเศรษฐกิจลดลงจากที่ประมาณการอย่างมาก การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศเกิดความล่าช้า ไม่สามารถเบิกจ่ายงบประมาณในการลงทุนได้ เป็นต้น สถานการณ์เศรษฐกิจมีแนวโน้มขยายตัวต่ำ มีข้อจำกัดจากความไม่แน่นอนของสถานการณ์ทางการเมืองที่ยังไม่สามารถหาข้อยุติได้ จึงส่งผลกระทบต่อการขยายตัวและการขับเคลื่อนมาตรการเศรษฐกิจที่สำคัญ ๆ นอกจากนั้น ยังส่งผลกระทบต่อการฟื้นตัวของการใช้จ่ายและการลงทุนภาคเอกชน ขณะที่การฟื้นตัวของการส่งออกที่มีแนวโน้มช้ากว่าที่คาดไว้เดิม ตามแนวโน้มความล่าช้าในการฟื้นตัวของเศรษฐกิจโลก

๒. เพื่อพัฒนาสิ่งที่มีอยู่แล้วให้ดีกว่าเดิม

การพัฒนาสิ่งที่มีอยู่แล้วให้ดีกว่าเดิม เป็นแนวคิดการพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนไป โดยแนวคิดการพัฒนาประเทศในอดีตได้ให้ความสำคัญกับการเร่งรัดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ยุทธศาสตร์การพัฒนาได้มุ่งเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมและการผลิตเพื่อส่งออก โดยอาศัยความได้เปรียบทางทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรมนุษย์มาใช้ขยายฐานการผลิตเพื่อสร้างรายได้และการมีงานทำ ซึ่งถือว่ามีความเหมาะสมสำหรับช่วงเวลานั้น แต่การรุดหน้าทางเศรษฐกิจโดยรวมและความเจริญด้านวัตถุที่เพิ่มมากขึ้น ก็ไม่ได้ทำให้สังคมไทยมีความอยู่ดีกินดีอย่างทั่วหน้า วัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่ตึงเครียดและเรียบง่ายได้เปลี่ยนแปลงไปพร้อมกับความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและความไม่มั่นคงของครอบครัว ชุมชนและสังคม ดังนั้น จึงได้มีการปรับแนวคิดการพัฒนาดังแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘ เป็นต้นมา จากเดิมที่มุ่งเน้นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจเป็นหลักมาเป็นการเน้นคนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา เพราะคนเป็นปัจจัยชี้ขาดความสำเร็จของการพัฒนาในทุกด้าน โดยการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นเพียงเครื่องมืออย่างหนึ่งที่จะช่วยให้คนมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น นอกจากนี้ ยังได้ปรับเปลี่ยนการวางแผนจากการแยกส่วนมาเป็นแบบการเชื่อมโยงบูรณาการเพื่อให้เกิดการเกื้อกูลต่อกัน และใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกระดับทุกขั้นตอนเป็นหลักในการดำเนินงานด้านการพัฒนา ด้วยการร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันรับผิดชอบ ในลักษณะเป็นเครือข่ายการพัฒนา^{๒๗} แนวคิดการพัฒนาที่ใช้คนเป็นศูนย์กลางและเป็นเป้าหมายของการพัฒนาได้นำมาใช้โดยกำหนดวิสัยทัศน์ที่เน้นคนและความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันของคนในสังคมเป็นสำคัญ เนื่องจาก คนเป็นทั้งผู้ขับเคลื่อนการพัฒนา และผู้ได้รับผลกระทบจากการพัฒนา ดังนั้น การพัฒนาคน ให้มีคุณลักษณะที่เหมาะสม สามารถสร้างภูมิคุ้มกัน และรองรับความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นได้อย่างเท่าทัน จึงเป็นสิ่งที่ควรให้ความสำคัญ ในขณะที่ทุกคนในทุกช่วงวัยจำเป็นต้องได้รับการ

^{๒๗} ญัตติวุฒิสภา ทรัพยากรมนุษย์, ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน, หน้า ๒๗-๒๘.

เสริมสร้างความรู้ ทักษะ และศักยภาพในทุกด้านอย่างต่อเนื่องเพื่อเป็นฐานรากสำคัญทางสังคมที่มีบทบาทต่อการพัฒนาประเทศในอนาคตอย่างยั่งยืน^{๒๘}

การพัฒนาที่มีความสำคัญในแง่ของความก้าวหน้า ในแง่ที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนเพื่อให้เกิดความเจริญ และในแง่ของวิธีการในการดำเนินการพัฒนา เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น^{๒๙}

โดยนัยนี้ การพัฒนา ในเชิงสังคมวิทยาอาจจำแนกได้ ๓ ระดับ คือ ระดับตนเอง ระดับชุมชนสังคม และระดับประเทศชาติ ดังนี้

๑. การพัฒนาตนเอง

การพัฒนาตนเองเป็นความขวนขวายสนใจใฝ่รู้ของบุคคล เพื่อส่งเสริมพัฒนาศักยภาพความรู้ความสามารถของตนเอง ด้วยการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งรู้จักพัฒนา ปรับปรุง ประยุกต์ใช้ความรู้เชิงวิชาการ รวมถึงเทคโนโลยีต่าง ๆ^{๓๐} การพัฒนาตนเองเป็นกระบวนการในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตนเองของบุคคล โดยปรับพฤติกรรมใหม่ของบุคคลให้เป็นคนที่มีสมบูรณ์แบบ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาตนเองด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา เพื่อให้บุคคลนั้นสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นตลอดจนสภาพแวดล้อมของโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา บุคคลที่สามารถพัฒนาตนเองตลอดเวลา ย่อมปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและสามารถที่จะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองได้ ดังนั้น บุคคลที่จะพัฒนาตนเองได้จะต้องเป็นผู้มุ่งมั่นที่จะเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงตัวเอง โดยมีความเชื่อหรือแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาตนเองที่ถูกต้อง ทั้งนี้ แนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาตนเองที่สำคัญ คือ

... มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่มีคุณค่าอยู่ในตัวเองทำให้สามารถที่จะฝึกหัดและพัฒนาตนเองได้ในเกือบทุกเรื่อง

... ไม่มีบุคคลใดที่มีความสมบูรณ์พร้อมทุกด้านจนไม่จำเป็นต้องพัฒนาในเรื่องใด ๆ อีก

^{๒๘}สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, **การพัฒนาคนเพื่ออนาคตประเทศไทย**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๓), หน้า คำนำ.

^{๒๙}นำชัย ทนุผล, **พัฒนาชุมชน หลักการ และยุทธวิธี**, (เชียงใหม่: ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร สถาบันเทคโนโลยี การเกษตรแม่โจ้, ๒๕๕๐), หน้า ๔๕.

^{๓๐}จีระ งอกศิลป์, **การประเมินสมรรถนะทางการบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๑), หน้า ๖๔.

... แม้บุคคลจะเป็นผู้ที่รู้จักตนเองดีที่สุด แต่ก็ไม่สามารถปรับเปลี่ยนตนเองได้ในบางเรื่อง ยังต้องอาศัยความช่วยเหลือจากผู้อื่นในการพัฒนาตนเอง การควบคุมความคิด ความรู้สึก และการกระทำของตนเอง มีความสำคัญเท่ากับการควบคุมสิ่งแวดล้อมภายนอก

... อุปสรรคสำคัญของการปรับปรุงและพัฒนาตนเอง คือ การที่บุคคลมีความคิดติดยึด ไม่ยอมปรับเปลี่ยนวิธีคิด จึงไม่ยอมสร้างนิสัยใหม่ หรือฝึกทักษะใหม่ ๆ ที่จำเป็นต่อตนเอง

... การปรับปรุงและพัฒนาตนเองสามารถดำเนินการได้ตลอดเวลาและอย่างต่อเนื่องเมื่อพบปัญหาหรือข้อบกพร่องเกี่ยวกับตนเอง

การพัฒนาตนเองจึงมีแนวคิดพื้นฐานจากการยอมรับว่ามนุษย์ทุกคนที่เกิดมาไม่มีใครที่จะสมบูรณ์แบบแต่ที่เหมือนกัน คือ ทุกคนมีศักยภาพ มีความสามารถที่จะพัฒนาตนเองได้เพื่อความสมบูรณ์แบบของตน บุคคลควรมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาและควรพัฒนาตนเองไปอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต นั้นเอง^{๓๑} เทคนิคในการพัฒนาตนเอง (Self-Development) มีดังนี้

๑.๑ การควบคุมตน (Self-control) เป็นเทคนิควิธีการพัฒนาตนอย่างหนึ่ง เป็นการควบคุมภายใน สำหรับการควบคุมตนมีผู้ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลกระทำเพื่อให้ได้สิ่งที่ตนต้องการ โดยสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ตนเองพิจารณาตัดสินใจเลือกด้วยตนเอง หรือการควบคุมตน คือ กระบวนการที่บุคคล ใช้วิธีการหนึ่งวิธีการใด หรือ หลายวิธีรวมกัน เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเอง จากพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์

๑.๒ การทำสัญญากับตน (Self-Contract) เป็นเครื่องมือที่มีพลังต่อการก้าวไปสู่ความสำเร็จการทำสัญญากับตนเป็นข้อตกลงที่เขียนเป็นลายลักษณ์อักษรที่ทำกับตนเอง

๑.๓ การกำกับตน (Self-Regulation) เป็นเทคนิคการพัฒนาตนอีกวิธีหนึ่ง เป็นการกำกับพฤติกรรมของตน การกำกับตนประกอบด้วย มาตรฐานของพฤติกรรม ความรู้สึกต่อพฤติกรรม และการเปรียบเทียบระหว่างพฤติกรรม ๒ อย่าง และเมื่อใดมีความรู้สึกว่าการพัฒนานั้นไม่เหมาะสม การปรับพฤติกรรมโดยวิธีการกำกับตนหรือวิธีอื่นก็จะเกิดขึ้น

๑.๔ การปรับตน (Self-Modification) การปรับตนจะสามารถทำได้สำเร็จต้องอาศัยองค์ประกอบ คือ การรู้จักตน (Self-Knowledge) การวางแผน (Planning) การรวบรวมสารสนเทศ (Information Gathering) และการปรับเปลี่ยนแผนโดยอาศัยสารสนเทศใหม่^{๓๒}

^{๓๑}จิราภรณ์ พรหมทอง, “การพัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้เพื่อเข้าสู่ศตวรรษที่ ๒๑”, วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น, ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๒ (เมษายน-มิถุนายน ๒๕๕๙): ๖๔-๖๕.

^{๓๒}ไพศาล ไกรสิทธิ์, การพัฒนาตน, (ราชบุรี: สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, ๒๕๔๒), หน้า ๒๐.

โดยหลักการ การพัฒนาตนเอง ต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการ ๓ ขั้นตอน ประกอบด้วย (๑) ขั้นการตระหนักรู้ถึงความจำเป็นในการปรับปรุงตนเอง เป็นขั้นที่ต้องการจะพัฒนาตนเองเพื่อความสำเร็จ คือ การพัฒนาตนเองในแง่ความรู้และในทุกด้านให้ดีที่สุด (๒) ขั้นการวิเคราะห์ตนเอง โดยการสังเกตตนเอง ประเมินตนเอง และสังเกตผู้อื่น และ (๓) ขั้นการวางแผนและตั้งเป้าหมาย^{๓๓}

๒. การพัฒนาชุมชนและสังคม

การพัฒนาทุกด้านต่างมุ่งสร้างสังคมให้เกิดความเข้มแข็ง เนื่องจากสังคมเข้มแข็งจะเป็นรากฐานการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ให้ดีขึ้นด้วย เมื่อสังคมเข้มแข็งก็จะเป็นรากฐานให้เศรษฐกิจดี การเมืองดี การเรียนรู้หรือการศึกษาดี และศีลธรรมดี แต่ถ้าหน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษา และสื่อสารมวลชน สถาบันเศรษฐกิจ และสถาบันศาสนา ไม่ส่งเสริมหรือทำลายความเข้มแข็งของชุมชน สังคมย่อมขาดฐาน ทุกอย่างก็จะสลายลงถึงแม้จะมีความพยายามสอนให้คนเป็นคนดีแต่ศีลธรรมเหล่านี้ก็ไม่สามารถเกิดขึ้นได้^{๓๔}

การพัฒนาชุมชนมีความสลับซับซ้อน การดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จต้องอาศัยเครื่องมือและเทคนิคในการส่งเสริมกลวิธีเพื่อการพัฒนาตามหลักการพัฒนาชุมชนและสังคมแบบจัดการ ซึ่งเป็นหลักการที่สนับสนุนแนวความคิดและการปฏิบัติสำหรับนักพัฒนาในการจัดการส่งเสริมและสนับสนุนการทำงานในชุมชน ดังนี้

๒.๑ หลักการช่วยกันคิด (Non-Directive Method) หมายถึง การพัฒนาที่เจ้าหน้าที่พัฒนาประชาชน หรือหน่วยงานอื่น ๆ เช่น องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) องค์กรธุรกิจเอกชนบางประเภทที่คำกำไร แต่ก็ทำงานพัฒนาร่วมกับประชาชน หลักการนี้คือ การสมทวิกันระหว่างผู้เกี่ยวข้อง ดำเนินการพัฒนาชุมชน หลักการนี้เป็นส่วนหนึ่งของหลักการ PAR (Participatory Action Research) ตรงตัว A คือการพัฒนา

๒.๒ หลักการ PAR (Participatory Action Research) คือ การดำเนินการพัฒนาและวิจัยการพัฒนาพร้อมกันไป โดยทั้งเจ้าหน้าที่พัฒนาและประชาชนร่วมช่วยกันดำเนินการ

๒.๓ หลักการพึ่งตนเอง (Self-Reliance) หลักการนี้ต้องอาศัยปัจจัย ๕ ตัวด้วยกันที่เรียกว่า TERMS (Technology Economic Resource Mental and Socio-cultural) ดังนี้

T เทคโนโลยีคือ มีเครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็น

^{๓๓}ปราณี รามสูตร และจำรัส ดวงสุวรรณ, พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: ธารณาพิมพ์, ๒๕๔๕), หน้า ๑๒๕.

^{๓๔}ประเวศ วะสี, ยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ สังคม และศีลธรรม, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์หมอชาวบ้าน, ๒๕๔๔), หน้า ๓๑-๓๒.

E เศรษฐกิจ คือ มีอาชีพและรายได้พออยู่พอกิน

R ทรัพยากรธรรมชาติ คือ มีความสมดุลในสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

M จิตใจ คือ มีจิตใจที่เข้มแข็งและแน่วแน่ว่าจะพึ่งตนเองได้ รู้จักพอในผลของความพยายาม

S - สังคมและวัฒนธรรม คือ การมีคนจำนวนหนึ่งสมัครสมานสามัคคี มีผู้นำที่เข้มแข็ง มีค่านิยม และอุดมการณ์ส่งเสริมการพึ่งตนเอง

๒.๔ หลักการ BAN (Balance Ability and Networking) ซึ่งนี้มีสาระ ๓ ประการ คือ (๑) การรักษาสมดุล (balance) คือ บุคคลแต่ละคน ควรมีความสุขอนามัยที่ดี ในแต่ละครอบครัว ควรมีความมั่นคง และในแต่ละชุมชน ควรเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง หรือเป็นชุมชนที่มีความสมัครสมานสามัคคี (๒) การสร้างความสามารถ (Ability) คือ ความสามารถในการทำให้เกิดการพึ่งตนเองได้ ซึ่งต้องมีปัจจัย ๕ ด้าน ดังที่กล่าวแล้ว ในระหว่างที่เสริมสร้างความสามารถเหล่านั้นอยู่ มีความจำเป็นต้องรักษาสมดุลหรือการที่ปัจจัยเหล่านั้นต้องมีความมั่นคงเข้มแข็ง ดำเนินการเพิ่มขีดความสามารถไปเรื่อย ๆ อย่างมั่นคง และขณะเดียวกันต้องรักษาสมดุลระหว่างปัจจัย ๕ ด้านนั้นด้วย และ (๓) การสร้างเครือข่าย (Networking) หรือการมีเพื่อน พันธมิตร การพัฒนาซึ่งอาจเป็นบุคคล ชุมชนองค์กรหนึ่งใดก็ได้ มิตรเหล่านี้จะเป็นที่พึ่งของกันและกัน อาจเรียนรู้จากกันและกัน ช่วยเหลือกันเวลามีปัญหา ช่วยเหลือกันเสริมสร้างความเจริญก้าวหน้า หรือช่วยเหลือกันป้องกันศัตรูคู่แข่งกัน ให้หยิบยืมเทคโนโลยีหรืองบประมาณแก่กันและกัน

๒.๕ หลักการจัดการ (management) ซึ่งต้องรู้จักตนเอง รู้สภาพของชุมชน รู้ปัญหา และรู้ความต้องการของตนและชุมชน มีการส่งเสริมการศึกษาอบรม และมีการสร้างกลุ่มเพื่อช่วยเหลือตนเอง^{๓๔}

ประการสำคัญ คือ องค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาสังคม ได้แก่ ทุน ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาไม่ว่าจะเป็นทุนที่เป็นเงินทอง ทุนในรูปแบบทรัพย์สิน ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทุนทางสังคม ซึ่งได้แก่ สิ่งต่าง ๆ ที่ทำให้คนในสังคมนั้น มีวิถีการดำเนินชีวิตที่ดี มีความเป็นปึกแผ่น มีความสามัคคี มีความสมานฉันท์ มีคุณธรรม จริยธรรม ประพฤติดี ปฏิบัติชอบ มีเอกลักษณ์เฉพาะของสังคมนั้น ดังนั้น ทุนทางสังคมจะเกี่ยวข้องกับขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ วิถีการดำเนินชีวิต ภูมิปัญญา ภาษาที่ใช้ ความเชื่อทางศาสนา สิ่งเหล่านี้ทำให้สังคมนั้น ๆ มีวิถีที่ดำเนินไปในทางที่ดี มีความสามัคคี มีความเอื้ออาทร ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน นำไปสู่สังคมที่มีความเข้มแข็ง มีพลังที่จะร่วมแรงร่วมใจในการพัฒนาให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น การเปลี่ยนแปลงทาง

^{๓๔}สัญญา สัญญาวิวัฒน์, ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม, หน้า ๑๔๑-๑๔๔.

สภาพแวดล้อม ความเป็นโลกาภิวัตน์ ทำให้ค่านิยมของความเป็นไทยแต่เดิมเปลี่ยนแปลงไปเป็นวิถีชีวิตแบบตะวันตกยิ่งขึ้น การฟื้นฟูทุนทางสังคมไทยจึงเป็นสิ่งที่ควรพิจารณาพัฒนา ปรับปรุง และฟื้นฟูให้ทุนทางสังคมไทยมีความเข้มแข็ง โดยนัยนี้ องค์ประกอบของการฟื้นฟูทุนทางสังคมของไทยประกอบด้วย

องค์ประกอบที่ ๑ คน ซึ่งเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญ ต้องพัฒนาคนส่วนใหญ่ให้มีคุณภาพที่ดี สุขภาพที่ดี มีความรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง มีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น มีความซื่อสัตย์สุจริต มีคุณธรรม จริยธรรม มีความเพียร มีค่านิยมและรักความเป็นไทย รู้ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมที่ดีงาม รู้ประวัติศาสตร์ไทย ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นเรื่องที่ต้องพัฒนาและปรับระบบความคิด ระบบการศึกษาต้องทำอย่างต่อเนื่อง ปลูกฝังอย่างจริงจัง เน้นที่เยาวชนคนรุ่นใหม่ ความสำเร็จต้องใช้เวลานานชั่วอายุคน ซึ่งต้องวางแผนปรับพื้นฐานให้ดี

องค์ประกอบที่ ๒ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีที่ดีของคนไทย ต้องได้รับการส่งเสริม สนับสนุนให้มีการสืบทอด เพราะวัฒนธรรมและประเพณีที่ดีเหล่านี้ ล้วนเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของคนไทย การสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในระดับครอบครัว และชุมชน สร้างสังคมให้มีความเอื้ออาทรต่อกัน วัฒนธรรม ประเพณีหลายเรื่อง เช่น เทศกาลงานบุญต่าง ๆ การละเล่นของไทย ความกตัญญูกตเวที การเคารพผู้ใหญ่ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ต้องมีการทำความรู้ ความเข้าใจอย่างละเอียด และวางระบบสืบทอดส่งเสริมให้มีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและกว้างขวางต่อไป

องค์ประกอบที่ ๓ ศิลปะ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งก่อสร้าง การแสดงละคร และศิลปะการป้องกันตัวของไทย ล้วนเป็นเรื่องที่มีคุณค่าที่ควรรักษา และสืบทอดให้ยาวนาน สิ่งเหล่านี้เป็นเอกลักษณ์เฉพาะมีคุณค่าทางจิตใจที่เชื่อมโยงให้คนไทยรักในความเป็นไทยไว้

องค์ประกอบที่ ๔ ภาษา การใช้ภาษาไทยที่ถูกต้องทั้งการพูด การเขียน เป็นเรื่องสำคัญที่ควรส่งเสริมและสร้างค่านิยมที่ถูกต้องในด้านนี้ให้กว้างขวางขึ้น ภาษาประจำท้องถิ่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่ควรให้การส่งเสริมเช่นกัน สิ่งเหล่านี้ได้ยึดโยงความเป็นไทยไว้ แต่ทั้งนี้ก็ควรส่งเสริมให้คนไทยได้รู้ภาษาอื่น ๆ จะช่วยให้มีความรู้ความเข้าใจกว้างขวางขึ้น มีทุนทางความรู้มากยิ่งขึ้น

องค์ประกอบที่ ๕ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย เป็นทุนทางสังคมที่จะสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน สามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น ควรมีการส่งเสริมประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานะที่เปลี่ยนแปลงไป และสืบทอดความรู้ให้กว้างขวางก้าวหน้ายิ่งขึ้น เป็นทุนทางความรู้ ทุนทางปัญญา

องค์ประกอบที่ ๖ กระบวนการประชาคม เป็นการรวมตัวของชาวชุมชนที่ทำให้เกิดการร่วมคิดร่วมทำของคนในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ผ่านมาประสบความสำเร็จในระดับชุมชนอยู่พอสมควรที่สามารถนำมาเป็นตัวอย่างขยายผล ทำให้การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งดำเนินไปได้ แต่เป็นกระบวนการที่

ต้องใช้เวลาอย่างเป็นขั้นตอนและสนับสนุนให้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ การเตรียมความพร้อมในหลาย ๆ ด้าน จึงเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญ^{๓๖}

๓. การพัฒนาประเทศไทย

การพัฒนาประเทศไทย ขณะที่เริ่มแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ ขณะนั้นประเทศไทยยังมีทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ สิ่งแวดล้อมที่ยังบริสุทธิ์ แต่เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่ถูกเรียกว่าพัฒนาแล้ว คนไทยยังยากจนอยู่ มีระดับการศึกษาโดยเฉลี่ยที่ต่ำ มีการว่างงานมาก และภาคเอกชนก็ยังไม่เข้มแข็ง เพื่อแก้ไขปัญหา ณ ช่วงเวลานั้น รัฐจึงต้องเป็นผู้นำในการพัฒนา เปรื่องลงทุนสร้างโครงสร้างพื้นฐาน มุ่งสร้างงาน ให้คนไทยมีรายได้ พ้นจากความยากจนให้รวดเร็วที่สุด^{๓๗} ตั้งแต่เริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นเครื่องมือนำทางในการพัฒนาประเทศเป็นต้นมา ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๔ มีแนวความคิดการพัฒนาที่ได้จำแนกตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแต่ละฉบับ ดังนี้

ตารางที่ ๒.๑

การพัฒนาประเทศไทยตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแต่ละฉบับ^{๓๘}

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	แนวคิดหลัก
ฉบับที่ ๑-๒ (๒๕๐๔-๒๕๑๔)	เน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจเพื่ก้าวสู่ความทันสมัย (Modernization Theory)
ฉบับที่ ๓ (๒๕๑๕-๒๕๑๙)	เน้นการปรับโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการพัฒนา (Structural Adjustment) ยังคงยึดหลักการพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัย
ฉบับที่ ๔ (๒๕๒๐-๒๕๒๔)	ฟื้นฟูฐานะเศรษฐกิจของชาติ และรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ (ยังคงให้ความสำคัญกับการเติบโตทางเศรษฐกิจ)

^{๓๖} สรรเสริญ วงศ์ชะอุ่ม, การวางแผนพัฒนาประเทศ, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง, ๒๕๕๔), หน้า ๘๒-๘๕.

^{๓๗} สันติ บางอ้อ, “สภาพัฒน์กับการพัฒนาประเทศ: การพัฒนาที่ยั่งยืนของไทย ตอนที่ ๒”, โพสต์ทูเดย์, (๒๑ มิถุนายน ๒๕๕๖): ๙.

^{๓๘} เกศินี จุฑาวิจิตร, การสื่อสารเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น, หน้า ๗๒-๗๓.

ตารางที่ ๒.๑ (ต่อ)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	แนวคิดหลัก
ฉบับที่ ๕-๖ (๒๕๒๕-๒๕๓๔)	พัฒนาแนวรุกเน้นการเติบโตการกระจายความเจริญ (Redistribution with Growth) โดยยึดพื้นที่เป็นหลัก มีการกำหนดความจำเป็นพื้นฐานและดัชนีชี้วัดเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชน
ฉบับที่ ๗ (๒๕๓๕-๒๕๓๙)	สังคมโลกเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ ประเทศไทยเริ่มเห็นความจำเป็นในการนำแนวคิดการพัฒนาแบบยั่งยืนมาใช้
ฉบับที่ ๘ (๒๕๔๐-๒๕๔๔)	การพัฒนาแบบองค์รวมเน้น คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา (Holistic/People-Centered Oriented)
ฉบับที่ ๙ (๒๕๔๕-๒๕๔๙)	เน้นการพัฒนาสู่สังคมที่เข้มแข็งและมีคุณภาพ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ฉบับที่ ๑๐ (๒๕๕๐-๒๕๕๔)	มุ่งพัฒนาสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน (Green and Happiness Society) คนไทยมีคุณธรรมนำความรอบรู้ เท้าทันโลก ครอบครัวยั่งยืน ชุมชน สังคม สันติสุข เศรษฐกิจมีคุณภาพ เสถียรภาพ และเป็นธรรม สิ่งแวดล้อมมีคุณภาพและทรัพยากรธรรมชาติที่ยั่งยืน
ฉบับที่ ๑๑ (๒๕๕๕-๒๕๕๙)	คนไทยภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีมิตรไมตรีบนวิถีชีวิตแห่งความพอเพียง ยึดมั่นวัฒนธรรมประชาธิปไตย และหลักธรรมาภิบาล การบริการสาธารณะขั้นพื้นฐานที่ทั่วถึง มีคุณภาพ สังคมมีความปลอดภัยและมั่นคง อยู่ในสภาวะแวดล้อมที่ดี เกื้อกูลและเอื้ออาหารซึ่งกันและกัน ระบบการผลิตเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมีความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน อยู่บนฐานทางเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองและแข่งขันได้ในเวทีโลก สามารถอยู่ในประชาคมภูมิภาคและโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี

ปัจจุบัน อยู่ในช่วง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (๒๕๖๐-๒๕๖๔) มีแนวคิดการพัฒนาที่ใช้คนเป็นศูนย์กลางและเป็นเป้าหมายของการพัฒนาได้นำมาใช้โดยกำหนด วิสัยทัศน์ที่เน้นคนและความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันของคนในสังคมเป็นสำคัญ เนื่องจาก คนเป็นทั้งผู้ ขับเคลื่อนการพัฒนา และผู้ได้รับผลกระทบจากการพัฒนา

ดังนั้น การพัฒนาคน ให้มีคุณลักษณะที่เหมาะสม สามารถสร้างภูมิคุ้มกัน และรองรับ ความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นได้อย่างเท่าทัน จึงเป็นสิ่งที่ควรให้ความสำคัญ ในขณะเดียวกันคนในทุกช่วงวัย จำเป็นต้องได้รับการเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และศักยภาพในทุกด้านอย่างต่อเนื่องเพื่อเป็นฐานราก สำคัญทางสังคมที่มีบทบาทต่อการพัฒนาประเทศในอนาคตอย่างยั่งยืน^{๓๙}

การพัฒนาประเทศด้วยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ เป็นจุดเปลี่ยน ครั้งสำคัญของการพัฒนา เพราะได้เชื่อมต่อกับภาพอนาคตประเทศไทยใน ๒๐ ปีข้างหน้าสู่การปฏิบัติ ในระยะเวลา ๕ ปี (๒๕๖๐-๒๕๖๔) โดยแต่ละยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ กำหนดแผนงานหรือโครงการสำคัญที่ต้องดำเนินการให้เห็นผลเป็นรูปธรรมในช่วง ๕ ปี แรกของการขับเคลื่อนภาพอนาคตเพื่อวางรากฐานการพัฒนาในระยะยาวสู่ประเทศพัฒนาแล้วและ รองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้อย่างเหมาะสม

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ มุ่งพัฒนาให้คนไทยทุกช่วงวัย เป็น คนที่สมบูรณ์ มีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัย ค่านิยมที่ดี มีจิตสาธารณะ และมีความสุข โดยมีสุข ภาวะและสุขภาพที่ดี ครอบครัวยุคใหม่ เป็นคนเก่งที่มีทักษะความรู้ความสามารถและพัฒนาดตนเองได้ ต่อเนื่องตลอดชีวิต รวมถึง มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม ได้รับความเป็นธรรมในการเข้าถึง ทรัพยากรและบริการทางสังคมที่มีคุณภาพ ผู้ด้อยโอกาสได้รับการพัฒนาศักยภาพรวมทั้งชุมชนมี ความเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้^{๔๐}

การพัฒนามีลักษณะเป็นกระบวนการ (Process) เปลี่ยนแปลงที่ต้องมีองค์ประกอบของ เครื่องชี้วัดที่สำคัญและต้องผสมผสานระหว่าง (๑) การเปลี่ยนแปลง (Change) ในทางบวก ได้แก่ การ ปรับปรุงเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตเสมอ ถ้าเปลี่ยนแปลงในทางลบไม่ถือว่าเป็นการพัฒนา คือ การ เปลี่ยนแปลงนั้นจะต้องดีขึ้น เจริญขึ้น งอกงามขึ้น และต้องเกี่ยวข้องกับ ๔ แกนหลัก คือ คน โครงสร้าง เทคโนโลยี และระบบหรืองาน (รวมทั้งสิ่งแวดล้อมด้วย) (๒) การเปลี่ยนแปลงนั้นต้องมีการควบคุม

^{๓๙}สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, การพัฒนาคนเพื่ออนาคตประเทศไทย, หน้า คำนำ.

^{๔๐}สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนฯ ๑๒ ฉบับประชาชน นวัตกรรมคือหัวใจของการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ม.ป.ป.), หน้า ๑๕.

(Control) ทิศทางของการเปลี่ยนแปลงได้ โดยการกำหนดเป็นแผนที่ชัดเจนและนำไปสู่การปฏิบัติที่ดำเนินตามเป้าหมายอย่างเด่นชัดและปรับเปลี่ยนยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมของสถานการณ์และเวลาที่เปลี่ยนแปลงไป โดยมีจุดเน้นของการพัฒนาโดยประชาชน เพื่อประชาชน และเป็นการพัฒนาแบบยั่งยืน และ (๓) ผลของการพัฒนานั้นต้องเกิดความเสมอภาค (Equity) และการกระจายใหม่ (Redistribution) ในการกระจายความเป็นธรรมในเรื่องรายได้ และการกระจายความเป็นธรรมในเรื่องคุณภาพชีวิต (Quality of Life) แก่กลุ่มคนในสังคมอย่างยุติธรรมและจะต้องทำให้เกิดความเท่าเทียมกันอย่างแท้จริงในเรื่องโอกาส (การศึกษา การทำงาน ความก้าวหน้า ฯลฯ)^{๔๑}

องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (The United National Educational Scientific and Cultural Organization: UNESCO) ระบุว่า

$$D = f(P+M)$$

เมื่อ D = Development คือ การพัฒนา

f = Function คือ หน้าที่

P = Planning คือ การวางแผน

M = Management คือ การบริหารงานหรือการจัดการ

ดังนั้น การพัฒนาจะเกิดขึ้นได้ด้วยการวางแผนที่ดี มีการบริหารงานและการจัดการอย่างเป็นระบบ ทำให้การดำเนินการเป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ^{๔๒}

การพัฒนาเป็นกระบวนการ (Process) ที่ได้รับการตีค่าในระดับสูง ส่งผลให้สิ่งที่ตรงกันข้ามกับกระบวนการนี้ไม่ได้รับการตีค่ากลายเป็นความด้อยพัฒนา สิ่งที่ตรงกันข้ามกับแนวคิด การพัฒนา ที่อาจมีคุณค่าสูงยิ่งอาจยากที่จะประเมินคุณค่าหลายอย่าง เช่น เรื่องภูมิปัญญาชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น

การพัฒนาไม่ว่าจะในระดับใดก็ตาม ก็ล้วนมีลักษณะที่สำคัญ ๕ ประการ คือ

๑. การพัฒนาเป็นกระบวนการ (Process) การพัฒนาเป็นกระบวนการศึกษา วิเคราะห์ปัญหา และความต้องการของมนุษย์ รวมทั้ง ศึกษาแนวทางในการแก้ปัญหา และความต้องการของ

^{๔๑}ดิเรก ฤกษ์ห่วย, “ทฤษฎีและแนวทางการพัฒนาสังคม”, ใน เอกสารการสอนชุดวิชาคหกรรมศาสตร์กับการพัฒนาชุมชน, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๓), หน้า ๒๘๒.

^{๔๒}อัจฉรา โพธิยานนท์, การศึกษากับการพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: เทคนิคปริ้นติ้ง, ๒๕๓๙), หน้า ๑๑.

มนุษย์ทุกด้านอย่างเป็นบูรณาการ และอย่างมีประสิทธิภาพ โดยจะต้องเริ่มต้นตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน สังคม ไปจนถึงระดับประเทศ

๒. การพัฒนาเป็นวิธีการ (Method) การพัฒนา ประกอบด้วย วิธีการในการจัดการระบบ ทรัพยากรต่าง ๆ และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำเนินการ เพื่อให้การพัฒนามีความต่อเนื่อง วิธีการพัฒนานี้รวมเอาการสร้างองค์การพัฒนา และเสริมสร้างทักษะและความรู้ของประชาชนในสังคมโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในแต่ละท้องถิ่น

๓. การพัฒนาคือการเคลื่อนไหว (Movement) การพัฒนามีลักษณะเคลื่อนไหวไม่หยุดนิ่ง อยู่กับที่ การพัฒนาจึงมีความเกี่ยวข้องกับการระดมความร่วมมือทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการระดมความร่วมมือจากกลุ่มบุคคลที่เป็นเป้าหมายของการพัฒนา ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลด้อยโอกาสในการแสดงความคิดเห็น สะท้อนปัญหา ความต้องการรวมตัวและตระหนักถึงปัญหาความต้องการพื้นฐานร่วมกัน รวมทั้งร่วมกันคิดและแก้ปัญหาต่าง ๆ เหล่านั้น ขณะเดียวกันการพัฒนามีความจำเป็นที่จะให้กลุ่มบุคคลภายใต้โครงการพัฒนาต่าง ๆ เข้าใจบริบททางสังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของตน รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน กลุ่มบุคคลจะต้องมีการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ เปลี่ยนแปลงความคิดและทัศนคติไปในทางก้าวหน้าและสร้างสรรค์

๔. การพัฒนาคือการจัดทำโครงการหรือโปรแกรม (Project or Program) โครงการหรือโปรแกรมเป็นการปฏิบัติการอย่างหนึ่งของการพัฒนาสังคม โครงการพัฒนาต่าง ๆ ทำให้วัตถุประสงค์ของการพัฒนาเป็นจริงขึ้นมาได้ โครงการพัฒนาที่ได้รับผลสำเร็จจะต้องได้รับความร่วมมือจากบุคคลกลุ่มต่าง ๆ โดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายของการพัฒนา ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจ สังคม และสติปัญญาในองค์กร กลุ่มบุคคลที่เป็นเป้าหมายของการพัฒนา ประกอบด้วย บุคคลทุกระดับชั้นนับตั้งแต่กลุ่มผู้นำ และกลุ่มผู้ปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ

๕. การพัฒนาคือการให้โอกาส (Opportunity) การให้โอกาสแก่บุคคลในการพัฒนาชีวิต สังคม ชุมชน และสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งจำเป็น คนที่จะได้รับโอกาสมากยิ่งขึ้น คือ คนยากจนหรือคนด้อยโอกาส ยิ่งด้อยโอกาสมากที่สุดยิ่งควรได้รับโอกาสมากขึ้นเท่านั้น ซึ่งจะช่วยให้ได้รับสิทธิมากขึ้นในเรื่องความยุติธรรมทางสังคม (Social Justice) และการพัฒนาคุณภาพของคน^{๔๓}

การพัฒนาที่ถูกต้องควรเป็นไปเพื่อสภาพชีวิตที่ดี อุปมาชีวิตที่สมบูรณ์จำต้องมีพหุภาพแห่งชีวิต ได้แก่ กายพหุภาพ คือ การพัฒนาร่างกายให้เจริญถูกต้องด้วยการเจริญกายภาวนา จิตตพหุภาพ คือ การพัฒนาจิตให้มีสุขภาพและสมรรถภาพทำหน้าที่ได้ดีด้วยการเจริญสมถกรรมฐานให้พ้น

^{๔๓}กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, ระบบการพัฒนาสังคมที่นำไปสู่ความมั่นคงของมนุษย์, (กรุงเทพมหานคร: เทพเพ็ญวนิสัย, ๒๕๔๙), หน้า ๑๕-๑๖.

จากนิเวศน์รบกวนจิตใจด้วยการเจริญภาวนา โพธิพฤษยา คือ การพัฒนาสติปัญญาให้เห็นโลกและชีวิตตามเป็นจริงด้วยการเจริญวิปัสสนากรรมฐานให้พ้นจากอำนาจอวิชชาครอบงำ (ความไม่รู้) ด้วยการเจริญภาวนา และเมตเตยยพฤษยา คือ การสร้างมิตรภาพที่มีรากฐานมั่นคงในเพื่อนมนุษย์มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในฐานะเพื่อนร่วมทุกข์เกิดแก่เจ็บตายด้วยกัน มีเมตตาอย่างปราศจากความเบียดเบียนและแบ่งฝักแบ่งฝ่ายเป็นศัตรูกัน^{๔๔}

การพัฒนามีลักษณะที่ก้าวหน้า (Progress) ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับเทคนิคที่ต้องดำเนินการโดยผู้เชี่ยวชาญ นักพัฒนา หรือนักบริหาร เพื่อนำเทคนิคเข้ามาใช้ในการปฏิบัติงานพัฒนาให้สำเร็จ โดยถือว่าความก้าวหน้าหรือการพัฒนานั้น คือ ความเจริญเติบโต (Growth) ซึ่งชีวิตจากถาวรวัตถุประเทศพัฒนาแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สหรัฐอเมริกาเป็นตัวแทนของการพัฒนาที่ก้าวหน้า โดยความก้าวหน้าดังกล่าวครอบคลุมถึงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในทุกด้าน อันเป็นส่วนสำคัญทำให้ประเทศมีความมั่งคั่ง รายได้ของประเทศสูง ขณะเดียวกัน ประชาชนก็มีรายได้สูง มีวิถีชีวิตที่หรูหราฟุ่มเฟือย และสะดวกสบาย^{๔๕}

สรุปได้ว่า การพัฒนา คือ การทำให้ดีขึ้น หรือการทำให้เจริญกว่าที่เป็นอยู่ ซึ่งเป็นผลผลิตจากการใช้ปัจจัยนำเข้า และกระบวนการต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดผลผลิตนั้น เป็นลักษณะของการเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้นกว่าเดิมโดยมีการกำหนดทิศทางหรือแผนงานการดำเนินงานไว้อย่างชัดเจน มิใช่เกิดขึ้นโดยความบังเอิญ การพัฒนา มีความสำคัญใน ๒ แนวทาง คือ เพื่อแก้ไขปัญหา และเพื่อพัฒนาสิ่งที่มีอยู่แล้วให้ดีกว่าเดิม ด้วยเหตุนี้ เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไปย่อมก่อให้เกิดปัญหาใหม่ ๆ ขึ้นได้ และในขณะเดียวกัน เมื่อสถานการณ์หรือสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป แนวทางการพัฒนาที่ทำอยู่เดิม อาจไม่มีความเหมาะสม จำเป็นต้องปรับแนวทางดำเนินงานไปจากแบบเดิม หรือปรับปรุงให้ดีขึ้นกว่าเดิม ดังนั้น การพัฒนาจึงมีความสำคัญอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ตราบใดที่สิ่งแวดล้อมยังคงมีการเปลี่ยนแปลงไป การพัฒนาเป็นบริบทของการดำเนินงานในแง่ของความก้าวหน้า โดยต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ทั้งนี้ การพัฒนา อาจจำแนกได้ ๓ ระดับ คือ ระดับตนเอง ระดับชุมชนสังคม และระดับประเทศชาติ

^{๔๔}พุทธทาสภิกขุ (เจ้าอม อินทปญโญ), *เยาวชนกับความรอดของสังคม*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๔๙), หน้า ๔๕-๔๖.

^{๔๕}วิรัช วิรัชนิการวรรณ, *ความหมายของการพัฒนา คำที่มีความหมายใกล้เคียง และแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนา*, หน้า ๓๕.

๒.๔ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับคติชนวิทยา

คติชนวิทยา เป็นความรู้ที่ได้มาจากการศึกษาวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของกลุ่มคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ที่มีวิวัฒนาการของกลุ่มอย่างเด่นชัด โดยมุ่งเน้นไปยังกลุ่มคนที่ความเจริญแบบสมัยใหม่ยังเข้าไปไม่ถึงมากนัก ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้จะยังคงมีวิถีชีวิตคล้ายๆ กัน มีความสัมพันธ์กันอย่างเหนียวแน่น เป็นแบบญาติพี่น้องกัน มีความคิด ความเชื่อ และแบบของความประพฤติอย่างเดียวกัน และมักจะแตกต่างจากสังคมเมือง หรือสังคมที่มีความเจริญทางวัตถุอย่างมาก

ความหมายของคติชนวิทยา

คติ หมายถึง แนวทาง วิถีทาง อาทิ คำที่ได้ยินประจำ คือ คติโลก คติธรรม

ชน หมายถึง คนในกลุ่มหนึ่ง หรือในชาติหนึ่ง ๆ

วิทยา หมายถึง ความรู้

จากรูปศัพท์ดังกล่าว คติชนวิทยา จึงหมายถึง ความรู้ที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

คำว่า คติชน คือ ผลผลิตทางวัฒนธรรมที่คติชนวิทยาสอนใจนำมาศึกษา ส่วนคำว่า คติชนวิทยา คือ วิชาว่าด้วยการศึกษาคติชนหรือผลผลิตทางวัฒนธรรมของกลุ่มชน และผลผลิตทางวัฒนธรรมเป็นมรดกที่รับทอดกันมาทางภายในชนกลุ่มเดียวกัน และที่แพร่กระจายไปสู่ชนต่างกลุ่ม^{๔๖}

สรุปได้ว่า วิชาคติชนวิทยา เป็นวิชาที่ศึกษาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากวิถีชีวิตหรือความเป็นอยู่ของมนุษย์ ตลอดจนผลผลิตหรือการสร้างสรรค์ต่าง ๆ จากอดีตถึงปัจจุบันของมนุษย์ในสังคมหนึ่ง ๆ

ลักษณะของคติชนวิทยา

๑. เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดจากคนรุ่นก่อนมาสู่คนรุ่นหลังหลายชั่วอายุคน

๒. ไม่มีใครรู้ว่าผู้ใดเป็นผู้คิดขึ้นมา

๓. ข้อมูลประเภทมุขปาฐะ (Verbal) ในช่วงแรกไม่มีการจดบันทึก แต่จะถ่ายทอดด้วยปากเป็นถ้อยคำบอกเล่าเรียกว่า “มุขปาฐะ”

^{๔๖} กิ่งแก้ว อรรถาการ. **คติชนวิทยา**. (กรุงเทพมหานคร : ศึกษานิเทศกรมการฝึกหัดครูโรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๒๐), หน้า ๒.

ความเป็นมาของคติชนวิทยา

คติชนวิทยา เป็นวิชาที่เกิดขึ้นและพัฒนามาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 19 มีนักโบราณคดีและนักนิรุกติศาสตร์ชาวอังกฤษและเยอรมัน ได้สนใจเก็บรวบรวมเทพนิยายและเรื่องปรมาพรของชนพื้นบ้านพื้นเมือง อาทิ สองพี่น้องตระกูลกริมม์ ได้รวบรวมและตีพิมพ์นิทานมุขปาฐะ และตีความให้ความหมายเทพนิยาย (myth) ของเยอรมันไว้ด้วย ผู้สนใจอื่นๆ ก็มีอีกหลายคนที่ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องโบราณเก่าแก่จนกระทั่งถึง ค.ศ. ๑๘๘๖ (พ.ศ. ๒๓๘๙) นายวิลเลียม จอห์น ทมส์ (William John Thoms) ได้บัญญัติคำว่า Folklore ขึ้น โดยใช้นามแฝงว่า แอมโบรส เมอร์ตัน (Ambrose Merton) เขียนจดหมายลงในวารสารชื่อ The Athenaeum เสนอว่าควรใช้คำว่า Folklore ซึ่งแปลว่า “ความรู้ของปวงชน” แทนคำว่า “คติโบราณของปวงชน” (popular antiquities) คำว่า Folklore จึงเป็นศัพท์ใช้ทางวิชาการแต่นั้นมา^{๔๗}

คติชนวิทยาประเทศไทย^{๔๘}

คติชาวบ้าน เป็นคำที่พระยาอนุมานราชธนและราชบัณฑิตยสถานบัญญัติขึ้นใช้เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๙

คติชนวิทยา เป็นคำที่ใช้ในเอกสารเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๙ ในหนังสือคติชนวิทยาที่หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู พิมพ์เผยแพร่ โดย ดร.กึ่งแก้ว อรรถากร ได้ให้เหตุผลว่า Folklore ที่พระยาอนุมานราชธนและราชบัณฑิตยสถาน แปลว่า “คติชาวบ้าน” นั้น น่าจะใช้เรียกข้อมูลบางส่วนแต่ชื่อวิชาควรใช้คำคติชนวิทยา

วัฒนธรรมพื้นบ้าน เป็นศัพท์ที่ใช้ในการสัมมนาระดับชาติของทบวงมหาวิทยาลัยระหว่างวันที่ ๑ - ๕ พฤศจิกายน ๒๕๒๐ ณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตพิษณุโลก และต่อมาสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ โดยให้ความหมายว่า “วัฒนธรรมพื้นบ้าน คือ วิถีชีวิตของชาวบ้าน ซึ่งได้ปฏิบัติในสังคมชนบท แสดงให้เห็นเอกลักษณ์ของชุมชนและท้องถิ่น”

คติพื้นถิ่น เป็นคำนิยามใช้เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๐ โดยเหตุผลว่า เป็นการศึกษาเรื่องราวอันเป็นของพื้น ๆ ที่เป็นที่รู้จักกันดีในกลุ่มชนถิ่นนั้น ๆ และมีความหมายใกล้เคียงกับขอบเขตการศึกษาของสาขาวิชานี้ (คติชนวิทยา) นอกจากนี้ยังใช้คำว่า ชีวิตพื้นถิ่น แทนคำ Folklore อันเป็นวิชาเกี่ยวกับชีวิตพื้นบ้านที่เน้นวัฒนธรรมประเภทอื่น ๆ

^{๔๗} เรื่องเดียวกัน, กึ่งแก้ว อรรถากร. **คติชนวิทยา**. หน้า ๒.

^{๔๘} ศิราพร ฐิตะฐาน ณ ถลาง. ในท้องถิ่นมีนิทานและการละเล่น การศึกษาคติชนในบริบททางสังคมไทย. (กรุงเทพมหานคร : มติชน, ๒๕๓๗), หน้า ๙.

ขอบข่ายของคติชนวิทยา

คติชนวิทยาเป็นวิชาที่ศึกษาเรื่องวัฒนธรรมหลายสาขา อาทิ มานุษยวิทยา สังคมวิทยา และวรรณคดี จึงยากที่จะกำหนดขอบข่ายของวิชาคติชนวิทยาให้แน่ชัดตายตัว เพราะคติชนวิทยาเป็นเรื่องของมนุษย์ ก็ต้องเกี่ยวข้องกับวิชามานุษยวิทยา คติชนวิทยาเป็นเรื่องของคนในสังคมกลุ่มต่าง ๆ ที่มีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ก็ต้องเกี่ยวข้องกับวิชาสังคมวิทยา และถ้อยคำที่ชาวบ้านใช้นั้น บางครั้งคล้องจองไพเราะจัดเป็นภาษาวรรณศิลป์ ก็เป็นส่วนที่คล้ายกับชีววรรณคดี ซึ่งอาจจะสรุปได้ว่า คติชนวิทยา เป็นวิชาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและประเพณีของชาวบ้านนั่นเอง^{๔๙}

ประเภทของข้อมูลทางคติชนวิทยา

ข้อมูลประเภทมุขปาฐะ (Verbal) ได้แก่ ข้อมูลที่ใช้ถ้อยคำเป็นสื่อในการสืบทอดโดยวิธีการบอกเล่า ซึ่งแบ่งแยกย่อยต่อไปได้อีก^{๕๐} ดังนี้

๑. คำกล่าว (Folklore) ซึ่งมีหลายประเภท อาทิ สำนวน คำพังเพย ภาษิต และสุภาษิต ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

สำนวน คือ ถ้อยคำที่เรียบเรียง โวหาร บางทีก็ใช้ว่าสำนวนโวหาร อาทิ สารคดีเรื่องนี้ สำนวนโวหารดี; คดี อาทิ ปิดสำนวน; ถ้อยคำที่ไม่ถูกไวยากรณ์ แต่รับใช้เป็นภาษาที่ถูกต้อง การแสดงถ้อยคำออกมาเป็นข้อความพิเศษเฉพาะภาษาหนึ่ง ๆ หรือหนังสือแบบหนึ่ง ๆ ลักษณะนาม การใช้เรียกข้อความรายหนึ่ง ๆ อาทิ ข้อความสำนวนหนึ่งบทความ ๒ สำนวน ในคติชนวิทยาจะใช้สำนวนในความหมายว่า ถ้อยคำที่เรียบเรียงไม่ถูกไวยากรณ์ แต่รับใช้เป็นภาษาที่ถูกต้อง เป็นการแสดงถ้อยคำออกมาเป็นข้อความพิเศษของภาษาไทย อาทิ ก้ามใหญ่ แก่เผ็ด เฒ่าหัวงู

คำพังเพย คือ ถ้อยคำหรือข้อความที่กล่าวสืบทอดกันมาช้านานแล้ว โดยกล่าวเป็นกลาง ๆ เพื่อให้ตีความเข้ากับเรื่อง หลวงวิจิตรวาทการ ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า คำพังเพยคล้ายสุภาษิต เพราะมีลักษณะติชม หรือแสดงความคิดเห็นด้วย ทั้งนี้ คำพังเพย ยังเป็นถ้อยคำที่แสดงความจริง ไม่ได้สอนโดยตรง อาจเป็นคำพังเพยแท้ เป็นสำนวน หรือเป็นคำขวัญก็ได้ ตัวอย่าง คำพังเพยแท้ ได้แก่ พุดไปสองไพเบี้ย นิ่งเสียตำลึงทอง ตัวอย่าง คำพังเพยคำขวัญ ได้แก่ กรุงศรีอยุธยาไม่สิ้นคนดี จงทำดี จงทำดี ชาติเสือต้องไวกาย ชาติชายต้องไวชื่อ ตัวอย่างคำพังเพยสำนวน มีลักษณะพูดถึงสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่สะท้อนภาพสังคม ได้แก่ เป็นหญ้าแพรกต้องهلكไปก่อน

^{๔๙} มัลลิกา คนานุรักษ์. **คติชนวิทยา**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๐), หน้า ๑.

^{๕๐} เบญจศักดิ์ เจริญมหาวิทย์. **คติชนวิทยาประยุกต์**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๘), หน้า ๖-๗.

ภาษิต คือ ถ้อยคำหรือข้อความที่กล่าวสืบทอดกันมาช้านานแล้ว มีความหมายเป็นคติในทางคติชนวิทยา ต้องการในความหมายที่เป็นคำกล่าวที่เป็นคติชนพ้อง จะดีหรือไม่ยังไม่แน่ อาทิ น้ำขึ้นให้รีบตัก

สุภาษิต คือ ถ้อยคำหรือข้อความที่กล่าวสืบทอดกันมาช้านานแล้ว มีความหมายเป็นคติสอนใจ อาทิ รักยาวให้บัน รักสั้นให้ต่อ (สุภาษิต = ถ้อยคำที่กล่าวดีแล้ว) ในทางคติชนวิทยา ต้องการความหมายในลักษณะเป็นข้อความที่เน้นคำสอน เป็นความจริงที่พิสูจน์ได้ เชื่อถือได้ เป็นข้อความที่สั้น ๆ แต่กินความลึกซึ้ง อาทิ แพ้เป็นพระ ชนะเป็นมาร น้ำเชี่ยวอย่าขวางเรือ ความพยายามอยู่ที่ไหน ความสำเร็จอยู่ที่นั่น

๒. นิทาน เป็นคำมาจากภาษาบาลี หมายถึง คำเล่าเรื่อง แต่นิทานในความหมายทางคติชนวิทยายังมีลักษณะเฉพาะตน ดังนี้

นิทานพื้นบ้านหรือนิทานพื้นเมือง ตามแนวคิดชนวิทยาจะหมายถึงต้องเป็นเรื่องที่เล่าสืบทอดกันมาเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ส่วนใหญ่ถ่ายทอดด้วยวิธีมุขปาฐะ (Verbal) ปัจจุบันนิทานได้บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม มีนักวิชาการแบ่งประเภทของนิทานไว้ ๕ ประเภท ใหญ่ ๆ ดังนี้

๒.๑ เทพนิยาย (Fairy Tale)

๒.๒ นิทานท้องถิ่น (Legend) ได้แบ่งย่อยอีก ดังนี้

๒.๒.๑ นิทานอธิบาย

๒.๒.๒ ความเชื่อ

๒.๒.๓ เกี่ยวกับสมบัติที่ฝังไว้

๒.๒.๔ วีรบุรุษ

๒.๒.๕ คติสอนใจ

๒.๒.๖ นักบวช

๒.๓ นิทานตำนาน (Myth)

๒.๔ นิทานเรื่องสัตว์ (Animal Tale) ได้แบ่งย่อยอีก ดังนี้

๒.๔.๑ สัตว์สอนคติธรรม

๒.๔.๒ เรื่องสัตว์ที่เล่าซ้ำไม่รู้จบ

๒.๕ นิทานตลก (Jest Tale)

๓. บทเพลง (Folksong)

๔. ปริศนาคำทาย (Riddle)

ประวัติการเล่นปริศนาคำทาย ไม่มีใครรู้ว่าชาติใดที่คิดผูกปริศนามาทายก่อน รู้แต่ว่ามีมานานแล้ว และมีเล่นกันทุกชาติ ทุกสังคม สันนิษฐานว่า น่าจะเกิดจากนิสัยที่ชอบถามซอกแซกของคน จึงได้ผูกปริศนาจากสิ่งที่พบเห็นในชีวิตประจำวันเอามาทายเล่นกัน

กรณีวรรณกรรมของไทยปรากฏการทายปริศนาจากเรื่องพระมโหสถ พระวิรุณบัณฑิตสรรพสิทธิ์ คำฉันท์ ศรีธัญชัย ตำนานวันสงกรานต์ และนิทานมุขปาฐะ เรื่องนกกระจาบ เป็นวรรณกรรมชาวบ้านในพื้นที่จังหวัดชลบุรี

๕. ความเชื่อ (Folk – Belief) คนไทยมีความเชื่อเกี่ยวข้องกับศาสนาและความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณเป็นส่วนใหญ่ ความเชื่อจึงเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านประเภทหนึ่ง ที่มีอิทธิพลต่อแนวคิดและแนวปฏิบัติของคนในสังคม เป็นการปลูกฝังสืบต่อกันมาหลายชั่วอายุคน โดยผู้ปลูกฝังยังคงประพฤติปฏิบัติตามความเชื่อนั้น ๆ ให้เห็นเป็นต้นแบบและเป็นที่ยอมรับของคนในสังคมนั้น ๆ

๖. ภาษาถิ่น (Dialect) คือ ภาษาที่แตกแยกย่อยออกมาจากภาษามาตรฐานของภาคกลาง (Standard Dialect) ตามท้องถิ่นที่อยู่ตามสภาพภูมิประเทศ ที่ใกล้ชนชาติใดก็รับเอาอิทธิพลของภาษาของชาตินั้นมาปะปน ทำให้คำศัพท์และสำเนียงแตกต่างจากภาษามาตรฐานภาคกลางในประเทศไทย อาทิ ภาคเหนือ มีภาษาพม่า มอญ ขาวเขา ไทใหญ่ เข้ามาปน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (อีสาน) มีภาษาญวน ลาว ฝรั่งเศส และเขมร เข้ามาปน ภาคใต้ มีภาษามลายู ขว เข้ามาปน บางครั้งยังมีภาษาต่างประเทศอื่น ๆ เข้ามาปน ตามกาลสมัยด้วย อาทิ ภาษาทมิฬ อาหรับ อียิปต์ และคำที่เข้ามาพร้อมๆ กับศาสนา ข้อสังเกต เมื่อลองเทียบคำภาษาถิ่นทุกภาคของไทย มีหลายคำที่ตรงกัน ความหมายอย่างเดียวกัน และหลายคำที่ออกเสียงต่างกัน

ภาษาถิ่นยังได้รวมถึงวัฒนธรรมการพูดจา (Folk (Naming) อาทิ ชื่อบ้านนามเมืองที่มีความเชื่อเข้าไปด้วย

วัฒนธรรมการพูดจาของชาวบ้าน (Folk Speech) เป็นการพูดของชาวบ้านที่พูดตรงไปตรงมา จริใจ โดยไม่ได้ขัดเกลา และไม่สนใจต่อระดับชั้นหรือฐานะของบุคคลในสังคมเป็นสิ่งที่น่าสนใจ ซึ่งสามารถเก็บรวบรวมได้จากคำพูดของชาวบ้าน โดยอาจนำมาจัดเป็นหมวดหมู่ สิ่งเหล่านี้ อาจสะท้อนสภาพสังคมลักษณะชาวบ้านด้านจิตใจ ค่านิยม และความเป็นอยู่

ข้อมูลประเภทอวัชพจน์ (Non – Verbal) ได้แก่ ข้อมูลที่ไม่ใช่วรรณาคำเป็นสื่อในการสื่บทอด แต่กลับใช้วิธีเลียนแบบการปฏิบัติและการสังเกตเป็นสื่อในการสื่บทอด ได้แก่

๑. สถาปัตยกรรมพื้นบ้าน (Folk Architecture) สถาปัตยกรรมพื้นบ้าน คือ ศิลปะการก่อสร้างของชาวบ้าน ซึ่งสร้างขึ้นตามอิทธิพลทางด้านภูมิศาสตร์ อิทธิพลด้านฤดูกาล อิทธิพลด้านสังคม และอิทธิพลด้านประวัติศาสตร์ ได้แก่ สถาปัตยกรรมทางพุทธศาสนา อาทิ วัด วิหาร โบสถ์ พระสถูปเจดีย์ พระปรางค์ เรือนไทยภาคต่าง ๆ

๒. ศิลปะกรรมพื้นบ้านหรือศิลปะชาวบ้าน (Folk Art) คือ การประดิษฐ์ทำสิ่งของต่าง ๆ ให้สวยงาม อาจเป็นลวดลายหรือรูปทรงที่ปรากฏในวัตถุที่ชาวบ้านประดิษฐ์หรือสร้างขึ้น อาทิ การทำหัวเรือเป็นรูปต่าง ๆ หรือการเขียนภาพตามหัวเรือ “กอและ” ของคนไทยมุสลิมภาคใต้ เป็นต้น โดยศิลปะเหล่านั้น จะมีลักษณะเฉพาะของแต่ละพื้นที่ถิ่นตามสภาพแวดล้อมที่ชาวบ้านผู้สร้างศิลปะนั้น อาศัยอยู่

๓. หัตถกรรมพื้นบ้าน (Folk Craft) คือ สิ่งประดิษฐ์ที่เป็นฝีมือของชาวบ้าน ที่เป็นไปตามรูปแบบประเพณีที่มีอยู่ในแต่ละท้องถิ่น โดยอาศัยวัสดุของท้องถิ่นเพื่อใช้คนทั่วไปใช้ อาทิ การสานตะกร้า การสานกระบุง การสานบ่อ การทอผ้า การทำเครื่องดนตรี การทำเครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพ การทำของเล่นสำหรับเด็ก การทอเสื่อ ซึ่ง “ถ้าของประดิษฐ์นั้นมีประโยชน์ใช้สอยมากกว่าความสวยงามก็เป็นแค่หัตถกรรมพื้นบ้าน แต่ถ้ามีความสวยงาม มีการประดิษฐ์ประดอยลวดลายในหัตถกรรมนั้น ๆ ทำให้เกิดความประทับใจทางสุนทรียภาพมากกว่าประโยชน์ใช้สอยก็เป็นศิลปะ” อาจเรียกใหม่ว่า “ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน”

๔. เครื่องแต่งกายพื้นบ้าน (Folk Costume) คือ รูปแบบและสีสันทนการแต่งกายของชาวบ้านในแต่ละท้องถิ่น ที่มีลักษณะรูปแบบเฉพาะของตนเอง ซึ่งอาจเป็นรูปแบบของเสื้อผ้าหรือสิ่งประดับอย่างอื่น ๆ อาทิ การแต่งกายของชาวเล การแต่งกายของคนไทยมุสลิมภาคใต้ การแต่งกายของชาวอีสาน หรือการแต่งกายของชาวเหนือ จะมีลักษณะแตกต่างทำให้รู้ว่าเป็นคนถิ่นใด โดยดูได้จากเครื่องแต่งกายพื้นบ้านนั่นเอง

๕. โภชนาการพื้นบ้าน (Folk Cookery) คือ อาหารพื้นบ้านในแต่ละท้องถิ่นที่มีเครื่องปรุง รสชาติ กลิ่น และสีสันทนของอาหารไม่เหมือนกัน ตามสภาพแวดล้อมที่ชาวบ้านอาศัยอยู่ในถิ่นต่าง ๆ

ข้อมูลประเภทผสม (Mix) ได้แก่ ข้อมูลที่ผสมผสานระหว่างการใช้ถ้อยคำและการเลียนแบบปฏิบัติเป็นสื่อในการสื่บทอด ได้แก่ การละเล่นพื้นบ้าน การละเล่นของเด็ก ประเพณี และพิธีกรรมของชาวบ้าน ดังนี้

๑. การละเล่นพื้นบ้าน หรือบางครั้งเรียกว่า การละเล่นพื้นเมือง จุดประสงค์ใหญ่ของการเล่นแบบนี้ ต้องการความเพลิดเพลินบันเทิงใจ เพื่อผ่อนคลายความตึงเครียด หลังจากเสร็จงานที่เป็นภารกิจประจำวัน โดยมากจะเล่นในโอกาสเทศกาลต่าง ๆ ของท้องถิ่น

๒. การละเล่นของเด็ก มีทั้งการละเล่นของเด็กและการละเล่นของผู้ใหญ่

๓. ประเพณีและพิธีกรรมของชาวบ้าน ประเพณี (Tradition) เป็นแบบแผนของพฤติกรรมที่กลุ่มคนในสังคมประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมาหลายชั่วอายุคน และสิ่งที่ชาวบ้านประพฤติปฏิบัติในส่วนใหญ่มามากจากความเชื่อ โดยนำความเชื่อนั้นมาปฏิบัติในรูปของพิธีกรรมบางอย่าง ด้วยเหตุนี้ประเพณีหลายอย่างจึงมักเกี่ยวข้องกับพิธีกรรม นักมานุษยวิทยาบางคนบอกว่า การประกอบพิธีกรรมคือการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ของคนรุ่นก่อนให้แก่คนรุ่นต่อมา

๒.๕ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local wisdom/local knowledge) เป็นการสะท้อนความรู้ ความคิด ความเชื่อ ความสามารถทางพฤติกรรมในการแก้ไข ปัญหาของมนุษย์ซึ่งเกิดขึ้นจากวิถีการดำรงชีวิต ที่ต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เป็นการสร้างความสัมพันธ์ของการดำรงชีวิต ให้ผสมผสานกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคม วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของกลุ่มชน คุณประโยชน์และข้อจำกัดของภูมิปัญญาท้องถิ่น

กระทรวงศึกษาธิการ กล่าวว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น (Folk Wisdom) หมายถึง ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคนเราผ่าน กระบวนการศึกษา สังเกต คิดวิเคราะห์จนเกิดปัญญา และตกผลึกมาเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นมาจาก ความรู้เฉพาะหลาย ๆ เรื่อง ความรู้ดังกล่าวไม่ได้แยกย่อยออกมาเป็นศาสตร์ เฉพาะสาขาวิชาต่าง ๆ อาจกล่าวได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้สมัยใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการ และการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนเรา ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ที่มีอยู่ทั่วไปในสังคม ชุมชนและใน การตัวของผู้อยู่เอง หากมีการสืบค้นหาเพื่อศึกษา และนำมาใช้ก็จะเป็นที่รู้จักกันเกิดการยอมรับ ถ่ายทอด และพัฒนาไปสู่คนรุ่นใหม่ตามยุคตามสมัยได้^{๕๑}

ศักดิ์ชัย เกียรติวนาจันทร์ ได้ให้ความหมายของ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ว่า คือ องค์ความรู้ความสามารถของชุมชนที่สั่งสมสืบทอดกันมานาน เป็นความจริงแท้ของชุมชนเป็นศักยภาพที่จะใช้

^{๕๑} กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๓๙ : ๒ อ้างในกองการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. ภูมิปัญญาท้องถิ่น. (ม.ป.พ. : องค์การบริหารส่วนตำบลราชสถิตย์), หน้า ๑.

แก้ปัญหา จัดการปรับตนเรียนรู้ และถ่ายทอดสู่คนรุ่นใหม่ เพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข เป็นแก่นของชุมชนที่ จรรโลง ความเป็นชาติให้อยู่รอดจากทุกภัยพิบัติทั้งปวง^{๕๒}

จารุวรรณ ธรรมวัต ได้ให้ความหมาย ของภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ แบบแผน การดำเนินชีวิต ที่มีคุณค่าแสดงถึงความเฉลียวฉลาดของบุคคล และสังคมซึ่งได้สั่งสมและปฏิบัติต่อกันมา ภูมิปัญญา จะเป็นทรัพยากรบุคคล หรือทรัพยากรความรู้ก็ได้จากการศึกษาความหมายและแนวคิดของภูมิปัญญาของชาวบ้านที่กล่าวมาแล้วข้างต้นพอ^{๕๓}

สรุปได้ว่า ภูมิปัญญาไทย หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความรู้ ความสามารถในการดำเนินชีวิตอยู่ในพื้นที่นั้น ๆ โดยใช้สติปัญญาสั่งสมความรู้อย่างแพร่หลาย ผสมผสานความกลมกลืนระหว่างศาสนา สภาพภูมิอากาศ สภาพแวดล้อมการประกอบอาชีพ และกระบวนการเหล่านี้มาจนหลายชั่วคนซึ่งจะเป็นวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์นั้น เกิดจากการเรียนรู้และสั่ง สมประสบการณ์เป็นระยะเวลายาวนาน โดยอาศัยภูมิปัญญาที่มีอยู่มาใช้ในการตั้งถิ่นฐาน การประกอบอาชีพ การปรับตัว และแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต จนเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของธรรมชาติและสังคม

ประโยชน์ของภูมิปัญญาท้องถิ่น

๑. เป็นการเสริมสร้างกระบวนการพัฒนาชุมชน เริ่มต้นที่การมีส่วนร่วม ร่วมในด้านความคิด และการวางแผน การเป็นหุ้นส่วนในการสนับสนุนปัจจัยจำเป็นต่าง ๆ ความเป็นเจ้าภาพในการดำเนินการและรับผลประโยชน์ของชุมชน การเสริมสร้างศักยภาพ ความเชื่อมั่น ความเข้มแข็งของชุมชน และความสามารถในการพึ่งพาตนเองของชุมชน

๒. ประชาชนในท้องถิ่นสามารถให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อ การนำไปพัฒนา อาทิ ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมท้องถิ่น แนวทางการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่น

ข้อจำกัดของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ข้อจำกัดของภูมิปัญญาท้องถิ่น ถูกมองว่ามีลักษณะที่ยากต่อการเข้าใจและนำไปใช้ มีความจำเพาะเจาะจงในเชิงพื้นที่ (site specific) สามารถนำไปใช้อย่างได้ผลดีในบางพื้นที่ที่มีสภาพคล้ายคลึงกันในด้านภูมิสังคมเท่านั้น จึงไม่สามารถใช้อย่างแพร่หลายทั่วไปในทุกพื้นที่ แต่ความเป็นจริงภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถนำไปประยุกต์และดัดแปลงใช้ได้อย่างเหมาะสมในหลากหลาย

^{๕๒} ศักดิ์ชัย เกียรติธนาสินทร์, ๒๕๔๒ : ๒ อ้างใน กองการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. ภูมิปัญญาท้องถิ่น. (ม.ป.พ. : องค์การบริหารส่วนตำบลราชสถิตย์), หน้า ๑.

^{๕๓} จารุวรรณ ธรรมวัต, ๒๕๔๓ : ๑ อ้างในกองการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. ภูมิปัญญาท้องถิ่น. (ม.ป.พ. : องค์การบริหารส่วนตำบลราชสถิตย์), หน้า ๑.

พื้นที่ มีวิธีการหลายอย่างที่ทำให้ความรู้เหล่านี้ เกิดประโยชน์แก่สังคมปัจจุบันโดยเฉพาะการจัดการ ภัยพิบัติธรรมชาติภัย กิจกรรมดังต่อไปนี้

๑. การอนุรักษ์เป็นการบำรุงรักษาสิ่งที่ดีงามไว้ อาทิ ประเพณีต่างๆ หัตถกรรม และคุณค่าหรือการ ปฏิบัติตนเพื่อความสัมพันธ์อันดีที่เป็นการสร้างมิตรภาพระหว่างคนและสิ่งแวดล้อม

๒. การฟื้นฟูเป็นการรื้อฟื้นสิ่งที่ดีงามที่หายไป หรือกำลังจะหายไป ให้กลับมาคงอยู่และ เป็นประโยชน์ อาทิ การขุดลอกหนองบึงแหล่งน้ำธรรมชาติเพื่อกักเก็บน้ำ และเพื่อเป็นทางระบายน้ำ การฟื้นฟูสภาพ ป่าไม้เพื่อเป็นแหล่งอาหารพื้นบ้านของครัวเรือนและชุมชน และการฟื้นฟูภูกระเบียบ ขอบังคับการใช้น้ำตามประเพณี เพื่อการจัดการน้ำที่เป็นธรรมและมีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นต้น

๓. การประยุกต์เป็นการปรับเปลี่ยนหรือการผสมผสานภูมิปัญญา ที่เป็นความรู้เก่าเพื่อให้ สามารถเข้ากับความรู้ใหม่ หรือมีความเหมาะสมกับสมัยใหม่ อาทิ การผสมผสานวิธีการพยากรณ์ สภาพภูมิอากาศตามภูมิ ปัญญาท้องถิ่นกับหลักวิชาการเทคโนโลยี และเครื่องมือสมัยใหม่ที่จะช่วยให้การ พยากรณ์อากาศมีความครอบคลุม ถูกต้องและแม่นยำมากยิ่งขึ้น การทำพิธีบวงสรวงต้นไม้ เพื่อให้เกิด ความสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติ และรักษาป่ามากยิ่งขึ้น การประยุกต์ประเพณีการทำบุญ ข้าวเปลือกที่วัด มาเป็นการสร้างธนาคารข้าว เพื่อช่วยเหลือผู้ที่ขาดแคลนที่เกิดจากผลกระทบของภัย แล้งหรือน้ำท่วม การปรับระบบการผลิตทางการเกษตรให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการเกิด ภัยแล้งและการเกิดอุทกภัยซ้ำซาก เป็นต้น

๔. การสร้างใหม่ เป็นการค้นคิดใหม่ทำใหม่ที่สัมพันธ์กับความรู้พื้นฐานดั้งเดิม อาทิ การ ประดิษฐ์เครื่องสูบน้ำแบบสุญญากาศที่มีพลังสูง การสร้างทำนบกั้นน้ำแบบชาวบ้าน การสร้าง เครื่องมือจับปลาแบบอนุรักษ์ การจัดตั้งศูนย์เฝ้าระวังและเตือนภัยด้านอุทกภัยและภัยแล้งของชุมชน ภายในลุ่มน้ำ เป็นต้น

ครูภูมิปัญญา ปราชญ์ชาวบ้าน หรือนักคิดท้องถิ่น

บุคคลภายในชุมชนที่มีบทบาทหน้าที่ในการประดิษฐ์คิดค้น สร้างสรรค์ นวัตกรรมที่เป็น ประโยชน์ต่อ ครัวเรือนและชุมชน เพื่อใช้ดำเนินชีวิตในการจัดการภัยพิบัติต่าง ๆ คือ ครูภูมิปัญญา ปราชญ์ชาวบ้าน หรือนักคิดท้องถิ่นในท้องถิ่น ซึ่งเป็นบุคคลผู้ทรงภูมิปัญญาและเป็นเจ้าของภูมิปัญญา ชาวบ้านด้านใดด้านหนึ่ง ที่เกิดจากการสร้างสรรค์เป็นผลงานดีเด่นเป็นที่ยอมรับ เป็นบุคคลที่ได้รับการยกย่องในฐานะเป็นผู้เชี่ยวชาญ และสืบสานภูมิปัญญาดังกล่าวด้วยการนำภูมิปัญญานั้น มาใช้ ประโยชน์ในการดำรงชีวิตจนประสบผลสำเร็จอย่างต่อเนื่อง จนเป็นที่ยอมรับของสังคมและชุมชน ทั่วไป เป็นการถ่ายทอดเชื่อมโยงคุณค่าของอดีตกับปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม พร้อมทั้งสามารถ

เผยแพร่ และถ่ายทอดเชื่อมโยงคุณค่าของภูมิปัญญาในแต่ละสาขานั้นๆ ให้แพร่หลายไปอย่างกว้างขวาง ด้วยการจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ ลักษณะองค์รวมของภูมิปัญญามีความเด่นชัดในหลายด้าน อาทิ ด้านเกษตรกรรม ด้านอุตสาหกรรม และหัตถกรรม ด้านการแพทย์แผนไทย ด้านการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน ด้านศิลปกรรม ด้านภาษาและวรรณกรรม ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี และด้านโภชนาการ คุณสมบัติของครูภูมิปัญญาไทย คุณสมบัติของผู้ที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน ดังนี้

๑. คนเหล่านี้มีธรรมในทางปฏิบัติจริงอยู่ในใจทุกท่าน คงแก่เรียน เป็นแรงบันดาลใจ โดยเฉพาะธรรมชาติของความรัก ความเมตตา ความอยากแบ่งช่วยคน เป็นธรรมะโดยการ ปฏิบัติ ชอบคิด ปฏิบัติและคิดทำสรุปบทเรียน แล้วนำมาเป็นความรู้ให้คนเห็นได้อย่างชัดเจน มีทั้งวิชาการและภาคปฏิบัติ

๒. เป็นคนดีมีคุณธรรม มีความรู้ความสามารถในวิชาชีพต่างๆ มีผลงานด้านการพัฒนาท้องถิ่นของตน เป็นผู้นำทั้งความคิด การปฏิบัติและการปกครอง ได้รับการยอมรับจากบุคคลในชุมชน และ ทั่วไปอย่างกว้างขวาง ทั้งยังเป็นผู้ที่ใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนาของตนเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวในการดำรงวิถี ชีวิตโดยตลอด

๓. เป็นผู้คงแก่เรียนและหมั่นศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ แสวงหาด้วยการเรียนรู้อยู่เสมอไม่หยุดนิ่ง เป็นผู้ลงมือทำโดยทดลองทำตามที่เราเรียนมา อีกทั้งลองผิดลองถูก หรือสอบถามจากผู้อื่น ๑ จนประสบ ความสำเร็จเป็นผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ในแต่ละด้านอย่างชัดเจน ยอมรับการเปลี่ยนแปลง ความรู้ใหม่ ๆ ที่เหมาะสมนำมาปรับปรุงรับใช้ชุมชนและสังคมอยู่เสมอ

๔. เป็นผู้ที่สนใจและเอาใจใส่ปัญหาของท้องถิ่น ศึกษาปัญหา หาทางแก้ไข และช่วยเหลือสมาชิกในชุมชนของตนและชุมชนใกล้เคียงอย่างไม่ย่อท้อ จนประสบความสำเร็จเป็นที่ยอมรับของสมาชิกและบุคคลทั่วไป

๕. เป็นผู้ขยันหมั่นเพียร ลงมือทำงานและ ผลิตผลงานอยู่เสมอ ปรับปรุงและพัฒนาผลงานให้มีคุณภาพมากขึ้น อีกทั้งมุ่งทำงานของตนอย่างต่อเนื่อง

๖. เป็นนักปกครองและประสานประโยชน์ของท้องถิ่น เป็นผู้ประสานประโยชน์ให้บุคคลเกิดความรัก ความเข้าใจ ความเห็นใจและมีความสามัคคีกัน ซึ่งจะทำให้ท้องถิ่นหรือสังคมมีความเจริญ มีคุณภาพชีวิตสูงขึ้นกว่าเดิม

๗. มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้เป็นเลิศ เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นและบุคคลทั่วไป ทั้งชาวบ้าน นักวิชาการ นักเรียน นิสิต นักศึกษา โดยอาจเข้าไปศึกษาหาความรู้ หรือเชิญท่านเหล่านั้นไปเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ได้

๘. เป็นผู้ที่มีคู่มือหรือบริวารดี คอยให้การสนับสนุนช่วยเหลือให้กำลังใจในการดำเนินกิจกรรม ช่วยให้ผลิตผลงาน ที่มีคุณค่า

๙. เป็นผู้ที่มีปัญญารอบรู้และเชี่ยวชาญปราชญ์ ผู้ทรงภูมิปัญญา สร้างสรรค์ผลงานพิเศษใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและมนุษยชาติอย่างต่อเนื่องอยู่เสมอ จนได้รับการยกย่องว่าเป็น “ปราชญ์ชาวบ้าน” ครูภูมิปัญญาในภาคอีสานมีแนวคิดที่ว่า คนอีสานควรแก้ปัญหาด้วยตนเอง ที่ผ่านมามักจะมีคนอื่นนอก หมู่บ้านมาช่วยคิดช่วยแก้ไขให้ ซึ่งหลาย ๆ ครั้งกลับกลายเป็นการสร้างปัญหาให้กับคน เน้นการเรียนรู้จากชีวิตจริง จากประสบการณ์จริง ทำให้สามารถสร้างสรรค์วิธีคิดแบบใหม่บนฐานของการพึ่งตนเอง เพื่อการพัฒนาตนเองและพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยอาศัยต้นทุนทางธรรมชาติที่มีอยู่ในมือของชาวบ้านบวกกับความรู้จริง ย่อมทำให้คนสามารถอยู่ได้อย่างมีความสุขในชนบท

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของภูมิปัญญา มีส่วนสำคัญที่จะทำให้ภูมิปัญญาที่มีอยู่เกิดคุณค่าแก่ความภาคภูมิใจ ได้แก่ ความคิดที่เกิดจากการจินตนาการจากสภาพแวดล้อมที่มีอยู่ในสังคม ความรู้ อาจเกิดจากภูมิความรู้ที่ได้จากการทดสอบทดลองหลายครั้งจนได้ความรู้ที่แท้จริง ความเชื่อถืออันเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ที่มีบาปบุญคุณโทษ และจิตวิญญาณเข้ามาเกี่ยวข้องค่านิยมที่คนในสังคมให้การยกย่องเชิดชูว่าเป็นสิ่งดีงาม ควรค่าแก่การอนุรักษ์ให้มีการสืบทอดแก่ลูกหลาน ความเห็นที่เกิดจากพิจารณารอบคอบจากชุมชนจนเกิดการ ยอมรับด้วยความจริงใจ ความสามารถอันเกิดจากพรสวรรค์หรือจากการฝึกฝนจนสามารถแก้ปัญหาของชุมชน ได้ ความฉลาดไหวพริบการแก้ไขเช่นกัน ย่อมเกิดขึ้นจากจินตนาการ ความรู้ ความสามารถ ความเชื่อ และ ค่านิยม การสั่งสมประสบการณ์ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว จนสามารถสร้างองค์ความรู้และสังเคราะห์ใหม่ให้มี ความก้าวหน้าและนำมาใช้งานได้ดีมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๒.๖ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการความรู้

การจัดการความรู้ (Knowledge Management) การจัดการความรู้ (KM) คือ กระบวนการที่เป็นระบบ ในการค้นหา รวบรวมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ใช้และสร้างความรู้โดยมีการจัดเก็บอย่างเป็นระบบให้ความรู้ได้อย่างยั่งยืนในองค์กร

กระบวนการจัดการความรู้ (KM Process)

๑. การบ่งชี้ความรู้ (Knowledge Identification) คือ การที่คณะกรรมการบริหารจัดการจัดการความรู้และนวัตกรรม ทีมงานเครือข่ายจากทุกสำนัก/กอง ได้ร่วมกันพิจารณาวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์และประเด็นยุทธศาสตร์ที่สามารถนำมาใช้ในการแก้ปัญหาการดำเนินงานในองค์กร มา

ดำเนินการจัดการความรู้โดยมีการกำหนดเป้าหมายและขอบเขตการจัดการความรู้ ที่จะดำเนินการให้มีความชัดเจน เพื่อจัดทำแผนการจัดการความรู้ในเรื่องนั้น ๆ ต่อไป

๒. การสร้างและแสวงหาความรู้ (Knowledge Creation and Acquisition) คือ การกำหนดรูปแบบกิจกรรมหรือโครงการเพื่อให้มีการสร้าง และแสวงหาความรู้ที่เลือกมาดำเนินการจัดการความรู้ ได้แก่ การจัดการฝึกอบรม การนำบุคคลที่มีความรู้และประสบการณ์ที่แตกต่างกันเข้ามาประชุม หรือทำงานร่วมกันเป็นทีมข้ามสายงาน (Cross Functional Team) หรือจัดการสัมมนาเพื่อระดมสมอง เป็นต้น

๓. การจัดเก็บความรู้ให้เป็นระบบ (Knowledge Organization) คือ การรวบรวมความรู้ที่เป็นความรู้ที่เห็นชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) และความรู้ที่อยู่ในตัวคน (Tacit Knowledge) มาจัดเก็บให้เป็นระบบ ให้สามารถเข้าถึงและค้นหาได้อย่างสะดวก รวดเร็ว อาทิ การจัดทำคู่มือ การปฏิบัติงาน คลังความรู้ในเว็บไซต์ การพัฒนาห้องสมุดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่ทันสมัย เป็นต้น

๔. การประมวลและกลั่นกรองความรู้ (Knowledge Codification and Refinement) คือ การสร้างความมั่นใจว่าความรู้ที่ได้มีการรวบรวมและจัดเก็บเป็นความรู้ที่ถูกต้อง ทันสมัยและ เป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้หรือประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้จริง ในการจัดทำคู่มือต่าง ๆ จึงกำหนดให้มีการแต่งตั้งคณะทำงาน ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้ที่มีประสบการณ์สูงในองค์ความรู้นั้น ๆ ได้ตรวจสอบ กลั่นกรองความรู้และปรับแก้ไขให้ถูกต้องเสียก่อน จึงจะนำองค์ความรู้ดังกล่าวไปเผยแพร่ทางสื่อต่าง ๆ

๕. การเข้าถึงความรู้ (Knowledge Access) คือ การให้บุคลากรของสามารถเข้าถึงความรู้ต่าง ๆ ได้โดยสะดวกและทั่วถึง อาทิ การจัดเก็บผ่านระบบการสื่อสารด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย หรือในเว็บไซต์ของสำนัก/กอง ต่าง ๆ การจัดเก็บในห้องสมุด หรือ มุมเรียนรู้ของสำนัก/กอง บอร์ดสารสนเทศ การนำเสนอประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ เป็นต้น

๖. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Sharing) คือ กิจกรรมที่จัดให้บุคลากรได้พบปะเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ อาทิ เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กิจกรรม KM DAY การนำบุคคลที่มีความรู้และประสบการณ์ที่แตกต่างกัน เข้ามาประชุมหรือทำงานร่วมกันเป็นทีมข้ามสายงาน หรือการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนความรู้ทางระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ อาทิ Web board เป็นต้น

๗. การเรียนรู้ (Learning) หมายถึง การที่บุคลากรได้รับความรู้หรือประสบการณ์ใหม่ มีการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงาน และอาจส่งผลต่อยอดองค์ความรู้ไปพัฒนาต่อไป

เพื่อให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการพัฒนา ปรับปรุงงาน หรือการสร้างนวัตกรรม ในการบริหารราชการ องค์กร และหน่วยงาน^{๔๔}

กระบวนการบริหารการเปลี่ยนแปลง (Change Management Process)

กระบวนการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง (Change Management Process) เป็นกรอบความคิดแบบหนึ่งเพื่อให้องค์กรที่ต้องการจัดการความรู้ภายในองค์กร ได้มุ่งเน้นถึงปัจจัยแวดล้อมภายในองค์กรที่จะมีผลกระทบต่อการจัดการความรู้ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ^{๔๕} ดังนี้

๑. การเตรียมการและปรับเปลี่ยนพฤติกรรม (Transition and Behavior Management) คือ การแต่งตั้งผู้บริหารจัดการความรู้ (Chief Knowledge Officer, CKO) โดยผู้มีอำนาจสูงสุดทำหน้าที่เป็น CKO ด้วยตนเอง เพื่อแสดงถึงการมีส่วนร่วมและการสนับสนุน ความรู้ (Knowledge) สารสนเทศ (Information) ข้อมูล (Data) ปัญญา (Wisdom) จากผู้บริหาร ตลอดจนกระตุ้นและผลักดันให้ทุกหน่วยงานภายในองค์กร ให้ความสำคัญกับการดำเนินการจัดการความรู้ และแต่งตั้งทีมงานจัดการความรู้ (KM Team) ทีมงาน เครือข่ายการจัดการความรู้ (KM Team Work) เพื่อทำหน้าที่ในการวางแผนการจัดการความรู้ โดยกำหนดกิจกรรม/โครงการ เป้าหมาย และตัวชี้วัดระยะเวลา ผู้รับผิดชอบและทรัพยากร ที่จะใช้ในการดำเนินงานไว้อย่างชัดเจน ให้สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งทำหน้าที่ในการให้คำปรึกษา แนะนำการดำเนินงานแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๒. การสื่อสาร (Communication) คือ การสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ความคืบหน้าการจัดการความรู้ การแจ้งเวียนแผนการจัดการความรู้ประจำปี ทั้งในรูปของเอกสาร วารสารรายงานการจัดการความรู้ประจำปี การเผยแพร่กิจกรรม KM ใน เว็บไซต์ การจัดบอร์ดนิทรรศการ เป็นต้น

๓. กระบวนการและเครื่องมือ (Process and Tools) คือ การเลือกใช้วิธีการหรือเครื่องมือที่เหมาะสมในการจัดการความรู้ของหน่วยงาน อาทิ การพัฒนาคลังความรู้ใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ มาเป็นเครื่องมือช่วยในการเข้าถึงความรู้ได้โดยสะดวก หรือการใช้ทีมข้ามสายงาน เพื่อสร้างองค์ความรู้จัดเก็บในรูปของคู่มือปฏิบัติงาน เป็นต้น

๔. การฝึกอบรมและการเรียนรู้ (Training and Learning) คือ หน่วยงานและบุคลากรในองค์กร โดยเฉพาะผู้ที่รับผิดชอบงานด้านการจัดการความรู้ ทั้งในระดับทีมงานจัดการความรู้และ

^{๔๔} บุญดี บุญญากิจ และคนอื่นๆ, ๒๕๔๗ อังนันทน์ ทรัพย์กุล. การจัดการความรู้. วารสารศึกษาศาสตร์, ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๑ (ตุลาคม ๒๕๔๒ - มกราคม ๒๕๔๓) : หน้า ๑๖-๑๗.

^{๔๕} สำนักงาน ก.พ.ร.และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. คู่มือการจัดการความรู้ : จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. (กรุงเทพมหานคร : สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, ๒๕๔๘), หน้า ๕-๖.

ทีมงานเครือข่ายเกิดความรู้ ความเข้าใจที่ชัดเจนถึงความสำคัญและความจำเป็น ที่จะต้องมีการจัดการความรู้ในองค์กร เข้าใจความหมายและกระบวนการในการจัดการความรู้ อันจะส่งผลให้เกิดความตระหนักที่จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการนำแผนงาน โครงการไปสู่การปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม ได้ จัดให้มีการฝึกอบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน ด้านการจัดการความรู้ ให้แก่ทีมงานทุกระดับเพื่อเป็นการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องดังกล่าว และควรมีการถ่ายทอดสื่อสารองค์ความรู้ด้านการจัดการความรู้ให้ทั่วถึง เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม KM ทั้งทั้งองค์กร

๕. การวัดผล (Measurement) คือ การดำเนินงานตามแผนการจัดการความรู้ กำหนดให้ทีมงานจัดการความรู้ทำหน้าที่ในการออกแบบระบบการติดตามและรายงานผลการดำเนินงานตามแผน และติดตามความก้าวหน้าของผลการดำเนินงาน เพื่อรายงานผู้บริหารทุก ๓ เดือน เพื่อเป็นข้อมูลย้อนกลับให้ผู้บริหารได้รับทราบผลสัมฤทธิ์ของงานเมื่อเปรียบเทียบกับเป้าหมาย และสามารถเร่งรัด ตลอดจนปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานและแก้ไขปัญหา อุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากปัจจัยต่าง ๆ ได้ทันเวลาที่ เพื่อให้การดำเนินงานสำเร็จลุล่วงตาม เป้าหมายที่กำหนดไว้

๖. การยกย่องชมเชยและให้รางวัล (Recognition and Rewards) คือ การกระตุ้น เพื่อเป็นการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจ แก่ผู้ที่มีผลงานด้านการจัดการความรู้ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดการความรู้ของคนในหน่วยงาน ทั้งในส่วนของคณะทำงานและผู้ปฏิบัติงาน^{๕๖}

กลยุทธ์การบริหารการเปลี่ยนแปลงในองค์กรให้ประสบผลสำเร็จ ตามแนวคิดของจอห์น พี. คอตเตอร์ (John P. Kotter) นั้น ควรดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ๘ ขั้นตอน^{๕๗} ดังนี้

๑. การสร้างความตระหนักถึงความเร่งด่วนและจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลง (Establishing a Sense of Urgency)

๒. การสร้างทีมนำการเปลี่ยนแปลง (Creating the Guiding Coalition) เปลี่ยนแปลง (Developing a Vision)

๓. การกำหนดวิสัยทัศน์เพื่อเป็นแนวทางในการ

๔. การสื่อสารวิสัยทัศน์ใหม่ (Communicating the Change Vision)

^{๕๖} การจัดการความรู้. กระบวนการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง (Change Management Process). <http://www.oic.go.th/web2017/km/km07.htm> ค้นวันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๖.

^{๕๗} John P. Kotter 1996, อ้างใน จิรจิตต์ บุนนาค. กลยุทธ์การบริหารการเปลี่ยนแปลง. วารสารนักบริหาร, ปีที่ ๓๒ ฉบับที่ ๒ (๒๕๕๕) : ๑๒๖-๑๒๗.

๕. การให้อำนาจและจัดอุปสรรคในการเปลี่ยนแปลง (Empowering Broad - Based Action)

๖. การทำให้เห็นผลดีในระยะสั้น (Generating Short - Term Wins)

๗. การรักษาการเปลี่ยนแปลงให้คงอยู่ (Consolidating Gains and Producing More Change)

๘. การสร้างและปลูกฝังวัฒนธรรมใหม่ (Anchoring New Approaches in the Culture)

เครื่องมือการจัดการความรู้ (KM Tool)

การจัดการความรู้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลกับคนใน องค์กรจำเป็นต้องนำเครื่องมือการจัดการความรู้มาใช้ดังนี้

๑. ชุมชนนักปฏิบัติ (Communities of Practice หรือ CoP) คือ กลุ่มคนที่มาจากกลุ่มงานเดียวกัน หรือมีความสนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งร่วมกัน รวมตัวกันอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ ในเรื่องที่มีความสนใจร่วมกัน

๒. ทีมข้ามสายงาน (Cross-Functional Team) คือ การจัดตั้งทีมงานหรือคณะทำงาน เพื่อมาทำงานร่วมกันในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ที่กำหนดขึ้นภายใต้ความเชื่อที่ว่าการทำงานในแต่ละเรื่อง ต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญจากหลายๆ ด้าน มาแลกเปลี่ยนประสบการณ์และทำงานร่วมกัน จึงจะประสบความสำเร็จ

๓. การทบทวนสรุปบทเรียน (After action review หรือ AAR) คือ การร่วมกันทบทวนกระบวนการทำงานแต่ละขั้นตอน เพื่อค้นหาโอกาสและอุปสรรคในการดำเนินการ ซึ่งในการทบทวนนั้น อาจได้ค้นพบวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) และแนวทางการปรับปรุงให้เกิดผลงานที่ดีขึ้น ซึ่งจำเป็นต้องทำการสรุปบทเรียนทุกครั้ง เมื่อเสร็จกระบวนการทำงานที่สำคัญแต่ละขั้นตอน รวมถึงเป็นการตรวจสอบระดับของการบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ด้วย

๔. เวทีเสวนา (Dialogue หรือสุนทรียสนทนา) คือ การจัดกลุ่มพูดคุยกันเพื่อเอาสิ่งดีๆ ที่แต่ละคนมีอยู่ ในตัวเองหรือในการปฏิบัติออกมา โดยไม่ขีดวงที่ชัดเจนมากเกินไป มีเพียงการกำหนดประเด็นกว้างๆ ในเรื่องที่จะสนทนากัน ไม่รู้คำตอบสุดท้ายคืออะไร ไม่กำหนดเวลาสนทนาของแต่ละคน เปิดกว้าง ด้านเวลา สถานที่บุคคลและเปิดกว้างทางใจของทุกคนที่เข้าร่วมกิจกรรมกัน บรรยากาศสบายๆ บรรยากาศเชิงบวก

๕. เพื่อนช่วยเพื่อน (Peer Assist) คือ การให้หรือขอรับคำแนะนำหรือประสบการณ์ที่มีคุณค่าจาก บุคคลหรือหน่วยงานที่ประสบความสำเร็จในเรื่องนั้นๆ เพื่อจะได้นำไปประยุกต์ใช้ในหน่วยงาน

๖. การเรียนรู้โดยการปฏิบัติ (Action Learning) คือ การเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง เพื่อให้เข้าใจ ถึงสาเหตุและนำไปสู่การแก้ไขปัญหา โดยสามารถพัฒนาวิธีการทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นได้

๗. การสอนงาน (Coaching) คือ การถ่ายทอดจากผู้ที่มีประสบการณ์มากกว่า หรือรุ่นพี่ที่มีผลงานดีมาแนะนำ สอน ให้คนที่มาใหม่หรือคนที่ต้องการเรียนรู้ได้ปรับปรุงวิธีการทำงาน

๘. พี่เลี้ยง (Mentoring) การให้คนทำงานที่อยู่คนละฝ่าย/กลุ่มงาน/แผนกหรือแผนกเดียวกันก็ได้ มาช่วยแนะนำวิธีการทำงาน ช่วยเหลือสนับสนุน คอยให้คำปรึกษาชี้แนะ มักใช้ในการเรียนรู้ในกลุ่ม ผู้บริหาร หรือผู้ที่กำลังก้าวไปเป็นผู้บริหาร

๙. การเรียนรู้จากบทเรียนที่ผ่านมา (Lesson Learned) คือ การเรียนรู้โดยอาศัยข้อมูลความสำเร็จ และความผิดพลาดจากการดำเนินการที่ผ่านมา เพื่อหาแนวทางในการวางแผนการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เกิดข้อผิดพลาดน้อยที่สุดหรือน้อย ไม่เกิดความผิดพลาดในประเด็นที่เคยผิดพลาดมาแล้ว

๑๐. แฟ้มงานเพื่อการพัฒนา (Portfolio) คือ การบันทึกผลงานดีๆ นวัตกรรมในการทำงาน คำชื่นชม ความภาคภูมิใจทั้งระดับบุคคล ระดับแผนกหรือระดับองค์กร เรียกอีกอย่างว่าบัญชีความสุข

๑๑. การถ่ายทอดความรู้โดยการเล่าเรื่อง (Storytelling) คือ การถอดความรู้ฝังลึกโดยการมอบหมายให้ผู้ที่มีผลงานดีหรือมีวิธีการทำงานที่ดีมาเล่าให้คนอื่น ๆ ฟังว่า ทำอย่างไร ผู้เล่าจะเล่าให้เห็นการปฏิบัติ ใช้ภาษาเชิงปฏิบัติจริง และมีการบันทึกเก็บไว้อย่างเป็นระบบ

๑๒. การศึกษาดูงาน (Study tour) คือ การเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้อื่นโดยเข้าไปดูสถานที่จริง การปฏิบัติจริง เพื่อให้เห็นตัวอย่างที่เป็นรูปธรรม สามารถนำมาประยุกต์ใช้งานได้

๑๓. เวทีสำหรับการแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Forum) คือ การจัดการประชุมหรือกิจกรรมอย่างเป็นกิจจะลักษณะอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเปิดพื้นที่ให้บุคลากรในองค์กรมีโอกาสนพบปะพูดคุยกัน เป็นอีกวิธีหนึ่งซึ่งสามารถกระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันได้ ซึ่งอาจทำได้ในหลาย ลักษณะ อาทิ การสัมมนา และการประชุมทางวิชาการที่จัดอย่างสม่ำเสมอ

๑๔. แหล่งผู้รู้ในองค์กร (Center of Excellence-CoE) คือ การกำหนดแหล่งผู้รู้ในองค์กร (Center of Excellence) ให้สามารถติดต่อสอบถามผู้รู้ได้

๑๕. ฐานความรู้ (Knowledge Bases) คือ การเก็บข้อมูลความรู้ต่าง ๆ ที่องค์กรมีไว้ในระบบฐานข้อมูล และให้ผู้ต้องการใช้ค้นหาข้อมูลความรู้ผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ตลอดเวลา ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต อินทราเน็ตหรือระบบอื่นๆ ได้อย่างสะดวก รวดเร็วและถูกต้อง

๑๖. อินทราเน็ต (Intranet) เว็บไซต์ (Website) คือ ระบบเครือข่ายสื่อสารที่รองรับสำหรับการจัดเก็บองค์ความรู้ที่ทำให้สามารถ เข้าถึงได้ง่ายจากทุกที่ ทุกเวลา

๑๗. เวบบล็อก (Webblog) คือ เครื่องมือสื่อสารรูปแบบใหม่ ๒ ทาง ที่สะดวกรวดเร็วในการสื่อสาร อาจเป็นการประกาศข่าวสาร การแสดงความคิดเห็น การเผยแพร่ผลงาน ฯลฯ

๑๘. กิจกรรมกลุ่มคุณภาพและนวัตกรรม (IQCs : Innovation & Quality Circles) คือ กลุ่มที่พัฒนามาจากกลุ่ม QCs (Quality Circles) ซึ่งสมาชิกของกลุ่มจะมาจากต่างหน่วยงาน หรือต่างระดับในองค์กร หรืออาจจะมาจากต่างองค์กรก็ได้กลุ่ม IQCs จะรวมตัวกัน เพื่อค้นหาวิธีการที่ช่วยให้องค์กรบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ หรือเพื่อปรับปรุง กระบวนการทำงานต่าง ๆ การทำกลุ่ม IQCs นี้จะเป็นการระดมสมอง เพื่อกำหนดแนวคิดต่าง ๆ ที่หลากหลายในการพัฒนาองค์กร ตามหัวข้อเรื่องที่ตั้งไว้ และค้นหาทางเลือกที่ดีที่สุด ช่วยแก้ปัญหาในการทำงานของหน่วยงานหรือองค์กร

๑๙. สภากาแฟ (Knowledge café) คือ การเล่าเรื่องพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างนั่ง รับประทานกาแฟ ในเรื่องงานที่สนใจและงานที่เกิดปัญหา เพื่อแสวงหาแนวทางปรับปรุงแก้ไข

๒๐. การสับเปลี่ยนงาน (Job Rotation) คือ การย้ายบุคลากรไปทำงานในหน่วยงานต่างๆ ซึ่งอาจอยู่ภายในสายงานเดียวกันหรือข้ามสายงานเป็นระยะ ๆ เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการกระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์ของทั้งสองฝ่าย ทำให้ผู้ถูกสับเปลี่ยนงานเกิดการพัฒนาทักษะที่หลากหลายมากขึ้น

๒๑. วิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) คือ การเรียนรู้จากวิธีการทำงานที่ดีที่สุดในเรื่องนั้น ๆ เพื่อใช้เป็นต้นแบบ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงาน ซึ่งอาจจะเป็นระบบบริหารเทคนิควิธีการต่าง ๆ ที่ทำให้ผลงานบรรลุเป้าหมายระดับสูงสุด^{๕๘}

^{๕๘} โครงการประชุมสัมมนาเครือข่ายการจัดการความรู้ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล สถาบันการพลศึกษาและสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ครั้งที่ ๙ วันที่ ๒-๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙, เชียงใหม่ : ประเทศไทย ๒๕๕๙, ม.ป.น.

สรุปได้ว่า การจัดการองค์ความรู้ เป็นกระบวนการในการล้วงเอาความจริงภายในองค์กรออกมา จากนั้นทำการเปลี่ยนรูป และเผยแพร่องค์ความรู้นั้นผ่านทางหน่วยงานต่าง ๆ ขององค์กร ดังนั้นองค์กรสามารถใช้องค์ความรู้ร่วมกันได้ ซึ่งเมื่อนำองค์ความรู้ไปใช้งานแล้ว องค์ความรู้นั้นจะไม่สามารถสามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้อีก องค์ความรู้จะช่วยทำให้องค์กรสามารถค้นหา คัดเลือก จัดการ เผยแพร่ และส่งมอบข่าวสารและความเชี่ยวชาญในการแก้ไขปัญหาที่สำคัญได้ ดังนั้น การจัดการกับองค์ความรู้ จะทำการเปลี่ยนรูปข้อมูลและข่าวสารให้อยู่ในรูปขององค์ความรู้ที่สามารถนำไปใช้ปฏิบัติการในการแก้ไขปัญหาได้ และต้องสามารถใช้ได้ผลกับทุก ๆ หน่วยงาน และกับทุก ๆ คนภายในองค์กร

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บริบทนี้ ครอบคลุมสาระว่าด้วยงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดตามลำดับ ดังนี้

สุชาติา แสงดวงดี, นนทกร ภิรมย์ภู, ณัฐนันท์ ชันศรี และนัทธสิทธิ์ เนียมสังข์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนากลยุทธ์ผลิตภัณฑ์ผ้าจากเศษผ้าทอจากคุบัว” จากผลการวิจัยพบว่า การพัฒนากลยุทธ์ทางการผลิตผ้าทอจากคุบัว เริ่มจากการสำรวจความต้องการ และข้อปัญหาเบื้องต้น และสรุปวิเคราะห์ความต้องการของผู้ผลิตผ้าทอจาก จากผลสรุปดังกล่าวพบว่า ปัญหาจากปัจจัยภายในและภายนอกของกลุ่มพัฒนาอาชีพผ้าทอจากคุบัว เพื่อให้เกิดกลยุทธ์ทางการผลิตผ้าทอจากแก่กลุ่มพัฒนาอาชีพ และชาวบ้านในชุมชนคุบัว จากนั้นจึงได้นำทฤษฎีการคิดสร้างสรรค์มาปรับใช้ในเป็นแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีความน่าสนใจ โดยพัฒนาจากลวดลายของผ้าทอจากคุบัว ที่มีความงดงามตามแบบดั้งเดิมตั้งแต่สมัยโบราณ เพื่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มแก่ตัวผลิตภัณฑ์ ซึ่งจะสอดคล้องกับการนำทฤษฎีการสร้างมูลค่าเพิ่มและพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ได้กล่าวไว้ ดังนี้ “การสร้างหรือผลิตผลิตภัณฑ์ขึ้นมานั้น จำเป็นต้องมีความแตกต่างเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ตัวผลิตภัณฑ์ เจาะกลุ่มเป้าหมายรายใหม่จากรายเดิมที่ยังคงเดิมไว้ แต่อาจทำให้เกิดความจำเจกับตัวผลิตภัณฑ์เดิมที่ยังไม่ได้มีความพัฒนารูปแบบ การสร้าง “มูลค่าเพิ่ม” ที่ติดมากับตัวผลิตภัณฑ์” ทั้งยังเป็นการเสริมสร้างความร่วมมือกันในกลุ่มชุมชน เพื่อให้กระบวนการผลิตผ้าทอจากคุบัวมีประสิทธิภาพมากขึ้นจากการร่วมมือระหว่าง กลุ่มพัฒนาอาชีพ ซึ่งเป็นบุคคลที่มีหน้าที่หลักในการช่วยให้คำแนะนำกับชาวบ้านในหมู่บ้านให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนากลยุทธ์ทางการผลิต โดยผู้ทำวิจัยได้มีการนำทฤษฎีการมีส่วนร่วมในชุมชนมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการทำวิจัยครั้งนี้ควบคู่กันเพื่อให้ธุรกิจชุมชนบ้านใต้ ตำบลคุบัว มีรายได้เข้าชุมชนมากขึ้น เสริมสร้างรายได้ให้แก่แต่ละครัวเรือนให้ได้รายได้มากขึ้นจากเดิมสอดคล้องกับทฤษฎีธุรกิจชุมชนที่เน้นพัฒนาธุรกิจชุมชนให้มีความน่าสนใจและเสริมสร้างรายได้แก่ชุมชนและครัวเรือน อย่างไรก็ตาม การวิจัยครั้งนี้ มีข้อค้นพบสำคัญ คือ ผู้ผลิตผ้าทอจากในตำบลคุบัว มีความ

ประสงค์เพื่อเผยแพร่กลยุทธ์ทางการผลิตผ้าทอจาก ที่ทำการพัฒนาโดยการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอกแล้ว แก่ชาวบ้านที่ประกอบอาชีพทอผ้าจากคุบัว หรือบุคคลภายนอกที่สนใจทำการศึกษากลยุทธ์และกระบวนการต่าง ๆ ในทำทำธุรกิจทอผ้าทอจากคุบัว และกลุ่มพัฒนาอาชีพผ้าทอจากคุบัว ต้องการให้ผู้ทำวิจัยอธิบายและช่วยเหลือในด้านการอธิบายความรู้ความเข้าใจกลยุทธ์ในการผลิตแก่ชาวบ้านในหมู่บ้านให้เข้าใจ และสามารถนำกลยุทธ์นี้ไปปรับใช้ และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และตกลงยินดีเข้าร่วมการพัฒนากลยุทธ์ทางการผลิตผ้าทอจากในอนาคตต่อไป^{๕๔}

รสา สุนทรายุทธ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การออกแบบผลิตภัณฑ์และการบริการสำหรับชุมชนหัตถกรรมท้องถิ่นผ้าจาก ไทยวน จังหวัดราชบุรี เพื่อขยายกลุ่มงานผลิตภัณฑ์ออกแบบตกแต่งภายในด้วยนวัตกรรมขึ้นรูปผ้าด้วยแม่พิมพ์และสิ่งทอสีเขียว” จากผลการวิจัยพบว่า การออกแบบผลิตภัณฑ์และการบริการสำหรับชุมชนหัตถกรรมท้องถิ่นผ้าจาก ไทยวน จังหวัดราชบุรี เพื่อขยายกลุ่มงานผลิตภัณฑ์ออกแบบตกแต่งภายในด้วยนวัตกรรมขึ้นรูปผ้าด้วยแม่พิมพ์และสิ่งทอสีเขียว เป็นโครงการที่นำเอาภูมิปัญญางานหัตถกรรมท้องถิ่นมาใช้ร่วมกับนวัตกรรมการออกแบบในระบบอุตสาหกรรมที่ชุมชนสามารถเข้าถึงได้ง่ายด้วยตนเอง เพื่อเป็นการเปิดตลาดสินค้าใหม่ ๆ และมีการนำระบบการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมมาใช้ รวมไปถึงการใช้แนวคิดการออกแบบการบริการมาช่วยจัดการและบริหารทรัพยากรให้เกิดคุณค่าสูงสุด โดยมีผลผลิตของโครงการนี้ที่แสดงออกมาอย่างเป็นรูปธรรม ได้แก่ (๑) ก่อให้เกิดแนวทางการผลิตของผลิตภัณฑ์งานหัตถกรรมโดยนวัตกรรมสิ่งทอสีเขียว ได้ผลงานการย้อมผ้าและไหมธรรมชาติด้วยสีสกัดจากธรรมชาติที่มีความสวยงาม มีคุณค่าและปลอดภัยต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม (๒) ผลงานผลิตภัณฑ์เพื่อการออกแบบตกแต่งภายในที่ประกอบไปด้วย ตู้เก็บของ ชั้นวางของ งานตกแต่งผนัง งาน partition wall โต๊ะข้าง โคมไฟ และงานโครงสร้างบล็อกปูน จากการผสมผสานเทคนิควิธีการขึ้นรูปผ้าในแบบต่าง ๆ และ (๓) การออกแบบอัตลักษณ์องค์กร แนวทางการออกแบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารและพื้นที่เรียนรู้สร้างสรรค์ รวมไปถึงต้นแบบธุรกิจที่สามารถนำไปพัฒนาต่อยอดได้อีกต่อไป สำหรับแนวทางการพัฒนาต่อยอดในอนาคต สามารถทำได้โดยการนำเอากระบวนการทำงานจากโครงการวิจัยนี้มาพัฒนาสร้างสรรค์ต่อเนื่องด้านต่าง ๆ ทั้งด้านเครื่องมือ เทคนิควิธีการผลิต รวมไปถึงการกระจายสินค้าในรูปแบบต่าง ๆ จัดให้เกิดกิจกรรมความร่วมมือกับกลุ่มนักออกแบบ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ต่อกัน อย่างไรก็ตาม จากการตรวจสอบข้อคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและผู้ใช้กลุ่มเป้าหมายทำให้เกิดข้อเสนอแนะและการพัฒนาต่อยอดไปในอนาคตในด้านการนำเอารูปแบบแนวทางในการออกแบบมาพัฒนาสร้างสรรค์

^{๕๔}สุชาติดา แสงดวงดี, นนทกร ภิรมย์ภู, ญันนันท ชันศรี และนัทธสิทธิ์ เนียมสังข์, “การพัฒนากลยุทธ์ผลิตภัณฑ์ผ้าจากเศษผ้าทอจากคุบัว”, งานประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๑๑ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, (๑๑-๑๒ กรกฎาคม ๒๕๖๒).

มากขึ้นกว่าเดิมที่เคยเป็น โดยการจัดให้เกิดกิจกรรมความร่วมมือการออกแบบกับกลุ่มนักออกแบบ ศิลปิน และนักเรียน นักศึกษาด้านการออกแบบเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ต่อกัน สร้างความ ยั่งยืนให้กับงานหัตถกรรมของชุมชน นอกจากนั้นยังมีนวัตกรรมการขึ้นรูปผ้าและการทำผ้าทอให้กัน น้ำอีกมากมาย เช่น การเคลือบนาโนเทคโนโลยี เป็นต้น ซึ่งหากเทคโนโลยีเหล่านี้แพร่หลายและเข้าถึง ได้ง่ายมากขึ้น ผู้ประกอบการเองก็สามารถปรับรูปแบบการผลิตให้เหมาะสม แปลงใหม่ สวยงาม และ คุ่มค่ามากยิ่งขึ้น^{๒๐}

เสรี เพิ่มชาติ อัญชลี จันทาโก วราภรณ์ ลิ้มเปรมวัฒนา และพฤกษ์ จิรสัตยาภรณ์ ได้ ทำการวิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้เพื่อสร้างสรรค์คุณค่าผ้าจกราชบุรี” จากผลการวิจัยพบว่า (๑) สภาพการณ์ ปัญหา และความคิดเห็นต่อผ้าจกราชบุรี ดังนี้ กลุ่มผู้ผลิต สภาพการณ์การผลิตผ้าจก ปัจจุบันเปลี่ยนไปจากลักษณะของกลุ่มทอผ้าและศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านเป็น ๓ ลักษณะคือ แหล่ง ผลิตที่รวมตัวกันเป็นกลุ่มผลิตและจำหน่ายทั่วไป แหล่งผลิตที่แยกตัวกันผลิตและจำหน่ายทั่วไป และ แหล่งผลิตที่รวมตัวกันเป็นกลุ่มผลิตและจำหน่ายตามคำสั่งของลูกค้า ลักษณะการผลิตใช้วิธีการแบบ ดั้งเดิม วัสดุที่ใช้ส่วนใหญ่ เป็นใยสังเคราะห์ มีการประยุกต์ลวดลายและสีสันทันใหม่ตามความต้องการ ของผู้บริโภค และมีการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลาย ปัญหาการผลิต ได้แก่ วัสดุมีราคา แพง ขาดคนทอผ้า วัสดุไม่ได้คุณภาพ ขาดเงินทุนหมุนเวียนในการทำธุรกิจใช้ระยะเวลานานในการทอ ผ้า เป็นต้น และความคิดเห็นต่อผ้าจกราชบุรีโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยให้ความสำคัญในด้าน ผลิตภัณฑ์ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านราคา ด้านการส่งเสริมทางการตลาด ตามลำดับ กลุ่ม ผู้สนับสนุน สภาพการณ์สนับสนุนโดยทั่วไป มีการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ผ้าจกเป็นที่รู้จัก แพร่หลาย และส่งเสริมให้เป็นสินค้าโอท็อปของจังหวัดราชบุรี โดยผ่านกิจกรรมด้านสังคม วัฒนธรรม ประเพณี กิจกรรมสร้างจิตสำนึกร่วมกันในชุมชนในโอกาสสำคัญ กิจกรรมเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และ ส่งเสริมการจำหน่าย ปัญหาที่กลุ่มผู้สนับสนุนตระหนัก ได้แก่ ขาดคนทอผ้า ขนาดและรูปแบบไม่ มาตรฐาน การรับรู้และประชาสัมพันธ์ ขาดการรวมกลุ่มเป็นเครือข่าย พฤติกรรมการบริโภคเครื่อง แต่งกายสำเร็จรูป และนโยบายการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ชัดเจน และความคิดเห็นต่อ ผ้าจกราชบุรีโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยให้ความสำคัญในด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการ จัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมทางการตลาด ตามลำดับ กลุ่มผู้บริโภค สภาพการณ์โดยรวมผ้าจกราชบุรี ยังคงเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคโดยเฉพาะในกลุ่มคนวัยทำงาน ด้วยความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว มี ลวดลายที่สวยงาม และคุณค่าทางจิตใจ แม้จะมีราคาแพงแต่มีแนวโน้มในการบริโภคซ้ำอีก นิยมนำไป

^{๒๐}สา สุนทรายุทธ, “การออกแบบผลิตภัณฑ์และการบริการสำหรับชุมชนหัตถกรรมท้องถิ่นผ้าจก ไทยวน จังหวัดราชบุรี เพื่อขยายกลุ่มงานผลิตภัณฑ์ออกแบบตกแต่งภายในด้วยนวัตกรรมขึ้นรูปผ้าด้วยแม่พิมพ์และ สิ่งทอสีเขียว”, วารสารศิลปกรรมบูรพา, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๒).

ตัดเป็นเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับ ส่วนใหญ่ซื้อผ้าจากแหล่งผลิตด้วยตนเอง ความถี่ ๗-๑๒ เดือนต่อครั้ง จำนวนซื้อครั้งละ ๒-๓ ผืน มูลค่าการซื้อตั้งแต่ ๑,๐๐๑-๓,๐๐๐ บาท มีการเปรียบเทียบราคาจากแหล่งผลิต การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของผ้าจากโดยวิธีบอกต่อ ปัญหาการบริโภคผ้าจาก ได้แก่ คุณภาพของผ้าจาก ขนาดและรูปแบบไม่มาตรฐาน จำนวนและปริมาณการผลิต ลวดลายที่หลากหลายแปลกใหม่ การรับรู้และประชาสัมพันธ์ในคุณค่าผ้าจาก มีราคาแพง และความคิดเห็นต่อผ้าจกราชบุรีโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยให้ความสำคัญในด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมทางการตลาด ตามลำดับ^{๖๑}

รัชพล จรียากุลธนา ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาอัตลักษณ์ลวดลายผ้าจากไท-ยวนราชบุรี สำหรับการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ให้กลุ่มพัฒนาอาชีพทอผ้าจาก” โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาอัตลักษณ์ลวดลายผ้าจาก ชาว ไท-ยวน ของกลุ่มพัฒนาอาชีพทอผ้าจาก หมู่ ๔ บ้านใต้ ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์จากอัตลักษณ์ลวดลายผ้าจาก ไท-ยวน ของกลุ่มพัฒนาอาชีพทอผ้าจาก หมู่ ๔ บ้านใต้ ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี เพื่อสร้างมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ในชุมชนจากอัตลักษณ์ลวดลายผ้าจากไท-ยวน ของกลุ่มพัฒนาอาชีพทอผ้าจาก หมู่ ๔ บ้านใต้ ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี และเพื่อประเมินความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีผลต่อผลิตภัณฑ์จากอัตลักษณ์ลวดลายผ้าจากไท-ยวน ของกลุ่มพัฒนาอาชีพทอผ้าจาก หมู่ ๔ บ้านใต้ ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า ลวดลายของผ้าจากชาวไท-ยวน เกิดจากการสะกิดด้ายเส้นยืนขึ้นเป็นระยะตามต้องการให้เส้นด้ายพุ่งพิเศษผ่านจากอีกด้านหนึ่งไปอีกด้านตามหน้ากว้างของผ้า ความเชื่อที่ว่าผ้าขิดเป็นของสูงจึงมีการอนุรักษ์ไว้นิยมทอใช้เป็นสไบหรือผ้าเปี่ยงทางพิธีศาสนา ลายที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะคือ ลายดอกเขีย ลายโค้งแก้ง ลายหน้าหมอน ลายนกคู่กินน้ำร่วมเต้าเป็นลายหลักเทคนิคพิเศษคือ การจกใช้ด้ายสีดำเว้นพื้นไว้มากเพื่อจกลายหักให้มีความเด่นชัดมันคงไม่มีความ หลากหลายของลายประกอบ การใช้สีจะเป็นพื้นด้ายแดงและแซมเหลืองเป็นหลัก ผลการออกแบบผลิตภัณฑ์จากอัตลักษณ์ลวดลายผ้าจาก ไท-ยวน ของกลุ่มพัฒนาอาชีพทอผ้าจาก หมู่ ๔ บ้านใต้ ตำบลคูบัวจังหวัดราชบุรี พบว่าการสร้างแบบสอบถามทางอินเทอร์เน็ตเพื่อหาความต้องการเบื้องต้นของ กลุ่มผู้บริโภคถึงประเภทของผลิตภัณฑ์ สิ่งที่ผู้บริโภคต้องการคือ คือผลิตภัณฑ์ประเภทเครื่องประกอบการแต่งกาย^{๖๒}

^{๖๑}เสรี เพิ่มชาติ อัญชลี จันทาโก วรารณณ์ ลิ้มเปรมวัฒนา และพฤกษ์ จิรสัตยาภรณ์, “การจัดการความรู้เพื่อสร้างสรรค์คุณค่าผ้าจกราชบุรี”, วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๕๖).

^{๖๒}รัชพล จรียากุลธนา, “การศึกษาอัตลักษณ์ลวดลายผ้าจากไท-ยวนราชบุรี สำหรับการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ให้กลุ่มพัฒนาอาชีพทอผ้าจาก”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม, (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, ๒๕๖๑).

วรรณา โขคบรรดาสุข, กุลยา อนุโลก และวรลักษณ์ ทองประยูร ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าตีนจกไท-ยวนในจังหวัดราชบุรี” จากผลการวิจัยพบว่า ลวดลายผ้าตีนจกซึ่งเป็นลายดั้งเดิมของชาวไท-ยวนราชบุรี มี ๘ ลาย คือ ดอกเซีย กาบ หน้าหมอน โกงแก้ง กาบ ดอกแก้ว โกงแก้งซ้อนเซีย กาบซ้อนหัก และหักนกคุ ส่วนกลุ่มบ้านคุณยายซ้อน กำลังหาญ ลักษณะของลวดลายและการเรียกชื่อลาย มีความแตกต่างกันไปบ้าง แต่มี ๘ ลายเช่นเดียวกัน ได้แก่ เซียซ้อนหัก เซียซ้อนเซีย หักซ้อนหัก โกงแก้ง หน้าหมอน เกี้ยวซ้อนกาบ ซ้อนกาบ และหักดำ ผู้วิจัยได้รวบรวมลายกราฟของผ้าตีนจก แล้วจัดเก็บอย่างเป็นระบบด้วยการจัดทำเป็นคู่มือการทอผ้าตีนจกไท-ยวนราชบุรี เผยแพร่ถ่ายทอดคู่มือไปยังกลุ่มคนที่สนใจ และจัดฝึกอบรมให้กับช่างทอผ้าตีนจกรุ่นใหม่ ได้รับความรู้ในการทอผ้าเพิ่มขึ้น สามารถทอผ้าตีนจกลายพื้นฐานได้ และลวดลายผ้าตีนจกมากขึ้น^{๖๓}

^{๖๓}วรรณา โขคบรรดาสุข, กุลยา อนุโลก และวรลักษณ์ ทองประยูร, “การถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าตีนจกไท-ยวนในจังหวัดราชบุรี”, วารสาร สมาคมนักวิจัย, ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๕๙).

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ผ้าขึ้นดินจกตระกูลราชบุรี: ประวัติศาสตร์, ความรู้, การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน” มีวิธีดำเนินการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๓ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ
- ๓.๔ เครื่องมือการวิจัย
- ๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย
- ๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล
- ๓.๗ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (R&D) ซึ่งประกอบด้วย การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ดังนี้

๓.๑.๑ การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) มุ่งเน้นการศึกษารวบรวมข้อมูล จากหนังสือ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีขั้นตอนดังนี้

๑. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากพระไตรปิฎก หนังสือ รายงานการวิจัย และเอกสารทางวิชาการ ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ผ้าขึ้นดินจกตระกูลราชบุรี ความรู้ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

๒. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากพระไตรปิฎก หนังสือ รายงานการวิจัย และเอกสารทางวิชาการ ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ผ้าขึ้นดินจกตระกูลราชบุรี ความรู้ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

๓.๑.๒ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยดำเนินการดังนี้

๑. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม จากวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน ๑๕ ท่าน ดังนี้

ผู้นำชุมชน/ผู้นำองค์กรภาคประชาชน จำนวน ๓ ท่าน

หัวหน้าเผ่ากลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวน จำนวน ๓ ท่าน

ปราชญ์ชาวบ้าน/ครูภูมิปัญญาชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน จำนวน ๓ ท่าน

บุคลากรของหน่วยงานภาครัฐหรือสถานศึกษาในพื้นที่ จำนวน ๓ ท่าน

สมาชิกกลุ่มสัมมาชีพ/เจ้าของกิจการ/ผู้ประกอบการในพื้นที่ จำนวน ๓ ท่าน

๒. การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามลักษณะของการเป็นตัวแทนของกลุ่มที่เหมาะสม จำนวน ๑๐ ท่าน ดังนี้

ผู้นำชุมชน/ผู้นำองค์กรภาคประชาชน จำนวน ๒ ท่าน

หัวหน้าเผ่ากลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวน จำนวน ๒ ท่าน

ปราชญ์ชาวบ้าน/ครูภูมิปัญญาชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน จำนวน ๒ ท่าน

บุคลากรของหน่วยงานภาครัฐหรือสถานศึกษาในพื้นที่ จำนวน ๒ ท่าน

สมาชิกกลุ่มสัมมาชีพ/เจ้าของกิจการ/ผู้ประกอบการในพื้นที่ จำนวน ๒ ท่าน

๓.๑.๓ การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยดำเนินการดังนี้

การวิจัยครั้งนี้ มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาเครือข่ายสัมมาชีพผ้าขึ้นดินจกตระกูลราชบุรี ได้แก่ จำนวน ๕๐ คน โดยใช้แบบประเมินผลการปฏิบัติการ (รายตัวชี้วัด) พัฒนาเครือข่ายสัมมาชีพผ้าขึ้นดินจกตระกูลราชบุรีเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ดังนี้

๑. สมาชิกกลุ่มสัมมาชีพ/เจ้าของกิจการ/ผู้ประกอบการในพื้นที่ จำนวน ๒๕ คน

๒. ประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวน จำนวน ๒๕ คน

๓.๒ พื้นที่ในการศึกษาวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ กำหนดพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย คือ ชุมชนไท-ยวน ราชบุรี จำนวน ๘ ชุมชน ประกอบด้วย

๑. ชุมชนไท-ยวน บ้านคูบัว จังหวัดราชบุรี
๒. ชุมชนไท-ยวน บ้านดอนตะโก จังหวัดราชบุรี
๓. ชุมชนไท-ยวน บ้านหนองโพ จังหวัดราชบุรี
๔. ชุมชนไท-ยวน บ้านบางกะโด จังหวัดราชบุรี
๕. ชุมชนไท-ยวน บ้านดอนแร่ จังหวัดราชบุรี
๖. ชุมชนไท-ยวน บ้านห้วยไผ่ จังหวัดราชบุรี
๗. ชุมชนไท-ยวน บ้านหนองปลาหมอ จังหวัดราชบุรี
๘. ชุมชนไท-ยวน บ้านรางบัว จังหวัดราชบุรี

โดยทั้ง ๘ ชุมชน ล้วนเป็นชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวน ในพื้นที่จังหวัดราชบุรี ที่มีผลผลิตทางวัฒนธรรมผ้าจากไท-ยวน หรือมรดกวัฒนธรรมผ้าขึ้นต้นจกตระกูลราชบุรี ซึ่งแสดงให้เห็นถึงภูมิความรู้หรือภูมิปัญญาของชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน ที่มีเอกลักษณ์และมีคุณค่าซึ่งเกิดขึ้นในอดีตและได้รับการสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง จนเป็นที่ยอมรับ

๓.๓ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ และผู้เข้าร่วมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ

การวิจัยครั้งนี้ มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) และผู้เข้าร่วมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ดังนี้

๓.๓.๑ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม จำนวน ๑๕ ท่าน ประกอบด้วย

ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง/หน้าที่
๑. ดร.นภสร ไตรกศรี	วัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี
๒. นายสาโรจน์ มูลมาก	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแร่

๓. อาจารย์อำนวย บุญรงค์	ข้าราชการบำนาญ (อาชีพครู) ประธานวัฒนธรรมตำบลหนอง ปลาหมอ
๔. คุณอุไร พรหมพรวน	ปราชญ์ชุมชนรางบัว
๕. คุณอุทัย พักแพง	แพทย์ประจำตำบลห้วยไผ่
๖. คุณนิภา มณีจันทร์	ประธานศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้าน วัดนาหนอง
๗. คุณนพพร สมัยสมภาพ	ปราชญ์ชาวบ้าน
๘. คุณพนมศักดิ์ ศรีคำ	ปราชญ์ชาวบ้านรางบัว
๙. คุณสุนันท์ พวงมาลัย	กลุ่มทอผ้าขึ้นตีนจกรางบัว
๑๐. คุณจุฬาลักษณ์ มณีจันทร์	สมาชิกช่างทอศูนย์ทอผ้าขึ้นตีนจก วัดนาหนอง
๑๑. คุณทองคำ จาโสด	สมาชิกกลุ่มทอผ้า
๑๒. คุณศศิณี ไพร์ทอง	สมาชิกกลุ่มทอผ้า
๑๓. คุณพิมพ์วิมล อาจัญญ์	สมาชิกช่างทอ
๑๔. คุณปัญญา ฝอยทอง	สมาชิกช่างทอ
๑๕. คุณนภา ศรีจันทร์เพ็ญ	ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น

๓.๓.๒ ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยการสุ่มแบบแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามลักษณะของการเป็นตัวแทนของกลุ่มที่เหมาะสม จำนวน ๑๐ ท่าน ประกอบด้วย

ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง/หน้าที่
๑. นายสาโรจน์ มูลมาก	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแร่
๒. คุณตลตวรรณ มณีจันทร์	รองประธานกลุ่มทอผ้าวัดนาหนอง
๓. อาจารย์อำนาจ บุญณรงค์	ข้าราชการบำนาญ (อาชีพครู) ประธานวัฒนธรรมตำบลหนอง ปลาหมอ ปราษฎ์ชุมชนรางบัว
๔. คุณอุไร พรหมพรวน	แพทย์ประจำตำบลห้วยไผ่
๕. คุณอุทัย พักแพง	ประธานศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้าน วัดนาหนอง
๖. คุณนิภา มณีจันทร์	ปราษฎ์ชาวบ้าน
๗. คุณนพพร สมัยสมภาพ	ปราษฎ์ชาวบ้านรางบัว
๘. คุณพนมศักดิ์ ศรีคำ	กลุ่มทอผ้าขึ้นตีนจกรางบัว
๙. คุณสุนันท์ พวงมาลัย	ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น
๑๐. คุณนภา ศรีจันทร์เพ็ญ	
๓.๓.๓ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ (Action Research)	

การวิจัยครั้งนี้ มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ ตามลักษณะของการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) ในกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ “ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาเครือข่าย สัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี” จำนวน ๕๐ คน ประกอบด้วย

๑. สมาชิกกลุ่มสัมมาชีพ/เจ้าของกิจการ/ผู้ประกอบการในพื้นที่ จำนวน ๒๕ คน
๒. ประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวน จำนวน ๒๕ คน

๓.๔ เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) และแบบบันทึกรายละเอียดผลการปฏิบัติการ (รายตัวชี้วัด) โดยมีลักษณะของเครื่องมือและขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

๓.๔.๑ ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) และแบบบันทึกรายละเอียดผลการปฏิบัติการ (รายตัวชี้วัด) ซึ่งมีลักษณะดังนี้

๑. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เกี่ยวกับการผลิตสินค้าที่ระลึกจากภูมิปัญญาารมรดกทางวัฒนธรรมของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านและลึกซึ้ง นำไปสู่การสนทนา ซึ่งผู้ให้ข้อมูลมีบทบาทกำหนดทิศทางการสนทนาร่วมกับผู้สัมภาษณ์เพื่อบรรลุเป้าหมายในการทำความเข้าใจประเด็นคำถามร่วมกันตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒. การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อออกแบบวิธีการที่เหมาะสมในการจัดอบรมการพัฒนาฝีมือเพื่อยกระดับทักษะการผลิตสินค้าในเชิงสร้างสรรค์ที่มีมูลค่าเพิ่ม ในชุมชนเป้าหมาย จากผู้ที่เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (ขนาดกลาง) โดยการอภิปรายโต้ตอบแสดงความเห็น/เล่าเรื่องประสบการณ์ ตามประเด็นที่ผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) กำหนดขึ้นมาอย่างเจาะจงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ข้อมูลหลังไหลออกมาจากการปฏิสัมพันธ์ในแนวราบระหว่างสมาชิกในกลุ่มด้วยกันเองและระหว่างกลุ่มสมาชิกกลุ่มกับผู้ดำเนินการสนทนา

๓.๔.๒ ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) และแบบบันทึกรายละเอียดผลการปฏิบัติการ (รายตัวชี้วัด) ซึ่งมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

๑. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางการกำหนดกรอบแนวคิดสำหรับการสร้างเครื่องมือการวิจัย

๒. กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

๓. สร้างเครื่องมือ และนำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบ โดยดำเนินการหาความเที่ยงตรง (Validity) ซึ่งเป็นผลจากการนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมในภาพรวมด้านเนื้อหา ภาษา และความครอบคลุม

แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม ทั้งนี้ ผู้เชี่ยวชาญทั้ง ๕ ท่าน ที่ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (CVI)^๑ ประกอบด้วย

๑. พระครูวิสุทธาจารย์นันทคุณ, ผศ. ดร.	วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช-
วิทยาลัย
๒. รศ.ดร.ศุภณัฐ ทรัพย์นาวิ	ประธานหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์
มหาบัณฑิต (รป.ม.)
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
๓. ผศ.ดร.วิภาณี เผือกบัวขาว	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
๔. ดร.เทวี มณีรัตน์	สาขาวัตกรรมการเกษตร
และการจัดการ (วิชาเอกการจัดการ
ศัตรูพืช)
คณะทรัพยากรธรรมชาติ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
๕. ผศ.ดร.สาโรจน์ เผือกบัวขาว	อาจารย์เกษียร
(จากมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี)

โดยผลการใช้ดัชนีวัดความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ได้ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาทั้งฉบับ (Content Validity for Scale , S-CVI) มีค่าตั้งแต่ ๐.๘๐ ขึ้นไป พร้อมกันนี้ได้นำความคิดเห็นและข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข แล้วจึงนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

^๑Wynd C.A., Schmidt B., & Schaefer M.A., “ Two Quantitative Approaches for Estimating Content Validity”, *Western Journal of Nursing Research*, 25(2003): 508-518.

๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) และกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ (Action) ดังนี้

๓.๕.๑ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) มีการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

๑. ขั้นเตรียมการสัมภาษณ์ คือ การเตรียมความพร้อมก่อนลงพื้นที่เพื่อรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้เริ่มต้นด้วยการนัดหมายวันเวลาที่สัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลหลัก พร้อมกับเตรียมเอกสาร และศึกษาวิธีใช้เครื่องบันทึกเสียง สมุดบันทึก และอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์

๒. ขั้นดำเนินการด้านเอกสาร คือ ผู้ศึกษาวิจัยได้นำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากต้นสังกัด (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี) ไปให้ผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัย

๓. ขั้นดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก คือ การปฏิบัติการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยคณะผู้วิจัยจะสนทนาสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูลหลัก แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ อธิบายเหตุผลและขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียงในขณะสัมภาษณ์ ขออนุญาตใช้กล้องถ่ายรูปเพื่อใช้อ้างอิงในการสัมภาษณ์ รวมทั้งแจ้งให้ทราบว่าข้อมูลต่าง ๆ ที่บันทึกเสียงไว้คณะผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ หากผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ประสงค์ที่จะให้บันทึกเสียงในช่วงใด คณะผู้วิจัยจะไม่ทำการบันทึกเสียงไว้

๓.๕.๒ การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) มีการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

๑. ขั้นการประสานงาน คือ การติดต่อผู้ทรงคุณวุฒิในเบื้องต้นทั้งทางโทรศัพท์และด้วยตนเองเพื่อแนะนำตัวผู้วิจัย ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย และขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะเพื่อให้ข้อมูลที่เกื้อกูลต่อการวิจัยครั้งนี้

๒. ขั้นการเตรียมการ คือ การนำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัดของผู้วิจัย เพื่อขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ

๓. ขั้นตอนการสนทนากลุ่มเฉพาะ คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพที่กระตุ้นให้สมาชิกในกลุ่มสนทนาขนาดกลาง ได้อภิปรายโต้ตอบแสดงความเห็น/เล่าเรื่องประสบการณ์ ตามประเด็นที่ผู้ดำเนินการสนทนากำหนดขึ้นมาอย่างเจาะจงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลหลังไหล (Flow) ออกมาจากการปฏิสัมพันธ์ในแนวราบระหว่างสมาชิกในกลุ่มผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะด้วยตนเอง และระหว่างผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ดำเนินการสนทนา

๓.๕.๓ กิจกรรมเชิงปฏิบัติการ (Action)

กิจกรรมเชิงปฏิบัติการ (Action) การพัฒนาเครือข่ายสัมมาชีพผ้าขึ้นดินจกตระกูลราชบุรี ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลักษณะของการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) โดยการประเมินผลปฏิบัติการ (รายตัวชี้วัด) ในการพัฒนาเครือข่ายสัมมาชีพผ้าขึ้นดินจกตระกูลราชบุรี (Input - Process - Output - Outcome)

๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ได้นำข้อมูลเชิงเอกสาร (Documentary Research) และที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ไปวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย ดังนี้

๓.๖.๑ ข้อมูลจากการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research)

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ อย่างเป็นระบบและมีความเชื่อมโยงกัน

๓.๖.๒ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยพยายามรักษาสำนวนเดิมของผู้ให้สัมภาษณ์รวมทั้งปรับแก้ให้มีความชัดเจนทางการสื่อสาร ความหมาย และลดข้อความที่ซ้ำซ้อนกัน

๓.๖.๓ ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ที่ประกอบด้วยผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) ผู้จดบันทึก (Note Taker) ผู้ช่วยทั่วไป (Assistant) และผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งใช้หัวข้อสนทนาที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย และวิเคราะห์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

๓.๖.๔ ข้อมูลจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research)

การวิเคราะห์ข้อมูลจากกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ (Action) เป็นการวิเคราะห์กระบวนการปฏิบัติงาน ซึ่งครอบคลุม Input - Process - Output - Outcome (รายตัวชี้วัด) ร่วมกับสถิติอ้างอิงจะใช้เพื่ออธิบายความพึงพอใจ และค้นหาความจริงจากการปฏิบัติงาน ตามรูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research)

๓.๗ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ผ้าขึ้นดินจกตระกูลราชบุรี: ประวัติศาสตร์, ความรู้, การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน” ใช้สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบสามเส้า เพื่อให้ข้อมูลมีความแม่นยำ น่าเชื่อถือ และป้องกันความผิดพลาด จะต้องมีการตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูล ซึ่งในการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย

๑. การตรวจสอบด้านข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation) เป็นการตรวจสอบข้อมูลโดยนำข้อมูลทั้งในรูปแบบเอกสาร ผลการสังเกต ผลการสัมภาษณ์ที่บันทึก เก็บรวบรวมมาได้จากแหล่งต่างๆ ที่มีความแตกต่างกัน ทั้งในด้านเวลา สถานที่ โดยตรวจสอบว่าข้อมูลเรื่องเดียวกันต่างสถานที่กันจะเหมือนกันหรือไม่ และจากตัวบุคคล มาสรุปรวม เปรียบเทียบความสอดคล้อง รวมทั้งเพิ่มเติมประเด็นที่สำคัญให้มีเนื้อหาสาระที่สมบูรณ์และครอบคลุมประเด็นวิเคราะห์ที่กำหนด

๒. การตรวจสอบด้านบุคคลแบบสามเส้า โดยตรวจสอบว่าบุคคลที่ให้ข้อมูลเปลี่ยนไป ข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่ การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย (Investigator Triangulation) ข้อมูลที่ได้รับไม่มีความมั่นใจ ผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบข้อมูลโดย เปลี่ยนผู้สังเกต และตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้เหมือนกันหรือไม่

๓. การตรวจสอบด้านวิธีรวบรวมข้อมูลแบบสามเส้า (Methodological Triangulation) โดยเริ่มเก็บข้อมูลด้วยการสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม แล้วนำมาบันทึกพร้อมทั้งพิจารณา กิริยาท่าทาง พฤติกรรม บรรยากาศต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูล เพื่อมาประกอบการแปลความหมาย ร่วมกับการถอดเทป และการบันทึกภาคสนามในหลาย ๆ วิธี และมีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยวิธี (Member Check) โดยนำข้อมูลที่ได้กลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลอ่าน หรือกลับไปถามผู้ให้ข้อมูลซ้ำอีก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับความเป็นจริงตามประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลมากที่สุด เพื่อให้เชื่อมั่นได้ว่ารายงานการวิจัยมีข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ ที่มีความครอบคลุมเพียงพอในการพรรณนาวิเคราะห์และอธิบายลงข้อสรุปผลการศึกษา

๔. การตรวจสอบด้านทฤษฎีแบบสามเส้า (Theory Triangulation) ตรวจสอบว่า ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคในการวิเคราะห์โดยการสร้างรหัสและลงรหัสข้อมูลนั้น ในการแปลความข้อมูลแตกต่างกัน

เชิงปริมาณและคุณภาพ และสรุปเหตุการณ์แต่ละครั้งเป็นความหมายทางภาษา รวมถึงการตีความหมาย นัยบริบทของภาษาไว้ด้วย เนื่องจากผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลจริง^๒ ทั้งนี้ นอกจากการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังแสดงหลักฐานเพิ่มเติมอื่น ๆ อาทิ รูปภาพ เป็นต้น

^๒ Denzin, อังในสุภางค์ จันทวานิช, *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*, พิมพ์ครั้งที่ ๑๗, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๑๒๙-๑๓๐.

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “ผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี: ประวัติศาสตร์, ความรู้, การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน” มีวัตถุประสงค์เพื่อ (๑) พัฒนาฐานข้อมูลประวัติศาสตร์และพัฒนาการของมรดกวัฒนธรรมผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี (๒) พัฒนาระบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี (๓) พัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์วิถีพุทธของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี และ (๔) พัฒนานวัตกรรมการตลาดวิถีพุทธของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี สามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) อย่างเป็นระบบและมีความเชื่อมโยงกัน ดังนี้

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลฐานข้อมูลประวัติศาสตร์และพัฒนาการของมรดกวัฒนธรรมผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลกระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

๔.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์วิถีพุทธของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

๔.๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนวัตกรรมการตลาดวิถีพุทธของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

๔.๕ องค์ความรู้จากการวิจัย

๔.๕.๑ องค์ความรู้ที่ได้รับการวิจัย

๔.๕.๒ องค์ความรู้ที่สังเคราะห์ได้จากการวิจัย

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลฐานข้อมูลประวัติศาสตร์และพัฒนาการของมรดกวัฒนธรรมผ้าขึ้นดินจกตระกูลราชบุรี

๔.๑.๑ ข้อมูลประวัติศาสตร์และพัฒนาการของมรดกวัฒนธรรมผ้าขึ้นดินจกตระกูลราชบุรี

๔.๑.๑.๑ กลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวนดั้งเดิม

ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ แสดงไว้ว่า ปีพุทธศักราช ๒๓๔๕ พระเจ้ากรุงกษัตริย์พม่ายกกองทัพมาตีเมืองเชียงใหม่ อินแะะ หุ่น เป็นแม่ทัพล้อมเมืองเชียงใหม่ไว้ทั้งสี่ด้าน พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงทราบข่าวศึก จึงมีพระบรมราชโองการให้กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท เสด็จขึ้นไปบัญชาการศึก มีเจ้าฟ้าหลวงเทพหริรักษ์กับพระยายมราชคุมกองทัพหลวง และกรมขุนสุนทรภูเบศร์กับพระองค์เจ้าลำดวน พระองค์เจ้าอินทปัต คุมกองทัพวังหน้า ขึ้นไปช่วยพระยาภาวดีเจ้าเมืองเชียงใหม่กองทัพของวังหน้า เข้าตีพม่าได้ก่อน พม่าที่ล้อมเมืองเชียงใหม่ไว้ได้แตกพ่าย หนีไปซ่อนสุมกำลังพลอยู่ในเมืองเชียงแสน ส่วนกองทัพของวังหลวงที่เจ้าฟ้ากรมหลวงเทพหริรักษ์ และพระยายมราช คุมไปนั้นทำการรบไม่เข้มแข็ง กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท ทรงปรับโทษให้ขึ้นไปตีพม่าที่ซ่อนสุม ณ เมืองเชียงแสนให้พ้นไปจากเขตล้านนาไทยให้จงได้ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๓๔๖ กองทัพของเจ้าฟ้ากรมหลวงเทพหริรักษ์ และพระยายมราชยกขึ้นไปล้อมเมืองเชียงแสน ขณะเดียวกันกองทัพเมืองลำปาง เมืองน่าน เมืองเชียงใหม่ และกองทัพเมืองเวียงจันทน์ ก็ยกเข้าไปตีเมืองเชียงแสนด้วยเช่นกันรวมเป็นห้ากองทัพ กองทัพทั้งห้าล้อมเมืองเชียงแสนอยู่จนถึงเดือนห้า ปีขวด พ.ศ. ๒๓๔๗ ราษฎรไทยในเมืองเชียงแสนขาดเสบียงอาหาร ผู้คนอดอยาก ต้องฆ่าช้าง ม้า วัว ควาย กินเกือบจะหมดสิ้น ราษฎรไทยจึงเป็นกบฏพากันเปิดประตูเมืองรับกองทัพไทย ทหารไทยฆ่าฟันพม่าแตกหนีออกไปจากเมืองเชียงแสนจนหมดสิ้น นาชาที่ได้รับแต่งตั้งจากพม่าให้ตั้งเมืองเชียงแสนก็พาครอบครัวหนี ทหารไทยได้รื้อกำแพงเมือง เผาบ้านเรือน เพื่อมิให้เป็นที่อยู่อาศัยและซ่อนสุมกำลังของพวกพม่าได้อีกต่อไป จากนั้นก็ได้อพยพครอบครัวของชาวเชียงแสนได้ประมาณ ๒๓,๐๐๐ กว่าคน จัดแบ่งครัวเรือนออกเป็นห้าส่วน โดยแบ่งให้กับกองทัพเมืองเชียงใหม่ เมืองน่าน เมืองลำปาง เมืองเวียงจันทน์ และกองทัพเมืองหลวง กองทัพละหนึ่งส่วน ดังนั้นชาวโยนกเชียงแสนจึงต้องเดินอพยพครอบครัวไปอยู่ตามเมืองดังกล่าวข้างต้น ส่วนกองทัพเมืองหลวงก็นำเอาชาวโยนกเชียงแสนส่วนหนึ่งเดินทางลงมาที่กรุงเทพมหานคร มีบางส่วนขอตั้งหลักแหล่งที่เมืองสระบุรี^๑ ชาวไท-ยวนราชบุรีมีประวัติความเป็นมาอย่างนาน โดยสามารถค้นคว้า

^๑ อุดม สมพร, ผ้าจกไทยวน-ราชบุรี, (ราชบุรี: โรงพิมพ์การพิมพ์, ๒๕๔๐), หน้า ๘-๑๑.

ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ไท-ยวนว่า มีภูมิลำเนาตั้งเดิมอยู่ที่ “เชียงแสน” ตั้งแต่สมัยล้านนา ล้านช้าง^๒

๔.๑.๑.๒ กลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวนราชบุรี

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงโปรดเกล้าฯ กลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวนส่วนที่เหลือ ให้ไปตั้งถิ่นฐาน ณ เมืองราชบุรี บริเวณริมฝั่งขวาของแม่น้ำแม่กลอง ห่างจากตัวเมืองราชบุรีไปทางทิศตะวันออกประมาณ ๒ กิโลเมตร เรียกว่า บ้านไร่นา (ภาษาชนพื้นบ้านเรียกกันว่าเมืองละพี) ปัจจุบันบริเวณนี้เริ่มตั้งแต่วัดศรีชมพู ตลอดไปจนถึงบริเวณ วัดเทพอาวาส อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ชาวไท-ยวนได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ริมแม่น้ำแม่กลองริมฝั่งขวา ถัดจากตัวเมืองปัจจุบันไปทางทิศตะวันออกประมาณ ๒ กิโลเมตร ดังกล่าวมาแล้ว ต่อมาขยายครัวเรือนออกไปจากที่เดิมอีกหลายพื้นที่ อาทิ ในอำเภอเมือง ที่ตำบลคูบัว ตำบลอ่างทอง ตำบลดอนแร่ ตำบลห้วยไผ่ ตำบลเจดีย์หัก ตำบลหินกอง เป็นต้น ชาวไท-ยวนต่างก็สร้างวัดไว้ทำบุญของตนเอง อาทิ วัดคูบัว วัดดอนตะโก วัดใหญ่อ่างทอง วัดนาหนอง วัดหนามพุงดอ วัดเขาลอยมูลโค วัดใหม่นครบาล ฯลฯ พื้นที่อำเภอต่าง ๆ ของจังหวัดราชบุรี ยังมีชาวไท-ยวน ได้แก่ อำเภอโพธาราม-ที่ตำบลหนองโพ ตำบลบางกะโด อำเภอบ้านโป่ง-ที่ตำบลหนองปลาหมอ อำเภอปากท่อ-ที่ตำบลอ่างหิน ตำบลนาคอก ตำบลทุ่งหลวง (บางส่วน) ตำบลบ่อกระดาน อำเภอบางแพ-ที่ตำบลวัดแก้ว อำเภอจอมบึง-ที่ตำบลรางบัว อำเภอสวนผึ้ง-ที่ตำบลท่าเคย นาขุนแสน ทุ่งแหลมบ้านป่าหวาย บ้านซำหนองหมี่ บ้านนาไฮ้เตี้ย บ้านหนองกลางเนิน ฯลฯ ทั้งนี้ ชาวไท-ยวนได้รับบรรดาศักดิ์จากทางราชการแต่งตั้งให้มีบรรดาศักดิ์ มีหน้าที่เก็บส่วยส่งหลวง ลูกหลานของท่านได้สืบเชื้อสายและนำบรรดาศักดิ์ตั้งเป็นนามสกุล เช่น พระบริรักษ์ภักดี เป็นต้นตระกูลของ “บริรักษ์” อยู่ที่ห้วยไผ่ พระวิชิตสงคราม เป็นต้นตระกูลของ “พระวิชิต” อยู่ที่ดอนตะโก พระณรงค์ภักดี เป็นต้นตระกูลของ “พระณรงค์” อยู่ที่บางกะโด หนองโพ ฯลฯ ด้วยเหตุที่ริมแม่น้ำแม่กลอง บริเวณบ้านไร่นาไม่เพียงพอต่อการเพาะปลูก ชาวไท-ยวนโยนเชียงแสนบางส่วนจึงได้พากันเคลื่อนย้ายไปตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน ณ บริเวณใกล้เคียง เช่น ที่ตำบลคูบัวเมื่อชุมชนมากขึ้นจึงได้ขยายครัวเรือนออกไปตั้งถิ่นฐานห่างออกไปในตำบลต่างๆ ของจังหวัดราชบุรีและจังหวัดใกล้เคียง เช่น จังหวัดนครปฐมที่บ้านทัพหลวง จังหวัดกาญจนบุรีที่บ้านรางสาละ บ้านแปดหลัง อำเภอไทรโยคที่บ้านพุเตย บ้านพุมุด ฯลฯ วัฒนธรรมของชาวไท-ยวนตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน มีภาษาพูดเป็นของตนเอง แต่ปัจจุบันเยาวชนพูดภาษาไท-ยวนน้อย ส่วนการแต่งกายมีลักษณะเฉพาะ แต่ปัจจุบันการแต่งกายเปลี่ยนไปมากขึ้น โดยเน้นความเป็นสมัยนิยมที่มีสีสันสวยงาม^๓ กลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวน ในพื้นที่จังหวัด

^๒ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๒, นายกองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแร่, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^๓ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๕, แพทย์ประจำตำบลห้วยไผ่, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

ราชบุรี ในอดีตได้ย้ายถิ่นฐานมาตั้งบ้านเรือนจนเกิดเป็นชุมชนของชาวโยนกเชียงแสน หรือที่เรียกกันว่า “ไท-ยวน” อพยพมาจากเชียงแสน จังหวัดเชียงราย เมื่อสองร้อยกว่าปีก่อน โดยเมื่อครั้งที่ยังอยู่เมืองเชียงแสน ชาวบ้านจะนิยมทอผ้าจากที่มีลวดลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวไว้ใช้งานเอง^๔ ต่อมาเมื่อไท-ยวน จากเมืองเชียงแสนมาตั้งถิ่นฐานที่ตำบลคูบัวประมาณ ๒๐๐ ปีล่วงมาแล้ว ย่า ยาย ของเราก็ได้นำภูมิปัญญาการทอผ้าจาก ที่มีอยู่ในสายเลือด มาทอใช้นุ่งห่มเป็นเอกลักษณ์ของย่าวไท-ยวน เมืองเชียงแสน ต่อมาประมาณ ๖๐ ปีล่วงมาแล้ว ลูกหลานไท-ยวน หันไปใช้ผ้าทอจากโรงงานจึงทำให้การทอผ้าจกลดน้อยลงเกือบสูญหายไปจากครัวเรือน จนกระทั่งในปี พ.ศ. ๒๕๑๗ ถึง พ.ศ. ๒๕๔๗ ด้วยความสำนึกที่ต้องการเชิดชูภูมิปัญญาของบรรพชนของตน ให้เป็นที่ประจักษ์แก่สาธารณชนทั่วไป ลูกหลานไท-ยวน ในราชบุรีจึงได้ฟื้นฟูศิลปะผ้าจากให้เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นสืบต่อไป^๕ จึงกล่าวได้ว่าชาวไท-ยวนราชบุรีมีประวัติความเป็นมาอย่างยาวนาน โดยสามารถค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ไท-ยวนว่า มีภูมิลำเนาตั้งเดิมอยู่ที่ “เชียงแสน” ตั้งแต่สมัยล้านนา ล้านช้าง^๖ วัฒนธรรมของชาวไท-ยวนตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน มีภาษาพูดเป็นของตนเอง แต่ปัจจุบันเยาวชนพูดภาษาไท-ยวนน้อย ส่วนการแต่งกายมีลักษณะเฉพาะ แต่ปัจจุบันการแต่งกายเปลี่ยนไปมากขึ้น โดยเน้นความเป็นสมัยนิยมที่มีสีสันสวยงาม^๗ ประชาชนให้ความสำคัญต่อผ่านชิ้นดินจก ที่ถือว่าเป็นลายผ้าชิ้นหนึ่งมีชื่อเสียงจนเป็นที่ยอมรับจากประชาชนที่กว้างขวางมากขึ้น มีภาครัฐให้การสนับสนุนช่วยเผยแพร่ให้เป็นที่ยอมรับ ชาวบ้านมีรายได้จากการประกอบอาชีพมากขึ้น ซึ่งยังสามารถยึดถือเป็นอาชีพหลักของผู้ประกอบอาชีพด้านนี้^๘ เพราะมีความโดดเด่นทั้งด้านการทอผ้า การย้อมสี และการออกแบบลวดลาย^๙

๔.๑.๑.๓ กลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวนกลุ่มต่างๆ ในราชบุรีปัจจุบัน

ปัจจุบันชาวไท-ยวนได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ริมแม่น้ำแม่กลองริมฝั่งขวา ถัดจากตัวเมืองปัจจุบันไปทางทิศตะวันออกประมาณ ๒ กิโลเมตร ดังกล่าวมาแล้ว ต่อมาขยายครัวเรือนออกไปจากที่เดิมอีกหลายพื้นที่ อาทิ ในอำเภอเมือง ที่ตำบลคูบัว ตำบลอ่างทอง ตำบลดอนแร่ ตำบลห้วยไผ่ ตำบลเจดีย์

^๔ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑, วัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^๕ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๓, ข้าราชการบำนาญ (อาชีพครู) ประธานวัฒนธรรมตำบลหนองปลาหมอ, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖ ; สถานที่ท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรี ประวัติชาวไท-ยวน ราชบุรี, [ออนไลน์], แหล่งอ้างอิง : <https://shorturl.asia/U4HmG> [๒๖ เมษายน ๒๕๖๖]

^๖ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๒, นายกองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแร่, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^๗ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๕, แพทย์ประจำตำบลห้วยไผ่, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^๘ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๓, ช่างทอ, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^๙ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๑, สมาชิกกลุ่มทอผ้า, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

หัก ตำบลหินกอง เป็นต้น ชาวไท-ยวนต่างก็สร้างวัดไว้ทำบุญของตนเอง อาทิ วัดคูบัว วัดดอนตะโก วัดใหญ่อ่างทอง วัดนาหนอง วัดนามพุงดอ วัดเขาลอยมูลโค วัดใหม่นครบาล ฯลฯ อำเภโพนาราม ที่ตำบลหนองโพ ตำบลบางกะโด อำเภอบ้านโป่ง ที่ตำบลหนองปลาหมอ อำเภอปากท่อที่ตำบลอ่างหิน ตำบลนาคอก ตำบลทุ่งหลวง (บางส่วน) ตำบลบ่อกระดาน อำเภอบางแพที่ตำบลวัดแก้ว อำเภอจอมบึง ที่ตำบลรางบัว อำเภอสวนผึ้ง ที่ตำบลท่าเคย นาขุนแสน ทุ่งแหลมบ้านป่าหวาย บ้านชัยหนองหมี บ้านนาไฮ้เดียว บ้านหนองกลางเนิน ฯลฯ^{๙๐} ชาวไท-ยวนในราชบุรี ใช้พื้นที่ดินทำการเกษตรและสร้างบ้านเรือนอยู่อาศัย มีการกระจายตัวไปในพื้นที่ต่างๆ โดยรอบเพื่อหาที่ทำกินเพิ่ม และมีกลุ่มใหญ่ตั้งถิ่นฐานในเขตตำบลคูบัวในปัจจุบัน ในการอยู่อาศัยสร้างบ้านเรือนนั้นชาวไท-ยวนมีรูปแบบวิถีชีวิตและวัฒนธรรม อัตลักษณ์และวิถีชีวิตเป็นของตนเอง ความเชื่อและภูมิปัญญาต่างๆ ได้มีการสืบทอดต่อกันมา และถูกนำมาประยุกต์และดัดแปลงให้เข้ากับบริบทแวดล้อมใหม่ ที่กลุ่มไท-ยวนอพยพมาตั้งถิ่นฐาน การนำองค์ความรู้ และภูมิปัญญาที่ชาวไท-ยวนมีอยู่มาใช้ในรูปแบบต่างๆ การสร้างเรือนอาศัยถือเป็นลักษณะที่สำคัญที่ชาวไท-ยวน มีรูปแบบและความเชื่อ ภูมิปัญญาของตนเองมาประยุกต์ในการสร้างเรือนอาศัยในบริบทแวดล้อมใหม่ ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมากในหลายๆ อย่าง อาทิ เช่น ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ วัสดุ และภูมิปัญญาในการสร้างเรือน ซึ่งชาวไท-ยวนจะต้องมีการนำองค์ประกอบเหล่านี้มาเป็นข้อจำกัดและนำมาประยุกต์ใช้ เพื่อการสร้างให้มีความกลมกลืนกับบริบทแวดล้อมหลักของพื้นที่เดิมซึ่งเป็นลักษณะที่แตกต่างกัน^{๙๑} และเมื่อมาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่จังหวัดราชบุรี ก็นำภูมิปัญญาเชิงช่างการทอผ้าจากที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมาอย่างยาวนาน มาเผยแพร่ด้วย เมื่อปลูกบ้านเรือนที่อยู่อาศัยสมบูรณ์แล้ว ก็ได้ทอผ้าด้วยวิธีการจกเพื่อนำมาแปรรูปเป็นเครื่องแต่งกาย อาทิ ผ้าซิ่นตีนจก ผ้าขาวม้า ย่ามจก กระเป๋าคาดเอวจก เป็นต้น เป็นการทอเพื่อใช้ในครัวเรือน มิได้มุ่งเน้นการจำหน่าย ปัจจุบัน พบว่า ครัวเรือนของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวน มีการขยายตัว มีการแยกครอบครัวออกไปอาศัยอยู่ในหลายๆ อำเภอของจังหวัดราชบุรี แต่ยังคงมีการสืบสาน ภูมิปัญญาฝีมือเชิงช่างงานทอผ้าจก ในพื้นที่อำเภอเมืองราชบุรี จำนวน ๖ ตำบล ได้แก่ ตำบลคูบัว ตำบลดอนแร่ ตำบลห้วยไผ่ ตำบลบ้านไร่ ตำบลอ่างทอง ตำบลดอนตะโก อำเภอจอมบึง ได้แก่ ตำบลรางบัว อำเภอสวนผึ้ง ได้แก่ ตำบลสวนผึ้ง และจากเดิมเป็นการทอเพื่อใช้ในครัวเรือน ปรับเปลี่ยนเป็นการทอเพื่อจำหน่ายสร้างรายได้ให้กับกลุ่มคนดังกล่าว “ผ้าซิ่นตีนจก” ของจังหวัดราชบุรี มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ได้รับการส่งเสริม สนับสนุนจากทุกภาคส่วน ทำให้มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ผลิตภัณฑ์ “ผ้าทอไท-ยวน” ได้รับการยกระดับเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีชื่อเสียง

^{๙๐} เรื่องเดียวกัน, อุดม สมพร, *ผ้าจกไทยวน-ราชบุรี*, หน้า ๘-๑๑.

^{๙๑} สุรียนต์ จันทรสว่าง และเกรียงไกร เกิดศิริ, *เรือนพื้นถิ่นไท-ยวนราชบุรี: กรณีศึกษา ไท-ยวนคูบัว อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี*. วารสารสวนสุนันทาวิชาการและวิจัย, ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน) ๒๕๖๕ : ๔๓.

ของจังหวัด สร้างรายได้ให้กับชุมชน และเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป^{๑๒} อย่างไรก็ตาม วิถีชีวิตของกลุ่มชนไท-ยวน กำลังเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาของสังคม และกระแสโลกาภิวัตน์ วิถีชีวิตที่เคร่งครัดในความเชื่อตามคติโบราณที่ถ่ายทอดมาจนถึงปัจจุบันกำลังจะถูกกลบออกจากประเพณี เนื่องจากความความสะดวกสบาย ของวัฒนธรรมแบบใหม่ที่เข้ามาแทนที่ การนับถือผีบรรพบุรุษก็จะหายไปจากกลุ่มชนไท-ยวน ถ้าลูกหลานยังไม่มีค่าในสายเลือดต้นตระกูลและพระคุณของบรรพชน^{๑๓} ชาวไท-ยวนราชบุรีมีประวัติความเป็นมาอย่างยาวนาน โดยสามารถค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ไท-ยวนว่า มีภูมิเฝ้าที่ตั้งเดิมอยู่ที่ “เชียงแสน” ตั้งแต่สมัยล้านนา ล้านช้าง^{๑๔}

สรุปได้ว่า ประวัติศาสตร์กลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวนราชบุรี แบ่งออกเป็น ๓ ช่วง ได้แก่ ๑) กลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวนดั้งเดิม ชาวไท-ยวนราชบุรีมีประวัติความเป็นมาอย่างยาวนาน โดยสามารถค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ไท-ยวนว่า มีภูมิเฝ้าที่ตั้งเดิมอยู่ที่ “เชียงแสน” ตั้งแต่สมัยล้านนา ล้านช้าง ๒) กลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวนราชบุรี ปัจจุบันชาวไท-ยวนได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ริมแม่น้ำแม่กลองริมฝั่งขวา ถัดจากตัวเมืองปัจจุบันไปทางทิศตะวันออกประมาณ ๒ กิโลเมตร ดังกล่าวมาแล้ว ต่อมาขยายครัวเรือนออกไปจากที่เดิมอีกหลายพื้นที่ อาทิ ในอำเภอเมือง ที่ตำบลคูบัว ตำบลอ่างทอง ตำบลดอนแร่ ตำบลห้วยไผ่ ตำบลเจดีย์หัก ตำบลหินกอง เป็นต้น ชาวไท-ยวนต่างก็สร้างวัดไว้ทำบุญของตนเอง อาทิ วัดคูบัว วัดดอนตะโก วัดใหญ่อ่างทอง วัดนาหนอง วัดหนามพุงดอ วัดเขาลอยมูลโค วัดใหม่นครบาล ฯลฯ อำเภอโพธารามที่ตำบลหนองโพ ตำบลบางกะโด อำเภอบ้านโป่ง ที่ตำบลหนองปลาหมอ อำเภอปากท่อที่ตำบลอ่างหิน ตำบลนาออก ตำบลทุ่งหลวง (บางส่วน) ตำบลบ่อกระดาน อำเภอบางแพที่ตำบลวัดแก้ว อำเภอจอมบึง ที่ตำบลรางบัว อำเภอสวนผึ้ง ที่ตำบลท่าเคย นาขุนแสน ทุ่งแหลมบ้านป่าหวาย บ้านซำหนองหมี่ บ้านนาไฮ้เตียว บ้านหนองกลางเนิน และ ๓) กลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวนกลุ่มต่างๆ ในราชบุรีปัจจุบัน ชาวไท-ยวนในราชบุรี ใช้พื้นที่ดินทำการเกษตรและสร้างบ้านเรือนอยู่อาศัย มีการกระจายตัวไปในพื้นที่ต่างๆ โดยรอบเพื่อหาที่ทำกินเพิ่ม และมีกลุ่มใหญ่ตั้งถิ่นฐานในเขตตำบลคูบัวในปัจจุบัน ในการอยู่อาศัยสร้างบ้านเรือนนั้นชาวไท-ยวนมีรูปแบบวิถีชีวิตและวัฒนธรรม อัตลักษณ์และวิถีชีวิตเป็นของตนเอง ความเชื่อและภูมิปัญญาต่างๆ ได้มีการสืบทอดต่อกันมา และถูกนำมาประยุกต์และดัดแปลงให้เข้ากับบริบทแวดล้อมใหม่

^{๑๒} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑, วัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๑๓} เรื่องเดียวกัน, อดัม สมพร, ฝ่าจากไทยวน-ราชบุรี, หน้า ๑๙.

^{๑๔} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๒, นายกองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแร่, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

๔.๑.๒ พัฒนาการของมรดกวัฒนธรรมผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

๔.๑.๒.๑ ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวน ในจังหวัดราชบุรี

มรดกทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวน

ภาษาไทยยวนเป็นภาษาของชาวไทยวนถิ่นไทยเหนือถิ่นหนึ่ง ควรเรียกว่าภาษา ไต หรือ ภาษา กนไต (คนไท) แต่เนื่องจากเรียกว่า ยวนหรือโยน มาช้านานแล้วคำเรียกนี้จึงเป็นที่คุ้นเคยของคนทั่วไป ต่อมาสังคมล้านนามีพัฒนาการมากขึ้น พบว่า แท้จริงแล้วสังคมล้านนาก็มีคนอีกหลายเผ่าพันธุ์ เช่น คนลัวะ คนอาข่า (อีเก้อ) คนเมี่ยน (เย้า) คนกระเหรี่ยง ฯลฯ จึงเกิดการเรียกคนเมืองหรือคนที่มิใช่คนชาวดอย มิใช่ผู้คนที่อาศัยอยู่ในป่าเขา หากแต่อาศัยอยู่เป็นกลุ่มก้อนในที่ราบลุ่มรวมกันสร้างบ้านแปลงเมือง เมื่อเรียกว่าคนเมือง ภาษาของคนเมืองจึงเรียกว่า คำเมือง ไปด้วย (ซึ่งคำนี้มีความหมายเท่ากับ ภาษา) การเรียกว่า คำเมือง เพิ่มขึ้นเมื่อประมาณร้อยกว่าปีมานี้เอง แม้ในพงศาวดารก็เรียกประชากรของล้านนาว่าลาว หรือคนลาว หรือลาวล้านนา และเรียกชาวฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงว่า ลาวล้านช้าง อีกคำหนึ่งที่เกี่ยวพันกับไทยยวน คือคำว่า ไทยพายัพ ดังที่ พระธรรมราชาวัตร (ฟู อุตตสิโว) ได้ทำหนังสือ “หลักภาษาไทยพายัพ” ซึ่งก็คือภาษาคนยวน หรือภาษาของคนล้านนา แต่ท่านใช้ทิศพายัพ (ทิศตะวันตกเฉียงเหนือ) มาเรียกเป็นชื่อภาษา คล้ายกับที่มีการใช้ทิศอีสาน (ทิศตะวันออกเฉียงเหนือ) มาเรียกเป็นทั้งชื่อภาษาและเป็นทั้งชื่อคนไปในคราวเดียวกัน การนำทิศมาเรียกเช่นนี้ทำให้ทราบได้ว่า ศูนย์กลางของทิศคือที่กรุงเทพ ฯ เพราะมีการใช้ภาษาถิ่นกรุงเทพ ฯ เป็นภาษากลาง หรือภาษาราชการ^{๑๕} ควรสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมการทอผ้าขึ้นตีนจกนี้ให้แก่เยาวชนในพื้นที่ ให้ได้เรียนรู้เกี่ยวกับผ้าขึ้นตีนจกซึ่งเป็นลายผ้าที่มีเอกลักษณ์และมีมูลค่าสูง^{๑๖} ควรพัฒนาผ้าขึ้นตีนจกตลอดไป^{๑๗}

ชาวไท-ยวนแต่โบราณ พูดภาษาคำเมืองกันทุกคน อักษรที่ใช้สื่อสารก็คือ อักษรไท-ยวนโบราณ แต่ในปัจจุบันลูกหลานไท-ยวนที่อยู่ในชุมชนเมืองหรือที่ติดกับตัวเมืองไม่พูดคำเมือง จะมีก็แต่ผู้เฒ่ารุ่นปู่ ย่า เท่านั้นที่พูดคำเมือง ชุมชนที่มีเชื้อสายไท-ยวนดั้งเดิมแต่ไม่พูดคำเมือง เช่น หมู่บ้านไร่นาที่ หมู่บ้านวัดเทพอวาส หมู่บ้านดอนตะโก หมู่บ้านเจดีย์หัก ฯลฯ ส่วนชุมชนที่อยู่ห่างไกลจากตัวเมือง เช่น ตำบลคูบัว ตำบลดอนแร่ ตำบลห้วยไผ่ ตำบลรางบัว ตำบลท่าเคย ตำบลนาคอก ตำบลอ่างหิน ตำบลหนองปลาหมอ ฯลฯ ยังคงพูดคำเมือง และอนุรักษ์รักษากันเป็นส่วนใหญ่^{๑๘} ภาษาไท-ยวน

^{๑๕}สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี, **คนราชบุรี**, (ราชบุรี: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี, ๒๕๕๐), หน้า ๑๑๑.

^{๑๖} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๙, ช่วงทอ, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๑๗} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๕, **ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น**, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๑๘}อุดม สมพร, **ผ้าจกไทยยวน-ราชบุรี**, หน้า ๑๘.

จึงเป็นภาษาในท้องถิ่นของกลุ่มชน ที่มีบรรพบุรุษอยู่ทางดินแดนตอนล่างของประเทศไทย โดยตั้งหลักแหล่งทำมาหากินอยู่แถวจังหวัดเชียงราย กลุ่มชนชาวไทย-ยวนนี้ต่อมาได้อพยพเข้ามาอยู่ในจังหวัดราชบุรีแถวตำบลคูบัว ตำบลดอนแร่ ตำบลดอนตะโก ตำบลห้วยไผ่ ฯลฯ กลุ่มชนชาวไทย-ยวนนี้เป็นกลุ่มชนที่มีสภาพความเป็นอยู่ ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ตลอดจนภาษาที่ใช้ใกล้เคียงกับภาษาถิ่นเหนือมาก^{๑๙} วัฒนธรรมของชาวไทย-ยวนตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน มีภาษาพูดเป็นของตนเอง แต่ปัจจุบันเยาวชนพูดภาษาไทย-ยวนน้อย^{๒๐}

ประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวน

ชาวไทย-ยวน มีประเพณีสืบมาหลายชั่วอายุคน ปัจจุบันประเพณีต่างๆ เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพเศรษฐกิจและสังคม ประเพณีไท-ยวนเท่าที่ทราบจากการบอกเล่าของผู้รู้ ดังนั้น ต้องอนุรักษ์วัฒนธรรมการทอผ้าขึ้นลายจก ให้อยู่คู่กับชาวไทย-ยวนต่อไป เพื่อสร้างความเป็นเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์^{๒๑} ดังนี้

๑. ประเพณีไปเซ็ง: เป็นประเพณีที่หนุ่มๆ ในหมู่บ้านไท-ยวน รวมกลุ่มกัน กลุ่มละประมาณ ๗-๑๐ คน ในวันเทศกาลสงกรานต์ หรือวันขึ้นปีใหม่ของไทย แล้วออกเดินทางพร้อมด้วยอุปกรณ์เครื่องดนตรีมีกลอง แคน ฉิ่ง ฉาบ เป็นต้น หนุ่มๆ เหล่านี้จะร้องรำทำเพลงแฉะเวียนไปตามบ้าน เมื่อถึงบ้านใดบ้านเจ้าของบ้านจะเชิญให้ขึ้นบ้านให้การต้อนรับจัดหาอาหารเลี้ยงดู บางครั้งอาจให้เงิน หรือข้าวสารอาหารแห้งไว้เป็นเสบียง และหากค่าลงที่บ้านใดก็จะพักค้างคืนที่บ้านนั้นด้วย คณะเซ็งจะเดินทางรอนแรมไปหลายวัน เมื่อขึ้นบ้านใดพบหญิงสาวถูกใจก็จะหมายตาไว้และจะหาโอกาสติดต่อผูกพันจนถึงขั้นสู่ขอแต่งงาน ต่อไป

๒. ประเพณีเที่ยวช่วง: ในสมัยก่อนไม่มีโรงสี และข้าวบรรจุถุงสำเร็จอย่างเช่นทุกวันนี้ ชาวไท-ยวน ต้องตำข้าวกินอุปกรณ์ที่สำคัญ คือ ครก มีทั้งครกที่ทำด้วยมือ และครกกระเดื่อง หรือที่ชาวไทย-ยวน เรียกว่า “มอง” สาว ๆ ชาวไท-ยวน นิยมตำข้าวกันในยามค่ำหลังจากเสร็จจากนา สาวๆ จะแบกข้าวจากเรือนมาคนละครบุงมารวมกลุ่มตำข้าวด้วย “มอง” (ครกกระเดื่อง) ขณะที่ตำข้าวอยู่นั้นหนุ่มๆ ในหมู่บ้านที่หมายปองก็จะเข้ามาเที่ยว เรียกว่า “เที่ยวช่วง” ช่วง คือ บริเวณบ้านที่ตำข้าว โดยหนุ่มไท-ยวน จะมากันเป็นกลุ่ม ๆ ละ ๓-๔ คน เมื่อมาถึงช่วง หนุ่มสาวคู่ใดรักชอบกันก็จะอยู่ช่วยตำข้าวเป็นโอกาสได้ใกล้ชิดกัน โดยคนอื่นจะหลีกเลี่ยงให้ ในขณะเดียวกันหากมีหนุ่มกลุ่มอื่นเข้ามาเที่ยวช่วง หนุ่มกลุ่มแรกก็จะออกจากช่วงไปเปิดโอกาสให้หนุ่มกลุ่มใหม่ได้มาเที่ยวสาวบ้าง ในบางครั้ง ถ้า

^{๑๙}ระวีวรรณ อินทร์แหยม, ภาษาถิ่น, (ราชบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐๗.

^{๒๐} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๕, แพทย์ประจำตำบลห้วยไผ่, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๒๑} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๕, แพทย์ประจำตำบลห้วยไผ่, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

หนุ่มที่หลงรักหญิงสาวเกิดหึงหวงไม่ต้องการให้หนุ่มอื่นเข้าไปเกี้ยวสาวที่ตนรัก ก็จะแอบอยู่ปากทางเพื่อคอยดักตีหัวหนุ่มคู่อริอีกด้วย การเที่ยวช่วงจึงสนุกสนานและตื่นเต้น ประทับใจ ที่หนุ่มสาวกว่าจะได้แต่งงานกัน ก็ต้องฝ่าฟันอุปสรรคนานามาไม่น้อยทีเดียว^{๒๒}

๓. ประเพณีบุญกลางบ้าน: เป็นประเพณีที่เกิดจากความเชื่อ และเป็นประเพณีที่ไม่เหมือนกับกลุ่มชนใดที่ว่า ในรอบปีหนึ่ง ๆ ชุมชนหมู่บ้านซึ่งประกอบด้วยหลายครัวเรือนและในแต่ละครัวเรือนอาจจะมีย่างคนไปทำให้ “ผิดผี” จนผีต้องมาทำร้ายด้วยรูปแบบต่างๆ เช่น ทำให้เกิดเจ็บไข้ไม่สบาย สัตว์เลี้ยงล้มตาย นอกจากจะแก้ไขปัญหากับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นรายกรณีแล้ว วิธีการหนึ่งที่ช่วยเสริมสร้างกำลังใจให้ชาวไทยยวนชุมชน คือ การทำบุญกลางบ้าน หรือเป็นพิธีกรรมเพื่อปัดรังควานให้ห่างหายไปจากหมู่บ้านนั่นเอง^{๒๓}

การละเล่นพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ชนไท-ยวน จังหวัดราชบุรี

๑. จ้อย: เป็นการละเล่นชนิดหนึ่ง ลักษณะมุขปาฐะ คือ เป็นการเล่าเรื่องสืบทอดกันมา เนื้อหาส่วนใหญ่จะแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ ประเภทคำสอน เช่น จ้อยปู้สอนหลาน และประเภทการร้องเกี่ยวกับระหว่างหนุ่ม สาว มักใช้ร้องเล่นกันในเทศกาลต่าง ๆ

๒. ต่อไก่: เป็นการเล่นยามว่างหลังฤดูทำนาของชาวไท-ยวน การเล่นต่อไก่จะแบ่งผู้เล่นออกเป็น ๒ ฝ่าย คือ ฝ่ายชายและฝ่ายหญิง อุปกรณ์ที่ใช้ได้แก่ สุ่มไก่ และผ้าคลุมสุ่มไก่ วิธีการเล่นตัวแทนฝ่ายหนึ่งจะเข้าไปอยู่ในสุ่มไก่ที่มีผ้าคลุมไว้ ทำที่เป็นไก่ที่ถูกจับไว้ ฝ่ายตรงข้ามคอยปฏิบัติตามคำสั่งแล้วแต่จะขอให้ทำอะไร อาจขอให้รำร้องหรือแสดงท่าทางต่างๆ ถ้าทายชื่อผิดก็เปลี่ยนให้อีกฝ่ายหนึ่งมาเป็นไก่ในสุ่มแทน ผลัดเปลี่ยนกันทายต่อไป

๓. ผีอ้อ หรือผีกะลา: เป็นการเล่นอีกอย่างหนึ่ง โดยคัดเลือกผู้ที่จะยอมให้ผีเข้า ปิดตาแล้วนั่งบนกะลาคนอื่น ๆ นั่งเรียกผีให้มาเข้าสิง เมื่อผีเข้าสิงแล้วก็จะประคองตัวมานั่งเพื่อจะถามเรื่องราวต่าง ๆ หรือจะให้ร้องรำทำเพลงตามแต่จะนึกสนุก

๔. ผีสุ่ม: วิธีการเล่นคล้ายผีอ้อหรือผีกะลา เพียงแต่เปลี่ยนอุปกรณ์จากกะลาเป็นสุ่ม วิธีการเล่นให้ผู้ที่จะให้ผีเข้านั่งบนสุ่ม คนอื่น ๆ ร้องว่า “นางสุ่มเอ๋ย สุ่มบกสุ่มหนอง สุ่มปลาในคลองแม่ทองสุ่มเอ๋ย” ร้องหลาย ๆ เที้ยวจนกว่าผีจะเข้า เมื่อผีเข้าสิงแล้ว ก็จะถามเรื่องต่างๆ อาจเป็นเรื่องทำนายทายทักเนื้อคู่โชคชะตาต่าง ๆ

^{๒๒}สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี, ๘ ชาติพันธุ์ในราชบุรี, (ราชบุรี: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี, ๒๕๔๗), หน้า ๕๙-๖๐.

^{๒๓}สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี, คนราชบุรี, หน้า ๑๒๔.

๕. ฝีมะกวัก: อุปกรณ์ใช้มะกวัก ซึ่งเป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการเตรียมเส้นฝ้ายสำหรับทอผ้า นำมะกวักมาตกแต่งแขนขา นำไม้สอดในมะกวักนำไปแขวนไว้กลางทุ่งนา พร้อมเครื่องเช่นผี ประกอบด้วย ข้าวหน้าหม้อ ๑ ปั้น ไข่ต้ม ๒ ฟอง หมาก พลุ ดอกไม้ ธูปเทียน ทิ้งมะกวักไว้ ๓-๔ ฝ้า สังเกตจนเห็นว่า มะกวักเริ่มแกว่งไปมา แสดงว่าผีเข้าแล้วจึงเชิญมะกวักมาสู่ขวัญบ้าน แล้วถามเรื่องต่าง ๆ เช่น การทำนายทายทักดวงชะตา เนื้อคู่^{๒๔}

ความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวน

ทุกครัวเรือนของไท-ยวน ยังคงเชื่อและนับถือผีบรรพชน เช่น บรวงสรวง (เลี้ยงผี) เช่นเมื่อลูกสาวบ้านใดแต่งงาน หรือทำผิดผีจะต้องไปบอกกล่าว หรือขอขมาผีประจำตระกูล (ผีบรรพชน) ผีแต่ละตระกูลชอบเครื่องเช่นไม่เหมือนกัน บางตระกูลชอบขนมหวาน บางตระกูลชอบเหล้า มะพร้าวอ่อน ไก่หนุ่ม (ไข่) แต่ละตระกูลจะมีผู้รับเป็นเจ้าพิธี ลูกหลานผู้ใดต้องการจะเช่นสรวงก็ต้องนำเครื่องเช่นไปให้เจ้าพิธีเป็นผู้ทำพิธีบรวงสรวง ตามปกติแต่ดั้งเดิมผู้ที่มีผีประจำตระกูลผีเดียวกัน (ผีเฮือนเดียวกัน) จะนับถือเป็นญาติพี่น้องกัน ผู้ที่มีผีเฮือนเดียวกันจะไม่แต่งงานกัน ทุกๆ ๓ ปี ผู้มีผีเฮือนเดียวกันจะนัดพบรวมญาติ เพื่อทำพิธีไหว้ผีประจำตระกูลของตน และมีการกินเลี้ยงสังสรรค์ ซึ่งเรียกว่า “กินปางใหญ่” แต่ถ้าปีใดมีเดือนแปดสองหน ปีนั้นก็จะกินปางใหญ่กันอีก มีคำพูดเพื่อเตือนเวลาให้กินปางใหญ่ว่า “สองปีสามสามปีเลี้ยง”

การแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวน

การแต่งกายของชาวไทยวนจะนิยมนุ่งซิ่นผ้าฝ้ายทอด้วยกี่ทอมือ เป็นลายแบบโบราณ ที่มีการยกมุกเป็นลวดลายดอกและมีสีสันสวยงาม การแต่งกายของสตรีชาวไทยวนในอดีต จะนุ่งผ้าซิ่นแบบตะเข็บเดียวลายขวางลำตัว ซึ่งประกอบด้วย หัวซิ่น ตัวซิ่นและตีนซิ่น นิยมใช้ผ้าสีอ่อน คล้องคอ ใช้ผ้าแถบคาดอก ปล่อยชายข้างหนึ่งลงมา หรือห่มเฉียงไหล่ ต่อมานิยมสวมเสื้อแขนกระบอก เสื้อแขนกุด เสื้อคอกระเช้า ห่มสไบเฉียง ไว้ผมยาวเกล้ามวย ปักปิ่นและประดับด้วยดอกไม้หอม ส่วนผู้ชายชาวไทยวน นิยมไว้ผมทรงมหาดไทย มีทั้งสวมเสื้อและไม่สวมเสื้อ นุ่งผ้าเตี่ยวหรือผ้าต๋อยสีเข้ม โดยนิยมถักชายผ้าขึ้นมาเหน็บเอวจนเหมือนกับกางเกงขาสั้นเรียกว่า “เค็ดหม้าม” เพื่ออวดลวดลายสักที่สวยงามบนร่างกายแล้วใช้ผ้าพาดบ่าหรือคลุมตัว ต่อมานิยมนุ่งกางเกงแบบชาวไทใหญ่ ที่เรียกว่า “เตี่ยวสะดอ” และ “สวมเสื้อคอกลม”^{๒๕} การแต่งกายมีลักษณะเฉพาะ แต่ปัจจุบันการแต่งกาย

^{๒๔}สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี, ๘ ชาติพันธุ์ในราชบุรี, หน้า ๕๘-๕๙.

^{๒๕} กลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ยวน. ผ้าและเครื่องแต่งกายของไท-ยวน. [ออนไลน์], แหล่ง <https://www.nuac.nu.ac.th/ThaiYaun/02ethnic>. [๖ มิถุนายน ๒๕๖๖]

เปลี่ยนไปมากขึ้น โดยเน้นความเป็นสมัยนิยมที่มีสีสันสวยงาม^{๒๖} อย่างไรก็ตามชาวไท-ยวน ในจังหวัดราชบุรีมีลักษณะการแต่งกาย ดังนี้

๑. การแต่งกายของผู้หญิงชาวไท-ยวนสมัยแรกยุคถิ่นฐานดั้งเดิม แต่งกายแบบดั้งเดิมตามเอกลักษณ์ของชนชาติ คือ นุ่งผ้าขึ้นตีนจก ขึ้นตา ขึ้นชีว ขึ้นแล และเคียนอกด้วยผ้าแถบเมื่อต้องทำงานหรือทอผ้าในบ้าน ทั้งนี้ ผู้หญิงที่มีฐานะจะสวมสร้อยทองที่คอ สร้อยถั่วแปบ (สายสะพาย)

๒. การแต่งกายของผู้ชายไท-ยวน นุ่งกางเกงชักปักษ์อมสีคล้าม (คล้ายกางเกงจีน) สวมเสื้อแลบแดง ตกแต่งด้วยกระดุมเงิน คาดเอวด้วยกระเปาะสำหรับใส่สัมภาระ^{๒๗}

ดังนั้น การพัฒนาการของมรดกวัฒนธรรมผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี ยังคงเดิมของเก่าเอาไว้ แต่ต้องปรับปรุงเรื่องสีและรูปแบบ^{๒๘} อย่างไรก็ตาม ควรมีการประชาสัมพันธ์ ภาครัฐให้การสนับสนุนมากขึ้น เพื่อให้ประชาชนจังหวัดใกล้เคียงหรือจังหวัดอื่นๆ ที่รู้จัก เพื่อเพิ่มช่องทางการตลาด ทำให้เพิ่มรายได้แก่ผู้ประกอบการอาชีพผ้าทอ และชาวบ้านมีรายได้มากขึ้น^{๒๙} โดยสร้างรูปแบบและแนวทางการสืบทอดการทอผ้าขึ้นตีนจกราชบุรี^{๓๐} ควรจัดให้มีกิจกรรมการทอผ้าขึ้นตีนจก และควรให้ความรู้แก่เยาวชนรุ่นหลังทั้งที่สนใจ หรือที่ต้องการสร้างอาชีพเชิงวัฒนธรรมพื้นถิ่นของชาวไท-ยวน^{๓๑} ควรร่วมมือกันจัดกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับผ้าขึ้นตีนจกให้ต่อเนื่อง^{๓๒} ควรสร้างฐานข้อมูลที่ครอบคลุมจากอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยสืบค้นและเสนอตั้งแต่รุ่นปู่-ย่า, ตา-ยาย, และทวด ลงมาถึงรุ่นบุตรหลาน เพื่อให้ผู้สนใจวัฒนธรรมไท-ยวนได้ทราบข้อมูลที่เป็นจริงตามประวัติศาสตร์^{๓๓}

๔.๑.๒.๒ ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมผ้าขึ้นตีนจกของกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวน ในจังหวัดราชบุรี

“ผ้าจก ไท-ยวน” เป็นผ้าจกของชาวไท-ยวน ราชบุรี ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นที่รู้จักในวงกว้าง โดยเป็นผ้าที่ทอสำหรับประกอบหรือตกแต่งผ้าผืนใหญ่ เป็นเครื่องนุ่งห่มสำหรับหญิง

^{๒๖} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๕, แพทย์ประจำตำบลห้วยไผ่, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๒๗} ทิพวรรณ กิริยานันท์. ผ้าทอพื้นเมืองของจังหวัดราชบุรี. (ราชบุรี: วิทยาลัยเทคนิคราชบุรี, ม.ป.ป.), หน้า ๒.

^{๒๘} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๒, รองประธานศูนย์หัตถกรรมพื้นล้านราชบุรี วัฒนานอง, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๒๙} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๓, ช่างทอ, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๓๐} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๑, สมาชิกกลุ่มทอผ้า, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๓๑} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๙, ช่างทอ, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๓๒} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๕, ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๓๓} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๕, แพทย์ประจำตำบลห้วยไผ่, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

และชาย เช่น ประกอบเชิงขึ้นเรียกว่า ขึ้นตีนจก หรืออาจทอผ้าขึ้นเป็นลวดลายจกทั้งผืนก็ได้ ประเภทของผ้าจกไท-ยวน ราชบุรีแบ่งออกเป็น ๔ ประเภท ตามลักษณะและโอกาสที่นำไปใช้ ดังนี้

๑. ผ้าขึ้นตีนจก หมายถึง ขึ้นที่ประกอบด้วยส่วนที่เป็นผ้าซึ่งทอลวดลาย โดยวิธีการทอด้วยการควักเส้นด้ายพิเศษมาผูกมัดกับเส้นยืนเป็นลวดลายต่างๆ ตามแบบ มักจะใช้ในโอกาสพิเศษต่าง ๆ ผ้าขึ้นจกของชาวไท-ยวนราชบุรี มี ๓ ลักษณะ คือ

๑.๑ ขึ้นตีนจก จกเฉพาะตีน ตัวขึ้นเป็นผ้าพื้นสีดำหรือสีคราม ขึ้นบางผืนมีตัวขึ้นทอด้วยวิธีมุก ส่วนหัวขึ้นใช้ผ้าขาว ผ้แดงเย็บต่อกันแล้วจึงต่อกับตัวขึ้น

๑.๒ ขึ้นจกทั้งตัว ทั้งตีนขึ้นและตัวขึ้นทอด้วยวิธีจกแต่ทอเป็นผ้าคนละชิ้นแล้วนำมาเย็บต่อกันเป็นผ้าผืนเดียว ตัวขึ้นที่พบส่วนมากทอจกด้วยลายกูด ลายนก หรือลายมะลิเลื้อยพันรอบตัวขึ้น

๑.๓ ขึ้นตีนจกด้วยมุก มีตีนขึ้นทอด้วยการจกเช่นเดียวกับขึ้นตีนจกทั่วไป ส่วนตัวขึ้นทอด้วยวิธีมุก

๒. ผ้าขึ้นตา ขึ้นตาชาวไท-ยวนราชบุรี มีศิลปะการทอรองจากขึ้นตีนจก เรียก “ขึ้นตาหมู่” ขึ้นตาหมู่ชนิดนี้แตกต่างจากขึ้นอื่นตรงที่ส่วนตัวขึ้นมีการจกลายประกอบเป็นหมู่ๆ พันรอบตัวขึ้นเว้นระยะเป็นช่วง ๆ ลายที่ใช้จกส่วนใหญ่เป็นลายหักขอเหลี่ยม ลายมะลิเลื้อย ลายดอกจัน เป็นต้น เป็นขึ้นที่มีศิลปะการทอสูงรองจากขึ้นตีนจก ส่วนใหญ่เป็นลายที่ทอง่าย ๆ

๓. ผ้าขึ้นชีว เป็นขึ้นที่ทอขึ้นเพื่อใช้นุ่งในการทำงานอยู่กับบ้าน ตีนขึ้นเป็นผ้าพื้นสีดำ ส่วนตัวขึ้นเป็นสีเขียวจกลายประกอบระหว่างรอยต่อตีนกับตัว และตัวกับหัวขึ้น

๔. ผ้าขึ้นแล เป็นขึ้นที่ใช้นุ่งทำงานทั้งในบ้านและนอกบ้าน มีวิธีการทอไม่ยาก ผู้หญิงไท-ยวนในสมัยก่อนมีขึ้นแลไว้นุ่งกันทุกคน

ผู้หญิงไท-ยวนในสมัยก่อนจะต้องฝึกหัดทอผ้าขึ้นใช้เอง ทั้งผ้าขึ้นและผ้าที่ใช้ในวิถีชีวิต โดยเฉพาะผู้หญิงทุกคนจะต้องทอผ้าขึ้นตีนจกให้เป็น เพราะมีค่านิยมกันว่าสตรีใดที่สามารถทอผ้าจกได้จะเป็นผู้มีคุณสมบัติของกุลสตรี เหมาะสมพร้อมที่จะแต่งงานเป็นแม่บ้านได้ ฉะนั้น ในแต่ละครัวเรือนจะต้องมีการสอนและฝึกหัดให้ลูกสาว เมื่อใดผู้เป็นลูกสาวแต่งงาน เมื่อนั้นผู้เป็นแม่จะต้องเตรียมผ้าขึ้นตีนจกไว้สำหรับรับไหว้ ผ้าขึ้นตีนจกผืนนั้นผู้เป็นลูกสาวจะใช้นุ่ง หรือเก็บรักษาไว้จนเป็นมรดกตกทอดถึงลูกหลานในเวลาต่อมา ผ้าขึ้นตีนจกบางผืนถูกเก็บจำไว้จนถึงปัจจุบัน มีอายุยาวนาน

มากกว่าร้อยปี^{๓๔} ปัจจุบัน ผ้าจกไท-ยวน ราชบุรี พบว่า มีแหล่งกำเนิดแตกต่างกันตามลักษณะของ ลวดลาย แบ่งเป็น ๓ ประเภท คือ

๑. ผ้าจกตระกูลคุบัว แหล่งที่พบมากคือ ตำบลคุบัว และตำบลดอนตะโก ลายที่ใช้ทอจก ได้แก่ ลายดอกเซีย ลายหั่นกู่ ลายโค้งแก้ง ลายหน้าหมอน และลายนกคู่กินน้ำฮ่อมเต้า โดยสร้าง ลวดลายด้วยการใช้ด้ายยืนเป็นสีดำ ด้ายพุ่งสีดำ จกแดงแซมเหลืองหรือเขียวพื้นผ้าเว้นพื้นดำไว้มาก เพื่อให้เห็นลายจกเด่นชัด ลายประกอบมีไม่มาก ความกว้างของตีนขึ้นประมาณ ๙-๑๑ นิ้ว

๒. ผ้าจกตระกูลดอนแร่ แหล่งที่พบมากคือ ตำบลดอนแร่ ตำบลห้วยไผ่ ตำบลหนองปลา หมอและตำบลรางบัว ลวดลายที่ใช้ได้แก่ ลายกาบ ลายกาบดอกแก้ว ลายนกคู่กินน้ำฮ่อมเต้า สร้าง ลวดลายด้วยการจกเต็มพื้นผ้าใช้ลายประกอบมาก เว้นพื้นดำไว้น้อยเพื่อให้ความเด่นชัดของลายหลัก ลดน้อยลงไม่นิยมใช้หลายสีโดยจะใช้สีแดงเป็นหลัก ความกว้างของตีนขึ้นประมาณ ๑๔-๑๕ นิ้ว

๓. ผ้าตระกูลจกหนองโพ-บางกะโด แหล่งที่พบคือ ตำบลหนองโพ บางกระโด มีลวดลาย สีสันและขนาดใกล้เคียงกับผ้าจกตระกูลคุบัว แตกต่างกันตรงชายผ้าตีนขึ้นผ้าจกของตระกูลหนองโพ- บางกระโด เว้นพื้นดำระหว่างชายชะเปาถึงเล็บเหลืองไว้มากกว่าผ้าจกตระกูลคุบัวลักษณะของ ลายนกคู่กินน้ำฮ่อมเต้าของตระกูลหนองโพ-บางกระโด มีหางยาวมากกว่าคล้ายกับพญาหงส์ใกล้เคียง กับลายนกของผ้าไท-พวนในภาคเหนือ

ดังนั้น ประชาชนจึงให้ความสำคัญต่อผ่านขึ้นตีนจก ที่ถือว่าเป็นลายผ้าชิ้นหนึ่งมีชื่อเสียง จนเป็นที่ยอมรับจากประชาชนที่กว้างขวางมากขึ้น มีภาครัฐให้การสนับสนุนช่วยเผยแพร่ให้เป็นที่ยอมรับ ชาวบ้านมีรายได้จากการประกอบอาชีพมากขึ้น ซึ่งยังสามารถยึดถือเป็นอาชีพหลักของผู้ ประกอบอาชีพด้านนี้^{๓๕} เนื่องจาก “ผ้าขึ้นตีนจก” นับเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของกลุ่มคน ชชาติพันธุ์ไท-ยวน ซึ่งใช้ทักษะทางด้านงานช่างฝีมือดั้งเดิม (พรบ.ส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทาง วัฒนธรรม พ.ศ.๒๕๕๙) ของช่างทอผ้า โดยลวดลายที่ผ่านผืน “ผ้าจก” หมายถึง ผ้าทอที่ทำขึ้นโดย กระบวนการทอสลักกับการถักหรือควักให้เกิดเป็นลวดลายและสีสัน โดยการเพิ่มเส้นด้ายพุ่งพิเศษ เข้าไปเป็นช่วงๆ ตามลวดลายที่ต้องการไปจนตลอดความกว้างของผ้า การถักหรือควักโดยใช้ไม้ หรือ ขนเม่น หรือนิ้วมือ ยกขึ้นให้เกิดเป็นลวดลายที่สวยงาม ผ้าจกเป็นผ้าทอสำหรับประกอบหรือตกแต่ง ผ้าผืนใหญ่ ใช้เป็นเครื่องนุ่งห่มสำหรับหญิงและชาย เช่น ทอเป็นเชิงซิ่น เรียกว่า ซิ่นตีนจก หรือทอเป็น ผ้าขึ้นลวดลายจกทั้งผืนก็ได้ หรือทอเป็นลวดลายจกแล้วนำไปประกอบส่วนต่างๆ ของสิ่งของเครื่องใช้ มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวได้รับการยอมรับ และมีการสืบทอดต่อๆ กันมายังรุ่นลูกหลาน เอกลักษณ์ของผ้าจกไท-ยวน จังหวัดราชบุรี มีความละเอียดอ่อนทั้งด้านการเลือกใช้สีสัน ซึ่งนิยมใช้สี

^{๓๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๐.

^{๓๕} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๓, ช่างทอ, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

แดงเป็นพื้น ทั้งแดงสดและแดงคร่ำ ด้วยเชื่อว่าสีแดงเป็นสีแห่งพลังและความสดใส นอกจากนี้ยังมี ลวดลายที่ประณีตวิจิตรงดงาม โดยลวดลายดั้งเดิมที่ทำสืบทอดต่อกันมา อาทิ ลายหักขอ เหลียว ลายดอกจัน และลายมะลิเลื้อย โดยผ้าขึ้นต้นจกไท-ยวน ของจังหวัดราชบุรี แบ่งออกเป็น ๓ สาย ตระกูลใหญ่ๆ ดังนี้

๑. ผ้าจกตระกูลคูบัว เป็นผ้าจกที่มีลายที่เป็นเอกลักษณ์ของตัวเอง เช่น ลายดอกเซีย ลาย หักนกคู่ ลายโค้งแก้ง ลายหน้าหมอน และลายนกคู่กินน้ำอ่วมเต้า ผ้าจกตระกูลคูบัว พบมากในพื้นที่ ตำบลคูบัว ตำบลดอนตะโก อำเภอเมืองราชบุรี โดยในการจกจะใช้เส้นด้ายยืนสีดำ พุงดำ ไม่มีลาย ประกอบมากลาย พื้นผ้าเว้นพื้นดำไว้มากตามแบบของลวดลาย เพื่อจกให้เห็นลายผ้าชัดเจน ส่วนสีสัน ของเส้นใยที่ใช้ทอ จะใช้เส้นใยที่มีสีสันหลากหลาย อาทิ จะใช้พุงดำดำจกแดง แขนเหลืองหรือเขียว เป็นต้น โดยตีนขึ้นจะมีความกว้างประมาณ ๙-๑๕ นิ้ว

๒. ผ้าจกตระกูลหนองโพ-บางกะโด เป็นผ้าจกที่มีลวดลายขนาดและสีสันที่มีความใกล้เคียงกับจกตระกูลคูบัว เป็นผ้าจกที่ได้จากชุมชนไท-ยวน ในตำบลหนองโพ-บางกะโด อำเภอโพธาราม โดยผ้าจกตระกูลหนองโพ-บางกะโด จะมีความแตกต่างจากผ้าจกตระกูลคูบัว ตรงชายของตีน ขึ้น ซึ่งผ้าจกตระกูลหนองโพ-บางกะโด จะมีการเว้นพื้นที่ตำระหว่างลายชะเปาถึงเล็บเหลืองไว้กว้าง มากกว่าผ้าจกตระกูลคูบัว และผ้าจกตระกูลหนองโพ-บางกะโดจะมีลักษณะที่ใกล้เคียงกับลายนกของ ผ้าไท-ยวนในภาคเหนือ คือ ลักษณะของนกคู่กินน้ำอ่วมเต้าของผ้าจกตระกูลหนองโพ-บางกะโด จะมีหาง ที่ยาวมากกว่าผ้าจกตระกูลคูบัว

๓. ผ้าจกตระกูลดอนแร่ เป็นผ้าจกที่มีลายที่มีเอกลักษณ์เป็นของตัวเอง เช่น ลายกาบ ลาย กาบดอกแก้ว และลายนกคู่กินน้ำอ่วมเต้า พบมากในชุมชนไท-ยวน ตำบลดอนแร่ ตำบลห้วยไผ่ อำเภอเมืองราชบุรี ตำบลหนองปลาหมอ อำเภอบ้านโป่ง และตำบลรางบัว อำเภอจอมบึง โดย ลักษณะของการจก มีความหลากหลายของลวดลาย และจะมีการจกลายแน่นเต็มผืนผ้า มีการเว้นพื้น ดำไว้น้อย ทำให้ลดความเด่นชัดของลายหลักลงไป โดยจะคงสีสันของเส้นใยเป็นสีแดงเป็นหลัก จะไม่ นิยมใช้เส้นใยหลายสี และตีนจกจะมีความกว้างประมาณ ๑๔-๑๕ นิ้ว^{๓๖}

๔.๑.๒.๓ ลักษณะลวดลายผ้าขึ้นต้นจกของกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวน ในจังหวัดราชบุรี

จังหวัดราชบุรีเป็นอีกหนึ่งจังหวัดที่ชาวไท-ยวน ได้ย้ายถิ่นฐานมาตั้งบ้านเรือนจนเกิดเป็น ชุมชนของชาวโยนกเชียงแสน หรือที่เรียกกันว่า "ไท-ยวน" ซึ่งอพยพมาจากเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ตั้งแต่เมื่อสองร้อยกว่าปีก่อน โดยเมื่อครั้งที่ยังอยู่เมืองเชียงแสนชาวบ้านจะนิยมทอผ้าจกที่มีลวดลาย

^{๓๖} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑, วัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวไว้ใช้งานเอง และเมื่อได้มาตั้งหลักแหล่งที่ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ก็นำภูมิปัญญาการทอผ้าจาก ของไท-ยวน ที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนานมาเผยแพร่ด้วย เมื่อได้ปลูกบ้านเรือนอาศัยสมบูรณ์แล้วก็ได้ทอผ้าด้วยวิธีจักเพื่อนำไปแปรรูปเป็นเครื่องแต่งกาย มิได้มุ่งเน้นเพื่อจำหน่าย อาทิ ผ้าชิ้นตีนจก ผ้าขาวม้า ย่ามจก กระเป๋าคาดเอวจก เป็นต้น เอกลักษณ์ของผ้าชิ้นตีนจกไท-ยวน จังหวัดราชบุรีนั้นมีความละเอียดอ่อนทั้งด้านการเลือกใช้สีสันทัน ซึ่งนิยมใช้สีแดงเป็นพื้นทั้งแดงสดและแดงคร่ำ ด้วยเชื่อว่าสีแดงเป็นสีแห่งพลังและความสดใสนอกจากนี้ยังมีลวดลายที่ประณีตวิจิตรงดงาม โดยลวดลายดั้งเดิมที่ทำสืบทอดต่อกันมา เช่น ลายหักขอ เหลียวลายดอกจัน และลายมะลิเลื้อย โดยผ้าจากไท-ยวน ของจังหวัดราชบุรีแบ่งออกเป็น ๓ สายตระกูลใหญ่ๆ ดังนี้

สายที่ ๑ ผ้าจกตระกูลคูบัว เป็นผ้าจกที่มีลายที่เป็นเอกลักษณ์ของตัวเอง เช่น ลายดอกเซีย ลายหักนกคู่ ลายโค้งแกง ลายหน้าหมอน และลายนกคู่กินน้ำฮ่อมเต้า ผ้าจกตระกูลคูบัว จะพบมากในตำบลคูบัว ตำบลดอนตะโก อำเภอเมือง โดยในการจกจะใช้เส้นด้ายยืนสีดำ ฟุ้งดำ โดยไม่มีลายประกอบมากมาย พื้นผ้าเว้นพื้นดำไว้มากตามแบบของลวดลาย เพื่อจกให้เห็นลายผ้าชัดเจน ส่วนสีสันทันของเส้นใยที่ใช้ทอ จะใช้เส้นใยที่มีสีสันทันหลากหลาย อาทิ จะใช้ฟุ้งดำดำจากแดง แขนเหลืองหรือเขียว เป็นต้น โดยตีนชิ้นจะมีความกว้างประมาณ ๙-๑๕ นิ้ว

สายที่ ๒ ผ้าจกตระกูลหนองโพ-บางกะโด เป็นผ้าจกที่มีลวดลายขนาดและสีสันทันที่มีความใกล้เคียงกับจกตระกูลคูบัว เป็นผ้าจกที่ได้จากชุมชนไทยวน ในตำบลหนองโพ-บางกะโด อำเภอนาทม โดยผ้าจกตระกูลหนองโพ-บางกะโด จะมีความแตกต่างจากผ้าจกตระกูลคูบัวตรงที่ ชายของตีนชิ้น ซึ่งผ้าจกตระกูลหนองโพ-บางกะโด จะมีการเว้นพื้นที่ดำระหว่างลายชะเปา ถึงเล็บเหลืองไว้กว้างมากกว่าผ้าจกตระกูลคูบัว และผ้าจกตระกูลหนองโพ-บางกะโดจะมีลักษณะที่ใกล้เคียงกับลายนกของผ้าไท-พวนในภาคเหนือ คือ ลักษณะของนกคู่กินน้ำฮ่อมเต้าของผ้าจกตระกูลหนองโพ-บางกะโดจะมีหางที่ยาวมากกว่าผ้าจกตระกูลคูบัว

สายที่ ๓ ผ้าจกตระกูลดอนแร่ เป็นผ้าจกที่มีลายที่มีเอกลักษณ์เป็นของตัวเอง เช่น ลายกาบ ลายกาบดอกแก้ว และลายนกคู่กินน้ำฮ่อมเต้า พบมากในชุมชนไท-ยวน ตำบลดอนแร่ ตำบลห้วยไผ่ ตำบลหนองปลาหมอและตำบลรางบัว โดยลักษณะของการจก จะประกอบด้วยความหลากหลายของลวดลาย และจะมีการจกลายแน่นเต็มผืนผ้า มีการเว้นพื้นดำไว้น้อย ทำให้ลดความเด่นชัดของลายหลักลงไป โดยจะคงสีสันทันของเส้นใยเป็นสีแดงเป็นหลัก จะไม่นิยมใช้เส้นใยหลายสี และตีนจกจะมีความกว้างประมาณ ๑๔-๑๕ นิ้ว ลวดลายผ้าตีนจกซึ่งเป็นลายดั้งเดิมของชาวไท-ยวนราชบุรี มี ๘ ลาย คือ ดอกเซีย กาบ หน้าหมอน โกงแกง กาบดอกแก้ว โกงแกงซ้อนเซีย กาบซ้อนหัก และหักนกคู่ ส่วนกลุ่มบ้านคุณยายซ้อน กำลังหาญ ลักษณะของลวดลายและการเรียกชื่อลาย มีความแตกต่างกันไปบ้าง แต่มี ๘ ลายเช่นเดียวกัน ได้แก่ เซียซ้อนหัก เซียซ้อนเซีย หักซ้อนหัก โกงแกง หน้าหมอน เกี้ยวซ้อน

กาบ ซ้อนกาบ และหักคำ^{๓๗} อย่างไรก็ตาม อุดม สมพร ผู้เป็นลูกหลาน ไท-ยวนท่านหนึ่ง ได้ทำการรวบรวมลายผ้าจากโบราณของชาวไท-ยวนที่อพยพมาอยู่ราชบุรี แล้วนำภูมิปัญญาการทอผ้าตีนจกมาถ่ายทอดสู่ลูกหลาน นับถึงช่วงปี ๒๕๓๗ ได้จำนวน ๘ ลาย ต่อมาในปี ๒๕๓๘ ท่านได้ออกแบบลายผ้าตีนจกใหม่ โดยนำรูปทรงของดอกแคทรายมาสร้างเป็นลายผ้าจกลายที่ ๙ ชื่อ ลายแคทราย^{๓๘} ได้แก่

๑. ลายดอกเซีย
๒. ลายกาบ
๓. ลายหน้าหมอน
๔. ลายโค้งแก้ง
๕. ลายกาดอกแก้ว
๖. ลายโค้งแก้งซ้อนเซีย
๗. ลายกาส้อนหัก
๘. ลายหักนกคู่
๙. ลายแคทราย

สำหรับ การทอผ้าจกของชาวไท-ยวน ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิต พื้นฐานของการดำรงชีวิต ศาสนา ความเชื่อ ซึ่งแฝงไว้ด้วยภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ ปัจจุบันศิลปะการทอผ้าจก ได้รับการสนับสนุนและสืบทอดโดยกลุ่มลูกหลานชาวนไท-ยวนเอง ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าภาคภูมิใจยิ่ง^{๓๙} อย่างไรก็ตาม ควรมีการประชาสัมพันธ์ ภาครัฐให้การสนับสนุนมากขึ้น เพื่อให้ประชาชนจังหวัดใกล้เคียงหรือจังหวัดอื่นๆ ที่รู้จัก เพื่อเพิ่มช่องทางการตลาด ทำให้เพิ่มรายได้แก่ผู้ประกอบการอาชีพผ้าทอ และชาวบ้านมีรายได้มากขึ้น^{๔๐} ควรสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมการทอผ้าตีน

^{๓๗} วรรณา โชคบรรดาลสุข กุลยา อนุโลก และวรลักษณ์ ทองประยูร. การถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าตีนจกไท-ยวนในจังหวัดราชบุรี. วารสาร สมาคมนักวิจัย, ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - เมษายน ๒๕๕๙) : ๑๖๖.

^{๓๘} อุดม สมพร, ๒๕๔๐ อ้างใน วรรณา โชคบรรดาลสุข กุลยา อนุโลก และวรลักษณ์ ทองประยูร. การถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าตีนจกไท-ยวนในจังหวัดราชบุรี. วารสาร สมาคมนักวิจัย, ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - เมษายน ๒๕๕๙) : ๑๗๑.

^{๓๙} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๓, ข้าราชการบำนาญ (อาชีพครู) ประธานวัฒนธรรมตำบลหนองปลาหมอ, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖ ; กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, “ผ้าจก” มรดกทางวัฒนธรรมไท-ยวน จังหวัดราชบุรี, [ออนไลน์], แหล่งอ้างอิง : <https://shorturl.asia/U4HmG> [๒๖ เมษายน ๒๕๖๖]

^{๔๐} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๓, ช่างทอ, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

จกนี้ให้แก่เยาวชนในพื้นที่ ให้ได้เรียนรู้เกี่ยวกับผ้าขึ้นตีนจกซึ่งเป็นลายผ้าที่มีเอกลักษณ์และมีมูลสูง^{๔๑} ควรพัฒนาผ้าขึ้นตีนจกตลอดไป^{๔๒} ควรอย่างยิ่งที่ต้องอนุรักษ์วัฒนธรรมการทอผ้าขึ้นลายจก ให้อยู่คู่กับชาวไทย-ยวนต่อไป เพื่อสร้างความเป็นเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์^{๔๓} ควรสร้างรูปแบบและแนวทางการสืบทอดการทอผ้าขึ้นตีนจกราชบุรี^{๔๔} ประชาชนให้ความสำคัญต่อผ้าขึ้นตีนจก ที่ถือว่าเป็นลายผ้าขึ้นหนึ่งมีชื่อเสียงจนเป็นที่ยอมรับจากประชาชนที่กว้างขวางมากขึ้น มีภาครัฐให้การสนับสนุนช่วยเผยแพร่ให้เป็นที่ยอมรับ ชาวบ้านมีรายได้จากการประกอบอาชีพมากขึ้น ซึ่งยังสามารถยึดถือเป็นอาชีพหลักของผู้ประกอบอาชีพด้านนี้^{๔๕} เพราะมีความโดดเด่นทั้งด้านการทอผ้า การย้อมสี และการออกแบบลวดลาย^{๔๖} มีการนำสิ่งที่ได้มาจากประวัติศาสตร์มาพัฒนา คือ มีการนำรูปแบบการทอผ้าสมัยก่อนมาทำการทอผ้าและพัฒนารูปแบบ แต่ลวดลายยังคงเดิม^{๔๗} ประกอบด้วย ๘ ลวดลายหลัก ๆ คือ ลายกาบ ลายกาบซ้อนหัก ลายกาบดอกแก้ว ลายดอกเซีย ลายโค้งแก้ง ลายโค้งแก้งซ้อนเซีย ลายหน้าหมอน ลายหักนกคู่^{๔๘} นอกจากนั้น ยังมีลวดลายอื่น ๆ ที่คิดค้นขึ้นมาใหม่ แต่ก็ยังเป็นลายเฉพาะตัวของผ้าทอจกจังหวัดราชบุรีที่สวยงาม อาทิ ลายดอกกล้วยไม้ ลายผึ้ง เป็นต้น กลุ่มผู้ทอผ้าจกต้องมีมาตรการเก็บรวบรวมข้อมูลและจัดทำขั้นตอนการทอผ้า ศิลปะและวัฒนธรรมในการทอผ้า เพื่อให้ประชาชนที่สนใจได้รับข้อมูลเกี่ยวกับผ้าขึ้นตีนจก และขั้นตอน วิธีการทอผ้าขึ้นตีนจกในทุกขั้นตอน เส้นไหมของผ้า ความเป็นมา การเก็บรวบรวมข้อมูลให้มากที่สุด เพื่อให้ประชาชนที่สนใจได้รับข้อมูลที่เป็นจริงเกี่ยวกับผ้าขึ้นตีนจกมากที่สุด^{๔๙}

สรุปได้ว่า ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวน ในจังหวัดราชบุรี ได้แก่มรดกทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวน ประเพณีที่สืบทอดมาหลายชั่วอายุคน ได้แก่ ๑) ประเพณีไปเจี๊ญ ๒) ประเพณีเกี่ยวช่วง และ ๓) ประเพณีบุญกลางบ้าน การละเล่นพื้นบ้าน ได้แก่ ๑) จ้อย ๒) ต่อไก่ ๓) ฝี้อ้อ หรือฝีกะลา ๔) ฝีสู่่ม และ ๕) ฝีมะกวก ความเชื่อ ทุกครัวเรือนของไท-ยวน ยังคงเชื่อ

^{๔๑} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๘, ช่างทอ, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๔๒} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๕, ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๔๓} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๕, แพทย์ประจำตำบลห้วยไผ่, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๔๔} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๑, สมาชิกกลุ่มทอผ้า, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๔๕} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๓, ช่างทอ, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๔๖} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๑, สมาชิกกลุ่มทอผ้า, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๔๗} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๒, รองประธานศูนย์หัตถกรรมพื้นล้านราชบุรี วัฒนาหนอง, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๔๘} อุดม สมพร, ๒๕๓๘ อ้างใน รสา สุนทรายุทธ, โครงการวิจัยการออกแบบผลิตภัณฑ์และการบริการสำหรับชุมชนหัตถกรรมท้องถิ่นผ้าจก ไทยวน จังหวัดราชบุรี เพื่อขยายกลุ่มงานผลิตภัณฑ์ออกแบบตกแต่งภายในด้วยนวัตกรรมขึ้นรูปผ้าด้วยแม่พิมพ์และสิ่งทอสีเขียว, วารสารศิลปกรรมบูรพา, ๒๕๖๒ : ๔๑-๔๓.

^{๔๙} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๓, ช่างทอ, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

และนับถือผีบรรพชน เช่น บรรพบุรุษ (เลี้ยงผี) เช่นเมื่อลูกสาวบ้านใดแต่งงาน หรือทำพิธีจะต้องไปบอกกล่าว หรือขอขมาผีประจำตระกูล (ผีบรรพชน) และการแต่งกาย เป็นการแต่งกายของชาวไทยวนจะนิยมนุ่งซิ่นผ้าฝ้ายทอด้วยกี่ทอมือ เป็นลายแบบโบราณ ที่มีการยกมุกเป็นลวดลายดอกและมีสีสันทวยงาม ได้แก่ ๑) การแต่งกายของผู้หญิงชาวไทย-ยวนสมัยแรกยุคถิ่นฐานดั้งเดิม แต่งกายแบบดั้งเดิมตามเอกลักษณ์ของชนชาติ คือ นุ่งผ้าซิ่นตีนจก ซิ่นตา ซิ่นขิว ซิ่นแล และเคียนอกด้วยผ้าแถบ เมื่อต้องทำงานหรือทอผ้าในบ้าน ทั้งนี้ ผู้หญิงที่มีฐานะจะสวมสร้อยทองที่คอ สร้อยถั่วแบบ (สายสะพาย) และ ๒) การแต่งกายของผู้ชายไทย-ยวน นุ่งกางเกงขาก๊วยมสีคล้ำ (คล้ายกางเกงจีน) สวมเสื้อแถบแดง ตกแต่งด้วยกระดุมเงิน คาดเอวด้วยกระเปาะสำหรับใส่สัมภาระ

๔.๑.๓ ฐานข้อมูล (Big Data) ประวัติศาสตร์และพัฒนาการของมรดกวัฒนธรรมผ้าซิ่นตีนจกตระกูลราชบุรี

๔.๑.๓.๑ ประวัติศาสตร์กลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ยวนราชบุรี แบ่งออกเป็น ๓ ช่วง ได้แก่ ๑) กลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ยวนดั้งเดิม ชาวไทย-ยวนราชบุรีมีประวัติความเป็นมาอย่างยาวนาน โดยสามารถค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ไทย-ยวนว่า มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่ “เชียงแสน” ตั้งแต่สมัยล้านนา ล้านช้าง ๒) กลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ยวนราชบุรี ปัจจุบันชาวไทย-ยวนได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ริมแม่น้ำแม่กลองริมฝั่งขวา ถัดจากตัวเมืองปัจจุบันไปทางทิศตะวันออกประมาณ ๒ กิโลเมตร ดังกล่าวมาแล้ว ต่อมาขยายครัวเรือนออกไปจากที่เดิมอีกหลายพื้นที่ อาทิ ในอำเภอเมือง ที่ตำบลคูบัว ตำบลอ่างทอง ตำบลดอนแร่ ตำบลห้วยไผ่ ตำบลเจดีย์หัก ตำบลหินกอง เป็นต้น ชาวไทย-ยวนต่างก็สร้างวัดไว้ทำบุญของตนเอง อาทิ วัดคูบัว วัดดอนตะโก วัดใหญ่อ่างทอง วัดนาหนอง วัดหนามพุงดอ วัดเขาลอยมูลโค วัดใหม่นครบาล ฯลฯ อำเภอโพธารามที่ตำบลหนองโพ ตำบลบางกะโด อำเภอบ้านโป่ง ที่ตำบลหนองปลาหมอ อำเภอปากท่อที่ตำบลอ่างหิน ตำบลนาครอก ตำบลทุ่งหลวง (บางส่วน) ตำบลบ่อกระดาน อำเภอบางแพที่ตำบลวัดแก้ว อำเภอจอมบึง ที่ตำบลรางบัว อำเภอสวนผึ้ง ที่ตำบลท่าเคย นาขุนแสน ทุ่งแหลมบ้านป่าหวาย บ้านชัยหนองหมี บ้านนาไฮ่เดียว บ้านหนองกลางเนิน และ ๓) กลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ยวนกลุ่มต่างๆ ในราชบุรีปัจจุบัน ชาวไทย-ยวนในราชบุรี ใช้พื้นที่ดินทำการเกษตรและสร้างบ้านเรือนอยู่อาศัย มีการกระจายตัวไปในพื้นที่ต่างๆ โดยรอบเพื่อหาที่ทำกินเพิ่ม และมีกลุ่มใหญ่ตั้งถิ่นฐานในเขตตำบลคูบัวในปัจจุบัน ในการอยู่อาศัยสร้างบ้านเรือนนั้นชาวไทย-ยวนมีรูปแบบวิถีชีวิตและวัฒนธรรม อัตลักษณ์และวิถีชีวิตเป็นของตนเอง ความเชื่อและภูมิปัญญาต่างๆ ได้มีการสืบทอดต่อกันมา และถูกนำมาประยุกต์และดัดแปลงให้เข้ากับบริบทแวดล้อมใหม่

๔.๑.๓.๒ ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ยวน ในจังหวัดราชบุรี ได้แก่ มรดกทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ยวน ประเพณีที่สืบทอดมาหลายชั่วอายุคน ได้แก่ ๑) ประเพณีไปเซิ้ง ๒) ประเพณีเที่ยวช่วง และ ๓) ประเพณีบุญกลางบ้าน การละเล่นพื้นบ้าน ได้แก่ ๑) จ้อย ๒)

ต่อไก่อ ๓) ผีอ้อ หรือผีกะลา ๔) ผีสุม และ ๕) ผีมะกวก **ความเชื่อ** ทุกครัวเรือนของไทย-ยวน ยังคงเชื่อและนับถือผีบรรพชน เช่น บรวงสรวง (เลี้ยงผี) เช่นเมื่อลูกสาวบ้านใดแต่งงาน หรือทำผิดผีจะต้องไปบอกกล่าว หรือขอขมาผีประจำตระกูล (ผีบรรพชน) **และการแต่งกาย** เป็นการแต่งกายของชาวไทย-ยวนจะนิยมนุ่งชิ้นผ้าฝ้ายทอดด้วยก๊ทอมือ เป็นลายแบบโบราณ ที่มีการยกมุกเป็นลวดลายดอกและมีสีสันทวยงาม ได้แก่ ๑) การแต่งกายของผู้หญิงชาวไทย-ยวนสมัยแรกยุคถิ่นฐานดั้งเดิม แต่งกายแบบดั้งเดิมตามเอกลักษณ์ของชนชาติ คือ นุ่งผ้าชิ้นตีนจก ขึ้นตา ขึ้นชีว ขึ้นแล และเคียนอกด้วยผ้าแถบ เมื่อต้องทำงานหรือทอผ้าในบ้าน ทั้งนี้ ผู้หญิงที่มีฐานะจะสวมสร้อยทองที่คอ สร้อยถั่วแปบ (สายสะพาย) และ๒) การแต่งกายของผู้ชายไทย-ยวน นุ่งกางเกงซีกปกย้อมสีคล้ำ (คล้ายกางเกงจีน) สวมเสื้อแลบแดง ตกแต่งด้วยกระดุมเงิน คาดเอวด้วยกระเป๋าลูกสำหรับใส่สัมภาระ ผ้าตีนจกของชาวไทย-ยวน ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตพื้นฐานของการดำรงชีวิต ศาสนา ความเชื่อ ซึ่งแฝงไว้ด้วยภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ ปัจจุบันศิลปะการทอผ้าจก ได้รับการสนับสนุนและสืบทอดโดยกลุ่มลูกหลานชาวนไทย-ยวนเอง ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าภาคภูมิใจยิ่ง ที่สำคัญเป็นแหล่งที่มีความน่าเชื่อถือและเป็นที่ต้องการของผู้บริโภค โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นักสะสมผ้าที่มีเอกลักษณ์และมีมูลค่าสูง ยังต้องการผ้าจากกลุ่มผู้ผลิตจากชุมชน “คูบัว” อย่างกว้างขวาง

๔.๑.๓.๓ ฐานข้อมูล (Big Data) ประวัติศาสตร์และพัฒนากการของมรดกวัฒนธรรมผ้าชิ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

ประวัติศาสตร์และพัฒนากการของมรดกวัฒนธรรมผ้าชิ้นตีนจกตระกูลราชบุรี แบ่งออกเป็น ๓ สายตระกูลใหญ่ๆ ดังนี้

สายที่ ๑ ผ้าจกตระกูลคูบัว เป็นผ้าจกที่มีลายที่เป็นเอกลักษณ์ของตัวเอง เช่น ลายดอกเซีย ลายหักนกคู่ ลายโค้งแกง ลายหน้าหมอน และลายนกคู่กินน้ำห่อมเต้า ผ้าจกตระกูลคูบัว จะพบมากในตำบลคูบัว ตำบลดอนตะโก อำเภอมือง โดยในการจกจะใช้เส้นด้ายยืนสีดำ ฟุ้งดำ โดยไม่มีลายประกอบมากมาย พันผ้าเว้นพื้นต่ำไว้มากตามแบบของลวดลาย เพื่อจกให้เห็นลายผ้าชัดเจน ส่วนสีสันของเส้นใยที่ใช้ทอ จะใช้เส้นใยที่มีสีสันหลากหลาย อาทิ จะใช้ฟุ้งดำดำจกแดง แขนเหลืองหรือเขียว เป็นต้น โดยตีนชิ้นจะมีความกว้างประมาณ ๙-๑๕ นิ้ว

สายที่ ๒ ผ้าจกตระกูลหนองโพ-บางกะโด เป็นผ้าจกที่มีลวดลายขนาดและสีสันที่มีความใกล้เคียงกับจกตระกูลคูบัว เป็นผ้าจกที่ได้จากชุมชนไทยยวน ในตำบลหนองโพ-บางกะโด อำเภอมือง โดยผ้าจกตระกูลหนองโพ-บางกะโด จะมีความแตกต่างจากผ้าจกตระกูลคูบัวตรงที่ ชายของตีนชิ้น ซึ่งผ้าจกตระกูลหนองโพ-บางกะโด จะมีการเว้นพื้นที่ต่ำระหว่างลายชะเปา ถึงเล็บเหลืองไว้กว้างมากกว่าผ้าจกตระกูลคูบัว และผ้าจกตระกูลหนองโพ-บางกะโดจะมีลักษณะที่ใกล้เคียงกับลาย

นกของผ้าไท-พวนในภาคเหนือ คือ ลักษณะของนกคู่กินฮ่วมเต้าของผ้าจกตระกูลหนองโพ-บางกะโด จะมีหางที่ยาวมากกว่าผ้าจกตระกูลคูบัว

สายที่ ๓ ผ้าจกตระกูลดอนแร่ เป็นผ้าจกที่มีลายที่มีเอกลักษณ์เป็นของตัวเอง เช่น ลาย กาบ ลายกาบดอกแก้ว และลายนกคู่กินฮ่วมเต้า พบมาในชุมชนไท-ยวน ตำบลดอนแร่ ตำบลห้วยไผ่ ตำบลหนองปลาหมอและตำบลรางบัว โดยลักษณะของการจก จะประกอบด้วยความหลากหลายของลวดลาย และจะมีการจกลายแน่นเต็มผืนผ้า มีการเว้นพื้นที่ว่างน้อย ทำให้ลดความเด่นชัดของลายหลักลงไป โดยจะคงสีเส้นของเส้นใยเป็นสีแดงเป็นหลัก จะไม่นิยมใช้เส้นใยหลายสี และตีนจกจะมีความกว้างประมาณ ๑๔-๑๕ นิ้ว ลวดลายผ้าตีนจกซึ่งเป็นลายดั้งเดิมของชาวไท-ยวนราชบุรี มี ๘ ลาย คือ ดอกเซีย กาบ หน้าหมอน โกงแก้ง กาบดอกแก้ว โกงแก้งซ้อนเซีย กาบซ้อนหัก และหักนกคู่ ส่วนกลุ่มบ้านคุณยายซ้อน กำลังหาญ ลักษณะของลวดลายและการเรียกชื่อลาย มีความแตกต่างกันไปบ้าง แต่มี ๘ ลายเช่นเดียวกัน ได้แก่ เซียซ้อนหัก เซียซ้อนเซีย หักซ้อนหัก โกงแก้ง หน้าหมอน เกี้ยวซ้อน กาบ ซ้อนกาบ และหักคำ^{๕๐} อย่างไรก็ตาม อุดม สมพร ผู้เป็นลูกหลาน ไท-ยวนท่านหนึ่ง ได้ทำการรวบรวมลายผ้าจกโบราณของชาวไท-ยวนที่อพยพมาอยู่ราชบุรี แล้วนำภูมิปัญญาการทอผ้าตีนจกมาถ่ายทอดสู่ลูกหลาน นับถึงช่วงปี ๒๕๓๗ ได้จำนวน ๘ ลาย ต่อมาในปี ๒๕๓๘ ท่านได้ออกแบบลายผ้าตีนจกใหม่ โดยนำรูปทรงของดอกแคทรายมาสร้างเป็นลายผ้าจกลายที่ ๙ ชื่อ ลายแคทราย^{๕๑} ได้แก่

๑. ลายดอกเซีย
๒. ลายกาบ
๓. ลายหน้าหมอน
๔. ลายโกงแก้ง
๕. ลายกาบดอกแก้ว
๖. ลายโกงแก้งซ้อนเซีย
๗. ลายกาบซ้อนหัก
๘. ลายหักนกคู่

^{๕๐} วรรณิา โชคบรรดาลสุข กุลยา อนุโลก และวรลักษณ์ ทองประยูร. การถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าตีนจกไท-ยวนในจังหวัดราชบุรี. วารสาร สมาคมนักวิจัย, ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - เมษายน ๒๕๕๙) : ๑๖๖.

^{๕๑} อุดม สมพร, ๒๕๔๐ อ้างใน วรรณิา โชคบรรดาลสุข กุลยา อนุโลก และวรลักษณ์ ทองประยูร. การถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าตีนจกไท-ยวนในจังหวัดราชบุรี. วารสาร สมาคมนักวิจัย, ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - เมษายน ๒๕๕๙) : ๑๗๑.

๙. ลายแคทราย

การจัดทำศูนย์ข้อมูลกลางทางวัฒนธรรม โดยการจัดเก็บและรวบรวมข้อมูลด้านวัฒนธรรมต่างๆ ในพื้นที่จังหวัดราชบุรี ซึ่งในการจัดเก็บข้อมูลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของการทอผ้าขึ้นตีนจก มีการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ ทั้งด้านภูมิปัญญาการทอ ประเภท เครื่องมือและวัสดุที่ใช้ในการทอ รวมไปถึงการจัดเก็บข้อมูลมีความครอบคลุมทุกพื้นที่ภายในจังหวัดราชบุรี และมีการนำเข้าสู่ที่ประชุมคณะกรรมการพิจารณา ก่อนการบันทึกข้อมูลลงในระบบฐานข้อมูลกลางของกระทรวงวัฒนธรรม ที่เป็นฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ให้บริการสืบค้นข้อมูลด้วยเทคโนโลยี AI ในการแยกแยะ วิเคราะห์คำ หรือภาพที่สืบค้นข้อมูลจากฐานข้อมูลใหญ่ ตามหมวดหมู่ข้อมูลเศรษฐกิจวัฒนธรรม ประกอบด้วย อาหาร ผ้าและการแต่งกาย ศิลปะการต่อสู้ เทศกาล ภาพยนตร์ บริบททางวัฒนธรรมทั่วไป และเครือข่ายทางวัฒนธรรม^{๕๒} ต้องพัฒนาไปในทิศทางที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้ โดยเฉพาะลายที่เป็นเอกลักษณ์ของผ้าขึ้นตีนจกไท-ยวนราชบุรี^{๕๓} กลุ่มผู้ทอผ้าจากต้องมีมาตรการเก็บรวบรวมข้อมูลและจัดทำขั้นตอนการทอผ้า ศิลปะและวัฒนธรรมในการทอผ้า เพื่อให้ประชาชนที่สนใจได้รับข้อมูลเกี่ยวกับผ้าขึ้นตีนจก และขั้นตอน วิธีการทอผ้าขึ้นตีนจกในทุกขั้นตอน เส้นของผ้า ความเป็นมา การเก็บรวบรวมข้อมูลให้มากที่สุด เพื่อให้ประชาชนที่สนใจได้รับข้อมูลที่เป็นจริงเกี่ยวกับผ้าขึ้นตีนจกมากที่สุด^{๕๔} จัดให้มีกิจกรรมการทอผ้าขึ้นตีนจก และควรให้ความรู้แก่เยาวชนรุ่นหลังทั้งที่สนใจ หรือที่ต้องการสร้างอาชีพเชิงวัฒนธรรมพื้นถิ่นของชาวไท-ยวน^{๕๕} ร่วมมือกันจัดกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับผ้าขึ้นตีนจกให้ต่อเนื่อง^{๕๖} สร้างฐานข้อมูลที่ครอบคลุมจากอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยสืบค้นและเสนอตั้งแต่รุ่นปู่-ย่า, ตา-ยาย, และทวด ลงมาถึงรุ่นบุตรหลาน เพื่อให้ผู้สนใจวัฒนธรรมไท-ยวนได้ทราบข้อมูลที่เป็นจริงตามประวัติศาสตร์^{๕๗}

สรุปได้ว่า ประวัติศาสตร์กลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวนราชบุรี แบ่งออกเป็น ๓ ช่วง ดังนี้ ๑) กลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวนดั้งเดิม ชาวไท-ยวนราชบุรีมีประวัติความเป็นมาอย่างยาวนาน โดยสามารถค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ไท-ยวนว่า มีภูมิเณาดั้งเดิมอยู่ที่ “เชียงใหม่” ตั้งแต่สมัยล้านนา

^{๕๒} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑, วัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๕๓} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๒, รองประธานศูนย์หัตถกรรมพื้นล้านราชบุรี วัฒนาหนอง, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๕๔} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๓, ช่างทอ, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๕๕} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๙, ช่างทอ, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๕๖} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๕, ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๕๗} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๕, แพทย์ประจำตำบลห้วยไผ่, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

ล้านช้าง ๒) กลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวนราชบุรี ปัจจุบันชาวไท-ยวนได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ริมแม่น้ำแม่กลองริมฝั่งขวา ถัดจากตัวเมืองปัจจุบันไปทางทิศตะวันออกประมาณ ๒ กิโลเมตร และ ๓) กลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวนกลุ่มต่างๆ ในราชบุรีปัจจุบัน ชาวไท-ยวนในราชบุรี ใช้พื้นที่ดินทำการเกษตรและสร้างบ้านเรือนอยู่อาศัย มีการกระจายตัวไปในพื้นที่ต่างๆ โดยรอบเพื่อหาที่ทำกินเพิ่ม และมีกลุ่มใหญ่ตั้งถิ่นฐานในเขตตำบลคูบัวในปัจจุบัน ส่วนประวัติศาสตร์วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวน ในจังหวัดราชบุรี ได้แก่ มรดกทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวน ประเพณีที่สืบทอดมาหลายชั่วอายุคน ได้แก่ ๑) ประเพณีโปงลาง ๒) ประเพณีเที่ยวช่วง และ ๓) ประเพณีบุญกลางบ้าน การละเล่นพื้นบ้าน ได้แก่ ๑) จ้อย ๒) ต่อไก่ ๓) ฝี่อ หรือฝี่กะลา ๔) ฝี่ส้ม และ ๕) ฝี่มะกัก ความเชื่อ ทุกครัวเรือนของไท-ยวน ยังคงเชื่อและนับถือผีบรรพชน เช่น บรวงสรวง (เลี้ยงผี) เช่นเมื่อลูกสาวบ้านใดแต่งงาน หรือทำผัดฝี่จะต้องไปบอกกล่าว หรือขอขมาผีประจำตระกูล (ผีบรรพชน) และการแต่งกาย เป็นการแต่งกายของชาวไทยวนจะนิยมนุ่งซิ่นผ้าฝ้ายทอด้วยกี่ทอมือ เป็นลายแบบโบราณ ที่มีการยกมุกเป็นลวดลายดอกและมีสีสันทวยงาม ได้แก่ ๑) การแต่งกายของผู้หญิงชาวไท-ยวนสมัยแรกยุคถิ่นฐานดั้งเดิม แต่งกายแบบดั้งเดิมตามเอกลักษณ์ของชนชาติ คือ นุ่งผ้าซิ่นตีนจก ซิ่นตา ซิ่นชีว ซิ่นแล และเคียนอกด้วยผ้าแถบเมื่อต้องทำงานหรือทอผ้าในบ้าน ทั้งนี้ ผู้หญิงที่มีฐานะจะสวมสร้อยทองที่คอ สร้อยถั่วแปบ (สายสะพาย) และ ๒) การแต่งกายของผู้ชายไท-ยวน นุ่งกางเกงชักปักษ์มัสลิน (คล้ายกางเกงจีน) สวมเสื้อแถบแดง ตกแต่งด้วยกระดุมเงิน คาดเอวด้วยกระเปาะถักสำหรับใส่สัมภาระ สำหรับลายผ้าตีนจก มี ๙ ลาย ได้แก่ ๑) ลายดอกเซีย ๒) ลายกาบ ๓) ลายหน้าหมอน ๔) ลายไก่อ้ง ๕) ลายกาบดอกแก้ว ๖) ลายไก่อ้งซ้อนเซีย ๗) ลายกาบซ้อนหัก ๘) ลายหักนกคู่ และ ๙) ลายแคทราย

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลกระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสัมมาชีพผ้าซิ่นตีนจกตระกูลราชบุรี

๔.๒.๑ การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสัมมาชีพผ้าซิ่นตีนจกตระกูลราชบุรี

๔.๒.๑.๑ ประวัติกลุ่มสัมมาชีพผ้าซิ่นตีนจกราชบุรี

ศูนย์หัตถกรรมทอผ้าพื้นบ้านราชบุรี ตั้งอยู่ภายในบริเวณวัดนาหนอง ตำบลดอนแร่ อำเภอเมืองราชบุรี เป็นชุมชนไท-ยวนอพยพมาจากเชียงแสน จังหวัดเชียงรายตั้งแต่เมื่อสองร้อยกว่าปีก่อน ซึ่งมีประเพณีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์และมีวัดนาหนองเป็นศูนย์รวมจิตใจ ที่สำคัญเป็นแหล่งผลิตผ้าจกดอนแร่เป็นผ้าจกที่มีลายที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง และมีชื่อเสียงแห่งหนึ่งของเมืองไทย ปัจจุบัน ศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านราชบุรี วัดนาหนอง ตั้งอยู่เลขที่ ๓๘ หมู่ที่ ๒ ตำบลดอนแร่ อำเภอ

เมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี^{๕๘} ศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านราชบุรี วัดนาหนอง มีประวัติความเป็นมาผลิตภัณฑ์ และการบริหารจัดการ^{๕๙} ดังนี้

๑. ประวัติความเป็นมา เป็นภูมิปัญญาที่เรียนรู้การทอผ้ามาตั้งแต่สมัยปู่ย่า ตา ยาย ทอผ้าใช้เอง เป็นการทอเพื่อการสวมใส่ยามว่างจากการทำนา ต่อมาเมื่อมีคนเริ่มสนใจ เห็นว่า ผ้ามีความสวย ต้องการให้ทอเพื่อการจำหน่าย ปีพ.ศ. ๒๕๔๒ ได้รวมกลุ่มกันของชาวบ้านดอนแร่ จัดตั้งศูนย์ขึ้นภายในบริเวณวัดนาหนอง เพื่อเป็นศูนย์กลางและสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ ทางกลุ่มจดทะเบียน OTOP ปี พ.ศ. ๒๕๔๖

๒. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ เป็นลวดลายโบราณที่มีความเป็นเอกลักษณ์ เช่น ลายหัก ลายหงส์ นกฮูก ลายจะไม่มีมีการเปลี่ยนแปลง เพราะผู้ทอจะไม่ยอมรับลายใหม่ ๆ เคยนำมาตัดเย็บเป็นชุดสำเร็จรูป แต่ขายไม่ดี เนื่องจากขนาดไม่ได้ และราคาสูง ทั้งนี้มีโครงการให้ผลิตเป็นกระเป๋า หมอน แต่ผลิตออกมาในรูปแบบเหมือนกันทุกกลุ่ม ผล คือ ขายไม่ได้

๓. ผลิตภัณฑ์ในปัจจุบัน

ผลิตภัณฑ์ประเภทที่ ๑ ชื่อ ผ้าขึ้นตีนจก (ผ้าจกทั้งตัว) (OTOP ๕ ดาว)

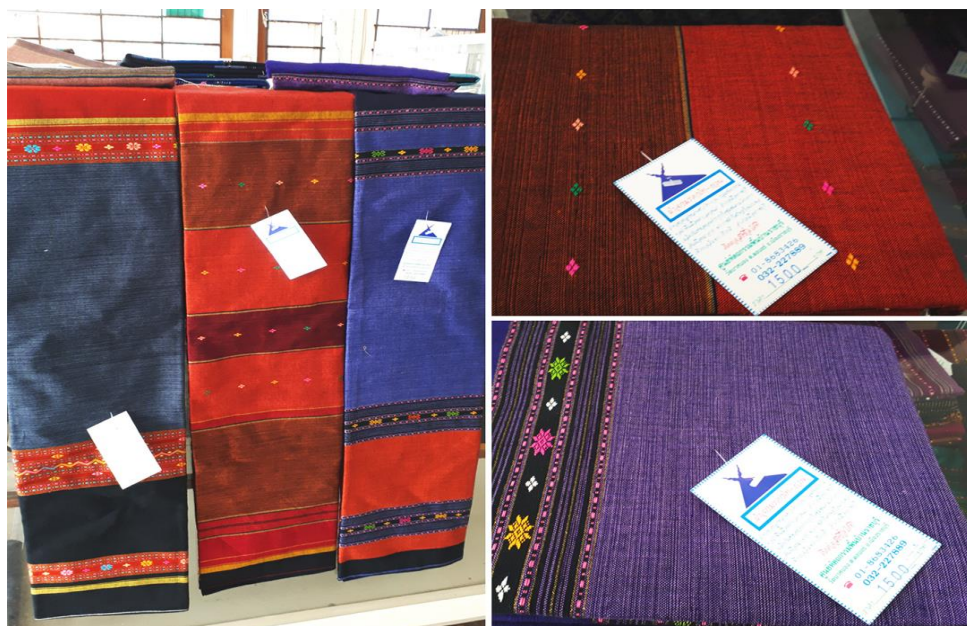

ภาพที่ ๔.๑ ผลิตภัณฑ์ผ้าขึ้นตีนจก

^{๕๘} สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดราชบุรี. ศูนย์หัตถกรรมทอผ้าพื้นบ้านราชบุรีวัดนาหนอง จ.ราชบุรี. <https://shorturl.asia/X6wLF> ๗ มิถุนายน ๒๕๖๖

^{๕๙}ฐานข้อมูลผลิตภัณฑ์สินค้า Contemporary Art. ศูนย์หัตถกรรมทอผ้าพื้นบ้านราชบุรี วัดนาหนอง. <https://shorturl.asia/wCI08> ๗ มิถุนายน ๒๕๖๖

ผลิตภัณฑ์ประเภทที่ ๒ ชื่อ ผ้าจกทอมือ

ภาพที่ ๔.๒ ผ้าจกทอมือ

ผลิตภัณฑ์ประเภทที่ ๓ ชื่อ ผ้าขาวม้า

ภาพที่ ๔.๓ ผ้าขาวม้า

๔. แหล่งเงินทุนและเงินหมุนเวียนของกิจการ

แหล่งเงินทุน รวบรวมการลงหุ้นของสมาชิก หุ้นละ ๑๐๐ บาท มีสมาชิกตอนนั้น ๒๐๐ คน เงินหมุนเวียนของกิจการ ทางองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) จะจัดสรรงบประมาณมาให้เพื่อเป็นเงินลงทุนหมุนเวียน ๑๐๐,๐๐๐ บาท

๕. วัตถุดิบที่ใช้ผลิต ประกอบด้วย ๑) ประเภทวัตถุดิบที่ใช้ผลิต ได้แก่ ผ้าฝ้าย (ใยประดิษฐ์) และไหม (ใยประดิษฐ์) ๒) แหล่งวัตถุดิบที่ใช้ผลิต ผ้าฝ้าย (ใยประดิษฐ์) ซื้อจาก ร้านในอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี และไหม (ใยประดิษฐ์) ซื้อจาก ร้านในอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี และ ๓) วิธีการจัดหาวัตถุดิบที่ใช้ผลิต ผ้าฝ้ายและไหม จะสั่งซื้อมาจากร้านค้าในชุมชน ซึ่งรับมาจากโรงงาน โดยฝ้ายทางกลุ่มจะเลือกสีตามความต้องการ ส่วนไหม จะซื้อไหมดิบ และนำมาย้อมสีเคมี เพื่อให้ได้สีตามความต้องการ

๖. กระบวนการผลิตและเทคโนโลยีการผลิต ประกอบด้วย กระบวนการผลิต ๑) การเตรียมเลือกเส้นฝ้ายให้เหมาะสมกับชนิดผลิตภัณฑ์ที่ต้องการทำและออกแบบลวดลาย กำหนดหน้าผ้า ความยาวที่กำหนดไว้ ๒) การจุ่มมัน คือ การนำเส้นฝ้ายที่ออกแบบไว้มาจุ่มให้มีความยาวและหน้าผ้าที่กำหนดไว้ โดยแต่ละรอบของการจุ่มจะต้องจับมือเสียทุกครั้ง ๓) การใส่핀หวี คือการนำเส้นฝ้ายทั้งหมดมาใส่ในช่อง핀หวี ๔) การม้วนเข้าเพลลา คือ การนำเส้นฝ้ายที่ใส่핀หวีแล้ว มาหวีให้เส้นฝ้ายตึงเสมอกันและม้วนเข้าเพลลา โดยในขณะที่ม้วนต้องทำให้เส้นฝ้ายที่ม้วนเข้าไปตึงเสมอกันทั้งซ้ายและขวา ๕) การเก็บตะกรอ การนำเส้นฝ้ายที่ม้วนเรียบร้อยแล้วมาเก็บตะกรอ โดยเส้นด้ายยืนจะถูกแบ่งเป็น ๒ ส่วนเท่า ๆ กันทั้งบนและล่าง การเก็บตะกรอจะเริ่มที่ตะกรอล่างก่อน จำนวน ๒ ตับ และตะกรอบบน ๒ ตับ ๖) การแต่งกึ่ง เมื่อเก็บตะกรอเรียบร้อยแล้ว ต้องผูกตะกรอแต่ละตักไว้กับไม้เท้าเหยียบและแต่งกึ่งให้โค้งงอ เพื่อให้ผ้าที่ทอออกมามีริมผ้าเรียบเสมอกัน หน้าผ้าเสมอกัน เรียบไม่เป็นชั้น และ ๗) การทอผ้า ก็เหมือนกับการสานไม้ คือ เส้นฝ้ายด้านยืนและเส้นฝ้ายด้านพุ่งจะมาสานขัดกัน โดยการเหยียบไม้เท้าเหยียบก็ผูกติดกับตะกรอ จะทำให้เส้นฝ้ายด้านยืนแยกออกจากกันและนำเส้นฝ้ายมาพุ่งจะมาสานขัดกัน โดยถูกกระแทกให้แน่นด้วยฟันหวี และ**เทคโนโลยีการผลิต** คือ กี่กระตุก

๗. แรงงาน คุณลักษณะของแรงงานส่วนใหญ่ในการผลิต แรงงาน ๓๕ คน เป็นผู้หญิงทั้งหมด อายุระหว่าง ๓๕ – ๗๐ ปี แหล่งที่มาของแรงงานและจำนวน เป็นแม่บ้านในตำบลดอนแร่ และตำบลใกล้เคียง เช่น ตำบลรางบัว ตำบลอ่างทอง ตำบลห้วยไผ่ และตำบลคูบัว และรูปแบบการผลิต รับงานกลับไปทำที่บ้านทั้งหมด ทุกบ้านจะมีที่เป็นของตนเอง

๘. การตลาด ประกอบด้วย ช่องทางการตลาด ได้แก่ ทำการตลาดเองเป็นหลัก โดยออกงานแสดงและจำหน่ายสินค้าต่าง ๆ ตามที่หน่วยงานราชการจัด/ตลาดชุมชน/ช่องทางอินเทอร์เน็ต ผ่านตัวแทนจำหน่าย อาทิ JJ mall, ศูนย์การค้าสยาม, ร้านค้าทั่วไป การประชาสัมพันธ์ คือการ

พัฒนาชุมชนเข้ามาช่วยประชาสัมพันธ์ทางการตลาด, Facebook, ออกงาน OTOP เมืองทองธานี ปีละ ๓ ครั้ง และตลาดผู้บริโภค คือ ผู้ซื้อในประเทศ เป็นกลุ่มที่ชื่นชอบผ้าไทย ผ้าทอมือ

๔. การบริหารจัดการ ได้แก่ การจดทะเบียน วิสาหกิจชุมชน/ OTOP การตัดสินใจและการวางแผน การตัดสินใจและวางแผนสมาชิกร่วมกันคิดทั้งการผลิต และการตั้งราคา

๔.๒.๑.๒ องค์ความรู้เกี่ยวกับผ้าขึ้นตินจก

ศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านราชบุรี วัดนาหนอง ตำบลดอนแร่ อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี เล่าให้ฟังว่า ผ้าจกดอนแร่เป็นผ้าจกที่มีลายที่มีเอกลักษณ์เป็นของตัวเอง เช่น ลายกาบ ลายกาบดอกแก้ว และลายนกคุ้มินน้ำฮ่อมเต่า พบมาในชุมชนไท-ยวน ตำบลดอนแร่ ตำบลห้วยไผ่ ตำบลหนองปลาหมอและตำบลรางบัว โดยลักษณะของการจก จะประกอบด้วยหลากหลายของลวดลาย และจะมีการจกลายแน่นเต็มผืนผ้า มีการเว้าพื้นต่ำไว้น้อย ทำให้ลดความเด่นชัดของลายหลักลงไป โดยจะคงสีเส้นของเส้นใยเป็นสีแดงเป็นหลัก จะไม่นิยมใช้เส้นใยหลายสี และตินจกจะมีความกว้างประมาณ ๑๔-๑๕ นิ้ว ดังนี้

๑. กระบวนการขั้นตอนการผลิต

- ๑) การวางแบบลาย
- ๒) การหาเส้นด้าย-ไหม ให้สีกลมกลืนกัน
- ๓) เริ่มทอผ้าและจกลายแต่ละลายให้สอดคล้องกันจนแล้วเสร็จ
- ๔) ตรวจสอบความเรียบร้อย

๒. จุดเด่นของผลิตภัณฑ์

- ๑) มีลวดลายเป็นเอกลักษณ์
- ๒) มีความละเอียดปราณีต
- ๓) มีสีสันสวยงามและสีไม่ตก
- ๔) มีสีที่เป็นเอกลักษณ์ คือ สีเขียว สีแดง สีดำ
- ๕) การดูแลรักษาง่ายใส่สบาย
- ๖) เป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม^{๖๐}

^{๖๐} สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดราชบุรี. ศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านราชบุรี วัดนาหนอง ตำบลดอนแร่ “ผ้าทอราชบุรี ศักดิ์ศรีภูมิปัญญาไทย”. <https://shorturl.asia/nsSFt> ๗ มิถุนายน ๒๕๖๖

๔.๒.๑.๓ การจัดการความรู้ผ้าขึ้นตีนจก

ลวดลายผ้าจกไท-ยวนราชบุรีแบ่งกลุ่มลายได้ ๒ ประเภท คือ ลายหลักและลายประกอบ ดังนี้

๑. ลายหลัก เป็นลายขนาดใหญ่ที่ใช้จกอยู่ตรงกลางของตีนจก แต่ละตำบลหรือหมู่บ้าน อาจเรียกชื่อไม่เหมือนกันแต่มีความคล้ายคลึงกัน อาทิ ลายดอกเซีย ลายหน้าหมอน ลายโค้งแก้ง ลายกาดดอกแก้ว ลายเกี่ยวซ้อนกาดลายหักซ้อนหัก หักนกคู่ หรือหักดำ เป็นต้น

๒. ลายประกอบ ได้แก่ลายที่มีขนาดเล็กกว่าลายหลัก ลายประกอบจะถูกจัดตำแหน่งให้อยู่ ๒ ข้างของลายหลักข้างละเท่า ๆ กัน อาทิ ลายขอประแจ ดอกแก้ว มะลิเลื้อย ขอเหลียว กูด ต้นไม้ นกคู่กินน้ำร่วมเต้า ม้า คนหนามเตย และสะเปา เป็นต้น

ลักษณะของลวดลาย จะมีความผูกพันอยู่กับธรรมชาติและวิถีชีวิต อาทิ รูปต้นไม้ ดอกแก้ว มะลิเลื้อย รูปสัตว์ เช่นม้า ช้าง นกคู่ที่กำลังกินน้ำร่วมกัน เป็นต้น^{๖๑}

การถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าตีนจกไทยวน มี ๒ ลักษณะ คือ

๑. เป็นการถ่ายทอดกันเองภายในครอบครัวโดยยายสอนแม่ แม่สอนลูก และลูกสอนหลาน วิธีการสอนใช้ปากต่อปากและจกผ้าให้ดู ผู้รับการถ่ายทอดต้องจดจำวิธีการทอและลวดลายต่างๆ ให้แม่นยำ ต้องหมั่นฝึกฝนบ่อย ๆ จนเกิดความชำนาญ ก็จะทอผ้าได้เก่งและสวยงามอีกทั้งมีความเชื่อ ประเพณี ค่านิยม ว่าหญิงสาวชาวไท-ยวนหากจะมีครอบครัวได้ จะต้องฝึกหัดทอผ้าให้เป็น จึงจะแต่งงานได้ เพื่อจะได้มีความรู้ไปทอผ้าให้แก่สมาชิกในครอบครัว ดังนั้น หญิงสาวชาวไท-ยวนในอดีต จึงได้รับการถ่ายทอดศิลปะในการทอผ้ามาจากบรรพบุรุษแทบทุกคนต่อมา เมื่อสังคมและวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลง หญิงไท-ยวนรุ่นใหม่ไม่นิยมนุ่งผ้าขึ้น ความรู้ในการทอผ้าขึ้นตีนจกจึงไม่มีความจำเป็นอีกต่อไป กอปรกับเมื่อคนแก่ทยอยเสียชีวิตไปองค์ความรู้ในการทอผ้าตีนจกก็ติดตัวไปด้วย ไม่ได้มีการถ่ายทอดความรู้ให้กับลูกหลานสืบมา

๒. การถ่ายทอดจากภายนอกชุมชนเมื่อความรู้ในการทอผ้าตีนจกไท-ยวนเริ่มขาดหายไป ส่วนราชการจึงเข้าไปฟื้นฟูวิธีการทอผ้าตีนจกให้แก่กลุ่มชาวบ้านไท-ยวนที่สนใจ โดยจ้างวิทยากรไปสอนการทอผ้าให้ตามหมู่บ้าน และให้โรงเรียนสังกัดสำนักงานประถมศึกษา ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่ชาวไท-ยวนเปิดสอนวิชาการทอผ้าจกให้แก่นักเรียน จึงนับเป็นการสร้างช่างทอรุ่นใหม่ ๆ ขึ้นมา อีกทั้งพ่อค้าคนกลางที่รับซื้อผ้าตีนจกไปขาย ก็สอนการทอผ้าตีนจกให้แก่ลูกน้อง ดังนั้น ความรู้ในการทอผ้าจึง

^{๖๑} วรณา โชคบรรดาลสุข กุลยา อนุโลก และวรลักษณ์ ทองประยูร. การถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าตีนจกไท-ยวนในจังหวัดราชบุรี. วารสาร สมาคมนักวิจัย, ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - เมษายน ๒๕๕๙) :

แพร่หลายออกไปกว้างขวางขึ้น จากญาติพี่น้องไปสู่เพื่อนบ้าน และส่วนใหญ่แล้วคนที่หัดทอผ้ามักจะมีใจรักและชอบการทอผ้า อีกทั้งมีเชื้อสายไท-ยวนอยู่ด้วยในสายเลือด จึงทำให้การเรียนรู้ง่ายและเร็วขึ้น^{๖๒}

ทั้งนี้ ต้องปลูกฝังค่านิยมและความเป็นมาของผ้าขึ้นตีนจก ให้แก่บุคคลในท้องถิ่น โดยเฉพาะเยาวชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ทั้งที่เป็นบุตรหลานของช่างทอผ้า หรือเป็นสมาชิกของกลุ่มไท-ยวน เพื่อให้คนในชุมชนรู้คุณค่าของศิลปะผ้าขึ้นตีนจก เพื่อเป็นแรงผลักดันให้คนในชุมชนรู้คุณค่าทางศิลปะผ้าขึ้นตีนจก การถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าขึ้นตีนจกไท-ยวน มี ๒ ลักษณะ ได้แก่ ๑) การถ่ายทอดกันเองภายในครอบครัวโดยยายสอนแม่ แม่สอนลูก และลูกสอนหลาน วิธีการสอนใช้ปากต่อปากและจกผ้าให้ดู ผู้รับการถ่ายทอดต้องจดจำวิธีการทอและลวดลายต่าง ๆ ให้แม่นยำ และ ๒) การถ่ายทอดจากภายนอกชุมชนเมื่อความรู้ในการทอผ้าขึ้นตีนจกไท-ยวนเริ่มขาดหายไป ส่วนราชการจึงเข้าไปฟื้นฟูวิธีการทอผ้าขึ้นตีนจกให้แก่กลุ่มชาวบ้านไท-ยวนที่สนใจ โดยจ้างวิทยากรไปสอนการทอผ้าให้ตามหมู่บ้าน และให้โรงเรียนสังกัดสำนักงานประถมศึกษา ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่ชาวไท-ยวนเปิดสอนวิชาการทอผ้าให้แก่แก่นักเรียน อย่างไรก็ตาม ควรนำการระบบการตลาดแบบ ๓P ได้แก่ ผู้รับบริการ (People) กระบวนการ (Process) และกายภาพ (Physical Evidence) ระบบการตลาดแบบ ๔P ได้แก่ ๑) ผลิตภัณฑ์ (Product) ๒) ราคา (Price) ๓) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) และ ๔) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) มาสู่ระบบการตลาดแบบ ๗P ได้แก่ ๑) ผลิตภัณฑ์ (Product) ๒) ราคา (Price) ๓) สถานที่ (Place) ๔) การส่งเสริมการขาย (Promotion) ๕) คน (People) ๖) กระบวนการ (Process) และ ๗) องค์ประกอบทางกายภาพ (Physical) กลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี มีกระบวนการจัดการความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ต้องปลูกฝังค่านิยมและความเป็นมาของผ้าขึ้นตีนจก ให้แก่บุคคลในท้องถิ่น โดยเฉพาะเยาวชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ทั้งที่เป็นบุตรหลานของช่างทอผ้า หรือเป็นสมาชิกของกลุ่มไท-ยวน เพื่อให้คนในชุมชนรู้คุณค่าของศิลปะผ้าขึ้นตีนจก เพื่อเป็นแรงผลักดันให้คนในชุมชนรู้คุณค่าทางศิลปะผ้าขึ้นตีนจกต่อไป^{๖๓} ดังนั้น การถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าขึ้นตีนจกไท-ยวน มี ๒ ลักษณะ ได้แก่ ๑) การถ่ายทอดกันเองภายในครอบครัวโดยยายสอนแม่ แม่สอนลูก และลูกสอนหลาน วิธีการสอนใช้ปากต่อปากและจกผ้าให้ดู ผู้รับการถ่ายทอดต้องจดจำวิธีการทอและลวดลายต่าง ๆ ให้แม่นยำ ต้องหมั่นฝึกฝนบ่อย ๆ จนเกิดความชำนาญ ก็จะทอผ้าได้เก่งและสวยงาม อีกทั้งมีความเชื่อ ประเพณี ค่านิยม ว่าหญิงสาวชาวไท-ยวนหากจะมีครอบครัวได้ จะต้องฝึกหัดทอผ้าให้เป็นจึงจะแต่งงานได้ เพื่อจะได้มีความรู้ไปทอผ้าให้แก่สมาชิกในครอบครัว ดังนั้น หญิง

^{๖๒} วรรณิา โชคบรรดาลสุข กุลยา อนุโลก และวรลักษณ์ ทองประยูร. การถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าขึ้นตีนจกไท-ยวนในจังหวัดราชบุรี. วารสาร สมาคมนักวิจัย, ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - เมษายน ๒๕๕๙) : ๑๗๗.

^{๖๓} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๓, ช่างทอ, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

สาวชาวไท-ยวนในอดีต จึงได้รับการถ่ายทอดศิลปะในการทอผ้ามาจากบรรพบุรุษแทบทุกคนต่อมา เมื่อสังคมและวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลง หญิงไท-ยวนรุ่นใหม่ไม่นิยมนุ่งผ้าซิ่น ความรู้ในการทอผ้าซิ่นตีนจกจึงไม่มีความจำเป็นอีกต่อไป กอปรกับเมื่อคนแก่ทยอยเสียชีวิตไป องค์ความรู้ในการทอผ้าตีนจกก็ติดตัวไปด้วย ไม่ได้มีการถ่ายทอดความรู้ให้กับลูกหลานสืบมา และ๒) การถ่ายทอดจากภายนอกชุมชนเมื่อความรู้ในการทอผ้าตีนจกไท-ยวนเริ่มขาดหายไป ส่วนราชการจึงเข้าไปฟื้นฟูวิธีการทอผ้าตีนจกให้แก่กลุ่มชาวบ้านไท-ยวนที่สนใจ โดยจ้างวิทยากรไปสอนการทอผ้าให้ตามหมู่บ้าน และให้โรงเรียนสังกัดสำนักงานประถมศึกษา ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่ที่ชาวไท-ยวนเปิดสอนวิชาการทอผ้าจกให้แก่ นักเรียน จึงนับเป็นการสร้างช่างทอรุ่นใหม่ ๆ ขึ้นมา อีกทั้งพ่อค้าคนกลางที่รับซื้อผ้าตีนจกไปขาย ก็สอนการทอผ้าตีนจกให้แก่ลูกน้อง ดังนั้น ความรู้ในการทอผ้าจึงแพร่หลายออกไปกว้างขวางขึ้น จากญาติพี่น้องไปสู่เพื่อนบ้าน และส่วนใหญ่แล้วคนที่หัดทอผ้ามักจะมีใจรักและชอบการทอผ้า อีกทั้งมีเชื้อสายไท-ยวนอยู่ด้วยในสายเลือด จึงทำให้การเรียนรู้ง่ายและเร็วขึ้น^{๖๔}

สรุปได้ว่า การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสัมมาชีพผ้าซิ่นตีนจกตระกูลราชบุรี ศูนย์หัตถกรรมทอผ้าพื้นบ้านราชบุรี ตั้งอยู่ภายในบริเวณวัดนาหนอง ตำบลดอนแร่ อำเภอเมืองราชบุรี เป็นชุมชนไท-ยวนอพยพมาจากเชียงแสน จังหวัดเชียงรายตั้งแต่เมื่อสองร้อยกว่าปีก่อน ซึ่งมีประเพณีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์และมีวัดนาหนองเป็นศูนย์รวมจิตใจ ที่สำคัญเป็นแหล่งผลิตผ้าจกดอนแร่เป็นผ้าจกที่มีลายที่มีเอกลักษณ์เป็นของตัวเอง และมีชื่อเสียงแห่งหนึ่งของเมืองไทย ปัจจุบัน ศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านราชบุรี วัดนาหนอง ตั้งอยู่เลขที่ ๓๘ หมู่ที่ ๒ ตำบลดอนแร่ อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี มีประวัติความเป็นมา ผลิตภัณฑ์ และการบริหารจัดการ ประกอบด้วย ๑) **ประวัติความเป็นมา** เป็นภูมิปัญญาที่เรียนรู้การทอผ้ามาตั้งแต่สมัยปู่ย่า ตา ยาย ทอผ้าใช้เอง เป็นการทอเพื่อการสวมใส่ยามว่างจากการทำนา ต่อมาเมื่อมีคนเริ่มสนใจ เห็นว่า ผ้ามีความสวย ต้องการให้ทอเพื่อการจำหน่าย ปีพ.ศ. ๒๕๔๒ ได้รวมกลุ่มกันของชาวบ้านดอนแร่ จัดตั้งศูนย์ขึ้นภายในบริเวณวัดนาหนอง เพื่อเป็นศูนย์กลางและสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ ทางกลุ่มจดทะเบียน OTOP ปี พ.ศ. ๒๕๔๖ ๒) **การพัฒนาผลิตภัณฑ์** เป็นลวดลายโบราณที่มีความเป็นเอกลักษณ์ เช่น ลายหัก ลายหงส์ นกฮูก ลายจะไม่มีมีการเปลี่ยนแปลง เพราะผู้ทอจะไม่ยอมรับลายใหม่ ๆ เคยนำมาตัดเย็บเป็นชุดสำเร็จรูป แต่ขายไม่ดี เนื่องจากขนาดไม่ได้ และราคาสูง ทั้งนี้มีโครงการให้ผลิตเป็นกระเป๋า หมอน แต่ผลิออกมาแบบเหมือนกันทุกกลุ่ม ผล คือ ขายไม่ได้ ๓) **กระบวนการผลิต** (๑) การเตรียมเลือกเส้นฝ้ายให้เหมาะสมกับชนิดผลิตภัณฑ์ที่ต้องการทำและออกแบบลวดลาย คำนวณหน้าผ้า ความยาวที่กำหนดไว้ (๒) การจุ่มม้วน คือ การนำเส้นฝ้ายที่ออกแบบไว้มาจุ่มให้ได้ความยาวและหน้าผ้าที่กำหนดไว้ โดยแต่

^{๖๔} วรรณิา โชคบรรดาลสุข กุลยา อนุโลก และวรลักษณ์ ทองประยูร, การถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าตีนจกไท-ยวนในจังหวัดราชบุรี, วารสาร สมาคมนักวิจัย, ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - เมษายน ๒๕๕๙) : ๑๑๗.

ละรอบของการจูงจะต้องจับมือเสือทุกครั้ง (๓) การใส่핀หวี คือการนำเส้นฝ้ายทั้งหมดมาใส่ในช่อง핀หวี (๔) การม้วนเข้าเพลลา คือ การนำเส้นฝ้ายที่ใส่핀หวีแล้ว มาหวีให้เส้นฝ้ายตึงเสมอกันและม้วนเข้าเพลลา โดยในขณะที่ม้วนต้องทำให้เส้นฝ้ายที่ม้วนเข้าไปตึงเสมอกันทั้งซ้ายและขวา (๕) การเก็บตะกรอ การนำเส้นฝ้ายที่ม้วนเรียบร้อยแล้วมาเก็บตะกรอ โดยเส้นด้ายยืนจะถูกแบ่งเป็น ๒ ส่วนเท่า ๆ กันทั้งบนและล่าง การเก็บตะกรอจะเริ่มที่ตะกรอล่างก่อน จำนวน ๒ ตับ และตะกรอบน ๒ ตับ (๖) การแต่งกึ่ง เมื่อเก็บตะกรอเรียบร้อยแล้ว ต้องผูกตะกรอแต่ละตักไว้กับไม้เท้าเหยียบและแต่งกึ่งให้ได้องศา เพื่อให้ผ้าที่ทอออกมามีริมผ้าเรียบเสมอกัน หน้าผ้าเสมอกัน เรียบไม่เป็นชั้น และ(๗) การทอผ้าก็เหมือนกับการสานไม้ คือ เส้นฝ้ายด้านยืนและเส้นฝ้ายด้านพุ่งจะมาสานขัดกัน โดยการเหยียบไม้เท้าเหยียบก็ผูกติดกับตะกรอ จะทำให้เส้นฝ้ายด้านยืนแยกออกจากกันและนำเส้นฝ้ายมาพุ่งจะมาสานขัดกัน โดยถูกกระหนบให้แน่นด้วย핀หวี และเทคโนโลยีการผลิต คือ กี่กระตุก ๔) **การตลาด** ประกอบด้วยช่องทางการตลาด ได้แก่ ทำการตลาดเองเป็นหลัก โดยออกงานแสดงและจำหน่ายสินค้าต่าง ๆ ตามที่หน่วยงานราชการจัด/ตลาดชุมชน/ช่องทางอินเทอร์เน็ต ผ่านตัวแทนจำหน่าย อาทิ JJ mall, ศูนย์การค้าสยาม, ร้านค้าทั่วไป การประชาสัมพันธ์ คือการพัฒนาชุมชนเข้ามาช่วยประชาสัมพันธ์ทางการตลาด, Facebook, ออกงาน OTOP เมืองทองธานี ปีละ ๓ ครั้ง และตลาดผู้บริโภค คือ ผู้ซื้อในประเทศ เป็นกลุ่มที่ชื่นชอบผ้าไทย ผ้าทอมือ ๕) **การบริหารจัดการ** ได้แก่ การจดทะเบียน วิสาหกิจชุมชน/ OTOP การตัดสินใจและการวางแผน การตัดสินใจและวางแผนสมาชิกร่วมกันคิดทั้งการผลิตและการตั้งราคา และ ๖) **กระบวนการขั้นตอนการผลิต** ได้แก่ (๑) การวางแผนลาย (๒) การหาเส้นด้าย-ไหม ให้สีกลมกลืนกัน (๓) เริ่มทอผ้าและจกสายแต่ละลายให้สอดคล้องกันจนแล้วเสร็จ และ (๔) ตรวจสอบความเรียบร้อย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสนทนากลุ่มย่อย

การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี มีกระบวนการจัดการความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ควรมีระบบการสอนให้บุตร-หลานได้ศึกษาเรียนรู้วิธีการทอผ้าขึ้นตีนจก เพื่อให้ตระถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชาวไทย-ยวนราชบุรี และการทอผ้าขึ้นตีนจกอันเป็นศิลปหัตถกรรมของชาวไทย-ยวนดั้งเดิม^{๖๕} ปลุกฝังค่านิยมและความเป็นมาของผ้าขึ้นตีนจก ให้แก่บุคคลในท้องถิ่น โดยเฉพาะเยาวชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ทั้งที่เป็นบุตรหลานของช่างทอผ้า หรือเป็นสมาชิกของกลุ่มไท-

^{๖๕} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๒, รองประธานศูนย์หัตถกรรมพื้นล้านราชบุรี วัดนาหนอง, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

ยวน เพื่อให้คนในชุมชนรู้คุณค่าของศิลปะผ้าขึ้นตีนจก เพื่อเป็นแรงผลักดันให้คนในชุมชนรู้คุณค่าทางศิลปะผ้าขึ้นตีนจกต่อไป^{๖๖}

สรุปได้ว่า ควรมีระบบการสอนให้บุตร-หลานได้ศึกษาเรียนรู้วิธีการทอผ้าขึ้นตีนจก เพื่อให้ตระถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชาวไทย-ยวนราชบุรี และการทอผ้าขึ้นตีนจกอันเป็นศิลปหัตถกรรมของชาวไทย-ยวนดั้งเดิม ควรมีการนำเทคนิคการทอผ้ามาใช้ คือ การนำรูปแบบการทอผ้าที่กระตุก ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงการทอมาจากสมัยโบราณ การทอผ้าขึ้นตีนจกของชาติพันธุ์ไท-ยวนราชบุรี ควรหาเทคโนโลยีใหม่มาทดแทนวัสดุที่ใช้แบบดั้งเดิม อาทิ “ชนเเมนที่นำมาจกด้วย (การเย็บผ้าและสร้างลวดลายจากล่างขึ้นบน)” มาเสริมการทอ ควรมีกุ่มผ้าขึ้นตีนจกของชาวไทย-ยวน ที่กระจายตัวอยู่ตามชนบทของพื้นที่ต่างๆ ให้มากขึ้น และต้องมีผู้นำจัดหลักสูตรการเรียนรู้แก่เยาวชนรุ่นให้มีความรู้ที่ศึกษาเรียนรู้เรื่องผ้าขึ้นตีนจก นำผ้าที่ทอลายจกแล้วมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ อาทิ ยามพวงหรีด กระเป๋า เสื้อ เป็นต้น

๔.๒.๒ ศักยภาพการเรียนรู้และปรับตัวตามปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยีของครัวเรือนและชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน จังหวัดราชบุรี

๔.๒.๒.๑ ศักยภาพการเรียนรู้ของครัวเรือนในชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน จังหวัดราชบุรี

การสอนทอผ้าจากแบบดั้งเดิม เป็นการสอนถ่ายทอดความรู้กันภายในครอบครัวหรือเครือญาติ ในอดีตการสอนทอผ้าขึ้นตีนจกผู้เป็นแม่จะสอนให้ลูกสาว ด้วยการชี้ให้ดูลายต่างๆ ในผืนผ้าขึ้นตีนจกที่เก็บไว้เป็นต้นแบบ ด้วยวิธีการลงมือปฏิบัติแบบตัวต่อตัว โดยใช้ชนเเมนเขียนเส้นด้วยหมึกมัดเป็นลายต่างๆ ผู้ฝึกหัดทอต้องจดจำไว้ ต้องมีความพยายามและตั้งใจในการฝึกหัดเป็นอย่างมาก จนจำลายต่อลายต่อผืน เกิดทักษะและความชำนาญ วิธีการนี้ได้รับการสืบทอดกันอย่างกว้างขวาง ปัจจุบันการสอนทอผ้าจากแบบนี้ ยังพบกลุ่มช่างทอลูกหลานยายซ้อน กำลังหาญ บ้านห้วยนาหมู ๑๒ ตำบลคูบัว อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี ทั้งนี้ การถ่ายทอดความรู้โดยการจัดเก็บองค์ความรู้เพื่อการเผยแพร่ ในปี ๒๕๖๕ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี ได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดเก็บองค์ความรู้เรื่องผ้าทอพื้นถิ่นในโครงการสำรวจจัดเก็บและรวบรวมองค์ความรู้ การอนุรักษ์และเพิ่มคุณค่าผ้าทอพื้นถิ่นในจังหวัดราชบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ทุกด้านเกี่ยวกับการทอผ้าพื้นถิ่นในจังหวัดราชบุรี หาแนวทางการอนุรักษ์ฟื้นฟูและสืบสานการทอผ้าพื้นถิ่นในจังหวัดราชบุรี พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความร่วมสมัย แสดงอัตลักษณ์ของจังหวัดราชบุรี นำเสนอในรูปแบบหนังสือและหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อประโยชน์ทางวิชาการและการพัฒนาต่อยอดอาชีพชุมชน^{๖๗}

^{๖๖} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๓, ช่างทอ, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๖๗} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑, วัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

๔.๒.๒.๒ การปรับตัวของครัวเรือนในชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน จังหวัดราชบุรี

การถ่ายทอดความรู้ช่างทอสู่ช่างทอ เป็นการถ่ายทอดวิธีการทอผ้าจากช่างทอผ้าในกลุ่มทอผ้าต่างๆ จะสอนกันภายในกลุ่มทอผ้า ตั้งวิธีการเตรียมเส้นด้าย การทอขึ้นตีนจก การทอผ้าขึ้นลวดลายต่างๆ และยังสอนให้กับกลุ่มบุคคลภายนอกชุมชนชนที่สนใจทอผ้า วิธีการสอนทอผ้าจากแบบดูลายต้นแบบ เป็นวิธีการสอนแบบดูลายต้นแบบ โดยการคัดลอกลายจากผืนผ้าต้นแบบลงในตารางกราฟ คือการกำหนดพื้นที่ของจุดตัดระหว่างเส้นแนวตั้งกับเส้นแนวนอนเป็นตัวแทนของจุดตัดเส้นยืนกับเส้นเสริม เส้นด้ายยืนแทนด้วยช่องว่างระหว่างเส้นแนวตั้งและด้ายจกแทนเส้นแนวนอน วิธีการสอนแบบนี้จะสะดวกในการฝึกทอดูลายจากกราฟ ปัจจุบันการทอผ้าจากแบบนี้เป็นวิธีการทออย่างแพร่หลายในกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มทอผ้าบ้านไต้ กลุ่มตำบลรางบัว กลุ่มตำบลดอนแร่ ศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านคูบัว รวมไปถึงการจัดตั้งศูนย์ทอผ้าในชุมชนต่างๆ ได้แก่ ศูนย์ศิลปหัตถกรรมทอผ้าพื้นบ้านราชบุรี ตำบลดอนแร่ ศูนย์ทอผ้าจก ตำบลคูบัว ศูนย์ทอผ้าจกวัดรางบัว ตำบลรางบัว มีวัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์ ปรดกวัฒนธรรมไท-ยวน ส่งเสริมให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้น และพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวบ้านให้ดีขึ้น กระทั่ง โดยใช้ศูนย์ทอผ้าเป็นสถานแลกเปลี่ยนความรู้ สถานที่สาธิต ถ่ายทอดความรู้กระบวนการผลิตให้แก่นักเรียน นักศึกษา ประชาชน^{๖๘} การทอผ้าขึ้นตีนจกของชาติพันธุ์ไท-ยวนราชบุรี ต้องนำเทคโนโลยีใหม่มาทดแทนวัสดุที่ใช้แบบดั้งเดิม อาทิ “ชนเม่นที่นำมาจกด้าย (การเย็บผ้าและสร้างลวดลายจากล่างขึ้นบน)” มาเสริมการทอ เนื่องจากทดลองใช้วัสดุอื่นแล้วไม่สามารถทอผ้าและสร้างลวดลายได้อย่างเหมาะสมปรนิตตามที่ต้องการ^{๖๙} ดังนั้น ควรนำการตลาดแบบ ๔P ที่องค์กร หรือเจ้าของธุรกิจจะนำข้อมูลการวิจัยมาใช้ในการขับเคลื่อนผลิตภัณฑ์ก่อนวางตลาด ซึ่งประกอบไปด้วย ควรนำการระบบการตลาดแบบ ๓P ได้แก่ ผู้รับบริการ (People) กระบวนการ (Process) และกายภาพ (Physical Evidence) ระบบการตลาดแบบ ๔P ได้แก่ ๑) ผลิตภัณฑ์ (Product) ๒) ราคา (Price) ๒) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) และ๔) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) มาสู่ระบบการตลาดแบบ ๗P ได้แก่ ๑) ผลิตภัณฑ์ (Product) ๒) ราคา (Price) ๓)

^{๖๘} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑, วัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๖๙} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๕, แพทย์ประจำตำบลห้วยไผ่, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

สถานที่ (Place) ๔) การส่งเสริมการขาย (Promotion) ๕) คน (People) ๖) กระบวนการ (Process) และ๗) องค์ประกอบทางกายภาพ (Physical)^{๗๐}

๔.๒.๒.๓ การนำเทคโนโลยีของครัวเรือนในชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน จังหวัดราชบุรี

กลุ่มบุคคลที่ประกอบอาชีพผ้าขึ้นตีนจก ส่วนมากเป็นบุคคลรุ่นเก่า อาจยังไม่มีความชำนาญเกี่ยวกับเทคโนโลยี ในการเพิ่มช่องทางการตลาด ส่วนคนรุ่นใหม่ชำนาญเทคโนโลยี แต่อาจไม่มีความรักและรู้คุณค่าของอาชีพนี้^{๗๑} นับตั้งแต่มีการฟื้นฟูการทอผ้าจกของกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวน ในปี พ.ศ.๒๕๓๘ เป็นระยะเวลากว่า ๒๘ ปี พบว่า การทอผ้าจกยังคงมีการทอผ้าอยู่ที่ตำบลคูบัว ตำบลดอนแร่ ตำบลห้วยไผ่ อำเภอเมืองราชบุรี ตำบลรางบัว อำเภोजอมบึง มีการรวมกลุ่มทอผ้า ศูนย์หัตถกรรมทอผ้า มีการถ่ายทอดความรู้ให้กับคนในชุมชน สมาชิกกลุ่มทอผ้า มีการจัดการเรียนการสอนเป็นหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนชุมชนวัดรางบัว ตำบลรางบัว อำเภोजอมบึง โดยคุณครูนาตยา เทียมแพ เป็นผู้ฝึกสอน ปัจจุบันนางจันทร์เพ็ญ อร่ามรุจิเวทย์ เป็นครูภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียน หน่วยงานภาครัฐ เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดราชบุรี สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ได้มีการจัดอบรมให้ความรู้พัฒนาผู้ประกอบการ ช่างทอผ้า ให้ความรู้ในด้านการผลิต การทอ การย้อมสี การตลาด การออกแบบแปรรูปผลิตภัณฑ์ จึงทำให้ผ้าจกไท-ยวนยังคงมีการทอเพื่อสร้างรายได้อยู่เสมอ นอกจากนี้ หน่วยงานภาครัฐยังมีการยกย่องเชิดชูเกียรติช่างทอผ้า ที่มีศักยภาพในการเรียนรู้ และปรับตัวตามปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยี เพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้กับช่างทอรุ่นใหม่ๆ ได้เข้ามาสืบสานการทอผ้าจกต่อ เช่น กลุ่มอนุรักษ์ผ้าจกทอมือ โดยนางณัฐภา ทิพย์วัจนะ ผู้ประกอบการ OTOP ตำบลรางบัว อำเภोजอมบึง ได้รับรางวัล “เหรียญทองคำ” พระราชทาน จากการชนะเลิศการประกวดผ้าลายพระราชทาน “ผ้าลายขิดนาริรัตนราชกัญญา” ระดับประเทศ ซึ่งมีกรรมวิธีการทอผ้าจกลายขิดนาริรัตนราชกัญญา โดยใช้เส้นไหมพื้นบ้านในการทอทั้งเส้นพุ่งและยืน ผ้าที่ใช้ประกวดใช้เส้นยืนจากเส้นไหมที่ไม่ได้ย้อมสี (เส้นไหมดิบ) เส้นพุ่งย้อมด้วยสีชมพูจากครั่งน้ำที่สอง สร้งลวดลายโดยใช้เทคนิคการจกด้วยเส้นไหมย้อมแดงจากครั่งน้ำแรก สีเทาจากเปลือกสโต และสีเหลืองอ่อนจากเปลือกมังคุด ซึ่งสืรรมชาติที่ใช้ย้อมเส้นไหมนั้นเกิดจากภูมิปัญญาของผู้ทอในกระบวนการสกัดสีจากพันธุ์ไม้ในท้องถิ่น สำหรับการประกวดผ้าลายพระราชทาน “ผ้าขิดลายนาริรัตนราชกัญญา” นั้น กรมการพัฒนาชุมชนได้เว้น

^{๗๐} ชัยพรพล เพ็ญโฉม, ๒๕๕๘ อ้างใน รสา สุนทรายุทธ, โครงการวิจัยการออกแบบผลิตภัณฑ์และการบริการสำหรับชุมชนหัตถกรรมท้องถิ่นผ้าจก ไทยวน จังหวัดราชบุรี เพื่อขยายกลุ่มงานผลิตภัณฑ์ออกแบบตกแต่งภายในด้วยนวัตกรรมขึ้นรูปผ้าด้วยแม่พิมพ์และสิ่งทอสีเขียว, วารสารศิลปกรรมบูรพา, ๒๕๖๒ : ๔๑-๔๓.

^{๗๑} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๓, ช่างทอ, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

ช่องว่างไว้บริเวณลาย s ที่ท้องผ้า ซึ่งผู้ทอได้ใส่ลวดลายหักนกคู่ที่เป็นลวดลายโบราณที่สืบทอดรุ่นสู่รุ่นของชาติพันธุ์ไท-ยวน^{๗๒}

สรุปได้ว่า ศักยภาพการเรียนรู้และปรับตัวตามปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยีของครัวเรือนและชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน จังหวัดราชบุรี ได้แก่ ศักยภาพการเรียนรู้ของครัวเรือน การสอนทอผ้าจากแบบดั้งเดิม เป็นการสอนถ่ายทอดความรู้กันภายในครอบครัวหรือเครือญาติ ในอดีตการสอนทอผ้าขึ้นต้นจกผู้เป็นแม่จะสอนให้ลูกสาว ด้วยการชี้ให้ดูลายต่างๆ ในผืนผ้าขึ้นต้นจกที่เก็บไว้เป็นต้นแบบ ด้วยวิธีการลงมือปฏิบัติแบบตัวต่อตัว โดยใช้ขนหมั่นเขียนเส้นด้ายผูกมัดเป็นลายต่างๆ ผู้ฝึกหัดทอต้องจดจำไว้ ต้องมีความพยายามและตั้งใจในการฝึกหัดเป็นอย่างมาก จนจำลายต่อลายต่อผืน เกิดทักษะและความชำนาญ วิธีการนี้ได้รับการสืบทอดกันอย่างกว้างขวาง ปัจจุบันการสอนทอผ้าจากแบบนี้ ยังพบกลุ่มช่างทอลูกหลานยายซ้อน กำลังหาญ บ้านห้วยนาหมื่น ๑๒ ตำบลคูบัว อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี ทั้งนี้ การถ่ายทอดความรู้โดยการจัดเก็บองค์ความรู้เพื่อการเผยแพร่ ในปี ๒๕๖๕ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี ได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดเก็บองค์ความรู้เรื่องผ้าทอพื้นถิ่นในโครงการสำรวจจัดเก็บและรวบรวมองค์ความรู้ การอนุรักษ์และเพิ่มคุณค่าผ้าทอพื้นถิ่นในจังหวัดราชบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ทุกด้านเกี่ยวกับการทอผ้าพื้นถิ่นในจังหวัดราชบุรี หาแนวทางการอนุรักษ์ฟื้นฟูและสืบสานการทอผ้าพื้นถิ่นในจังหวัดราชบุรี พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความร่วมสมัย แสดงอัตลักษณ์ของจังหวัดราชบุรี นำเสนอในรูปแบบหนังสือและหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อประโยชน์ทางวิชาการและการพัฒนาต่อยอดอาชีพชุมชน ส่วน การปรับตัวของครัวเรือน คือ การจัดตั้งศูนย์ทอผ้าในชุมชนต่างๆ ได้แก่ ศูนย์ศิลปหัตถกรรมทอผ้าพื้นบ้านราชบุรี ตำบลดอนแร่ ศูนย์ทอผ้าจาก ตำบลคูบัว ศูนย์ทอผ้าจากวัดรางบัว ตำบลรางบัว มีวัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์ มรดกวัฒนธรรมไท-ยวน ส่งเสริมให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้น และพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวบ้านให้ดีขึ้น กระทั่งยังโดยใช้ศูนย์ทอผ้าเป็นสถานแลกเปลี่ยนความรู้ สถานที่สาธิต ถ่ายทอดความรู้กระบวนการผลิตให้แก่ นักเรียน นักศึกษา ประชาชน สำหรับ การนำเทคโนโลยีของครัวเรือน คนรุ่นใหม่ชำนาญเทคโนโลยีแต่อาจไม่มีความรักและรู้คุณค่าของอาชีพนี้ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ได้มีการจัดอบรมให้ความรู้พัฒนาผู้ประกอบการ ช่างทอผ้า ให้ความรู้ในด้านการผลิต การทอ การย้อมสี การตลาด การออกแบบแปรรูปผลิตภัณฑ์ จึงทำให้ผ้าจากไท-ยวนยังคงมีการทอเพื่อสร้างรายได้อยู่เสมอ ทั้งนี้ กรมการพัฒนาชุมชนได้เว้นช่องว่างไว้บริเวณลาย s ที่ท้องผ้า ซึ่งผู้ทอได้ใส่ลวดลายหักนกคู่ที่เป็นลวดลายโบราณที่สืบทอดรุ่นสู่รุ่นของชาติพันธุ์ไท-ยวน

^{๗๒} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑, วัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสนทนากลุ่มย่อย

ศักยภาพการเรียนรู้และปรับตัวตามปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยีของครัวเรือนและชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน จังหวัดราชบุรี ในปัจจุบัน

การนำเทคนิคการทอผ้ามาใช้ คือ การนำรูปแบบการทอผ้าที่กระตุก ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงการทอมาจากสมัยโบราณ^{๗๓} บุคคลที่ยังประกอบสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจก ส่วนมากเป็นบุคคลรุ่นเก่า อาจยังไม่มี ความชำนาญเกี่ยวกับเทคโนโลยี ในการเพิ่มช่องทางการตลาด ส่วนคนรุ่นใหม่ชำนาญเทคโนโลยี แต่อาจไม่มีความรักและรู้คุณค่าของอาชีพนี้^{๗๔} การทอผ้าขึ้นตีนจกของชาติพันธุ์ไท-ยวนราชบุรี ควรหาเทคโนโลยีใหม่มาทดแทนวัสดุที่ใช้แบบดั้งเดิม อาทิ “ชนเผ่าที่นำมาจากด้าย (การเย็บผ้าและสร้างลวดลายจากล่างขึ้นบน)” มาเสริมการทอ เนื่องจากทดลองใช้วัสดุอื่นแล้วไม่สามารถทอผ้าและสร้างลวดลายได้อย่างเหมาะสมปราณีตตามที่ต้องการ^{๗๕}

สรุปได้ว่า บุคคลที่ยังประกอบสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจก ส่วนมากเป็นบุคคลรุ่นเก่า อาจยังไม่มี ความชำนาญเกี่ยวกับเทคโนโลยี ในการเพิ่มช่องทางการตลาด ส่วนคนรุ่นใหม่ชำนาญเทคโนโลยี แต่อาจไม่มีความรักและรู้คุณค่าของอาชีพนี้ การทอผ้าขึ้นตีนจกของชาติพันธุ์ไท-ยวนราชบุรี ควรหาเทคโนโลยีใหม่มาทดแทนวัสดุที่ใช้แบบดั้งเดิม อาทิ “ชนเผ่าที่นำมาจากด้าย (การเย็บผ้าและสร้างลวดลายจากล่างขึ้นบน)” มาเสริมการทอ เนื่องจากทดลองใช้วัสดุอื่นแล้วไม่สามารถทอผ้าและสร้างลวดลายได้อย่างเหมาะสมปราณีตตามที่ต้องการ การนำเทคนิคการทอผ้ามาใช้ คือ การนำรูปแบบการทอผ้าที่กระตุก ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงการทอมาจากสมัยโบราณ บุคคลที่ยังประกอบสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจก ส่วนมากเป็นบุคคลรุ่นเก่า อาจยังไม่มี ความชำนาญเกี่ยวกับเทคโนโลยี ในการเพิ่มช่องทางการตลาด ส่วนคนรุ่นใหม่ชำนาญเทคโนโลยี แต่อาจไม่มีความรักและรู้คุณค่าของอาชีพนี้ การทอผ้าขึ้นตีนจกของชาติพันธุ์ไท-ยวนราชบุรี ควรหาเทคโนโลยีใหม่มาทดแทนวัสดุที่ใช้แบบดั้งเดิม อาทิ “ชนเผ่าที่นำมาจากด้าย (การเย็บผ้าและสร้างลวดลายจากล่างขึ้นบน)” มาเสริมการทอ เนื่องจากทดลองใช้วัสดุอื่นแล้วไม่สามารถทอผ้าและสร้างลวดลายได้อย่างเหมาะสมปราณีตตามที่ต้องการ

^{๗๓} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๒, รองประธานศูนย์หัตถกรรมพื้นล้านราชบุรี วัดนาหนอง, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๗๔} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๓, ช่างทอ, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๗๕} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๕, แพทย์ประจำตำบลห้วยไผ่, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

๔.๒.๓ การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้น ตีนจกตระกูลราชบุรี

๔.๒.๓.๑ กระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจก ตระกูลราชบุรี

การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของครัวเรือนในชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน จังหวัดราชบุรี ควรให้ความรู้เกี่ยวกับช่องทางการตลาดให้แก่บุคคลในชุมชน ปู่ลูกฝั่งคำนิยม และให้ความรู้แก่ชุมชน เพื่อให้ทุกคนช่วยเหลือกัน ในความร่วมมือกันอนุรักษ์^{๗๖} ต้องการให้มีกลุ่มผ้าขึ้นตีนจกของชาวไท-ยวน ที่กระจายตัวอยู่ตามชนบทของพื้นที่ต่างๆ ให้มากขึ้น และมีผู้นำจัดหลักสูตรการเรียนรู้แก่เยาวชนรุ่นให้มีสถานที่ศึกษาเรียนรู้เรื่องผ้าขึ้นตีนจก^{๗๗} ต้องการให้หน่วยงานภาครัฐในระบบราชการเข้าส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับผ้าขึ้นตีนจก^{๗๘} นำผ้าที่ทอขายจนแล้วมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ อาทิ ยาม พวงหรีด กระเป๋า เสื้อ เป็นต้น^{๗๙} การก่อตั้งจิตอาสาผลิตภัณฑ์สถานบ้านคูบัวนั้นสืบเนื่องมาจากการฟื้นฟูศิลปปะการทอผ้าตีนจกของชาว ไท-ยวน โดยที่ผู้นำคนสำคัญ คือ ดร.อุดม สมพร ปราชญ์ชาวบ้านของตำบลคูบัวที่ต้องการฟื้นฟูการทอผ้า ตีนจก อันเป็นวัฒนธรรมของชาวไท-ยวน ซึ่งหลังจากดำเนินการแล้วก็มีแนวคิดว่าจะต้องมีสถานที่สำหรับอนุรักษ์ภูมิปัญญาในด้านต่างๆ ของชาวไท-ยวน ไม่ให้สูญหายและเป็นการแสดงกตัญญูต่อบรรพบุรุษชาวไท-ยวนอีกทางหนึ่งด้วย จึงเกิดการก่อตั้งจิตอาสาผลิตภัณฑ์สถานบ้านคูบัวขึ้นมา อย่างไรก็ตาม ถือได้ว่าแนวคิดนี้เป็นหลัก “ก่อสร้างต่อเติมทีละเล็กละน้อย” อันเป็นวิถีทางแบบ “ชาวบ้าน” ซึ่งกว่าจะสำเร็จได้ต้องใช้เวลาถึง ๑๘ ปี^{๘๐} โดยระยะเริ่มต้นต้องอาศัยวัดเป็นศูนย์กลางของกลุ่มผ้าทอตีนจกชาวไท-ยวน ราชบุรี ดังนั้น แนวทางในการจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นให้ประสบผลสำเร็จในฐานะศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนที่ท้องถิ่นอื่นๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ โดยแบ่งออกเป็น ๓ ระยะ ดังนี้

๑. ช่วงการก่อตั้ง ปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ คือ จะต้องมียุทธศาสตร์หรือแกนนำ ในการก่อตั้ง ซึ่งมีคุณสมบัติสำคัญ ได้แก่ มีความเสียสละอย่างแท้จริง มีความตั้งใจ/ปณิธานในการ

^{๗๖} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๓, ช่วงทอ, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๗๗} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๙, ช่วงทอ, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๗๘} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๕, ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๗๙} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๑, สมาชิกกลุ่มทอผ้า, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๘๐} วรรณนา ศิลประเสริฐ, คุณค่าและกระบวนการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนกรณีศึกษาจิตอาสาผลิตภัณฑ์สถานบ้านคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี, วารสารวิทยบริการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ปีที่ ๒๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๕๗) : ๕๔.

จัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่แน่นแฟ้น สามารถติดต่อประสานงานกับองค์กรภายนอกได้ดี และมีความเอาใจใส่ในกิจการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งหากมีบุคคลที่มีลักษณะเช่นนี้เป็นแกนนำในการจัดตั้งแล้ว พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นก็มีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จสูง

๒. ช่วงการดำเนินการ ปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ คือ ต้องมีวิธีการดำเนินการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่เหมาะสมโดยการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นนั้นไม่จำเป็นที่จะต้องจัดทำให้สำเร็จสมบูรณ์แบบในคราวเดียว เนื่องจากวิธีการดังกล่าวมักจะสร้างให้เกิดข้อจำกัดในด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ ทำให้มีแนวโน้มที่จะต้องล้มเลิกโครงการไปในที่สุด สำหรับแนวทางที่มีประสิทธิผลมากกว่า คือ การจัดตั้งหรือก่อสร้างในส่วนหลักหรือส่วนที่จำเป็นก่อน ส่วนรายละเอียดลำดับรองหรือเนื้อหาที่ยังไม่สามารถดำเนินการได้ทันทีในปัจจุบัน สามารถใช้วิธีการก่อสร้าง ต่อเติม เพิ่มเติม ปรับปรุงทีละเล็กทีละน้อยเป็นระยะอย่างต่อเนื่องได้ซึ่งวิธีการเช่นนี้จะก่อให้เกิดความยั่งยืนกับพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นมากกว่า

๓. ช่วงการพัฒนา ปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ คือ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นจะต้องทำการวิเคราะห์ข้อจำกัดของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นว่ามีข้อจำกัดในด้านใดเป็นสำคัญ เพื่อจะได้สามารถคิดหาวิธีการ สำหรับกรณีของพิพิธภัณฑ์สถานบ้านคูบัวมีข้อจำกัดสำคัญในด้านพื้นที่ที่มีจำกัด และไม่สามารถขยายพื้นที่ของอาคารจัดแสดงออกไปได้ จึงได้วางแนวทางแก้ไขและพัฒนาเอาไว้ด้วยการปรับเปลี่ยนพื้นที่การจัดแสดงภายในอาคารบางส่วน เพื่อจัดแสดงเนื้อหาใหม่ๆ และดำเนินการพัฒนาไปสู่การจัดนิทรรศการเคลื่อนที่ ทั้งนี้ ในส่วนของเนื้อหาที่จัดแสดงก็สามารถทยอยปรับเปลี่ยนทีละเล็กทีละน้อยได้^{๔๑}

๔.๒.๓.๒ การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นดินจกตระกูลราชบุรี

การจากจัดกิจกรรม “การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นดินจกตระกูลราชบุรี” เพื่อพัฒนาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน ได้แก่ ๑) ระดับครัวเรือน มีระบบการสอนให้บุตร-หลานได้ศึกษาเรียนรู้วิธีการทอผ้าขึ้นดินจก เพื่อให้ตระถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชาวไท-ยวนราชบุรี และการทอผ้าขึ้นดินจกอันเป็นศิลปหัตถกรรมของชาวไท-ยวนดั้งเดิม ควรมีการนำเทคนิคการทอผ้ามาใช้ คือ การนำรูปแบบการทอผ้ากึ่งระตูก ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงการทอมาจากสมัยโบราณ การทอผ้าขึ้นดินจกของชาติพันธุ์ไท-ยวนราชบุรี ควรหาเทคโนโลยีใหม่มาทดแทนวัสดุที่ใช้แบบดั้งเดิม อาทิ “ชนเม่นที่นำมาจากด้าย (การเย็บผ้าและสร้างลวดลายจากล่างขึ้นบน)” มาเสริมการทอ มีกลุ่มผ้าขึ้นดินจกของชาวไท-ยวน ที่กระจายตัวอยู่ตามชน

^{๔๑} เรื่องเดียวกัน, วรรณนา ศิลประเสริฐ, คุณค่าและกระบวนการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนกรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์สถานบ้านคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี, หน้า ๖๑-๖๒.

ทบของพื้นที่ต่างๆ ให้มากขึ้น และต้องมีผู้นำจัดหลักสูตรการเรียนรู้แก่เยาวชนรุ่นให้มีสถานที่ศึกษาเรียนรู้เรื่องผ้าขึ้นต้นจก นำผ้าที่ทอลายจกแล้วมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ อาทิ ย้อม พวงหรีด กระเป๋า เสื้อ เป็นต้น และด้านการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน ที่ตรงกับความต้องการและสอดคล้องกับศักยภาพและปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยี และเพื่อพัฒนาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน และ๒) ระดับกลุ่มสัมมาชีพ/วิสาหกิจชุมชน มีการนำเทคนิคการทอผ้ามาใช้ คือ การนำรูปแบบการทอผ้าที่กระตุก ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงการทอมาจากสมัยโบราณ บุคคลที่ยังประกอบสัมมาชีพผ้าขึ้นต้นจก ส่วนมากเป็นบุคคลรุ่นเก่า อาจยังไม่มี ความชำนาญเกี่ยวกับเทคโนโลยี ในการเพิ่มช่องทางการตลาด ส่วนคนรุ่นใหม่ ชำนาญเทคโนโลยี แต่อาจไม่มีความรักและรู้คุณค่าของอาชีพนี้ การทอผ้าขึ้นต้นจกของชาติพันธุ์ไท-ยวนราชบุรี หาเทคโนโลยีใหม่มาทดแทนวัสดุที่ใช้แบบดั้งเดิม อาทิ “ชนเผ่าที่นำมาจกด้วย (การเย็บผ้าและสร้างลวดลายจากล่างขึ้นบน)” มาเสริมการทอ เนื่องจากทดลองใช้วัสดุอื่นแล้วไม่สามารถทอผ้าและสร้างลวดลายได้อย่างเหมาะสมปรานีตามที่ต้องการ ที่ตรงกับความต้องการและสอดคล้องกับศักยภาพและปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยี ได้แก่ ด้านพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน

แนวทางพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นต้นจกตระกูลราชบุรี ที่สอดคล้องกับศักยภาพและปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยี ได้แก่ การจัดให้มีการทอผ้าให้กับชุมชน^{๕๒} ให้ความรู้เกี่ยวกับช่องทางการตลาดให้แก่บุคคลในชุมชน ปลุกฝังค่านิยม และให้ความรู้แก่ชุมชน เพื่อให้ทุกคนช่วยเหลือกัน ในความร่วมมือกันอนุรักษ์^{๕๓} ต้องการให้มีกลุ่มผ้าขึ้นต้นจกของชาวไท-ยวน ที่กระจายตัวอยู่ตามชนบทของพื้นที่ต่างๆ ให้มากขึ้น และมีผู้นำจัดหลักสูตรการเรียนรู้แก่เยาวชนรุ่นให้มีสถานที่ศึกษาเรียนรู้เรื่องผ้าขึ้นต้นจก^{๕๔} ต้องการให้หน่วยงานภาครัฐในระบบราชการเข้าส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับผ้าขึ้นต้นจก^{๕๕} นำผ้าที่ทอลายจกแล้วมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ อาทิ ย้อม พวงหรีด กระเป๋า เสื้อ เป็นต้น^{๕๖}

๔.๒.๓.๓ การวิเคราะห์รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นต้นจกตระกูลราชบุรี

^{๕๒} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๒, รองประธานศูนย์หัตถกรรมพื้นล้านราชบุรี วัฒนาหนอง, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๕๓} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๓, ช่างทอ, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๕๔} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๙, ช่างทอ, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๕๕} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๕, ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๕๖} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๑, สมาชิกกลุ่มทอผ้า, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

การจัดการความรู้ที่สำคัญและครอบคลุมจัดเป็น ๖ ขั้นตอน ได้แก่ ๑) การกำหนดความรู้ที่ต้องการ ช่วยให้บุคคลและองค์กรสามารถประเมินศักยภาพของตนเองได้จากความรู้ที่มีและความรู้ที่ต้องการ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการได้มาซึ่งความรู้ ๒) การแสวงหาความรู้จากภายนอก โดยการซื้อองค์ความรู้จากภายนอก การทำงานร่วมกับพันธมิตรทางธุรกิจ การจัดจ้างหน่วยงานภายนอก และการจัดจ้างที่ปรึกษา เป็นต้น ๓) การพัฒนา/สร้าง/บูรณาการความรู้ เป็นการนำเอาความรู้มาบริหารจัดการให้อยู่ในรูปแบบที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ตามความต้องการ เป็นแนวคิดการสร้างความรู้ผ่านกระบวนการ SECI ของศาสตราจารย์อิกุ จิโระ โนนากะ (Ikujiro Nonaka) ได้แก่ socialization คือ การแลกเปลี่ยนผ่านกระบวนการทางสังคม อาทิ การอยู่ร่วมกัน การอยู่ในสิ่งแวดล้อมเดียวกันจะเกิดการแลกเปลี่ยนและสร้างความรู้แฝงในระดับบุคคล externalization คือ การสกัดความรู้ออกจากตัวบุคคล เป็นการเปลี่ยนความรู้แฝงที่อยู่ในตัวบุคคล ให้กลายเป็นความรู้แบบชัดแจ้งที่สามารถถ่ายทอดและจัดเก็บได้ combination เป็นการบูรณาการความรู้ชัดแจ้งเข้าด้วยกัน มีการจัดกลุ่มแบ่งหมวดหมู่ รวมทั้งเปลี่ยนความรู้ในระดับกลุ่มให้เป็นความรู้ที่ชัดแจ้งขององค์กรที่มีความซับซ้อนมากขึ้น internalization เป็นการประยุกต์ความรู้ชัดแจ้งให้กลายเป็นผลิตภัณฑ์กระบวนการ หรือปรับปรุงให้เกิดคุณค่าเพิ่มขึ้น ๔) การถ่ายทอด/แบ่งปัน/กระจาย/เผยแพร่/แลกเปลี่ยนความรู้ เป็นการถ่ายทอดความรู้แฝงและความรู้แบบชัดแจ้ง จากต้นทางไปยังปลายทางความรู้ ๕) การประยุกต์ใช้ความรู้และนำความรู้กลับมาใช้ใหม่ เป็นสิ่งสำคัญ เพราะไม่ว่าองค์กรจะมีความรู้มากหรือน้อยเพียงใด หากไม่สามารถใช้ได้ก็ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ใด ๆ ทั้งสิ้น และ ๖) การจัดเก็บ/รักษา/ปรับปรุง/ตรวจสอบความรู้ให้มีความถูกต้องและทันสมัย^{๘๗}

วัฒนธรรม ความเชื่อ และค่านิยมเกี่ยวกับการทอผ้าไท-ยวน หญิงไท-ยวนผู้เป็นมารดาจะทอผ้าฝ้ายที่ย้อมด้วยคราม ให้กับลูกชายซึ่งบวชเป็นนาคได้นุ่งห่ม และทอสบง จีวร ย่ามให้เมื่อบวชเป็นพระสงฆ์แล้ว ทอผ้าจากคลุมหัวนาคตอนทำพิธีบวช เนื่องจากมีความเชื่อว่า มารดาจะได้รับอานิสงส์ไม่น้อยไปกว่าลูกชายที่ได้อุปสมบท หญิงสาวชาวไท-ยวนจะมีครอบครัวได้ต้องทอผ้าได้ และห้ามไม่ให้โดนกีทอผ้า ห้ามไม่ให้นั่งคุยกันที่คานกี เนื่องจากคานกีทำไว้สำหรับผู้ทอผ้านั่งคนเดียว หากมีผู้มานั่งคุยด้วยอาจทำให้อุปกรณ์ชำรุดเสียหาย ห้ามชวนคุยขณะทอผ้า เพราะผู้ทอต้องใช้สมาธิมาก การมีความเชื่อเช่นนี้ เพราะต้องการให้ผู้ทอมีนิสัยรู้จักดูแลรักษาเครื่องมืออุปกรณ์ในการทอผ้าให้

^{๘๗} สมชาย นำประเสริฐชัย, ๒๕๕๘ อ้างใน วรณนา ศิลประเสริฐ, คุณค่าและกระบวนการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนกรณีศึกษาจิปถะภักดิ์สถานบ้านคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี, วารสารวิทยบริการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ปีที่ ๒๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๕๓) : ๑๖๙.

แข็งแรง ทนทาน เพราะอุปกรณ์ส่วนใหญ่ต้องสร้างขึ้นเองไม่มีขายตามท้องตลาด อีกทั้งมีความเชื่อว่าการทอหัวขึ้นจะต้องนำผ้าสีขาวมาเย็บต่อกับผ้าสีแดง ริมชายบนของผ้าสีขาวจะเย็บริมปล่อยให้ริมผ้าฟูขึ้น ด้วยเชื่อว่าจะนำความเฟื่องฟูมาให้กับผู้ใส่ผ้าชิ้นนั้น และต้องเอาผ้าแถบสีขาวมาต่อตามความกว้างของหัวขึ้น เรียกผ้าป่าว เพื่อป้องกันการทำคุณไสยและเสน่ห์ยาแฝด^{๘๘}

สรุปได้ว่า กระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี การก่อตั้งจิตอาสาภคณสถานบ้านคูบัวนั้นสืบเนื่องมาจากการฟื้นฟูศิลปะการทอผ้าตีนจกของชาว ไทย-ยวน โดยที่ผู้นำคนสำคัญ คือ ดร.อุดม สมพร ปราชญ์ชาวบ้านของตำบลคูบัวที่ต้องการฟื้นฟูการทอผ้า ตีนจก อันเป็นวัฒนธรรมของชาวไทย-ยวน โดยระยะเริ่มต้นต้องอาศัยวัดเป็นศูนย์กลางของกลุ่มผ้าทอตีนจกชาวไทย-ยวน ราชบุรี ดังนั้น แนวทางในการจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นให้ประสบผลสำเร็จในฐานะศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนที่ท้องถิ่นอื่นๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ โดยแบ่งออกเป็น ๓ ระยะ ดังนี้ ๑) ช่วงการก่อตั้ง ปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ คือ จะต้องมีความผู้ก่อตั้งหรือแกนนำ ในการก่อตั้ง ซึ่งมีคุณสมบัติสำคัญ ได้แก่ มีความเสียสละอย่างแท้จริง มีความตั้งใจ/ปณิธานในการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่แน่วแน่ ๒) ช่วงการดำเนินการ ปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ คือ ต้องมีวิธีการดำเนินการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่เหมาะสมโดยการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นนั้นไม่จำเป็นที่จะต้องจัดทำสำเร็จสมบูรณ์แบบในคราวเดียว และ ๓) ช่วงการพัฒนา ปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ คือ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นจะต้องทำ การวิเคราะห์ข้อจำกัดของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นว่ามีข้อจำกัดในด้านใดเป็นสำคัญ เพื่อจะได้สามารถคิดหาวิธีการสำหรับกรณีของจิตอาสาภคณสถานบ้านคูบัวมีข้อจำกัดสำคัญในด้านพื้นที่ที่มีจำกัด **ส่วน การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น** การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี” เพื่อพัฒนาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนชาติพันธุ์ไทย-ยวน ได้แก่ ๑) ระดับครัวเรือน มีระบบการสอนให้บุตร-หลานได้ศึกษาเรียนรู้วิธีการทอผ้าขึ้นตีนจก เพื่อให้ตระถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชาวไทย-ยวนราชบุรี และการทอผ้าขึ้นตีนจกอันเป็นศิลปหัตถกรรมของชาวไทย-ยวนดั้งเดิม ควรมีการนำเทคนิคการทอผ้ามาใช้ คือ การนำรูปแบบการทอผ้าที่กระตุก ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงการทอมาจากสมัยโบราณ การทอผ้าขึ้นตีนจกของชาติพันธุ์ไทย-ยวนราชบุรี ควรหาเทคโนโลยีใหม่มาทดแทนวัสดุที่ใช้แบบดั้งเดิม อาทิ “ชนเม่นที่นำมาจากด้าย (การเย็บผ้าและสร้างลวดลายจากล่างขึ้น

^{๘๘} กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๙ อ้างใน วรรณนา ศิลประเสริฐ, คุณค่าและกระบวนการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนกรณีศึกษาจิตอาสาภคณสถานบ้านคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี, วารสารวิทยบริการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ปีที่ ๒๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๕๓) : ๑๖๙.

บน)” มาเสริมการทอ มีกลุ่มผ้าขึ้นตีนจกของชาวไท-ยวน ที่กระจายตัวอยู่ตามชนบทของพื้นที่ต่างๆ ให้มากขึ้น และต้องมีผู้นำจัดหลักสูตรการเรียนรู้แก่เยาวชนรุ่นให้มีสถานที่ศึกษาเรียนรู้เรื่องผ่านขึ้นตีนจก นำผ้าที่ทอลายจกแล้วมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ อาทิ ยาม พวงหรีด กระเป๋า เสื้อ เป็นต้น และด้านการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน ที่ตรงกับความ ต้องการและสอดคล้องกับศักยภาพและปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยี และเพื่อพัฒนาการจัดการ ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน และ๒) ระดับกลุ่มสมาชิก/วิสาหกิจชุมชน มีการนำ เทคนิคการทอผ้ามาใช้ คือ การนำรูปแบบการทอผ้าที่กระตุก ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงการทอมาจากสมัย โบราณ บุคคลที่ยังประกอบสมาชิกผ้าขึ้นตีนจก ส่วนมากเป็นบุคคลรุ่นเก่า อาจยังไม่มี ความชำนาญเกี่ยวกับเทคโนโลยี ในการเพิ่มช่องทางการตลาด ส่วนคนรุ่นใหม่ชำนาญเทคโนโลยี แต่อาจไม่มีความ รักและรู้คุณค่าของอาชีพนี้ การทอผ้าขึ้นตีนจกของชาติพันธุ์ไท-ยวนราชบุรี หาเทคโนโลยีใหม่มา ทดแทนวัสดุที่ใช้แบบดั้งเดิม อาทิ “ชนเผ่าที่นำมาจากด้าย (การเย็บผ้าและสร้างลวดลายจากล่างขึ้น บน)” มาเสริมการทอ เนื่องจากทดลองใช้วัสดุอื่นแล้วไม่สามารถทอผ้าและสร้างลวดลายได้อย่าง เหมาะสมปราณีตตามที่ต้องการ ที่ตรงกับความ ต้องการและสอดคล้องกับศักยภาพและปัจจัยใหม่ ทางด้านเทคโนโลยี ได้แก่ ด้านพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน แนวทางพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูล ราชบุรี ที่สอดคล้องกับศักยภาพและปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยี ได้แก่ การจัดให้มีการทอผ้าให้กับ ชุมชน ให้ความรู้เกี่ยวกับช่องทางการตลาดให้แก่บุคคลในชุมชน ปลุกฝังค่านิยม และให้ความรู้แก่ ชุมชน เพื่อให้ทุกคนช่วยเหลือกัน ในความร่วมมือกันอนุรักษ์ สำหรับการวิเคราะห์รูปแบบการจัดการ ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ๖ ขั้นตอน ได้แก่ ๑) การกำหนดความรู้ที่ต้องการ ช่วยให้บุคคลและองค์กร สามารถประเมินศักยภาพของตนเองได้จากความรู้ที่มีและความรู้ที่ต้องการ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับ การได้มาซึ่งความรู้ ๒) การแสวงหาความรู้จากภายนอก โดยการซื้อองค์ความรู้จากภายนอก การ ทำงานร่วมกับพันธมิตรทางธุรกิจ การจัดจ้างหน่วยงานภายนอก และการจัดจ้างที่ปรึกษา เป็นต้น ๓) การพัฒนา/สร้าง/บูรณาการความรู้ เป็นการนำเอาความรู้มาบริหารจัดการให้อยู่ในรูปแบบที่สามารถ นำไปใช้ประโยชน์ได้ตามความต้องการ ๔) การถ่ายทอด/แบ่งปัน/กระจาย/เผยแพร่/แลกเปลี่ยน ความรู้ เป็นการถ่ายทอดความรู้แฝงและความรู้แบบชัดแจ้ง จากต้นทางไปยังปลายทางความรู้ ๕) การ ประยุกต์ใช้ความรู้และนำความรู้กลับมาใช้ใหม่ เป็นสิ่งสำคัญ เพราะไม่ว่าองค์กรจะมีความรู้มากหรือน้อยเพียงใด หากไม่สามารถใช้ได้ก็ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ใด ๆ ทั้งสิ้น และ๖) การจัดเก็บ/รักษา/ ปรับปรุง/ตรวจสอบความรู้ให้มีความถูกต้องและทันสมัย วัฒนธรรม ความเชื่อ และค่านิยมเกี่ยวกับการทอผ้าไท-ยวน หญิงไท-ยวนผู้เป็นมารดาจะทอผ้าฝ้ายที่ย้อมด้วยคราม ให้กับลูกชายซึ่งบวชเป็น

นาคนั่งห่ม และทอสบง จีวร ยามให้เมื่อบวชเป็นพระสงฆ์แล้ว ทอผ้าจากกลุ่มหัวนาตอนทำพิธีบวช เนื่องจากมีความเชื่อว่า มารดาจะได้รับอานิสงส์ไม่น้อยไปกว่าลูกชายที่ได้อุปสมบท หญิงสาวชาวไท-ยวนจะมีครอบครัวได้ต้องทอผ้าได้

๔.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์วิฤทธิของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

๔.๓.๑ การผลิตสินค้าจากภูมิปัญญามรดกทางวัฒนธรรมของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

การผลิตสินค้าจากภูมิปัญญามรดกทางวัฒนธรรมของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี คือ ผลิตและพัฒนารูปแบบให้เป็นที่ยอมรับในสังคมตามยุคสมัย เพื่อให้สอดคล้องกับทุกเทศกาล เพื่อเพิ่มและขยายตลาดหลายกลุ่ม ซึ่งกระจายอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ของประเทศ ที่บางกลุ่มสนใจบริโภคสินค้าที่มีความเป็นเอกลักษณ์ และมีมูลค่าระยะยาวที่สร้างผลกำไรได้^{๘๙} นำเสนอสินค้าผ้าขึ้นตีนจกเข้าสู่เวทีสากล มีตลาดรองรับในการจัดจำหน่ายผ้าตามชุมชน และจังหวัดต่างๆ ที่ส่งเสริมผลิตภัณฑ์สินค้าพื้นถิ่น^{๙๐} เพราะสินค้าที่ได้จากการทอด้วยผ้าขึ้นตีนจกจะมีคุณค่าในตัวเอง^{๙๑} สร้างตลาดผ้าขึ้นตีนจกราชบุรี การเผยแพร่ทางสื่อออนไลน์ อาทิ อินเทอร์เน็ต กลุ่มไลน์^{๙๒} ดังนั้น การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรีมีกระบวนการจัดการความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ควรดำเนินการในทุกขั้นตอนการผลิต ได้แก่ ๑) การออกแบบผลิตภัณฑ์ คือ การให้ได้มาซึ่งงานออกแบบที่ตรงกับความต้องการของผู้ประกอบการ ช่างฝีมือ กลุ่มเป้าหมายหรือลูกค้า และตลาดมากที่สุด ดังนั้นในการออกแบบและเลือกแบบจึงได้เป็นกระบวนการที่ทำไปพร้อมกับผู้ที่ส่วนได้ส่วนเสียของโครงการนี้อย่างสม่ำเสมอ ในการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อการตกแต่งภายในนั้น ทางโครงการจะเป็นการเปิดโอกาสให้คณาจารย์และนักออกแบบเข้ามาช่วยในการออกแบบบางส่วน เพื่อให้เกิดความหลากหลายในชิ้นงาน แต่อย่างไรก็ตามก่อนการผลิตงานออกแบบนั้น งานออกแบบจะต้องได้รับคัดเลือกจากผู้ประกอบการเพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ในการผลิต ซึ่งได้มีการกำหนดตัวอย่างแนวทางการออกแบบที่สามารถเป็นไปได้ อาทิ ตู้เก็บของตั้งพื้น ชั้นวางของแบบตั้งพื้น ชั้นวางของติดผนัง โต๊ะข้างขนาดเล็ก โคมไฟตั้งโต๊ะ ศิลปะตกแต่งผนัง (Wall art) บล็อก ซีเมนต์สำหรับ

^{๘๙} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๓, ช่างทอ, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๙๐} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๙, ช่างทอ, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๙๑} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๕, แพทย์ประจำตำบลห้วยไผ่, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๙๒} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๑, สมาชิกกลุ่มทอผ้า, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

โครงสร้างผนัง และผนังกันห้อง (Partition Wall) เป็นต้น ๒) แนวทางการออกแบบเทคโนโลยีการสื่อสาร เพราะการสร้างช่องทางต่างๆ เพื่อการสื่อสารของตัวองค์กรไปยังลูกค้า ในการทำธุรกิจสมัยใหม่ ผู้ประกอบการควรที่จะมีเว็บไซต์ที่สามารถนำเสนอเรื่องราวที่มาของสินค้าและตราสินค้า ข้อมูลของผลิตภัณฑ์ กิจกรรมโปรโมชันการซื้อสินค้าออนไลน์ การร่วมกิจกรรม workshop และนอกจากเว็บไซต์ที่สามารถให้ข้อมูลต่าง ๆ ได้แล้วเท่านั้น ช่องทางการสื่อสารอื่น ๆ ที่ธุรกิจสามารถทำได้ในปัจจุบัน อาทิ สื่อ สังคมออนไลน์ application ตู้ประชาสัมพันธ์ เป็นต้น ซึ่งแต่ละช่องทางก็สามารถให้ข้อมูลได้คล้ายคลึงกัน แต่หากบางส่วนมีความเฉพาะตัวและเหมาะสมสำหรับสถานการณ์ที่แตกต่างกัน อาทิ application สำหรับโทรศัพท์เคลื่อนที่ หรือที่เราเรียกว่า smart phone นั้นสามารถเพิ่มลูกเล่นด้านการเชื่อมต่อเกี่ยวข้องกับ Location Based Service (LBS) เป็นลูกเล่นกิจกรรมที่ผู้ใช้จะต้องอยู่ในพื้นที่และใช้ GPS ในการแสดงตนหรือการ Check-In เป็นต้น^{๙๓} ตู้ประชาสัมพันธ์ ป้ายโฆษณาดิจิทัล เป็นอีกหนึ่งเทคโนโลยีในการนำเสนอสินค้าในรูปแบบใหม่ที่กำลังได้รับความนิยม เพราะง่ายต่อการจัดการข้อมูลในการนำเสนอ และสามารถนำเสนอได้ทั้งในรูปแบบของภาพเคลื่อนไหว ภาพนิ่งตัวอักษร วีดีโอ รวมถึงการใช้งานแบบจอสัมผัสซึ่งสามารถอยู่ในพื้นที่ศูนย์การเรียนรู้สร้างสรรค์ สร้างความดึงดูดความสนใจให้กับผู้ใช้บริการ และ๓) แนวทางการออกแบบพื้นที่เรียนรู้สร้างสรรค์ (Creative Learning Space) สร้างเรื่องราวและสร้างความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนระหว่างลูกค้ากับผู้ประกอบการได้นั้น คือการสร้างสรรค์พื้นที่เรียนรู้ที่จะสามารถแสดงสินค้าของชุมชน เล่าเรื่องราวประวัติ ความเป็นมาของงานหัตถกรรม ให้ความรู้ การสาธิตการทำงานหัตถกรรม จากกลุ่มช่างฝีมือให้กับนักท่องเที่ยวและผู้สนใจได้ อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ลงมือปฏิบัติ สร้างสรรค์ผลงานได้ด้วยตนเองอีกด้วย^{๙๔} ผ้าขึ้นตีนจก คือ ขึ้นที่มีตีนประกอบด้วยส่วนที่เป็นผ้า ลวดลายทอดด้วยวิธีจก หรือ ควักเส้นด้ายพิเศษมาผูกมัดขัดกับเส้นอื่นเป็นลวดลายแบบต่างๆ ซึ่งขึ้นตีนจกมีโครงสร้าง ประกอบด้วยผ้า ๓ ส่วน คือ หัวขึ้น ตัวขึ้น และ ตีนขึ้น ขึ้นตีนจกที่พบในลักษณะการแต่งกายของสตรีชาวไท-ยวน ราชบุรี มี ๓ ลักษณะ ประกอบด้วย

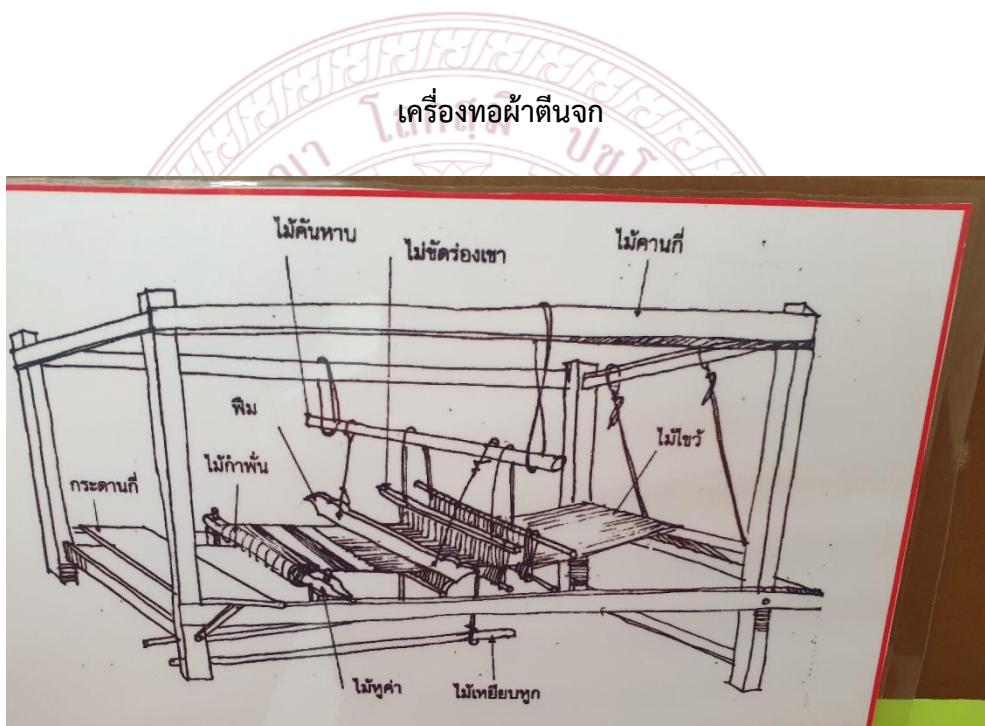
๑. ขึ้นตีนจก จกเฉพาะตีน ตัวขึ้นเป็นผ้าพื้นสีดำ หรือ สีคราม ขึ้นบางผืนมีตัวขึ้นทอดด้วยวิธียกมุกหัวขึ้น ใช้ผ้าขาวผ้าแดงเย็บต่อกันแล้วจึงเย็บต่อกันกับตัวขึ้น

^{๙๓} บุขรา ประกอบธรรม, ๒๕๕๔ อ้างใน รสา สุนทรายุทธ, โครงการวิจัยการออกแบบผลิตภัณฑ์และการบริการสำหรับชุมชนหัตถกรรมท้องถิ่นผ้าจก ไทยวน จังหวัดราชบุรี เพื่อขยายกลุ่มงานผลิตภัณฑ์ออกแบบตกแต่งภายในด้วยนวัตกรรมขึ้นรูปผ้าด้วยแม่พิมพ์และสิ่งทอสีเขียว, วารสารศิลปกรรมบูรพา, ๒๕๖๒ : ๔๔, ๔๖-๔๗.

^{๙๔} รสา สุนทรายุทธ, โครงการวิจัยการออกแบบผลิตภัณฑ์และการบริการสำหรับชุมชนหัตถกรรมท้องถิ่นผ้าจก ไทยวน จังหวัดราชบุรี เพื่อขยายกลุ่มงานผลิตภัณฑ์ออกแบบตกแต่งภายในด้วยนวัตกรรมขึ้นรูปผ้าด้วยแม่พิมพ์และสิ่งทอสีเขียว, วารสารศิลปกรรมบูรพา, ๒๕๖๒ : ๔๔, ๔๖-๔๗.

๒. ชินตีนจก จกทั้งตัว ซึ่งลักษณะนี้จะมีตัวชิ้นและตีนชิ้นทอด้วยวิธีจก แต่ทอเป็นผ้าคนละชิ้น แล้วนำมาเย็บต่อเป็นผืนเดียวกัน ตัวชิ้นส่วนมากจะทอด้วยลายกูด ลายนก ลายมะลิเลื้อย เป็นลายพันรอบตัวชิ้นตีนชิ้นทอดลายหลักทั้ง ๔ ลาย หัวชิ้นมีลักษณะเดียวกับชิ้นตีนจกจึงถือได้ว่า ชิ้นชนิดนี้เป็นผลงานทางศิลปหัตถกรรมชั้นสูงของ ไทย-ยวน ราชบุรี

๓. ชินตีนจก ด้วยยกมุกสลั้มัดหมี่ ตีนชิ้นทอด้วยวิธีจกเหมือนตัวชิ้นตีนจกทั่วไป ตัวชิ้นทอด้วยวิธียกมุกสลั้มัดหมี่ การทอแบบมัดหมี่ ถือได้ว่าเป็นเทคนิคของภาคอีสาน ตัวชิ้นใช้เส้นใยประเภทไหม เป็นวัสดุทอ พบไม่มากในผ้าชิ้นตีนจกของไทย-ยวน ราชบุรี^{๔๕} ผู้วิจัยขอนำเสนอผลิตภัณฑ์ได้สร้างจากการจก ๕ ชนิด ดังนี้

ภาพที่ ๔.๔ เครื่องทอผ้าตีนจก

^{๔๕} ระบบสารสนเทศศูนย์อนุรักษ์ผ้าไหม. ผ้าจกไทยยวน จังหวัดราชบุรี. https://qsds.go.th/silkco tton/k_29.php ๘ มิถุนายน ๒๕๖๖

๑. ผลิตภัณฑ์ผ้าซิ่น

ภาพที่ ๔.๕ ผลิตภัณฑ์ผ้าซิ่น

๒. ผลิตภัณฑ์กระเป๋า

ภาพที่ ๔.๖ ผลิตภัณฑ์กระเป๋า

๓. ผลิตภัณฑ์กระเป๋าต่างค์

ภาพที่ ๔.๗ ผลิตภัณฑ์กระเป๋าต่างค์

๔. ผลิตภัณฑ์ย่าม

ภาพที่ ๔.๘ ผลิตภัณฑ์ย่าม

๕. ผลิตภัณฑ์เสื้อบุรุษ-เสื้อสตรี

ภาพที่ ๕.๙ ผลิตภัณฑ์เสื้อบุรุษ-เสื้อสตรี

สรุปได้ว่า การผลิตสินค้าจากภูมิปัญญาบรรพบุรุษของชุมชนกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี อันเป็นขึ้นที่มีตีนประกอบด้วยส่วนที่เป็นผ้า ลวดลายทอด้วยวิธีจก หรือ คvik เส้นด้ายพิเศษมาผูกมัดขัดกับเส้นอื่นเป็นลวดลายแบบต่างๆ ซึ่งขึ้นตีนจกมีโครงสร้าง ประกอบด้วยผ้า ๓ ส่วน ได้แก่ ๑) ขึ้นตีนจก จกเฉพาะตีน ๒) ขึ้นตีนจก จกทั้งตัว และ๓) ขึ้นตีนจก ด้วยกมุสลับมัดหมี่ ผลิตภัณฑ์ที่เป็นที่สนใจของตลาด มี ๕ ชนิด ได้แก่ ๑) ผลิตภัณฑ์ผ้าขึ้น ๒) ผลิตภัณฑ์กระเป๋ ๓) ผลิตภัณฑ์กระเป๋สตางค์ ๔) ผลิตภัณฑ์ย่าม และ๕) ผลิตภัณฑ์เสื้อบุรุษ-เสื้อสตรี

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสนทนากลุ่มย่อย

การผลิตสินค้าจากภูมิปัญญาบรรพบุรุษของชุมชนกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี ตามปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยี ต้องออกแบบลายสีใหม่ ๆ ขึ้นมาตอบสนองต่อความ

ต้องการของผู้บริโภค แต่คงลายเส้นแบบดั้งเดิมไว้^{๙๖} ผลิตและพัฒนารูปแบบให้เป็นที่ยอมรับในสังคมตามยุคสมัย เพื่อให้สอดคล้องกับทุกเทศกาล เพื่อเพิ่มและขยายตลาดหลายกลุ่ม ซึ่งกระจายอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ของประเทศ ที่บางกลุ่มสนใจบริโภคสินค้าที่มีความเป็นเอกลักษณ์ และมีมูลค่าระยะยาวที่สร้างผลกำไรได้^{๙๗} ควรนำเสนอสินค้าผ้าขึ้นดินจกเข้าสู่เวทีสากล มีตลาดรองรับในการจัดจำหน่ายผ้าตามชุมชน และจังหวัดต่างที่ส่งเสริมผลิตภัณฑ์สินค้าพื้นถิ่น^{๙๘} เพราะสินค้าที่ได้จากการทอด้วยผ้าดินจกจะมีคุณค่าในตัวเอง^{๙๙} ควรสร้างตลาดผ้าขึ้นดินจกราชบุรี การเผยแพร่ทางสื่อออนไลน์ อาทิ อินเทอร์เน็ต โลก^{๑๐๐}

สรุปได้ว่า การผลิตสินค้าจากภูมิปัญญามรดกทางวัฒนธรรมของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นดินจกตระกูลราชบุรี ควรเน้นการออกแบบลายสีใหม่ ๆ ขึ้นมาตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค แต่คงลายเส้นแบบดั้งเดิมไว้ ผลิตและพัฒนารูปแบบให้เป็นที่ยอมรับในสังคมตามยุคสมัย เพื่อให้สอดคล้องกับทุกเทศกาล เพื่อเพิ่มและขยายตลาดหลายกลุ่ม ซึ่งกระจายอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ของประเทศ ที่บางกลุ่มสนใจบริโภคสินค้าที่มีความเป็นเอกลักษณ์ และมีมูลค่าระยะยาวที่สร้างผลกำไรได้ ควรนำเสนอสินค้าผ้าขึ้นดินจกเข้าสู่เวทีสากล มีตลาดรองรับในการจัดจำหน่ายผ้าตามชุมชน และจังหวัดต่างที่ส่งเสริมผลิตภัณฑ์สินค้าพื้นถิ่น เพราะสินค้าที่ได้จากการทอด้วยผ้าดินจกจะมีคุณค่าในตัวเองที่สำคัญ ควรสร้างตลาดผ้าขึ้นดินจกราชบุรีเผยแพร่ทางสื่อออนไลน์ เพราะสามารถเข้าถึงผู้บริโภคได้อย่างรวดเร็ว ทั้งยังสามารถค้นหาตลาดสินค้าออนไลน์ได้สะดวก

๔.๓.๒ การออกแบบสินค้าที่ระลึกจากภูมิปัญญามรดกทางวัฒนธรรมของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นดินจกตระกูลราชบุรี

๔.๓.๒.๑ สินค้าที่ระลึกจากภูมิปัญญามรดกทางวัฒนธรรมของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นดินจกตระกูลราชบุรี

กลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นดินจกตระกูลราชบุรี ควรการพัฒนาสี่ด้าน รูปแบบ การประยุกต์ใช้สินค้า นำไปพัฒนาในการสร้างได้ หรือนำไปพัฒนาเป็นสินค้าอื่นๆ และการประชาสัมพันธ์ ด้วยการร่วมมือจากกลุ่มสมาชิก เพื่อสร้างงานสี่ ลาย และดีไซน์ให้มากขึ้น^{๑๐๑} ควรสร้างระบบการจัดทำแบบ

^{๙๖} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๒, รองประธานศูนย์หัตถกรรมพื้นล้านราชบุรี วัฒนาหนอง, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๙๗} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๓, ช่างทอ, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๙๘} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๙, ช่างทอ, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๙๙} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๕, แพทย์ประจำตำบลห้วยไผ่, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๑๐๐} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๑, สมาชิกกลุ่มทอผ้า, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๑๐๑} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๓, ช่างทอ, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

การแต่งกายที่เป็นแบบแผนการเรียนรู้ หรือการแสดงให้ชาวบ้านหรือหน่วยงานต่าง ๆ ต่างกายด้วยชุดผ้าขึ้นตีนจกเดือนละ ๑ วัน เพื่อให้ชาวต่างชาติ หรือชาวต่างจังหวัด ได้เห็นเอกลักษณ์กายแต่งกายชาวไท-ยวนราชบุรี^{๑๐๒} ควรประยุกต์สินค้าให้มีความหลากหลายสอดคล้องต่องานที่จัดขึ้น^{๑๐๓} การออกแบบเป็นเสื้อผ้าตามแฟชั่น หรือตามเทศกาลต่าง ๆ การแปรรูปตามภัตตาคารที่น่าสนใจตามกลุ่มผู้บริโภค^{๑๐๔} ควรประลายที่มีอยู่แล้วไปใช้กับอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มลูกค้า หรือผู้สนใจนำไปใช้กับงานที่มีความแตกต่างกันตามลักษณะงาน อาทิ งานบวช งานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ อาจออกแบบลายให้เข้ากับบรรยากาศ และความสนใจของผู้มาร่วมงาน คือ การจัดทำยาม ตาลปัตร ของที่ระลึก กระตักน้ำ ผ้าคลุมโต๊ะ ผ้าคลุมเก้าอี้ วัสดุห่อหุ้มอาหาร เหล่านี้ถือเป็นการแบบที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคที่มีความต้องการต่างกัน ถือเป็นโอกาสในการพัฒนาสินค้าลายจกตามภูมิปัญญาชาวบ้าน ที่อาศัยความต้องการเป็นแนวทางการออกแบบ^{๑๐๕} แนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าขึ้นตีนจก กลุ่มควรมีการทอผ้าขึ้นให้มีลวดลายที่ทันสมัย หลากหลาย เพื่อให้ตรงกับความต้องการของตลาด และหน่วยงานภาครัฐควรมีส่วนช่วยสนับสนุนในเรื่องงบประมาณ^{๑๐๖} อย่างไรก็ตาม ผลผลิตของโครงการนี้ที่แสดงออกมาอย่างเป็นรูปธรรม ๓ แนวทาง ได้แก่ ๑) ก่อให้เกิดแนวทางการผลิตของผลิตภัณฑ์งานหัตถกรรมโดยนวัตกรรมสิ่งทอสีเขียว ได้ผลงานการย้อมผ้าและไหมธรรมชาติด้วยสีสกัดจากธรรมชาติที่มีความสวยงาม มีคุณค่าและปลอดภัยต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม ๒) ผลงานผลิตภัณฑ์เพื่อการออกแบบตกแต่งภายในที่ประกอบไปด้วย ตู้เก็บของ ชั้นวางของงานตกแต่งผนัง งาน partition wall โต๊ะข้าง โคมไฟ และงานโครงสร้างบล็อกปูน จากการผสมผสานเทคนิควิธีการขึ้นรูปผู้ในแบบต่าง ๆ และ๓) การออกแบบอัตลักษณ์องค์กร แนวทางการออกแบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารและพื้นที่เรียนรู้สร้างสรรค์ รวมไปถึงต้นแบบธุรกิจที่สามารถนำไปพัฒนาต่อยอดได้อีกต่อไป สำหรับแนวทางการพัฒนาต่อยอดในอนาคต สามารถทำได้โดยการนำเอากระบวนการทำงานจากโครงการวิจัยนี้มาพัฒนาสร้างสรรค์ต่อเนื่องในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านเครื่องมือ เทคนิควิธีการผลิต รวมไปถึงการกระจายสินค้าในรูปแบบต่าง ๆ จัดให้เกิดกิจกรรมความร่วมมือกับกลุ่มนักออกแบบ ศิลปินและ นักเรียน นักศึกษาด้านการออกแบบ และ

^{๑๐๒} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๙, ช่างทอ, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๑๐๓} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๕, ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๑๐๔} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๑, สมาชิกกลุ่มทอผ้า, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๑๐๕} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๒, นายกองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแร่, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๑๐๖} โชติ บศิริรัฐ เบญจมาศ สุวิรัช อิศราพร ต๊ะเทียน ก้องภพ มโนรา ญัฐกิจ แพงผม และธีระภัทร ใจบุญเรือง, การสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาผ้าขึ้นตีนจกชุมชนบ้านสำราญราษฎร์ ตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย, วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๖๓) : ๕๘

ผู้เชี่ยวชาญในด้านที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ต่อกัน ส่งผลให้เกิดการพัฒนาชุมชน หัตถกรรมท้องถิ่นที่ยั่งยืนต่อไป^{๑๐๗} โดยใช้แนวคิดที่ว่า ๑) เน้นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า ๒) สร้างเอกลักษณ์และความแตกต่าง และ ๓) สร้างแรงบันดาลใจจากสภาพแวดล้อม ลวดลายผ้าที่ได้จึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์

๔.๓.๒.๒ ผลการออกแบบสินค้าที่ระลึกจากภูมิปัญญามรดกทางวัฒนธรรมของกลุ่ม สัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

กลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี ครอบคลุมการพัฒนาสี่ด้าน รูปแบบ การประยุกต์ใช้สินค้า นำไปพัฒนาในการสร้างได้ หรือนำไปพัฒนาเป็นสินค้าอื่นๆ และการประชาสัมพันธ์ ด้วยการร่วมมือจากกลุ่มสมาชิก เพื่อสร้างงานสี ลาย และดีไซน์ให้มากขึ้น^{๑๐๘} ควรสร้างระบบการจัดทำแบบ การแต่งกายที่เป็นแบบแผนการเรียนรู้ หรือการแสดงให้เห็นชาวบ้านหรือหน่วยงานต่าง ๆ ต่างกายด้วยชุดผ้าขึ้นตีนจกเดือนละ ๑ วัน เพื่อให้ชาวต่างชาติ หรือชาวต่างจังหวัด ได้เห็นเอกลักษณ์กายแต่งกายชาวไท-ยวนราชบุรี^{๑๐๙} ควรประยุกต์สินค้าให้มีความหลากหลายสอดคล้องต่องานที่จัดขึ้น^{๑๑๐} การออกแบบเป็นเสื้อผ้าตามแฟชั่น หรือตามเทศกาลต่าง ๆ การแปรรูปตามภัณฑ์ที่น่าสนใจตามกลุ่มผู้บริโภค^{๑๑๑} ควรประลายที่มีอยู่แล้วไปใช้กับอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มลูกค้า หรือผู้สนใจนำไปใช้กับงานที่มีความแตกต่างกันตามลักษณะงาน อาทิ งานบวช งานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ อาจออกแบบลายให้เข้ากับบรรยากาศ และความสนใจของผู้มาร่วมงาน คือ การจัดทำยาม ตาลปัตร ของที่ระลึก กระติกน้ำ ผ้าคลุมโต๊ะ ผ้าคลุมเก้าอี้ วัสดุห่อหุ้มอาหาร เหล่านี้ถือเป็นการแบบที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคที่มีความต้องการต่างกัน ถือเป็นโอกาสในการพัฒนาสินค้าลายจกตามภูมิปัญญาชาวบ้าน ที่อาศัยความต้องการเป็นแนวทางการออกแบบ^{๑๑๒} แนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าขึ้นตีนจก กลุ่มควรมีการทอผ้าขึ้นให้มีลวดลายที่ทันสมัย หลากหลาก เพื่อให้ตรงกับความต้องการของตลาด และหน่วยงานภาครัฐควรมีส่วนช่วยสนับสนุนใน

^{๑๐๗} รสา สุนทรายุทธ, โครงการวิจัยการออกแบบผลิตภัณฑ์และการบริการสำหรับชุมชนหัตถกรรมท้องถิ่นผ้าจก ไทยวน จังหวัดราชบุรี เพื่อขยายกลุ่มงานผลิตภัณฑ์ออกแบบตกแต่งภายในด้วยนวัตกรรมขึ้นรูปผ้า ด้วยแม่พิมพ์และสิ่งทอสีเขียว, วารสารศิลปกรรมบูรพา, ๒๕๖๒: ๒๗-๒๘.

^{๑๐๘} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๓, ช่วงทอ, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๑๐๙} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๙, ช่วงทอ, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

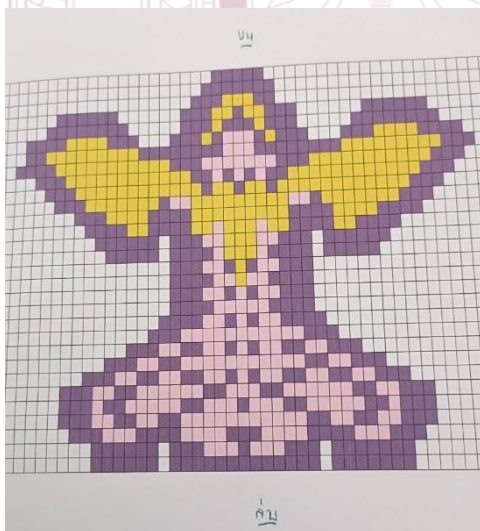
^{๑๑๐} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๕, ครอบคลุมปัญหาท้องถิ่น, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๑๑๑} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๑, สมาชิกกลุ่มทอผ้า, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๑๑๒} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๒, นายกองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแร่, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

เรื่องงบประมาณ^{๑๓๓} อย่างไรก็ตาม ผลผลิตของโครงการนี้ที่แสดงออกมาอย่างเป็นรูปธรรม ๓ แนวทาง ได้แก่ ๑) ก่อให้เกิดแนวทางการผลิตของผลิตภัณฑ์งานหัตถกรรมโดยนวัตกรรมสิ่งทอสีเขียว ได้ผลงานการย้อมผ้าและไหมธรรมชาติด้วยสีสกัดจากธรรมชาติที่มีความสวยงาม มีคุณค่าและปลอดภัยต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม ๒) ผลงานผลิตภัณฑ์เพื่อการออกแบบตกแต่งภายในที่ประกอบไปด้วย ตู้เก็บของ ชั้นวางของงานตกแต่งผนัง งาน partition wall โต๊ะข้าง โคมไฟ และงานโครงสร้างบล็อกจากการผสมผสานเทคนิควิธีการขึ้นรูปผู้ในแบบต่าง ๆ และ๓) การออกแบบอัตลักษณ์องค์กร แนวทางการออกแบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารและพื้นที่เรียนรู้สร้างสรรค์ รวมไปถึงต้นแบบธุรกิจที่สามารถนำไปพัฒนาต่อยอดได้อีกต่อไป สำหรับแนวทางการพัฒนาต่อยอดในอนาคต สามารถทำได้โดยการนำเอากระบวนการทำงานจากโครงการวิจัยนี้มาพัฒนาสร้างสรรค์ต่อเนื่องในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านเครื่องมือ เทคนิควิธีการผลิต รวมไปถึงการกระจายสินค้าในรูปแบบต่าง ๆ จัดให้เกิดกิจกรรมความร่วมมือกับกลุ่มนักออกแบบ ศิลปินและ นักเรียน นักศึกษาด้านการออกแบบ และผู้เชี่ยวชาญในด้านที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ต่อกัน ส่งผลให้เกิดการพัฒนาชุมชนหัตถกรรมท้องถิ่นที่ยั่งยืนต่อไป^{๑๓๔} โดยคณะผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถร่วมกันออกแบบได้ ๒ ลาย ดังนี้

๑. ผลิตภัณฑ์ลายผ้าตีนจกลายคน

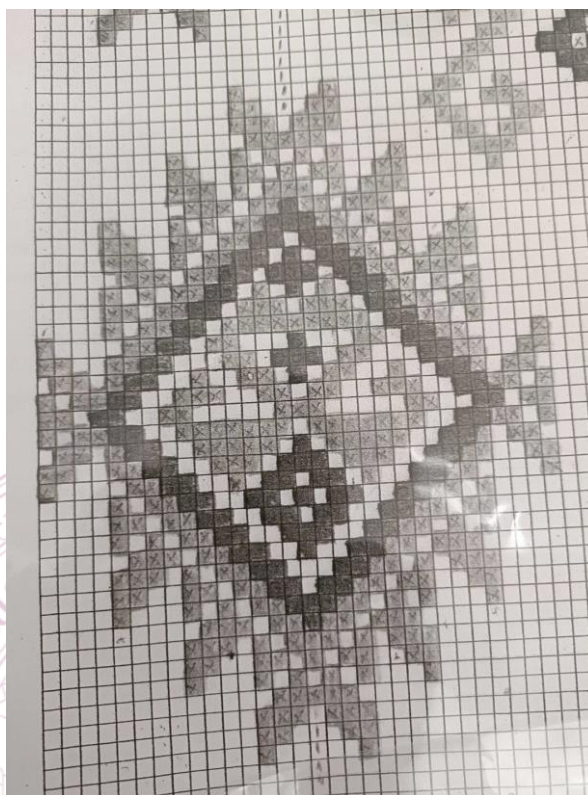

ภาพที่ ๔.๑๐ ผลิตภัณฑ์ลายผ้าตีนจกลายคน

^{๑๓๓} โชติ บดีรัฐ เบญจมาศ สุริวงษ์ อิศราพร ต๊ะเทียน ก้องภพ มโนรา ญัฐกิจ แพงผม และธีระภัทร ใจบุญเรือง, การสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาผ้าขึ้นตีนจกชุมชนบ้านสำราญราษฎร์ ตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย, วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๖๓) : ๕๘

^{๑๓๔} รสา สุนทรายุทธ, โครงการวิจัยการออกแบบผลิตภัณฑ์และการบริการสำหรับชุมชนหัตถกรรมท้องถิ่นผ้าจก ไทยวน จังหวัดราชบุรี เพื่อขยายกลุ่มงานผลิตภัณฑ์ออกแบบตกแต่งภายในด้วยนวัตกรรมขึ้นรูปผ้าด้วยแม่พิมพ์และสิ่งทอสีเขียว, วารสารศิลปกรรมบูรพา, ๒๕๖๒: ๒๗-๒๘.

๒. ผลิตภัณฑ์ลายผ้าตีนจกลายปลา

ภาพที่ ๔.๑๑ ผลิตภัณฑ์ลายผ้าตีนจกลายปลา

สรุปได้ว่า กลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี ได้พัฒนาสี สัน รูปแบบ การประยุกต์ใช้สินค้า นำไปพัฒนาในการสร้างได้ หรือนำไปพัฒนาเป็นสินค้าอื่นๆ และการประชาสัมพันธ์ ด้วยการร่วมมือจากกลุ่มสมาชิก เพื่อสร้างงานสี ลาย และดีไซน์ให้มากขึ้น สร้างระบบการจัดทำแบบ การแต่งกายที่เป็นแบบแผนการเรียนรู้ หรือการแสดงให้ชาวบ้านหรือหน่วยงานต่าง ๆ ต่างกายด้วยชุด ผ้าขึ้นตีนจกเดือนละ ๑ วัน เพื่อให้ชาวต่างชาติ หรือชาวต่างจังหวัด ได้เห็นเอกลักษณ์กายแต่งกายชาว ไทย-ยวนราชบุรี การประยุกต์สินค้าให้มีความหลากหลายสอดคล้องต่องานที่จัดขึ้น การออกแบบเป็น เสื้อผ้าตามแฟชั่น หรือตามเทศกาลต่าง ๆ การแปรรูปตามภัณฑ์ที่น่าสนใจตามกลุ่มผู้บริโภค การ ประลายที่มีอยู่แล้วไปใช้กับอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มลูกค้า หรือผู้สนใจนำไปใช้กับงานที่มีความ แตกต่างกันตามลักษณะงาน อาทิ งานบวช งานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ อาจออกแบบลายให้เข้ากับ บรรยากาศ และความสนใจของผู้มาร่วมงาน คือ การจัดทำยาม ตาลปัตร ของที่ระลึก กระตักน้ำ ผ้า คลุมโต๊ะ ผ้าคลุมเก้าอี้ วัสดุห่อหุ้มอาหาร เหล่านี้ถือเป็นการแบบที่สอดคล้องกับความต้องการของ ผู้บริโภคที่มีความต้องการต่างกัน ถือเป็นโอกาสในการพัฒนาสินค้าลายจกตามภูมิปัญญาชาวบ้าน ที่

อาศัยความต้องการเป็นแนวทางการออกแบบ ดังนั้น คณะผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถร่วมกันออกแบบได้ ๒ ลาย ได้แก่ ๑) ผลิตภัณฑ์ลายผ้าตีนจกลายคน และ ๒) ผลิตภัณฑ์ลายผ้าตีนจกลายปลา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสนทนากลุ่มย่อย

ลักษณะของสินค้าที่ระลึกจากภูมิปัญญามรดกทางวัฒนธรรมของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี ที่เป็นที่ต้องการของตลาด ควรมีรูปแบบเป็นอย่างไร

กลุ่มผู้ผลิตผ้าขึ้นตีนจกต้องแปรรูปหรือแบบแบบการสร้างสินค้าที่มีลักษณะเล็กกะทัดรัด (ผ้าขึ้นตีนจกขนาดเล็ก) อาทิ เสื้อผ้า หมอน ยาม กระเป๋า แก้ว เป็นต้น^{๑๑๕} การพัฒนาสีสันทัน รูปแบบ การประยุกต์ใช้สินค้า นำไปพัฒนาในการสร้างได้ หรือนำไปพัฒนาเป็นสินค้าอื่นๆ และการประชาสัมพันธ์ ด้วยการร่วมมือจากกลุ่มสมาชิก เพื่อสร้างงานสี ลาย และดีไซน์ให้มากขึ้น^{๑๑๖} ควรสร้างระบบการจัดทำแบบการแต่งกายที่เป็นแบบแผนการเรียนรู้ หรือการแสดงให้เห็นชาวบ้านหรือหน่วยงานต่าง ๆ ต่างกายด้วยชุดผ้าขึ้นตีนจกเดือนละ ๑ วัน เพื่อให้ชาวต่างชาติ หรือชาวต่างจังหวัด ได้เห็นเอกลักษณ์กายแต่งกายชาวไท-ยวนราชบุรี^{๑๑๗} ควรประยุกต์สินค้าให้มีความหลากหลาย สอดคล้องต่องานที่จัดขึ้น^{๑๑๘} การออกแบบเป็นเสื้อผ้าตามแฟชั่น หรือตามเทศกาลต่าง ๆ การแปรรูปตามรักษ์ที่น่าสนใจตามกลุ่มผู้บริโภค^{๑๑๙}

สรุปได้ว่า ผลิตภัณฑ์และสินค้าที่ระลึกจากภูมิปัญญามรดกทางวัฒนธรรมของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี ควรแปรรูปหรือแบบแบบการสร้างสินค้าที่มีลักษณะเล็กกะทัดรัด (ผ้าขึ้นตีนจกขนาดเล็ก) อาทิ เสื้อผ้า หมอน ยาม กระเป๋า แก้ว เป็นต้น การพัฒนาสีสันทัน รูปแบบ การประยุกต์ใช้สินค้า นำไปพัฒนาในการสร้างได้ หรือนำไปพัฒนาเป็นสินค้าอื่นๆ และการประชาสัมพันธ์ ด้วยการร่วมมือจากกลุ่มสมาชิก เพื่อสร้างงานสี ลาย และดีไซน์ให้มากขึ้น ควรสร้างระบบการจัดทำแบบการแต่งกายที่เป็นแบบแผนการเรียนรู้ หรือการแสดงให้เห็นชาวบ้านหรือหน่วยงานต่าง ๆ แต่งกายด้วยชุดผ้าขึ้นตีนจกเดือนละ ๑ วัน เพื่อให้ชาวต่างชาติ หรือชาวต่างจังหวัด ได้เห็นเอกลักษณ์กายแต่งกายชาวไท-ยวนราชบุรี

^{๑๑๕} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๒, รองประธานศูนย์หัตถกรรมพื้นล้านราชบุรี วัฒนาหนอง, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๑๑๖} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๓, ช่างทอ, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๑๑๗} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๙, ช่างทอ, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๑๑๘} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๕, ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๑๑๙} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๑, สมาชิกกลุ่มทอผ้า, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

๔.๓.๓ การพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์วิถีพุทธของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจก ตระกูลราชบุรี

๔.๓.๓.๑ การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อสร้างกระบวนการผลิตและจำหน่ายของ สินค้าที่ระลึกจากภูมิปัญญามรดกทางวัฒนธรรมของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

๑. ที่มา : แนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าขึ้นตีนจก ควรพัฒนาควบคู่กันไป ๕ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านผู้นำกลุ่ม ในการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าขึ้นตีนจก ผู้นำกลุ่มมีความร่วมมือกันและประชุมกันเป็นกลุ่มขนาดเล็ก เพื่อปรึกษากันในการบริหารจัดการการทอผ้า มีการจัดหาทรัพยากรในชุมชน และจัดหาทรัพยากรเข้ามาเพิ่มเติมเพื่อแก้ไขปัญหาการขาดเหลือ ซึ่งจะทำให้ทรัพยากรมีความเพียงพอต่อการทอผ้า กลุ่มทอผ้าจะมีการรวมกลุ่มกัน คอยกัน เพื่อทราบความเป็นมาหรือจุดเด่น จุดด้อยของชุมชน เพื่อพัฒนาจุดนั้น ๆ และผู้นำของกลุ่มทอผ้ามีการติดตามดูแล และคอยถามทุกบ้านที่ทอผ้าขึ้นตีนจก เพื่อเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ๒) ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ในการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าขึ้นตีนจก ควรออกแบบรูปแบบลวดลายผ้าขึ้นตีนจกใหม่ๆ มีความทันสมัยขึ้น โดยจะเข้ามาจากผู้นำกลุ่มใหญ่ๆ ของจังหวัด เพื่อทำให้มีจุดเด่น สวย น่ามอง การออกแบบลวดลายที่ทันสมัย จึงมีความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน การทอผ้าขึ้นต้องนำไปเย็บต่อกัน โดยมมี ๓ ส่วน จึงมีลวดลายที่หลากหลาย และแตกต่างกัน โดยความที่เป็นเอกลักษณ์ ความทันสมัย ความสวยงาม ๓) ด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญา ในการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าขึ้นตีนจก กลุ่มจัดตั้งการถ่ายทอดภูมิปัญญา ศูนย์การถ่ายทอดภูมิปัญญาของชุมชนคือบ้านของผู้เฒ่า ในการทอผ้าขึ้นตีนจก เพื่อให้ความเห็นภาพจริงต่อผู้ที่มาติดต่อหรือลูกหลานในชุมชนให้คา ปรักษาได้ เวลามีคนสนใจสอบถามสามารถอธิบายให้แก่ผู้ที่สนใจฟังได้อย่างดี เพื่อให้ลูกหลานมาเรียนรู้ และศึกษาดูงานและได้เข้าใจถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเองมากขึ้น ๔) ด้านการส่งเสริมของหน่วยงานภาครัฐ ในการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าขึ้นตีนจก ปัจจุบันหน่วยงานภาครัฐยังไม่มีส่วนช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้แก่กลุ่มทอผ้าขึ้นตีนจก และไม่มีบทบาทในการเข้ามาพัฒนา กลุ่มทอผ้าขึ้นตีนจกของชุมชนทางกลุ่มทอผ้าได้มีการหาทุนในการทอผ้าและด้ายในการทอผ้ามาจากกลุ่มทอผ้าของตนเองที่มีอยู่เท่านั้น และ ๕) ด้านจัดจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ในการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าขึ้นตีนจก กลุ่มทอผ้าขึ้นตีนจกมีการจัดจำหน่ายจากผู้ที่มารับผ้าจากกลุ่มทอผ้าในชุมชนไปส่งให้กับทางร้านใหญ่ๆ มีการจัดจำหน่ายส่งเสริมนำไปในทางการตลาดและทางออนไลน์ทางเพจเฟซบุ๊ก (Facebook) และการนำผ้าขึ้นตีนจกไปส่งที่ร้านขายผ้าขึ้นโดยตรง^{๑๒๐}

^{๑๒๐} เรื่องเดียวกัน, โชติ บดีรัฐ เบญจมาศ สุริวงษ์ อิศราพร ต๊ะเทียน ก้องภพ มโนรา ณ์ฐกิจ พงพม และธีระภัทร ใจบุญเรือง, การสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาผ้าขึ้นตีนจกชุมชนบ้านสำราญราษฎร์ ตำบล

๒. แนวคิด : การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอตีนจกเชิงสร้างสรรค์และบรรจุกุณธ์ของกลุ่มชาติไท-ยวนราชบุรี ควรพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบ ๕ แนวทาง ได้แก่ ๑) การเพิ่มจำนวนลวดลายบนผืนผ้า ๒) การปรับลดจำนวนลวดลายบนผืนผ้า ๓) การพัฒนาผ้าทอตีนจกให้มีเป็นลวดลายใหม่ ๔) การใช้วัตถุดิบของเส้นด้ายย้อมสีธรรมชาติ และ ๕) การสร้างตราสัญลักษณ์^{๑๒๑}

๓. ลวดลาย : ประชาชนสัมพันธ์ให้ประชาชนทั่วไปทราบประโยชน์ของผ้าขึ้นตีนจกราชบุรีที่สามารถประยุกต์ใช้ หรือแปรรูปได้หลายรูปแบบตามที่ตลาดต้องการ ซึ่งต้องสอดคล้องกับกลุ่มที่มีความต้องการผลิตภัณฑ์^{๑๒๒}

๔. คุณค่า : อยากให้กลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกมีการจัดการแสดงสินค้าชนิดต่าง ๆ ของกลุ่มผ้าขึ้นตีนจก ให้มีความต่อเนื่องของการแสดงผลิตภัณฑ์ของชาวไท-ยวนราชบุรีอย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง^{๑๒๓} รวมทั้งการสวมใส่ผ้าขึ้นตีนจกเข้าวัดทำบุญตามเทศกาลต่าง ๆ^{๑๒๔}

๔.๓.๓.๒ การพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์วิถีพุทธของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

๑. ที่มา : การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอเชิงสร้างสรรค์ ๕ แนวทาง เพื่อการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ “ผ้าทอตีนจก” อันเป็นผลิตภัณฑ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง ทำให้กลุ่มทอผ้าโพรงมะเดื่อ มีผลิตภัณฑ์ผ้าทอที่ทันสมัย หลายลวดลาย หลายสี หลายราคา หลายรูปแบบ มีอัตลักษณ์ที่แตกต่างจากผ้าทอของกลุ่มทอผ้าอื่น ๆ ในจังหวัดอื่น ๆ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตต้นทุนสามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคหลายกลุ่ม ที่สำคัญกลุ่มทอผ้าสามารถขายผ้าได้ในปริมาณที่มากขึ้นและราคาที่สูงขึ้น เพิ่มรายได้ ขจัดความยากจน ก่อให้เกิดการพัฒนาขีดความสามารถของกลุ่มทอผ้าบนฐานทรัพยากรพื้นถิ่น เพื่อสร้างเศรษฐกิจฐานรากและเศรษฐกิจหมุนเวียนในพื้นที่เพื่อการพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน^{๑๒๕}

ไทยชนะศึก อำเภอกู่เหล็ก จังหวัดสุโขทัย, วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, หน้า ๖๔-๖๕.

^{๑๒๑} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๒, นายกองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแร่, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๑๒๒} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๓, ช่างทอ, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๑๒๓} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๙, ช่างทอ, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๑๒๔} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๕, แพทย์ประจำตำบลห้วยไผ่, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๑๒๕} แพรภัทร ยอดแก้ว. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอตีนจกเชิงสร้างสรรค์และบรรจุกุณธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่งในจังหวัดนครปฐมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑ (มกราคม ๒๕๖๖) : ๒๔.

๒. แนวคิด : การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอตีนจกเชิงสร้างสรรค์และบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มชาติไท-ยวนราชบุรี พัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบ ๕ แนวทาง ได้แก่ ๑) การเพิ่มจำนวนลวดลายบนผืนผ้า ๒) การปรับลดจำนวนลวดลายบนผืนผ้า ๓) การพัฒนาผ้าทอตีนจกให้มีเป็นลวดลายใหม่ ๔) การใช้วัตถุดิบของเส้นด้ายย้อมสีธรรมชาติ และ ๕) การสร้างตราสัญลักษณ์ ทั้งนี้ แนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าขึ้นตีนจก ควรพัฒนาควบคู่กันไป ๕ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านผู้นำกลุ่ม ๒) ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ ๓) ด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญา ๔) ด้านการส่งเสริมของหน่วยงานภาครัฐ และ ๕) การจัดจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์^{๑๒๖}

๓. คุณค่า : กลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี สร้างผลิตและพัฒนารูปแบบให้เป็นที่ยอมรับในสังคมตามยุคสมัย เพื่อให้สอดคล้องกับทุกเทศกาล เพื่อเพิ่มและขยายตลาดหลายกลุ่ม ซึ่งกระจายอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ของประเทศ ที่บางกลุ่มสนใจบริโภคสินค้าที่มีความเป็นเอกลักษณ์ และมีมูลค่าระยะยาวที่สร้างผลกำไรได้ โดยนำเสนอสินค้าผ้าขึ้นตีนจกเข้าสู่เวทีสากล มีตลาดรองรับในการจัดจำหน่ายผ้าตามชุมชน และจังหวัดต่างที่ส่งเสริมผลิตภัณฑ์สินค้าพื้นถิ่น เพราะสินค้าที่ได้จากการทอด้วยผ้าตีนจกจะมีคุณค่าในตัวเอง สร้างตลาดผ้าขึ้นตีนจกราชบุรี การเผยแพร่ทางสื่อออนไลน์ อาทิ อินเทอร์เน็ต กลุ่มไลน์

สรุปได้ว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอเชิงสร้างสรรค์ ๕ แนวทาง เพื่อการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ “ผ้าทอตีนจก” อันเป็นผลิตภัณฑ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง ทำให้กลุ่มทอผ้าโพรงมะเดื่อ มีผลิตภัณฑ์ผ้าทอที่ทันสมัย หลายลวดลาย หลายสี หลายราคา หลายรูปแบบ มีอัตลักษณ์ที่แตกต่างจากผ้าทอของกลุ่มทอผ้าอื่น ๆ ในจังหวัดอื่น ๆ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตต้นทุนสามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคหลายกลุ่ม ที่สำคัญกลุ่มทอผ้าสามารถขายผ้าได้ในปริมาณที่มากขึ้นและราคาที่สูงขึ้น เพิ่มรายได้ ขจัดความยากจน ก่อให้เกิดการพัฒนาขีดความสามารถของกลุ่มทอผ้าบนฐานทรัพยากรพื้นถิ่น เพื่อสร้างเศรษฐกิจฐานรากและเศรษฐกิจหมุนเวียนในพื้นที่เพื่อการพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอตีนจกเชิงสร้างสรรค์และบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มชาติไท-ยวนราชบุรี ควรพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบ ๕ แนวทาง ได้แก่ ๑) การเพิ่มจำนวนลวดลายบนผืนผ้า ๒) การปรับลดจำนวนลวดลายบนผืนผ้า ๓) การพัฒนาผ้าทอตีนจกให้มีเป็นลวดลายใหม่ ๔) การใช้วัตถุดิบของเส้นด้ายย้อมสีธรรมชาติ และ ๕) การสร้างตราสัญลักษณ์ ทั้งนี้ แนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าขึ้นตีนจก ควรพัฒนาควบคู่กันไป ๕ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านผู้นำกลุ่ม ๒) ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ ๓) ด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญา ๔) ด้านการส่งเสริม

^{๑๒๖} เรื่องเดียวกัน, แพรภทธร ยอดแก้ว. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอตีนจกเชิงสร้างสรรค์และบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งในจังหวัดนครปฐมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑ (มกราคม ๒๕๖๖) : ๒๔.

ของหน่วยงานภาครัฐ และ ๕) การจัดจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ โดยกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี สร้างผลิตและพัฒนาารูปแบบให้เป็นที่ยอมรับในสังคมตามยุคสมัย เพื่อให้สอดคล้องกับทุกเทศกาล เพื่อเพิ่มและขยายตลาดหลายกลุ่ม ซึ่งกระจายอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ของประเทศ ที่บางกลุ่มสนใจบริโภคสินค้าที่มีความเป็นเอกลักษณ์ และมีมูลค่าระยะยาวที่สร้างผลกำไรได้ โดยนำเสนอสินค้าผ้าขึ้นตีนจกเข้าสู่เวทีสากล มีตลาดรองรับในการจัดจำหน่ายผ้าตามชุมชน และจังหวัดต่างๆ ที่ส่งเสริมผลิตภัณฑ์สินค้าพื้นถิ่น เพราะสินค้าที่ได้จากการทอด้วยผ้าขึ้นตีนจกจะมีคุณค่าในตัวเอง สร้างตลาดผ้าขึ้นตีนจกราชบุรี การเผยแพร่ทางสื่อออนไลน์ อาทิ อินเทอร์เน็ต กลุ่มไลน์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสนทนากลุ่มย่อย

การพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์วิถีพุทธของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

ควรนำลวดลายมาตกแต่งเป็นของใช้ ผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้าน หรือผลิตภัณฑ์ตกแต่งอุปกรณ์ต่างๆ^{๑๒๗} ประชาชนสัมพันธ์ให้ประชาชนทั่วไปทราบประโยชน์ของผ้าขึ้นตีนจกราชบุรี ที่สามารถประยุกต์ใช้ หรือแปรรูปได้หลายรูปแบบตามที่ตลาดต้องการ ซึ่งต้องสอดคล้องกับกลุ่มที่มีความต้องการผลิตภัณฑ์^{๑๒๘} อยากให้กลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกมีการจัดการแสดงสินค้าชนิดต่าง ๆ ของกลุ่มผ้าขึ้นตีนจก ให้มีความต่อเนื่องของการแสดงผลิตภัณฑ์ของชาวไทย-ยวนราชบุรีอย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง^{๑๒๙} รวมทั้งการสวมใส่ผ้าขึ้นตีนจกเข้าวัดทำบุญตามเทศกาลต่างๆ^{๑๓๐}

สรุปได้ว่า กลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกมีการจัดการแสดงสินค้าชนิดต่าง ๆ ของกลุ่มผ้าขึ้นตีนจก ให้มีความต่อเนื่องของการแสดงผลิตภัณฑ์ของชาวไทย-ยวนราชบุรีอย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง รวมทั้งการสวมใส่ผ้าขึ้นตีนจกเข้าวัดทำบุญตามเทศกาลต่างๆ ทั้งของภาครัฐ ศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรม เพื่อสร้างความน่าสนใจและภาพจำต่อผู้เห็น กลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี ได้พัฒนาสี สัน รูปแบบ การประยุกต์ใช้สินค้า นำไปพัฒนาในการสร้างได้ หรือนำไปพัฒนาเป็นสินค้าอื่นๆ และการประชาสัมพันธ์ ด้วยการร่วมมือจากกลุ่มสมาชิก เพื่อสร้างงานสี ลาย และดีไซน์ให้มากขึ้น สร้างระบบการจัดทำแบบการแต่งกายที่เป็นแบบแผนการเรียนรู้ หรือการแสดงให้เห็นชาวบ้านหรือหน่วยงานต่าง ๆ ต่างกายด้วยชุดผ้าขึ้นตีนจกเดือนละ ๑ วัน เพื่อให้ชาวต่างชาติ หรือชาวต่างจังหวัดได้เห็นเอกลักษณ์กายแต่งกายชาวไทย-ยวนราชบุรี การประยุกต์สินค้าให้มีความหลากหลายสอดคล้อง

^{๑๒๗} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๒, รองประธานศูนย์หัตถกรรมพื้นล้านราชบุรี วัดนาหนอง, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๑๒๘} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๓, ช่างทอ, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๑๒๙} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๙, ช่างทอ, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๑๓๐} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๕, แพทย์ประจำตำบลห้วยไผ่, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

ต่องานที่จัดขึ้น การออกแบบเป็นเสื้อผ้าตามแฟชั่น หรือตามเทศกาลต่าง ๆ การแปรรูปตามภัณฑ์ที่น่าสนใจตามกลุ่มผู้บริโภค การประลายที่มีอยู่แล้วไปใช้กับอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มลูกค้า หรือผู้สนใจนำไปใช้กับงานที่มีความแตกต่างกันตามลักษณะงาน อาทิ งานบวช งานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ อาจออกแบบลายให้เข้ากับบรรยากาศ และความสนใจของผู้มาร่วมงาน คือ การจัดทำยามตาลปัตร ของที่ระลึก กระติกน้ำ ผ้าคลุมโต๊ะ ผ้าคลุมเก้าอี้ วัสดุห่อหุ้มอาหาร เหล่านี้ถือเป็นการแบบที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคที่มีความต้องการต่างกัน ถือเป็นโอกาสในการพัฒนาสินค้าลายจากตามภูมิปัญญาชาวบ้าน ที่อาศัยความต้องการเป็นแนวทางการออกแบบ ดังนั้น คณะผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถร่วมกันออกแบบได้ ๒ ลาย ได้แก่ ๑) ลายคน และ ๒) ลายปลา การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอตีนจกเชิงสร้างสรรค์และบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มชาติไท-ยวนราชบุรี พัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบ ๕ แนวทาง ได้แก่ ๑) การเพิ่มจำนวนลวดลายบนผืนผ้า ๒) การปรับลดจำนวนลวดลายบนผืนผ้า ๓) การพัฒนาผ้าทอตีนจกให้มีเป็นลวดลายใหม่ ๔) การใช้วัตถุดิบของเส้นด้ายย้อมสีธรรมชาติ และ ๕) การสร้างตราสัญลักษณ์ ทั้งนี้ แนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าขึ้นตีนจก การพัฒนาควบคู่กับไป ๕ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านผู้นำกลุ่ม ๒) ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ ๓) ด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญา ๔) ด้านการส่งเสริมของหน่วยงานภาครัฐ และ ๕) การจัดจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ กลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี สร้างผลิตและพัฒนารูปแบบให้เป็นที่ยอมรับในสังคมตามยุคสมัย เพื่อให้สอดคล้องกับทุกเทศกาล เพื่อเพิ่มและขยายตลาดหลายกลุ่ม ซึ่งกระจายอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ของประเทศ ที่บางกลุ่มสนใจบริโภคสินค้าที่มีความเป็นเอกลักษณ์ และมีมูลค่าระยะยาวที่สร้างผลกำไรได้ โดยนำเสนอสินค้าผ้าขึ้นตีนจกเข้าสู่เวทีสากล มีตลาดรองรับในการจัดจำหน่ายผ้าตามชุมชน และจังหวัดต่างๆ ที่ส่งเสริมผลิตภัณฑ์สินค้าพื้นถิ่น เพราะสินค้าที่ได้จากการทอด้วยผ้าตีนจกจะมีคุณค่าในตัวเอง สร้างตลาดผ้าขึ้นตีนจกราชบุรี การเผยแพร่ทางสื่อออนไลน์ อาทิ อินเทอร์เน็ต กลุ่มไลน์

๔.๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนวัตกรรมการตลาดวิถีพุทธของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

๔.๔.๑ การจัดจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

๔.๔.๑.๑ สินค้าและผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรีที่ได้รับความนิยมจากผู้บริโภค

๑. หน้าร้าน : ศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านราชบุรี วัดนาหนอง เป็นศูนย์กลางในการจำหน่ายผ้าจาก ผ้าพื้นเมืองของคนในชุมชน โดยผ้าทอไทยวน เป็นผ้าทอที่มีความประณีต สวยงาม และมีความเป็นเอกลักษณ์ทำให้ผ้าทอไท-ยวนของ จังหวัดราชบุรี มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง รวมทั้งมีการจัดตั้งตลาดไท-ยวน วัดนาหนอง เป็นแหล่งจำหน่ายใช้สอยสินค้าพื้นเมือง สินค้าการเกษตรของคนในชุมชน เพื่อส่งเสริมให้คนในชุมชนนำสินค้ามาจำหน่าย อาทิ พืชผักสวนครัว อาหาร ซึ่งจะเป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ให้คนในชุมชน นอกจากนี้มีการจัดงานวัฒนธรรมและประเพณีเป็นประจำทุกปี อาทิ ประเพณีบุญเดือน ๓ (ตักบาตรข้าวต้มมัด) ประเพณีที่ ๑ ปีมีครั้งเดียว ซึ่งสืบทอดมาจากบรรพบุรุษมากกว่า ๘๒ ปี ประเพณีตักบาตรเทโว สงกรานต์ ถวายสลากภัตแด่พระสงฆ์ ซึ่งทำให้ชุมชนสงบสุขไม่มีปัญหาต่างๆ อาทิ ยาเสพติด ลักขโมย อาชญากรรม เกิดขึ้นในชุมชน ปัจจุบันชุมชนคุณธรรมวัดนาหนอง มีจุดเด่นที่เป็นไฮไลท์ หรือเสน่ห์ของชุมชนฯ ซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวสนใจที่จะมาเที่ยวในชุมชนฯ คือ มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม ประเพณีที่โดดเด่น อาทิ จุดชมรอยพระพุทธบาทบนเขาวัดนาหนอง สะพานไม้ไผ่ (สระบัว-นาข้าว) มีโฮมสเตย์ ที่พัก และโรงแรม ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเข้าพักได้ในชุมชน หรือชุมชนใกล้เคียง โดยมีบรรยากาศแบบท้องถิ่น สัมผัสกลิ่นอายธรรมชาติ และร่วมทำอาหารชาติพันธุ์กับเจ้าของบ้าน นอกจากนี้มีเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวที่สำคัญของชุมชน อำเภอ จังหวัดอื่นๆ อาทิ กาดวิถีชุมชนคูบัว อำเภอเมือง ตลาดนัดไฉ่ป้อย อำเภอสวนผึ้ง ตลาดน้ำดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก พิพิธภัณฑ์หนังใหญ่วัดขนอน อำเภอโพธาราม และอุทยานหินเขางู อำเภอเมือง เป็นต้น ซึ่งนับเป็นชุมชนคุณธรรมฯ ที่มีความพร้อมและโดดเด่นในทุกด้าน นับเป็นตัวอย่างในการสร้างสังคมแห่งความสงบสุขอย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นดินจกตระกูลราชบุรี^{๑๓๑}

๒. องค์การบริหารส่วนตำบล : หน่วยงานภาครัฐระดับท้องถิ่นให้การส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ และการจำหน่ายผ้าขึ้นดินจกทุกชนิด ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลคูบัว องค์การบริหารส่วนตำบลดอนแร่ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ-บางกะโด นอกจากนี้มีเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวที่สำคัญของชุมชน อำเภอ จังหวัดอื่นๆ อาทิ กาดวิถีชุมชนคูบัว อำเภอเมือง ตลาดนัดไฉ่ป้อย อำเภอสวนผึ้ง ตลาดน้ำดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก พิพิธภัณฑ์หนังใหญ่วัดขนอน อำเภอโพธาราม และอุทยานหินเขางู อำเภอเมือง เป็นต้น ซึ่งนับเป็นชุมชนคุณธรรมฯ ที่มีความพร้อมและโดดเด่นในทุกด้าน นับเป็นตัวอย่างในการสร้างสังคมแห่งความสงบสุขอย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นดินจกตระกูลราชบุรี^{๑๓๒}

^{๑๓๑} รัฐบาลไทย. ด้านวัฒนธรรมท่องเที่ยว. <https://shorturl.asia/nzBYK> ๙ มิถุนายน ๒๕๖๖

^{๑๓๒} เรื่องเดียวกัน, รัฐบาลไทย. ด้านวัฒนธรรมท่องเที่ยว. <https://shorturl.asia/nzBYK> ๙ มิถุนายน ๒๕๖๖.

๓. OTOP ผ้าไทยในจังหวัดราชบุรี : กรมการพัฒนาชุมชนได้ลงนามบันทึกข้อตกลงร่วมกับสภาสตรีแห่งชาติในพระบรมราชินูปถัมภ์ จัดทำโครงการ “สืบสาน อนุรักษ์ศิลปผ้าถิ่นไทย ดำรงไว้ในแผ่นดิน” มีวัตถุประสงค์เพื่อสืบสานพระราชปณิธานสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ที่ทรงอนุรักษ์ส่งเสริม และเชิดชูอัตลักษณ์คุณค่าผ้าไทย ทำให้ผ้าไทยคงอยู่คู่แผ่นดิน และเพิ่มรายได้ให้ผู้ประกอบการ OTOP ในประเภทผ้าและเครื่องแต่งกาย สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดราชบุรีได้จัดทำแค็ตตาล็อกผ้าถิ่นไทย ประจำจังหวัดราชบุรี เพื่อประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ผู้สนใจได้สั่งซื้อผ้าจากผู้ประกอบการ OTOP ในจังหวัดราชบุรี^{๑๓๓}

๔. ตลาดออนไลน์ : เพจ ผ้าขึ้นตีนจก ราชบุรี การตลาดออนไลน์ เป็นการนำเสนอผลิตภัณฑ์หรือบริการ ที่ใช้อินเทอร์เน็ตเป็นสื่อกลางที่ช่วยในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ และใช้เป็นช่องทางในการติดต่อสื่อสารกันระหว่างเจ้าของธุรกิจกับลูกค้า เป็นการลงทุนทำการตลาดที่มีราคาไม่สูง สามารถแก้ไขหรืออัปเดตข้อมูลได้เสมอ ไม่จำเป็นที่จะต้องใช้โพสต์ หรือแชร์ข้อมูลข่าวสารที่ธุรกิจต้องการให้ลูกค้าทราบ ก็สามารถทำได้ง่าย สะดวก และรวดเร็ว เกิดจากการเข้ามาของการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) ซึ่งเป็นการดำเนินธุรกรรมทางการค้าผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ การใช้เทคโนโลยีเป็นสื่อกลางระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ตัวบุคคล องค์กร หรือตัวบุคคลกับองค์กร เพื่อช่วยสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ^{๑๓๔} ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการซื้อสินค้า การขายสินค้า การจัดส่งสินค้าการแลกเปลี่ยนสินค้าหรือบริการ หรือสารสนเทศผ่านทางอินเทอร์เน็ต^{๑๓๕}การสร้างช่องทางสำหรับจัดจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี สร้างแนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าขึ้นตีนจก มีการทอผ้าขึ้นให้มีลวดลายที่ทันสมัยหลากหลาย เพื่อให้ตรงกับความต้องการของตลาด และหน่วยงานภาครัฐควรมีส่วนช่วยสนับสนุนในเรื่องงบประมาณ การนำผลการการวิเคราะห์จากผลการวิจัยของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้าทำวิจัยพื้นที่ไปใช้ประโยชน์และอนุรักษ์ผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าขึ้นตีนจก ทั้งนี้กลุ่มผู้วิจัยมีการออกแบบผลิตภัณฑ์จากเศษผ้าตีนจกในการนำมาใช้ประโยชน์ใหม่ อาทิ กระเป๋า ยามสะพาย เป็นต้น^{๑๓๖} ประชาชนผู้ผลิตผ้าขึ้นตีนจกราชบุรียังไม่เข้าใจใน

^{๑๓๓} ประชาสัมพันธ์. สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดราชบุรีเชิญชวนผู้สนใจสั่งซื้อผ้าจากผู้ประกอบการ OTOP. <https://shorturl.asia/79HGr> ๙ มิถุนายน ๒๕๖๖

^{๑๓๔} ทวีศักดิ์ กาญจนสุวรรณ. พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce). (กรุงเทพมหานคร: เคทีพี คอมพ์ แอนด์ คอนซัลท์, ๒๕๕๒).

^{๑๓๕} วรินทร์พิพัชร วัชรพงษ์เกษม. เอกสารประกอบการสอนรายวิชา: พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์. (บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, ๒๕๖๐).

^{๑๓๖} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๒, นายกองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแร่, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

ระบบตลาดแนวใหม่^{๑๓๗} การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ จะเป็นตัวช่วยในการโปรโมทเว็บไซต์ของกิจการ และช่วยผลักดันให้เว็บไซต์ของกิจการขยับไปอยู่ในอันดับที่ดีขึ้นในเว็บไซต์ของ Google ซึ่งข้อดีของการทำการตลาดบนสื่อสังคมออนไลน์ คือ สามารถเข้าถึงลูกค้าได้ตรงตามกลุ่มเป้าหมาย รวดเร็ว ทันใจและช่วยในการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้เกิดการบอกต่อในหมู่มากได้อย่างง่ายดาย^{๑๓๘}

๔.๔.๑.๒ การวิเคราะห์ SWOT Analysis ตลาดผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

จากการลงพื้นที่ศึกษาการจัดจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี สามารถการวิเคราะห์ SWOT Analysis ตลาดผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี ได้ดังนี้

การวิเคราะห์ SWOT Analysis ตลาดผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

จุดแข็งของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจก ตระกูลราชบุรี	จุดอ่อนของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจก ตระกูลราชบุรี
๑. ด้านทรัพยากรบุคคล คนในชุมชนมีฝีมือผลิตผ้าทอจากที่มีงานคุณภาพและมีเอกลักษณ์	๑. ด้านทรัพยากรบุคคลขาดผู้สืบทอดวิธีการทอผ้าเนื่องจากคนรุ่นหลังไม่ให้ความสนใจในการสืบทอดอาชีพทอผ้าต่อไป
๒. ด้านการเงินการผลิตผ้าทอจาก สามารถสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน และนำเงินที่ได้นั้นมาหมุนเวียนในกระบวนการผลิต	๒. ด้านการเงินรายได้ที่ได้จากการทอผ้าจากไม่มีความแน่นอน คนในชุมชนส่วนใหญ่มีฐานะปานกลางจนถึงยากจนบางกลุ่มกล่าวว่า วัสดุที่ใช้มีราคาสูงขึ้น
๓. ด้านการตลาด จังหวัดราชบุรีมีสถานที่จัดแสดงผ้าทอกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี เพื่อให้ชาวบ้านนำผ้าของแต่ละครอบครัวมาจัดวางและจำหน่าย	๓. ด้านการตลาดมีการจัดแสดงผ้าเฉพาะภายในชุมชนทำให้การขยายตลาดทำได้ยาก
๔. ด้านการผลิตกระบวนการผลิตมีข้อได้เปรียบเนื่องจากแต่ละครัวเรือนมีอุปกรณ์ทอผ้าเป็นของตัวเอง และมีผู้เชี่ยวชาญด้านการทอผ้าจกมาจัดการดูแลการผลิตด้วยตนเอง	๔. ด้านการผลิตมีความล่าช้า ผู้ผลิตอยู่ในช่วงอายุที่สูงและเป็นงานฝีมือที่ต้องใช้ความพิถีพิถันไม่ทันต่อความต้องการของลูกค้า
	๕. ด้านการจัดการระบบการบริหารจัดการไม่มีระบบที่มีประสิทธิภาพ

^{๑๓๗} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๓, ช่วงทอ, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๑๓๘} เรื่องเดียวกัน, วรินทร์พิพัชร วัชรพงษ์เกษม. เอกสารประกอบการสอนรายวิชา: พาณิชยอิเล็กทรอนิกส์. ๒๕๖๐.

โอกาสของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจก ตระกูลราชบุรี	อุปสรรคของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจก ตระกูลราชบุรี
๑. ด้านเศรษฐกิจองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแร่เข้ามาช่วยเหลือทางด้านของเงินทุนและสร้างร้านสวัสดิการรัฐให้ชาวบ้านในชุมชนได้ใช้ประโยชน์ ๒. ด้านสังคม/วัฒนธรรมผ้าทอจกมีลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี ที่คนในชุมชนได้รักษาเอาไว้ทำให้มีกลุ่มลูกค้าที่ชื่นชอบในลวดลายผ้าทอจกคูบัวมาซื้อผลิตภัณฑ์เป็นประจำ ๓. ด้านเทคโนโลยีมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเพจทางเฟซบุ๊กชื่อ “ผ้าขึ้นตีนจก ราชบุรี” เพื่อประชาสัมพันธ์สร้างความรู้จักให้กับลูกค้าและจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ๔. ด้านคู่แข่งผลิตภัณฑ์กลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี ได้เปรียบเรื่องลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ยากต่อการเลียนแบบ	๑. ด้านเศรษฐกิจอยู่ในช่วงถดถอย ไม่แน่นอนทำให้การซื้อขายผลิตภัณฑ์ผ้าทอจกในปัจจุบันลดลงอย่างเห็นได้ชัด ๒. ด้านสังคม/วัฒนธรรมลวดลายที่นำมาถักทอในผ้าทอกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี เป็นลวดลายที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณส่วนใหญ่เป็นลวดลายดั้งเดิม ไม่มีการพัฒนาเป็นลวดลายใหม่ๆ ทำให้ไม่เจอะตลาดกลุ่มเป้าหมายใหม่ๆ ที่เป็นในสมัยนี้ ๓. ด้านเทคโนโลยีขาดเทคโนโลยีด้านการผลิตที่ทันสมัย ทำให้การผลิตในแต่ละครั้งใช้เวลานานไม่พอต่อความต้องการของลูกค้า ๔. ด้านคู่แข่งมีคู่แข่งทางการค้าในธุรกิจประเภทผ้าทอจกจำนวนมาก ทั้งระดับภูมิภาคและระดับจังหวัดที่ชาวไทย-ยวนอาศัยอยู่

ตารางที่ ๔.๑ การวิเคราะห์ SWOT Analysis ตลาดผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

การพัฒนากลยุทธ์ทางการผลิตผ้าทอจกคูบัว

ได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบสนทนากลุ่มมาพัฒนาเป็นกลยุทธ์ทางการแบบ TOWS Matrix ได้ดังนี้

กลยุทธ์ที่ ๑ S+O (Strength + Opportunities) หรือแผนกลยุทธ์เชิงรุก เนื่องจากธุรกิจกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี มีจุดแข็งในเรื่องของการมีผู้เชี่ยวชาญที่ผลิตผ้าทอจกด้วยตัวเอง มีศูนย์จัดแสดงผลิตภัณฑ์ทั้งยังมีเอกลักษณ์ที่เป็นลวดลายดั้งเดิมของผ้าทอจก เมื่อนำมารวมกับโอกาสที่มีทั้งการช่วยเหลือของทางภาครัฐ นั้นทำให้เป็นประโยชน์แก่กลุ่มพัฒนาอาชีพ และชาวบ้านในชุมชนคูบัวในการพัฒนาผลิตภัณฑ์

กลยุทธ์ที่ ๒ S+T (Strength + Threats) หรือแผนกลยุทธ์เชิงป้องกันเนื่องจากมีจุดแข็งในด้านการมีผู้เชี่ยวชาญที่รู้จักวิธีการทอผ้าจาก แต่มีด้านอุปสรรคที่เศรษฐกิจช่วงนี้อยู่ในช่วงไม่แน่นอน ทั้งยังไม่มีการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัย ทำให้อาจต้องควบคุมกระบวนการผลิตให้อยู่ในปริมาณที่เหมาะสม เพื่อลดความเสี่ยงในการจำหน่าย

กลยุทธ์ที่ ๓ W+O (Weakness + Opportunities) หรือ แผนกลยุทธ์เชิงแก้ไขเนื่องด้วยจุดอ่อน และโอกาสมีปริมาณที่สูง จึงต้องหลีกเลี่ยงการเกิดจุดอ่อน เพื่อเพิ่มโอกาสในการผลิตผ้าทอจาก โดยมีจุดอ่อน คือ การมีผลผลิตที่ซ้ำในการผลิตแต่ละครั้ง แต่ยังได้รับการสนับสนุนจากทางภาครัฐที่คอยช่วยสนับสนุนอยู่

กลยุทธ์ที่ ๔ W+T (Weakness + Threats) หรือแผนกลยุทธ์เชิงตั้งรับเนื่องจากจุดอ่อนและอุปสรรคสูงทั้งคู่ การพัฒนาจึงสามารถทำได้แต่ใช้ระยะเวลาเพราะเศรษฐกิจ ภายในประเทศยังไม่คงที่การพัฒนากระบวนการผลิตจึงอาจใช้ระยะเวลานาน

สรุปได้ว่า การจัดจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี การสร้างตลาดชุมชนและสหกรณ์ขึ้นในท้องถิ่น เพื่อจัดจำหน่ายผ้าขึ้นตีนจกราชบุรี และสร้างตลาดออนไลน์ การสร้างศูนย์จำหน่ายสินค้าตามจุดสำคัญต่าง ๆ ทั่วทั้งจังหวัด เพื่อการส่งออกสินค้าที่กลุ่มผู้ทอผ้าขึ้นตีนจกผลิตขึ้น ทั้งยังเป็นการแสดงสินค้าให้เข้าถึงบริโภคอย่างทั่วถึง ที่จะรับรู้ถึงการมีอยู่ของผ้าขึ้นตีนจกราชบุรี ได้แก่ ๑) หน้ร้าน : ศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านราชบุรี วัดนาหนอง กาดวิถีชุมชนคูบัว อำเภอเมือง ตลาดนัดโห้ะป่อย อำเภอสวนผึ้ง ตลาดน้ำดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก พิพิธภัณฑ์หนังใหญ่วัดขนอน อำเภอโพธาราม และอุทยานหินเขางู อำเภอเมือง เป็นศูนย์กลางในการจำหน่ายผ้าจก ผ้าพื้นเมืองของคนในชุมชน โดยผ้าทอไทยวน เป็นผ้าทอที่มีความประณีต สวยงาม และมีความเป็นเอกลักษณ์ทำให้ผ้าทอไท-ยวนของ จังหวัดราชบุรี มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง ๒) องค์การบริหารส่วนตำบล : หน่วยงานภาครัฐระดับท้องถิ่นให้การส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ และการจำหน่ายผ้าขึ้นตีนจกทุกชนิด ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลคูบัว องค์การบริหารส่วนตำบลดอนแร่ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ-บางกะโด นอกจากนี้มีเส้นทางการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวที่สำคัญของชุมชน อำเภอ จังหวัดอื่นๆ ๓) OTOP ผ้าไทยในจังหวัดราชบุรี : กรมการพัฒนาชุมชนได้ลงนามบันทึกข้อตกลงร่วมกับสภาสตรีแห่งชาติในพระบรมราชินูปถัมภ์ จัดทำโครงการ “สืบสาน อนุรักษ์ศิลป์ผ้าถิ่นไทย ดำรงไว้ในแผ่นดิน” สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดราชบุรีได้จัดทำแค็ตตาล็อกผ้าถิ่นไทย ประจำจังหวัดราชบุรี เพื่อประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ผู้สนใจได้สั่งซื้อผ้าจากผู้ประกอบการ OTOP และ ๔) ตลาดออนไลน์ : เพจ ผ้าขึ้นตีนจก ราชบุรี การตลาดออนไลน์ เป็นการนำเสนอผลิตภัณฑ์หรือบริการ ที่ใช้อินเทอร์เน็ตเป็นสื่อกลางที่ช่วยในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ และใช้เป็นช่องทางในการติดต่อสื่อสารกันระหว่างเจ้าของธุรกิจกับลูกค้า เป็น

การลงทุนทำการตลาดที่มีราคาไม่สูง สามารถแก้ไขหรืออัปเดตข้อมูลได้เสมอ ไม่ว่าจะเป็นการโพสต์หรือแชร์ข้อมูลข่าวสารที่ธุรกิจต้องการให้ลูกค้าทราบ ก็สามารถทำได้ง่าย สะดวก และรวดเร็ว เกิดจากการเข้ามาของการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) ส่วน ผลการวิเคราะห์ SWOT Analysis ตลาดผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี ได้ดังนี้ จุดแข็งทรัพยากรบุคคล คนในชุมชนมีฝีมือผลิตผ้าทอจกที่มีงานคุณภาพและมีเอกลักษณ์ จุดอ่อนทรัพยากรบุคคลขาดผู้สืบทอดวิธีการทอผ้าเนื่องจากคนรุ่นหลังไม่ให้ความสนใจในการสืบทอดอาชีพทอผ้าต่อไป โอกาสเศรษฐกิจองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแร่เข้ามาช่วยเหลือทางด้านของเงินทุนและสร้างร้านสวัสดิการรัฐให้ชาวบ้านในชุมชนได้ใช้ประโยชน์ และอุปสรรคเศรษฐกิจอยู่ในช่วงถดถอย ไม่แน่นอน ทำให้การซื้อขายผลิตภัณฑ์ผ้าทอจกในปัจจุบันลดลงอย่างเห็นได้ชัด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์

การจัดจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี จากอดีตถึงปัจจุบัน มีพัฒนาการเป็นอย่างไร

ลวดลายในผ้าจกของชาวไทย-ยวนราชบุรี มีจำนวน ๘ ลายหลัก ได้แก่ ลายกาบ ลายกาบซ้อนหัก ลายกาบดอกแก้ว ลายดอกเซีย ลายโค้งแก้ง ลายโค้งแก้งซ้อนเซีย ลายหน้าหมอน ลายหักนกคู่ ต่อมาในปี ๒๕๓๘ อาจารย์อุดม สมพร ได้ออกแบบลายผ้าขึ้นตีนจกใหม่ โดยนำรูปทรงของดอกแคทรายมาสร้างเป็นลายผ้าจกลายที่ ๙ ชื่อ “ลายแคทราย”^{๑๓๙} หากวิเคราะห์การตลาดของกลุ่มทอผ้าขึ้นตีนจก ควรสร้างกลยุทธ์ทางการตลาดให้ครอบคลุมผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ การใช้ตรายี่ห้อ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการขาย สภาพการดำเนินงานในการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาผ้าขึ้นตีนจก ดำเนินการด้านผู้นำกลุ่ม ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ ด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญา ด้านการส่งเสริมของหน่วยงานภาครัฐ และการจัดจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์^{๑๔๐} สร้างตลาดชุมชนและสหกรณ์ขึ้นในท้องถิ่น เพื่อจัดจำหน่ายผ้าขึ้นตีนจกราชบุรีและสร้างตลาดออนไลน์^{๑๔๑} ควรสร้างศูนย์จำหน่ายสินค้าตามจุดสำคัญต่าง ๆ ทั่วทั้งจังหวัด เพื่อการส่งออกสินค้าที่กลุ่มผู้ทอผ้าขึ้นตีนจกผลิตขึ้น ทั้งยังเป็นการแสดงสินค้าให้เข้าถึงบริโภคอย่างทั่วถึง ที่จะรับรู้ถึง

^{๑๓๙} วรรณภา โขบรรดาลสุข กุลยา อนุโลก วรลักษณ์ ทองประยูร, การถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าขึ้นตีนจกไทย-ยวนในจังหวัดราชบุรี, วารสาร สมาคมนักวิจัย, ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - เมษายน ๒๕๕๙) : ๑๗๑.

^{๑๔๐} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๒, นายกองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแร่, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๑๔๑} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๓, ช่างทอ, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

การมีอยู่ของผ้าขึ้นตีนจกราชบุรี^{๑๔๒} ควรสืบทอดให้ยั่งยืนต่อไป^{๑๔๓} ทั้งนี้ การจำหน่าย คือ การนำผ้าทอออกจำหน่ายไปยังสถานที่ต่าง ๆ หรือสถานที่ที่หน่วยราชการ ขอให้ไปจัดแสดงสินค้ากลยุทธ์การส่งเสริมการตลาด มีการใช้กลยุทธ์ในการลดราคาผ้าทอให้แก่ลูกค้าเมื่อมีการจัดกิจกรรมทางพุทธศาสนา การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ผ่านการสาธิตการทอผ้าและการจัดแสดงสินค้าร่วมกับการจัดงานของหน่วยราชการ^{๑๔๔}

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสนทนากลุ่มย่อย

การจัดจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

การสร้างหน้าร้านจำหน่ายสินค้า และออกบูธจำหน่ายสินค้าตามงานๆ ทั้งภายในและภายนอกจังหวัด^{๑๔๕} สร้างตลาดชุมชนและสหกรณ์ขึ้นในท้องถิ่น เพื่อจัดจำหน่ายผ้าขึ้นตีนจกราชบุรี และสร้างตลาดออนไลน์^{๑๔๖} ควรสร้างศูนย์จำหน่ายสินค้าตามจุดสำคัญต่าง ๆ ทั่วทั้งจังหวัด เพื่อการส่งออกสินค้าที่กลุ่มผู้ทอผ้าขึ้นตีนจกผลิตขึ้น ทั้งยังเป็นการแสดงสินค้าให้เข้าถึงบริโภคอย่างทั่วถึง ที่จะรับรู้ถึงการมีอยู่ของผ้าขึ้นตีนจกราชบุรี^{๑๔๗} ควรสืบทอดให้ยั่งยืนต่อไป^{๑๔๘} ควรปรับราคาให้เหมาะสมต่อการเลือกซื้อ โดยการมีส่วนร่วมในการกำหนดราคาผ้าที่มีลวดลายเป็นเอกลักษณ์ ซึ่งผลิตด้วยการทอผ้าจากกลุ่มแม่บ้านที่สืบเชื้อสายจากบรรพบุรุษมีความประณีตในการทอ มีการคัดสรรลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ ผ่านความเชื่อที่ตกทอดต่อ ๆ กันมาด้วยกลยุทธ์ราคาสูง ราคาประมาณ ๑๒,๐๐๐ - ๒๘,๐๐๐ บาท เพื่อจำหน่ายให้กับกลุ่มเป้าหมายที่ฐานะดี ซึ่งชอบผ้าทอพื้นเมืองที่มีการถ่ายทอดผ่านวัฒนธรรมมาอย่างยาวนาน ส่วนกลยุทธ์ราคาเหมาะสมกับคุณภาพนั้น ใช้กลุ่มเป้าหมายที่เป็นลูกค้าฐานะปานกลาง ราคาผืนละ ๕,๐๐๐ - ๑๕,๐๐๐ บาท ผ้าทอจะมีลวดลายธรรมดา โดย

^{๑๔๒} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๙, ช่างทอ, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๑๔๓} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๑, สมาชิกกลุ่มทอผ้า, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๑๔๔} รัชฎาพร บุญเรือง, กลยุทธ์การตลาดผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นเมืองลาวครั้งแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มแม่บ้านผู้นำร้อน อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี, วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๔ (เมษายน ๒๕๖๔) : ๒๕๗.

^{๑๔๕} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๒, รองประธานศูนย์หัตถกรรมพื้นล้านราชบุรี วัดนาหนอง, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๑๔๖} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๓, ช่างทอ, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๑๔๗} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๙, ช่างทอ, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๑๔๘} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๑, สมาชิกกลุ่มทอผ้า, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้มีรายได้น้อยถึงปานกลาง แต่เป็นผู้ที่ชื่นชอบศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มผ้าทอพื้นพื้น โดยมีราคาต่ำที่จกต้องได้ประมาณ ๘๐๐ - ๑,๕๐๐ บาท ต่อผืน

สรุปได้ว่า การสร้างหน้าร้านจำหน่ายสินค้า และออกบูธจำหน่ายสินค้าตามงานๆ ทั้งภายใน และภายนอกจังหวัด^{๑๔๙} สร้างตลาดชุมชนและสหกรณ์ขึ้นในท้องถิ่น เพื่อจัดจำหน่ายผ้าขึ้นตีนจก ราชบุรีและสร้างตลาดออนไลน์^{๑๕๐} สร้างศูนย์จำหน่ายสินค้าตามจุดสำคัญต่าง ๆ ทั่วทั้งจังหวัด เพื่อการ ส่งออกสินค้าที่กลุ่มผู้ทอผ้าขึ้นตีนจกผลิตขึ้น ทั้งยังเป็นการแสดงสินค้าให้เข้าถึงบริโภคอย่างทั่วถึง ที่จะรับรู้ถึงการมีอยู่ของผ้าขึ้นตีนจกราชบุรี ทั้งนี้ ปรับราคาให้เหมาะสมต่อการเลือกซื้อ โดยการมีส่วนร่วม ในการกำหนดราคาผ้าที่มีลวดลายเป็นเอกลักษณ์ ซึ่งผลิตด้วยการทอผ้าจากกลุ่มแม่บ้านที่สืบเชื้อสายจากบรรพบุรุษมีความประณีตในการทอ มีการคัดสรรลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ ผ่านความเชื่อที่ตกทอดต่อ ๆ กันมาด้วยกลยุทธ์ราคาต่ำ-สำหรับผู้สนใจทั่วไป ราคาสูง-สำหรับนักสะสมหรือผู้ทุนทรัพย์สูง

๔.๔.๒ การสร้างช่องทางการตลาดสำหรับจัดจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม สัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

ช่องทางสำหรับจัดจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูล ราชบุรี ที่สอดคล้องกับแนวโน้มทางการตลาด ดังนี้

๔.๔.๒.๑ เเพจ ผ้าขึ้นตีนจก ราชบุรี

การตลาดออนไลน์ เป็นการนำเสนอผลิตภัณฑ์หรือบริการ ที่ใช้อินเทอร์เน็ตเป็นสื่อกลางที่ ช่วยในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ และใช้เป็นช่องทางในการติดต่อสื่อสารกันระหว่างเจ้าของธุรกิจกับ ลูกค้า เป็นการลงทุนทำการตลาดที่มีราคาไม่สูง สามารถแก้ไขหรืออัปเดตข้อมูลได้เสมอ ไม่ว่าจะเป็น การโพสต์ หรือแชร์ข้อมูลข่าวสารที่ธุรกิจต้องการให้ลูกค้าทราบ ก็สามารถทำได้ง่าย สะดวก และรวดเร็ว เกิดจากการเข้ามาของการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) ซึ่งเป็นการดำเนินธุรกรรม ทางการค้าผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ การใช้เทคโนโลยีเป็นสื่อกลางระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ตัวบุคคล องค์กร หรือตัวบุคคลกับองค์กร เพื่อช่วยสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการดำเนินกิจกรรม ต่างๆ^{๑๕๑} ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการซื้อสินค้า การขายสินค้า การจัดส่งสินค้าการแลกเปลี่ยนสินค้า

^{๑๔๙} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๒, รองประธานศูนย์หัตถกรรมพื้นล้านราชบุรี วัดนาหนอง, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๑๕๐} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๓, ข่างท้อ, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๑๕๑} ทวีศักดิ์ กาญจนสุวรรณ. พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce). (กรุงเทพมหานคร: เคทีพี คอมพ์ แอนด์ คอนซัลท์, ๒๕๕๒).

หรือบริการ หรือสารสนเทศผ่านทางอินเทอร์เน็ต^{๑๕๒} การสร้างช่องทางสำหรับจัดจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี ควรสร้างแนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าขึ้นตีนจก ควรมีการทอผ้าขึ้นให้มีลวดลายที่ทันสมัยหลากหลายหลากหลาย เพื่อให้ตรงกับความต้องการของตลาด และหน่วยงานภาครัฐควรมีส่วนช่วยสนับสนุนในเรื่องงบประมาณ การนำผลการการวิเคราะห์จากผลการวิจัยของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้าทำวิจัยพื้นที่ไปใช้ประโยชน์และอนุรักษ์ผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าขึ้นตีนจก ทั้งนี้กลุ่มผู้วิจัยมีการออกแบบผลิตภัณฑ์จากเศษผ้าขึ้นตีนจกในการนำมาใช้ประโยชน์ใหม่ อาทิ กระเป๋า ยามสะพาย เป็นต้น^{๑๕๓} ประชาชนผู้ผลิตผ้าขึ้นตีนจกราชบุรียังไม่เข้าในระบบตลาดแนวใหม่^{๑๕๔} ดังนั้น กลยุทธ์ผลิตภัณฑ์ คือ ผ้าที่มีลวดลายเป็นเอกลักษณ์และสร้างการรับรู้ให้กับลูกค้าด้วยผ้าทอพื้นเมืองเป็นผ้าขึ้นตีนจกที่มีสีสันสดใสสะดุดตา กลยุทธ์ราคา คือ การมีส่วนร่วมในการกำหนดราคาผ้าที่มีลวดลายเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนพุน้ำร้อนด้วยกลยุทธ์ราคาสูงราคาประมาณ ๑๒,๐๐๐ - ๒๘,๐๐๐ บาท เพื่อขายให้กับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นลูกค้าที่มีฐานะดีที่ชื่นชอบผ้าทอที่มีการถ่ายทอดผ่านวัฒนธรรมมาอย่างยาวนาน ส่วนกลยุทธ์ราคาเหมาะสมกับคุณภาพนั้นจะใช้กับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นลูกค้าฐานะปานกลาง ราคาผืนละ ๕,๐๐๐ - ๑๕,๐๐๐ บาท โดยมีราคาต่ำ ๘๐๐ - ๑,๕๐๐ บาทต่อผืน กลยุทธ์ช่องทางการตลาด คือ การนำผ้าทอออกจำหน่ายไปยังสถานที่ต่างๆ หรือสถานที่ที่หน่วยราชการขอให้ไปจัดแสดงสินค้ากลยุทธ์การส่งเสริมการตลาด มีการใช้กลยุทธ์ในการลดราคาผ้าทอให้แก่ลูกค้าเมื่อมีการจัดกิจกรรมทางพุทธศาสนาภายในวัดพุน้ำร้อน การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ผ่านการสาธิตการทอผ้าและการจัดแสดงสินค้าร่วมกับการจัดงานของหน่วยราชการ^{๑๕๕} เพราะการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ จะเป็นตัวช่วยในการโปรโมทเว็บไซต์ของกิจการ และช่วยผลักดันให้เว็บไซต์ของกิจการขยับไปอยู่ในอันดับที่ดีขึ้นในเว็บไซต์ของ Google ซึ่งข้อดีของการทำการตลาดบนสังคมออนไลน์ คือ สามารถเข้าถึงลูกค้าได้ตรงตามกลุ่มเป้าหมาย รวดเร็ว ทันใจและช่วยในการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้เกิดการบอกต่อในหมู่ญาติได้อย่างง่ายดาย^{๑๕๖}

^{๑๕๒} วรินทร์พิพัชร วัชรพงษ์เกษม. เอกสารประกอบการสอนรายวิชา: พาณิชยอิเล็กทรอนิกส์. (บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, ๒๕๖๐).

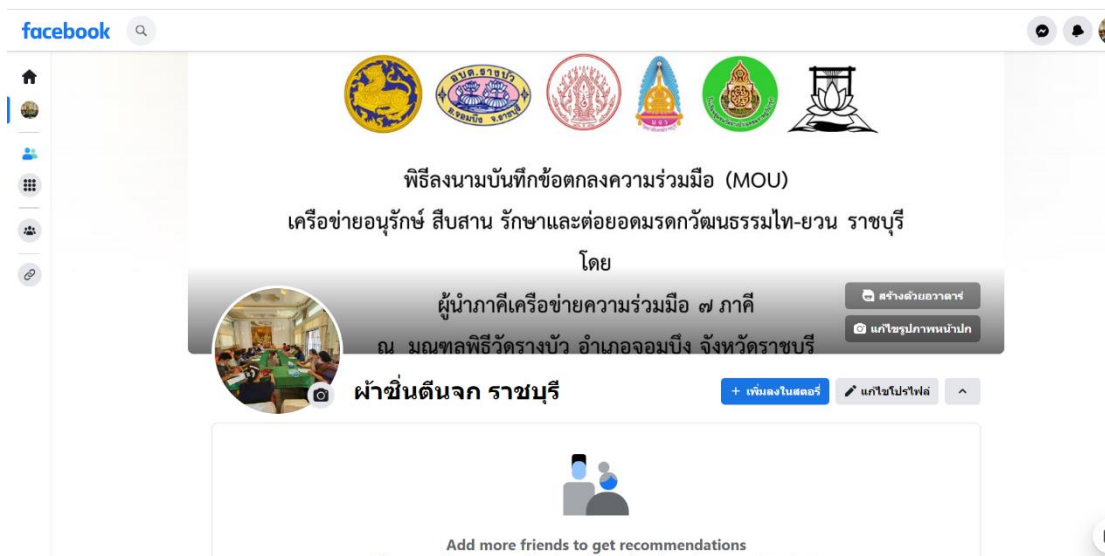
^{๑๕๓} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๒, นายกองค้การบริหารส่วนตำบลตอนแร, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๑๕๔} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๓, ช่างทอ, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๑๕๕} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๒, นายกองค้การบริหารส่วนตำบลตอนแร, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๑๕๖} เรื่องเดียวกัน, วรินทร์พิพัชร วัชรพงษ์เกษม. เอกสารประกอบการสอนรายวิชา: พาณิชยอิเล็กทรอนิกส์. ๒๕๖๐.

เพจ ผ้าขึ้นตีนจก ราชบุรี

ภาพที่ ๔.๑๒ เพจ ผ้าขึ้นตีนจก ราชบุรี

๔.๔.๒.๒ ฟรีเซนเตอร์สวมใส่เสื้อลายจก

ภาพที่ ๔.๑๓ ฟรีเซนเตอร์สวมใส่เสื้อลายจก

ผลิตภัณฑ์เสื้อผ้าจาก ผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลและสวมใส่เสื้อของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี วัดนาหนอง ทั้งกลยุทธ์ช่องทางการตลาด คือ การนำผ้าทอออกจำหน่ายไปยังสถานที่ต่างๆ หรือสถานที่ที่หน่วยราชการขอให้ไปจัดแสดงสินค้ากลยุทธ์การส่งเสริมการตลาด มีการใช้กลยุทธ์ในการลดราคาผ้าทอให้แก่ลูกค้าเมื่อมีการจัดกิจกรรมทางพุทธศาสนาภายในวัดพุทธรักษา การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ผ่านการสาธิตการทอผ้าและการจัดแสดงสินค้าร่วมกับการจัดงานของหน่วยราชการ^{๑๕๗}

สรุปได้ว่า การช่องทางสำหรับจัดจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี การสร้างแนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าขึ้นตีนจก การสร้างขั้นตอนทอผ้าขึ้นให้มีลวดลายที่ทันสมัยหลากหลาย เพื่อให้ตรงกับความต้องการของตลาด และหน่วยงานภาครัฐควรมีส่วนช่วยสนับสนุนในเรื่องงบประมาณ การนำผลการวิเคราะห์จากผลการวิจัยของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้าทำวิจัยพื้นที่ไปใช้ประโยชน์และอนุรักษ์ผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าขึ้นตีนจก ทั้งนี้กลุ่มผู้วิจัยมีการออกแบบผลิตภัณฑ์จากเศษผ้าขึ้นตีนจกในการนำมาใช้ประโยชน์ใหม่ อาทิ กระเป๋า ยามสะพาย เป็นต้น ส่วนกลยุทธ์ราคา คือ การมีส่วนร่วมในการกำหนดราคาผ้าที่มีลวดลายเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนพุทธรักษาด้วยกลยุทธ์ราคาสูงราคาประมาณ ๑๒,๐๐๐ - ๒๘,๐๐๐ บาท เพื่อขายให้กับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นลูกค้าที่มีฐานะดีที่ชื่นชอบผ้าทอที่มีการถ่ายทอดผ่านวัฒนธรรมมาอย่างยาวนาน ส่วนกลยุทธ์ราคาเหมาะสมกับคุณภาพนั้นจะใช้กับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นลูกค้าฐานะปานกลาง ราคาผืนละ ๕,๐๐๐ -๑๕,๐๐๐ บาท โดยมีราคาต่ำ ๘๐๐ - ๑,๕๐๐ บาท ต่อผืน โดยจำแนก ๑) เพจ ผ้าขึ้นตีนจก ราชบุรี และ๒) ฟรีเซ็นเตอร์สวมใส่เสื้อลายจก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสนทนากลุ่มย่อย

การสร้างช่องทางการตลาดสำหรับจัดจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี ที่สอดคล้องกับแนวโน้มทางการตลาด

การสร้างตลาดรองรับสินค้า และประชาสัมพันธ์ช่องทางตลาด^{๑๕๘} การจัดกิจกรรมด้านการส่งเสริมการตลาดของกลุ่มแม่บ้านนั้นจะดำเนินการแบบมีส่วนร่วมในการร่วมมือกันจัดกิจกรรมในทางพุทธศาสนา เช่น งานบุญประเพณีสงกรานต์ งานบุญปฏิบัติธรรมในวันวิสาขบูชา งานบุญวันเข้าพรรษา การสวดมนต์ข้ามปี เป็นต้น ทั้งนี้ทุกครั้งที่มีการจัดกิจกรรมทางพุทธศาสนา กลุ่มแม่บ้าน มี

^{๑๕๗} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๒, นายกองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแร่, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๑๕๘} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๒, รองประธานศูนย์หัตถกรรมพื้นล้านราชบุรี วัดนาหนอง, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

การนำผ้าทอพื้นเมืองฝีมือของกลุ่มแม่บ้านมาสวมใส่ เพื่อแสดงถึงขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม การแต่งกาย และวิถีชีวิตดั้งเดิมที่สืบทอดกันต่อมา ซึ่งกิจกรรมนี้เป็นส่วนหนึ่งของการมีส่วนร่วมในการ ทำการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นเมืองให้เป็นที่รู้จักกันมากขึ้น^{๑๕๙} กลยุทธ์ช่องทางการตลาด คือ การนำผ้าทอออกจำหน่ายไปยังสถานที่ต่างๆ หรือสถานที่ที่หน่วยราชการขอให้ไปจัดแสดงสินค้า กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาด มีการใช้กลยุทธ์ในการลดราคาผ้าทอให้แก่ลูกค้าเมื่อมีการจัดกิจกรรม ทางพุทธศาสนาภายในวัดพุทไธสน้ำร้อน การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ผ่านการสาธิตการทอผ้าและการ จัดแสดงสินค้าร่วมกับการจัดงานของหน่วยราชการ^{๑๖๐}

สรุปได้ว่า ควรมีตลาดรองรับสินค้า และประชาสัมพันธ์ช่องทางตลาด^{๑๖๑} การจัดกิจกรรม ด้านการส่งเสริมการตลาดของกลุ่มแม่บ้านนั้นจะดำเนินการแบบมีส่วนร่วมในการร่วมมือกันจัด กิจกรรมในทางพุทธศาสนา เช่น งานบุญประเพณีสงกรานต์ งานบุญปฏิบัติธรรมในวันวิสาขบูชา งาน บุญวันเข้าพรรษา การสวดมนต์ข้ามปี เป็นต้น ดังนั้น กลยุทธ์ช่องทางการตลาด คือ การนำผ้าทอ ออกจำหน่ายไปยังสถานที่ต่างๆ หรือสถานที่ที่หน่วยราชการขอให้ไปจัดแสดงสินค้ากลยุทธ์การ ส่งเสริมการตลาด มีการใช้กลยุทธ์ในการลดราคาผ้าทอให้แก่ลูกค้าเมื่อมีการจัดกิจกรรมทางพุทธ ศาสนาภายในวัดพุทไธสน้ำร้อน การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ผ่านการสาธิตการทอผ้าและการจัดแสดง สินค้าร่วมกับการจัดงานของหน่วยราชการ

๔.๔.๓ การพัฒนากลยุทธ์การตลาดวิถีพุทธของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นดินจกตระกูล ราชบุรี

๔.๔.๓.๑ กลยุทธ์การตลาดการสร้างแบรนด์กลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นดินจกตระกูลราชบุรี โดยการบูรณาการหลักพุทธธรรม

การนำหลักพระพุทธศาสนามาพิจารณาภายใต้กรอบความคิด ของหลักการตลาดโดยใช้ หลักหรือทฤษฎีการตลาดเป็นตัวตั้ง แล้วนำหลักธรรมมาเป็นตัวเสริมเพื่ออธิบายนี้ถือเป็นบูรณาการ ประเภท “ธรรมวิทยาหรือธรรมโมโลยี-Dhammology” ตามหลักของพระพรหมบัณฑิตการบูรณา การ ๒ ศาสตร์นี้เข้าหากันน่าจะเกิดประโยชน์อย่างยิ่งในวงการการตลาด เพราะศาสตร์การตลาด จัดเป็นสายงานที่ต้องนำข้อมูลจำนวนมากสื่อต่อไปสู่สังคมผู้บริโภค หากสามารถนำหลักพุทธศาสนา

^{๑๕๙} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๒, นายกองค้การบริหารส่วนตำบลดอนแร่, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๑๖๐} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๒, นายกองค้การบริหารส่วนตำบลดอนแร่, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๑๖๑} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๒, รองประธานศูนย์หัตถกรรมพื้นล้านราชบุรี วัดนาหนอง, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

“เข้าหา”นักการตลาดในเชิงรุก สามารถให้นักการตลาดสามารถใช้หลักธรรมาบูรณาการเป็นเครื่องมือช่วยทำงานการตลาด ภายใต้หลักการใหม่นี้ ที่ต่อไปจะใช้ชื่อว่า “ธรรมโมโลยี-การตลาด : Dhammology-Marketing” บูรณาการนี้ ไม่เพียงเป็นการสร้างนวัตกรรมใหม่สู่วงการการตลาด แต่ยังเป็นกุศโลบายอีกทางหนึ่ง ที่ช่วยเผยแผ่ธรรมะเข้าสู่คนรุ่นใหม่ในรูปแบบที่เหมาะสมกับยุคและความต้องการ และยังสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยนความรู้ในวิชาชีพการตลาดสู่โลกตะวันตกเพื่ออธิบายหลักการในรูปแบบของหลักการการตลาด ตัวอย่างของบูรณาการนี้คือการวางแผนการตลาดด้วยหลักสัปปุริสธรรม ๗ (Sappurisa-dhamma Marketing Plan Canvas) เป็นต้น^{๑๖๒} ดังนั้น กลยุทธ์การตลาดวิถีพุทธของกลุ่มสมาชิพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี ควรต้องสร้างตลาดจำหน่ายสินค้าที่ยั่งยืน ใช้ระบบการประชาสัมพันธ์ในหลากหลายต่อเนื่อง การสร้างจุดขาย การทอมือ การสร้างอัตลักษณ์ที่น่าสนใจ ที่เป็นเอกลักษณ์ที่ลงตัวน่าสนใจ^{๑๖๓} การจัดให้มีการแสดงสินค้าตามสถานที่ต่างๆ รวมทั้งการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านผ้าขึ้นตีนจกภายในชุมชน^{๑๖๔}

๔.๔.๓.๒ กลยุทธ์การตลาดวิถีพุทธของกลุ่มสมาชิพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี ร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)

ผ้าทอของชาวบ้านดอนแร่ จังหวัดราชบุรี เป็นผ้าทอที่มีความประณีต สวยงาม และมีความเป็นเอกลักษณ์ทำให้ผ้าทอดอนแร่ มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางในหมู่ดีไซเนอร์ และนักอนุรักษ์ ผู้นิยม และหลงใหลเสน่ห์ของผ้าขึ้นไทย หากย้อนตำนานและที่มาที่ไปจะพบว่า เอกลักษณ์ผ้าทอของชาวดอนแร่นั้น ได้รับอิทธิพลและการสืบสานมาจากบรรพบุรุษเชื้อสายไท-ยวน ซื้อมาได้สืบทอดวัฒนธรรมการทอผ้ากันมานับตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๑ แห่งราชวงศ์จักรี ผูกสานวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่นจวบจนถึงปัจจุบัน กลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้านราชบุรี วัฒนาหนอง เป็นการรวมกลุ่มของชาวบ้านดอนแร่ โดยจัดตั้งศูนย์ขึ้นภายในบริเวณวัดนาหนอง เพื่อเป็นศูนย์กลางและสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ โดยจะมีการแบ่งงานให้สมาชิกในกลุ่มในการทอผ้า และเมื่อทอเสร็จแล้วจะนำมาขายให้กับทางกลุ่มเพื่อนำไปจำหน่ายหรือจัดส่งตามคำสั่งซื้อของลูกค้า โดยผ้าทอบางผืนอาจจะใช้เวลาจนถึง ๖ เดือน และต้องใช้ผู้ทอถึง ๓ คน เนื่องจากลวดลายโบราณบางลายมีความซับซ้อนต้องใช้เวลาในการทอค่อนข้างนาน^{๑๖๕} การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอเชิงสร้างสรรค์ควรดำเนินการ ๕ แนวทาง คือ ๑) การเพิ่มจำนวนลวดลายบนผืนผ้า ๒) การปรับลดจำนวนลวดลายบนผืนผ้า ๓) การพัฒนาผ้าทอตีนจกให้มีเป็น

^{๑๖๒} จรรย์จารี ธรรมา และกมลาศ ภูวนาธิพงศ์, ธรรมโมโลยี-การตลาด: พุทธศาสนากับงานบริหารการตลาด, สุทธิปริทัศน์, (ฉบับพิเศษ) : ๒๖๓

^{๑๖๓} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๓, ช่วงทอ, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๑๖๔} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๙, ช่วงทอ, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๑๖๕} องค์การบริหารส่วนตำบลดอนแร่. ผ้าจกทอมือดอนแรราชบุรี. <https://shorturl.asia/MDUE5> ๙ มิถุนายน ๒๕๖๖.

ลวดลายใหม่ ๔) การใช้วัตถุดิบของเส้นด้ายย้อมสีธรรมชาติ และ ๕) การสร้างตราสัญลักษณ์ เพื่อการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ “ผ้าทอตีนจก” อันเป็นผลิตภัณฑ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวนราชบุรีทั้ง ๓ ตระกูล คือ ๑) ผ้าจกตระกูลคูบัว ๒) ผ้าจกตระกูลหนองโพ-บางกะโต และ ๓) ผ้าจกตระกูลดอนแร่ ให้มีผลิตภัณฑ์ผ้าทอที่ทันสมัย หลายลวดลาย หลายสี หลายราคา หลายรูปแบบ มีอัตลักษณ์ที่แตกต่างจากผ้าทอของกลุ่มทอผ้าอื่น ๆ ในจังหวัดอื่น ๆ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตต้นทุนสามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคหลายกลุ่ม ที่สำคัญกลุ่มทอผ้าสามารถขายผ้าได้ในปริมาณที่มากขึ้นและราคาที่สูงขึ้น เพิ่มรายได้ ชัดความยากจน ก่อให้เกิดการพัฒนาขีดความสามารถของกลุ่มทอผ้าบนฐานทรัพยากรพื้นถิ่น เพื่อสร้างเศรษฐกิจฐานรากและเศรษฐกิจหมุนเวียนในพื้นที่เพื่อการพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน^{๑๖๖}

๔.๔.๓.๓ กลยุทธ์การตลาดวิถีพุทธของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรีด้วยการสร้างโลกออนไลน์

แนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าขึ้นตีนจก ต้องพัฒนาควบคู่กันไป ๕ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านผู้นำกลุ่ม ในการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าขึ้นตีนจก ผู้นำกลุ่มมีความร่วมมือกันและประชุมกันเป็นกลุ่มขนาดเล็ก เพื่อปรึกษากันในการบริหารจัดการการทอผ้า มีการจัดหาทรัพยากรในชุมชน และจัดหาทรัพยากรเข้ามาเพิ่มเติมเพื่อแก้ไขปัญหาการขาดเหลือ ซึ่งจะทำให้ทรัพยากรมีความเพียงพอต่อการทอผ้า กลุ่มทอผ้า จะมีการรวมกลุ่มกัน คอยกัน เพื่อทราบความเป็นมาหรือจุดเด่น จุดด้อยของชุมชน เพื่อพัฒนาจุดนั้น ๆ และผู้นำของกลุ่มทอผ้ามีการติดตามดูแล และคอยถามทุกบ้านที่ทอผ้าขึ้นตีนจก เพื่อเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ๒) ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ในการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าขึ้นตีนจก การออกแบบรูปแบบลวดลายผ้าขึ้นตีนจกใหม่ ๆ มีความทันสมัยขึ้น โดยจะเข้ามาจากผู้นำกลุ่มใหญ่ๆ ของจังหวัด เพื่อทำให้มีจุดเด่น สวย น่ามอง การออกลวดลายที่ทันสมัย จึงมีความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน การทอผ้าขึ้นต้องนำไปเย็บต่อกัน โดยมี ๓ ส่วน จึงมีลวดลายที่หลากหลายหลากหลายและแตกต่างกัน โดยความที่เป็นเอกลักษณ์ ความทันสมัย ความสวยงาม ๓) ด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญา ในการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าขึ้นตีนจก กลุ่มจัดตั้งการถ่ายทอดภูมิปัญญา ศูนย์การถ่ายทอดภูมิปัญญาของชุมชนคือบ้านของผู้นำในการทอผ้าขึ้นตีนจก เพื่อให้ความเห็นภาพจริงต่อผู้ที่มาติดต่อหรือลูกหลานในชุมชนให้คำปรึกษาได้ เวลาที่คนสนใจสอบถามสามารถอธิบายให้แก่ผู้ที่สนใจฟังได้อย่างดี เพื่อให้ลูกหลานมาเรียนรู้ และศึกษาดูงานและได้เข้าใจถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเองมากขึ้น ๔) ด้านการส่งเสริมของหน่วยงานภาครัฐ ในการสร้าง

^{๑๖๖} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๒, นายกองค้การบริหารส่วนตำบลดอนแร่, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

มูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าขึ้นตีนจก ปัจจุบันหน่วยงานภาครัฐยังไม่มีส่วนช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้แก่กลุ่มทอผ้าขึ้นตีนจก และไม่มีบทบาทในการเข้ามาพัฒนากลุ่มทอผ้าขึ้นตีนจกของชุมชนทางกลุ่มทอผ้าได้มีการหาทุนในการทอผ้าและด้ายในการทอผ้ามาจากกลุ่มทอผ้าของตนเองที่มีอยู่เท่านั้น และ๕) ด้านจัดจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ในการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าขึ้นตีนจก กลุ่มทอผ้าขึ้นตีนจกมีการจัดจำหน่ายจากผู้ที่มารับผ้าจากกลุ่มทอผ้าในชุมชนไปส่งให้กับทางร้านใหญ่ๆ มีการจัดจำหน่ายส่งเสริมนำไปในทางการตลาดและทางออนไลน์ทางเพจเฟซบุ๊ก (Facebook) และการนำผ้าขึ้นตีนจกไปส่งที่ร้านขายผ้าขึ้นโดยตรง^{๑๖๗}

การนำเสนอส่วนผสมทางการตลาด (Marketing Mix) ที่เป็นเครื่องมือทางการตลาดที่สามารถควบคุมได้ซึ่งกิจการผสมผสานเครื่องมือเหล่านี้ให้สามารถตอบสนองความต้องการและสร้างความพึงพอใจให้แก่กลุ่มลูกค้าเป้าหมาย ส่วนประสมการตลาด ประกอบด้วยทุกสิ่งทุกอย่างที่กิจการใช้ เพื่อให้มีอิทธิพลโน้มน้าวความต้องการผลิตภัณฑ์ของกิจการ ส่วนประสมการตลาดแบ่งออกเป็นกลุ่มได้ ๔ กลุ่ม ดังที่รู้จักกัน ว่าเป็น “4Ps” อันได้แก่ ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) การจัดจำหน่าย (Place) และการส่งเสริมการขาย (Promotion) โดยมีรายละเอียดดังนี้

๑. ผลิตภัณฑ์ (Product) หมายถึง สิ่งที่เสนอขายสู่ตลาดเพื่อความสนใจการจัดการใช้หรือการบริโภคที่สามารถทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจ ประกอบด้วยสิ่งที่สัมผัสได้และสัมผัสไม่ได้ อาทิ บรรจุภัณฑ์สีราคาคุณภาพ ตราสินค้าบริการและชื่อเสียงของผู้ขายผลิตภัณฑ์อาจจะเป็นสินค้าบริการ สถานที่ บุคคล หรือความคิด ผลิตภัณฑ์ที่เสนอขายอาจจะมีตัวตนหรือไม่มีตัวตนก็ได้ ผลิตภัณฑ์ต้องมีรรถประโยชน์ (Utility) มีคุณค่า (Value) ในสายตาของลูกค้า จึงจะมีผลทำให้ผลิตภัณฑ์สามารถขายได้ ทั้งนี้ การแต่งกายด้วยผ้าลายจกในงานบุญต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามเทศกาลพระพุทธศาสนา และเทศกาลส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรมของภาครัฐ ในวันสำคัญที่กำหนดขึ้นเป็นการเฉพาะ หรือทุกวันอังคาร เป็นต้น เพื่อประชาสัมพันธ์แบบเคลื่อนไหว ให้ผู้พบเห็นสนใจสอบถาม รวมไปถึงชาวต่างชาติที่พบเห็นที่ถือเป็นการส่งเสริมเอกลักษณ์ท้องถิ่น ทั้งนี้ควรจัดให้มีการประกวดการแต่งกายด้วยผ้าลายจก ดังนั้น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอเชิงสร้างสรรค์ควรดำเนินการ ๕ แนวทาง คือ ๑) การเพิ่มจำนวนลวดลายบนผืนผ้า ๒) การปรับลดจำนวนลวดลายบนผืนผ้า ๓) การพัฒนาผ้าทอตีนจกให้มีเป็นลวดลายใหม่ ๔) การใช้วัตถุดิบของเส้นด้ายย้อมสีธรรมชาติ และ๕) การสร้างตราสัญลักษณ์ เพื่อการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ “ผ้าทอตีนจก” อันเป็นผลิตภัณฑ์ของ

^{๑๖๗} เรื่องเดียวกัน, โชติ บดีรัฐ เบญจมาศ สุริวงษ์ อิศราพร ต๊ะเทียน ก้องภพ มโนรา ญัฐกิจ แพงผม และธีระภัทร ใจบุญเรือง, การสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาผ้าขึ้นตีนจกชุมชนบ้านสำราญราษฎร์ ตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย, วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๖๓) : ๖๔-๖๕.

กลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวนราชบุรีทั้ง ๓ ตระกูล คือ ๑) ฝ่ายกตระกูลคูบัว ๒) ฝ่ายกตระกูลหนองโพ-บางกะโด และ ๓) ฝ่ายกตระกูลดอนแร่

๒. ราคา (Price) หมายถึง จำนวนที่ต้องจ่ายเพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์/บริการ หรือเป็นคุณค่าทั้งหมดที่ลูกค้ารับรู้ เพื่อให้ได้ผลประโยชน์จากการใช้ผลิตภัณฑ์/บริการคุ้มกับเงินที่จ่ายไป ผู้บริโภคจะเปรียบเทียบระหว่างคุณค่า (Value) ของผลิตภัณฑ์กับราคา (Price) ของผลิตภัณฑ์นั้น ถ้าคุณค่าสูงกว่าราคาผู้บริโภคจะตัดสินใจซื้อ ดังนั้นผู้กำหนดกลยุทธ์ด้านราคาต้องคำนึงถึง การพัฒนากลยุทธ์การตลาดวิถีพุทธของกลุ่มสมาชิพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี การสร้างรูปแบบการตลาดที่เน้นการโฆษณา “ลด แลก แจก” เพื่อสร้างความน่าสนใจสินค้าและเกิดความจตต่อผลิตภัณฑ์ผ้าขึ้นตีนจกไท-ยวนราชบุรี^{๑๖๘}

๓. การส่งเสริมการตลาด (Promotion) หมายถึง การสื่อสารเพื่อสร้างความพอใจต่อตราสินค้าหรือบริการ หรือความคิด หรือต่อบุคคล โดยใช้จุดใจให้เกิดความต้องการหรือเพื่อเตือนความทรงจำ (Remind) ในผลิตภัณฑ์โดยคาดว่าจะมีอิทธิพลต่อความรู้สึกความเชื่อและพฤติกรรมการซื้อหรือเป็นการติดต่อสื่อสารเกี่ยวกับข้อมูลระหว่างผู้ขายกับผู้ซื้อ เพื่อสร้างทัศนคติและพฤติกรรมการซื้อ การติดต่อสื่อสารอาจใช้พนักงานขาย (Personal selling) ทำการขายและการติดต่อสื่อสารโดยไม่ใช้คน (Non-personal selling) ต้องสร้างตลาดจำหน่ายสินค้าที่ยั่งยืน ใช้ระบบการประชาสัมพันธ์ในหลากหลายต่อเนื่อง การสร้างจุดขาย การท่อมือ สร้างอัตลักษณ์ให้น่าสนใจ ที่เป็นเอกลักษณ์ที่ลงตัว น่าสนใจ^{๑๖๙} การจัดให้มีการแสดงสินค้าตามสถานที่ต่าง ๆ รวมทั้งการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านผ้าขึ้นตีนจกภายในชุมชน^{๑๗๐}

๔. ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) หมายถึง โครงสร้างของช่องทางซึ่งประกอบด้วยสถาบันและกิจกรรมใช้ เพื่อเคลื่อนย้ายสินค้าและบริการจากองค์กรไปยังตลาด สถาบันที่นำผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาดเป้าหมาย คือ สถาบันการตลาด ส่วนกิจกรรมที่ช่วยในการกระจายตัวสินค้าและช่องทางการจัดจำหน่าย (Distribution Channel) หมายถึง กลุ่มของบุคคลหรือธุรกิจที่มีความเกี่ยวข้องกับ การเคลื่อนย้ายผลิตภัณฑ์ หรือบริการสำหรับการใช้หรือบริโภค หรือหมายถึงเส้นทางที่ผลิตภัณฑ์ และกรรมสิทธิ์ที่ผลิตภัณฑ์ถูกเปลี่ยนมือไปยังตลาด ในระบบช่องทางการจัดจำหน่ายจึงประกอบด้วยผู้ผลิตคนกลาง ผู้บริโภค หรือผู้ใช้ทางอุตสาหกรรม ซึ่งอาจจะใช้ช่องทางตรง (Direct Channel) จากผู้ผลิต

^{๑๖๘} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๒, รองประธานศูนย์หัตถกรรมพื้นล้านราชบุรี วัดนาหนอง, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๑๖๙} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๓, ช่างทอ, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๑๗๐} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๙, ช่างทอ, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

ไปยังผู้บริโภค หรือผู้ใช้ทางอุตสาหกรรม และใช้ช่องทางอ้อมจากผู้ผลิต ผ่านคนกลางไปยังผู้บริโภค หรือผู้ใช้ทางอุตสาหกรรม^{๑๗๑}

สรุปได้ว่า กลยุทธ์การตลาดวิถีพุทธของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี สร้างตลาดจำหน่ายสินค้าที่ยั่งยืน ใช้ระบบการประชาสัมพันธ์ในหลากหลายต่อเนื่อง การสร้างจุดขาย การท่อมือ การสร้างอัตลักษณ์ให้น่าสนใจ ที่เป็นเอกลักษณ์ที่ลงตัวน่าสนใจ การจัดให้มีการแสดงสินค้าตามสถานที่ต่างๆ รวมทั้งการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านผ้าขึ้นตีนจกภายในชุมชน ดังนั้น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอเชิงสร้างสรรค์ควรดำเนินการ ๕ แนวทาง คือ ๑) การเพิ่มจำนวนลวดลายบนผืนผ้า ๒) การปรับลดจำนวนลวดลายบนผืนผ้า ๓) การพัฒนาผ้าทอตีนจกให้มีเป็นลวดลายใหม่ ๔) การใช้วัตถุดิบของเส้นด้ายย้อมสีธรรมชาติ และ ๕) การสร้างตราสัญลักษณ์ เพื่อการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้ ผ้าลายจกตระกูลคูบัว เป็นผ้าที่มีชื่อเสียงและเป็นสินค้าที่ได้รับการยอมรับจากลูกค้าทั่วประเทศ จึงนำหลักการตลาด “4Ps” ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) การผลิตผลิตภัณฑ์ที่ตรงกับกับความสนใจและความต้องการของผู้ซื้อ ที่นำเสนอประวัติการทอผ้าขึ้นนั้น ๆ ขึ้นมา โดยการอิงพื้นที่ที่ได้รับการยอมรับ อาทิ ผ้าลายจกตระกูลคูบัว ด้านราคา (Price) กำหนดให้ราคามีความหลากหลายสอดคล้องกับกำลังซื้อของผู้สนใจ อาทิ ลด แลก แจก แถม ด้านการจัดจำหน่าย (Place) การนำผลิตภัณฑ์ไปออกบูธจำหน่าย อาทิ งานประจำปีวัดหลวงพ่อดุสิตธรรมกายาราม จังหวัดราชบุรี งานสัปดาห์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาวันมหาธาตุวชิราวุธ จังหวัดเพชรบุรี และด้านการส่งเสริมการขาย (Promotion) การให้ฟรีเซนต์เนอร์สวมใส่เสื้อผ้าต่าง ๆ แล้วนำมาประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ อาทิ เพจ ผ้าขึ้นตีนจกราชบุรี

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสนทนากลุ่มย่อย

การพัฒนากลยุทธ์การตลาดวิถีพุทธของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

การพัฒนากลยุทธ์การตลาดวิถีพุทธของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี การสร้างรูปแบบการตลาดที่เน้นการโฆษณา “ลด แลก แจก” เพื่อสร้างความน่าสนใจสินค้าและเกิดความต้องการต่อผลิตภัณฑ์ผ้าขึ้นตีนจกไท-ยวนราชบุรี^{๑๗๒} ต้องสร้างตลาดจำหน่ายสินค้าที่ยั่งยืน ใช้ระบบการประชาสัมพันธ์ในหลากหลายต่อเนื่อง การสร้างจุดขาย การท่อมือ สร้างอัตลักษณ์ให้น่าสนใจ ที่เป็น

^{๑๗๑} Kotler, 2003 อ่างในพงศ์เทพ ทรงศาศรี. ปัจจัยส่วนประสมการตลาด (4Ps) ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อบ้านจัดสรรในจังหวัดมหาสารคาม. วารสารโครงการทวีปริญญาทางรัฐประศาสนศาสตร์และบริหารธุรกิจ, หน้า ๕.

^{๑๗๒} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๒, รองประธานศูนย์หัตถกรรมพื้นล้านราชบุรี วัดนาหนอง, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

เอกลักษณ์ที่ล่งตัวน่าสนใจ^{๑๗๓} การจัดให้มีการแสดงสินค้าตามสถานที่ต่าง ๆ รวมทั้งการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านผ้าขึ้นตีนจกภายในชุมชน^{๑๗๔} การแต่งกายด้วยผ้าลายจกในงานบุญต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามเทศกาลพระพุทธศาสนา และเทศกาลส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรมของภาครัฐ ในวันสำคัญที่กำหนดขึ้นเป็นการเฉพาะ หรือทุกวันอังคาร เป็นต้น เพื่อประชาสัมพันธ์แบบเคลื่อนไหว ให้ผู้พบเห็นสนใจสอบถาม รวมไปถึงชาวต่างชาติที่พบเห็นที่ถือเป็นการส่งเสริมเอกลักษณ์ท้องถิ่น ทั้งนี้ควรจัดให้มีการประกวดการแต่งกายด้วยผ้าลายจก

สรุปได้ว่า การสร้างรูปแบบการตลาดที่เน้นการโฆษณา “ลด แลก แจก” เพื่อสร้างความน่าสนใจสินค้าและเกิดความจذبต่อผลิตภัณฑ์ผ้าขึ้นตีนจกไท-ยวนราชบุรี ต้องสร้างตลาดจำหน่ายสินค้าที่ยั่งยืน ใช้ระบบการประชาสัมพันธ์ในหลากหลายต่อเนื่อง การสร้างจุดขาย การท่อมือ สร้างอัตลักษณ์ให้น่าสนใจ ที่เป็นเอกลักษณ์ที่ล่งตัวน่าสนใจ การจัดให้มีการแสดงสินค้าตามสถานที่ต่าง ๆ รวมทั้งการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านผ้าขึ้นตีนจกภายในชุมชน การแต่งกายด้วยผ้าลายจกในงานบุญต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามเทศกาลพระพุทธศาสนา และเทศกาลส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรมของภาครัฐ ในวันสำคัญที่กำหนดขึ้นเป็นการเฉพาะ หรือทุกวันอังคาร เป็นต้น เพื่อประชาสัมพันธ์แบบเคลื่อนไหว ให้ผู้พบเห็นสนใจสอบถาม รวมไปถึงชาวต่างชาติที่พบเห็นที่ถือเป็นการส่งเสริมเอกลักษณ์ท้องถิ่น ทั้งนี้ควรจัดให้มีการประกวดการแต่งกายด้วยผ้าลายจก

๔.๕ องค์ความรู้จากการวิจัย

๔.๕.๑ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี: ประวัติศาสตร์, ความรู้, การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน” สามารถสรุปองค์ความรู้จากการวิจัยได้ดังนี้

๑. ฐานข้อมูลประวัติศาสตร์และพัฒนาการของมรดกวัฒนธรรมผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

ชาวไท-ยวนราชบุรีมีเชื้อสายมาจากเมืองเชียงแสน ก่อนปีพุทธศักราช ๒๓๔๗ คนไทเชื้อสายไท-ยวน คนเมืองที่มีความเจริญรุ่งเรืองในชื่อ “โยนกเชียงแสนนคร” มีบ้านเรือนอยู่ในเมืองเชียงแสน (ปัจจุบันคือ อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย) ชาวไท-ยวนราชบุรีมีเชื้อสายมาจากเมืองเชียงแสน ก่อนปีพุทธศักราช ๒๓๔๗ คนไทเชื้อสายไท-ยวน คนเมืองที่มีความเจริญรุ่งเรืองในชื่อ “โยนก

^{๑๗๓} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๓, ช่วงท้อ, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๑๗๔} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๙, ช่วงท้อ, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

เชียงแสนนคร” มีบ้านเรือนอยู่ในเมืองเชียงแสน (ปัจจุบันคือ อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย) ประวัติศาสตร์กลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวนราชบุรี แบ่งออกเป็น ๓ ช่วง ดังนี้ ๑) กลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวนดั้งเดิม ชาวไท-ยวนราชบุรีมีประวัติความเป็นมาอย่างยาวนาน โดยสามารถค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ไท-ยวนว่า มีภูมิลำเนาตั้งเดิมอยู่ที่ “เชียงแสน” ตั้งแต่สมัยล้านนา ล้านช้าง ๒) กลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวนราชบุรี ปัจจุบันชาวไท-ยวนได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ริมแม่น้ำแม่กลองริมฝั่งขวา ถัดจากตัวเมืองปัจจุบันไปทางทิศตะวันออกประมาณ ๒ กิโลเมตร และ ๓) กลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวนกลุ่มต่างๆ ในราชบุรีปัจจุบัน ชาวไท-ยวนในราชบุรี ใช้พื้นที่ดินทำการเกษตรและสร้างบ้านเรือนอยู่อาศัย มีการกระจายตัวไปในพื้นที่ต่างๆ โดยรอบเพื่อหาที่ทำกินเพิ่ม และมีกลุ่มใหญ่ตั้งถิ่นฐานในเขตตำบลคูบัวในปัจจุบัน ส่วนประวัติศาสตร์วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวน ในจังหวัดราชบุรี ได้แก่ มรดกทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวน ประเพณีที่สืบทอดมาหลายชั่วอายุคน ได้แก่ ๑) ประเพณีไปเซิ้ง ๒) ประเพณีเที่ยวช่วง และ ๓) ประเพณีบุญกลางบ้าน การละเล่นพื้นบ้าน ได้แก่ ๑) จ้อย ๒) ต่อไก่ ๓) ผีฮ้อ หรือผีกะลา ๔) ผีลุ่ม และ ๕) ผีมะกวก ความเชื่อ ทุกครัวเรือนของไท-ยวน ยังคงเชื่อและนับถือผีบรรพชน เช่น บรรพบุรุษ (เลี้ยงผี) เช่นเมื่อลูกสาวบ้านใดแต่งงาน หรือทำผัดผัสดองต้องไปบอกกล่าว หรือขอขมาผีประจำตระกูล (ผีบรรพชน) และการแต่งกาย เป็นการแต่งกายของชาวไทยวนจะนิยมนุ่งซิ่นผ้าฝ้ายทอด้วยมือ เป็นลายแบบโบราณ ที่มีการยกมุกเป็นลวดลายดอกและมีสีสันสวยงาม ได้แก่ ๑) การแต่งกายของผู้หญิงชาวไท-ยวนสมัยแรกยุคถิ่นฐานดั้งเดิม แต่งกายแบบดั้งเดิมตามเอกลักษณ์ของชนชาติ คือ นุ่งผ้าซิ่นตีนจก ซิ่นตา ซิ่นขิว ซิ่นแล และเคียนอกด้วยผ้าแถบเมื่อต้องทำงานหรือทอผ้าในบ้าน ทั้งนี้ ผู้หญิงที่มีฐานะจะสวมสร้อยทองที่คอ สร้อยถั่วแปบ (สายสะพาย) และ ๒) การแต่งกายของผู้ชายไท-ยวน นุ่งกางเกงขาก๊วยมสีคล้ำ (คล้ายกางเกงจีน) สวมเสื้อแถบแดง ตกแต่งด้วยกระดุมเงิน คาดเอวด้วยกระเป๋ากสำหรับใส่สัมภาระ สำหรับลายผ้าตีนจก มี ๙ ลาย ได้แก่ ๑) ลายดอกเซีย ๒) ลายกาบ ๓) ลายหน้าหมอน ๔) ลายโค้งแก้ง ๕) ลายกาบดอกแก้ว ๖) ลายโค้งแก้งซ้อนเซีย ๗) ลายกาบซ้อนหัก ๘) ลายหักนกคู่ และ ๙) ลายแคทราย

๒. กระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสัมมาชีพผ้าซิ่นตีนจกตระกูลราชบุรี

กระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสัมมาชีพผ้าซิ่นตีนจกตระกูลราชบุรี การก่อตั้งจิตอาสาถิ่นฐานบ้านคูบัวนั้นสืบเนื่องมาจากการฟื้นฟูศิลปการทอผ้าตีนจกของชาว ไท-ยวน โดยที่ผู้นำคนสำคัญ คือ ดร.อุดม สมพร ปราชญ์ชาวบ้านของตำบลคูบัวที่ต้องการฟื้นฟูการทอผ้าตีนจก อันเป็นวัฒนธรรมของชาวไท-ยวน โดยระยะเริ่มต้นต้องอาศัยวัดเป็นศูนย์กลางของกลุ่มผ้าทอตีนจกชาวไท-ยวน ราชบุรี ดังนั้น แนวทางในการจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นให้ประสบความสำเร็จในฐานะศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนที่ท้องถิ่นอื่นๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ โดยแบ่งออกเป็น ๓ ระยะ ดังนี้ ๑) ช่วงการก่อตั้ง ปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ คือ จะต้องมีความรู้ที่ถูกต้องหรือแม่นยำ ในการ

ก่อตั้ง ซึ่งมีคุณสมบัติสำคัญ ได้แก่ มีความเสียสละอย่างแท้จริง มีความตั้งใจ/ปณิธานในการจัดตั้ง
 พิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นที่แน่นแฟ้น ๒) ช่วงการดำเนินการ ปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ คือ ต้องมี
 วิธีการดำเนินการพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นที่เหมาะสมโดยการจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานนั้นไม่จำเป็นต้อง
 จัดทำใหสำเร็จสมบูรณ์แบบในคราวเดียว และ๓) ช่วงการพัฒนา ปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ
 คือ พิพิธภัณฑสถานจะต้องทำ การวิเคราะห์ข้อจำกัดของพิพิธภัณฑสถานว่ามีข้อจำกัดในด้านใด
 เป็นสำคัญ เพื่อจะได้สามารถหาวิธีการสำหรับกรณีของพิพิธภัณฑ์สถานบ้านคูบัวมีข้อจำกัด
 สำคัญในด้านพื้นที่ที่มีจำกัด ส่วน การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การ
 จัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี” เพื่อพัฒนาการจัดการ
 ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน ได้แก่ ๑) ระดับครัวเรือน มีระบบการสอนให้บุตร-
 หลานได้ศึกษาเรียนรู้วิธีการทอผ้าขึ้นตีนจก เพื่อให้ตระถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชาวไท-ยวน
 ราชบุรี และการทอผ้าขึ้นตีนจกอันเป็นศิลปหัตถกรรมของชาวไท-ยวนดั้งเดิม ควรมีการนำเทคนิคการ
 ทอผ้ามาใช้ คือ การนำรูปแบบการทอผ้าที่กระตุก ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงการทอมาจากสมัยโบราณ
 การทอผ้าขึ้นตีนจกของชาติพันธุ์ไท-ยวนราชบุรี ควรหาเทคโนโลยีใหม่มาทดแทนวัสดุที่ใช้แบบดั้งเดิม
 อาทิ “ขนเม่นที่นำมาจากด้าย (การเย็บผ้าและสร้างลวดลายจากล่างขึ้นบน)” มาเสริมการทอ มีกลุ่ม
 ผ้าขึ้นตีนจกของชาวไท-ยวน ที่กระจายตัวอยู่ตามชนบทของพื้นที่ต่างๆ ให้มากขึ้น และต้องมีผู้นำจัด
 หลักสูตรการเรียนรู้แก่เยาวชนรุ่นให้มีความรู้เรื่องผ่านขึ้นตีนจก นำผ้าที่ทอลายจกแล้วมา
 แปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ อาทิ ยาม พวงหรีด กระเป๋า เสื้อ เป็นต้น และด้านการพัฒนารูปแบบการ
 จัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน ที่ตรงกับความต้องการและสอดคล้องกับ
 ศักยภาพและปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยี และเพื่อพัฒนาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชน
 ชาติพันธุ์ไท-ยวน และ๒) ระดับกลุ่มสมาชิก/วิสาหกิจชุมชน มีการนำเทคนิคการทอผ้ามาใช้ คือ การ
 นำรูปแบบการทอผ้าที่กระตุก ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงการทอมาจากสมัยโบราณ บุคคลที่ยังประกอบ
 สมาชิกผ้าขึ้นตีนจก ส่วนมากเป็นบุคคลรุ่นเก่า อาจยังไม่มีความชำนาญเกี่ยวกับเทคโนโลยี ในการ
 เพิ่มช่องทางการตลาด ส่วนคนรุ่นใหม่ชำนาญเทคโนโลยี แต่อาจไม่มีความรักและรู้คุณค่าของอาชีพนี้
 การทอผ้าขึ้นตีนจกของชาติพันธุ์ไท-ยวนราชบุรี หาเทคโนโลยีใหม่มาทดแทนวัสดุที่ใช้แบบดั้งเดิม อาทิ
 “ขนเม่นที่นำมาจากด้าย (การเย็บผ้าและสร้างลวดลายจากล่างขึ้นบน)” มาเสริมการทอ เนื่องจาก
 ทดลองใช้วัสดุอื่นแล้วไม่สามารถทอผ้าและสร้างลวดลายได้อย่างเหมาะสมปรานิตตามที่ต้องการ ที่
 ตรงกับความต้องการและสอดคล้องกับศักยภาพและปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยี ได้แก่ ด้านพัฒนา
 รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน แนวทางพัฒนารูปแบบการ
 จัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี ที่สอดคล้องกับศักยภาพ
 และปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยี ได้แก่ การจัดให้มีการทอผ้าให้กับชุมชน ให้ความรู้เกี่ยวกับช่องทาง
 การตลาดให้แก่บุคคลในชุมชน ปลูกฝังค่านิยม และให้ความรู้แก่ชุมชน เพื่อให้ทุกคนช่วยเหลือกัน ใน

ความร่วมมือกันอนุรักษ์ สำหรับการวิเคราะห์รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ๖ ขั้นตอน ได้แก่ ๑) การกำหนดความรู้ที่ต้องการ ช่วยให้บุคคลและองค์กรสามารถประเมินศักยภาพของตนเองได้จากความรู้ที่มีและความรู้ที่ต้องการ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการได้มาซึ่งความรู้ ๒) การแสวงหาความรู้จากภายนอก โดยการซื้อองค์ความรู้จากภายนอก การทำงานร่วมกับพันธมิตรทางธุรกิจ การจัดจ้างหน่วยงานภายนอก และการจัดจ้างที่ปรึกษา เป็นต้น ๓) การพัฒนา/สร้าง/บูรณาการความรู้ เป็นการนำเอาความรู้มาบริหารจัดการให้อยู่ในรูปแบบที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ตามความต้องการ ๔) การถ่ายทอด/แบ่งปัน/กระจาย/เผยแพร่/แลกเปลี่ยนความรู้ เป็นการถ่ายทอดความรู้แฝงและความรู้แบบชัดแจ้ง จากต้นทางไปยังปลายทางความรู้ ๕) การประยุกต์ใช้ความรู้และนำความรู้กลับมาใช้ใหม่ เป็นสิ่งสำคัญ เพราะไม่ว่าองค์กรจะมีความรู้มากหรือน้อยเพียงใด หากไม่สามารถใช้ได้ก็ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ใด ๆ ทั้งสิ้น และ ๖) การจัดเก็บ/รักษา/ปรับปรุง/ตรวจสอบความรู้ให้มีความถูกต้องและทันสมัย วัฒนธรรม ความเชื่อ และค่านิยมเกี่ยวกับการทอผ้าไท-ยวนหญิงไท-ยวนผู้เป็นมารดาจะทอผ้าฝ้ายที่ย้อมด้วยคราม ให้กับลูกชายซึ่งบวชเป็นนาคได้นุ่งห่ม และทอสบง จีวร ยามให้เมื่อบวชเป็นพระสงฆ์แล้ว ทอผ้าจากคลุมหัวนาคตอนทำพิธีบวช เนื่องจากมีความเชื่อว่า มารดาจะได้รับอานิสงส์ไม่น้อยไปกว่าลูกชายที่ได้อุปสมบท หญิงสาวชาวไท-ยวนจะมีครอบครัวได้ต้องทอผ้าได้

๓. ผลลัพธ์เชิงสร้างสรรค์วิถีพุทธของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นดินจกตระกูลราชบุรี

กลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นดินจกตระกูลราชบุรี ได้พัฒนาสี่สัน รูปแบบ การประยุกต์ใช้สินค้า นำไปพัฒนาในการสร้างได้ หรือนำไปพัฒนาเป็นสินค้าอื่นๆ และการประชาสัมพันธ์ ด้วยการร่วมมือจากกลุ่มสมาชิก เพื่อสร้างงานสี่ ลาย และดีไซน์ให้มากขึ้น สร้างระบบการจัดทำแบบการแต่งกายที่เป็นแบบแผนการเรียนรู้ หรือการแสดงให้เห็นชาวบ้านหรือหน่วยงานต่าง ๆ ต่างกายด้วยชุดผ้าขึ้นดินจกเดือนละ ๑ วัน เพื่อให้ชาวต่างชาติ หรือชาวต่างจังหวัด ได้เห็นเอกลักษณ์กายแต่งกายชาวไท-ยวนราชบุรี การประยุกต์สินค้าให้มีความหลากหลายสอดคล้องต่องานที่จัดขึ้น การออกแบบเป็นเสื้อผ้าตามแฟชั่น หรือตามเทศกาลต่าง ๆ การแปรรูปตามภัณฑ์ที่น่าสนใจตามกลุ่มผู้บริโภค การประลายที่มีอยู่แล้วไปใช้กับอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มลูกค้า หรือผู้สนใจนำไปใช้กับงานที่มีความแตกต่างกันตามลักษณะงาน อาทิ งานบวช งานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ อาจออกแบบลายให้เข้ากับบรรยากาศและความสนใจของผู้ร่วมงาน คือ การจัดทำยาม ตาลปัตร ของที่ระลึก กระติกน้ำ ผ้าคลุมโต๊ะ ผ้าคลุมเก้าอี้ วัสดุห่อหุ้มอาหาร เหล่านี้ถือเป็นการแบบที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคที่มีความต้องการต่างกัน ถือเป็นโอกาสในการพัฒนาสินค้าลายจกตามภูมิปัญญาชาวบ้าน ที่อาศัยความต้องการเป็นแนวทางการออกแบบ ดังนั้น คณะผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถร่วมกันออกแบบได้ ๒ ลาย ได้แก่ ๑) ลายคน และ ๒) ลายปลา การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอขึ้นดินจกเชิงสร้างสรรค์และบรรจุกัญจน์ของกลุ่มชาติไท-ยวนราชบุรี พัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบ ๕ แนวทาง ได้แก่ ๑) การเพิ่ม

จำนวนลวดลายบนผืนผ้า ๒) การปรับลดจำนวนลวดลายบนผืนผ้า ๓) การพัฒนาผ้าทอตีนจกให้มีเป็นลวดลายใหม่ ๔) การใช้วัตถุดิบของเส้นด้ายย้อมสีธรรมชาติ และ ๕) การสร้างตราสัญลักษณ์ ทั้งนี้ แนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าขึ้นตีนจก การพัฒนาควบคู่กันไป ๕ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านผู้นำกลุ่ม ๒) ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ ๓) ด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญา ๔) ด้านการส่งเสริมของหน่วยงานภาครัฐ และ ๕) การจัดจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ กลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี สร้างผลิตและพัฒนาในรูปแบบให้เป็นที่ยอมรับในสังคมตามยุคสมัย เพื่อให้สอดคล้องกับทุกเทศกาล เพื่อเพิ่มและขยายตลาดหลายกลุ่ม ซึ่งกระจายอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ของประเทศ ที่บางกลุ่มสนใจบริโภคสินค้าที่มีความเป็นเอกลักษณ์ และมีมูลค่าระยะยาวที่สร้างผลกำไรได้ โดยนำเสนอสินค้าผ้าขึ้นตีนจกเข้าสู่เวทีสากล มีตลาดรองรับในการจัดจำหน่ายผ้าตามชุมชน และจังหวัดต่างๆ ที่ส่งเสริมผลิตภัณฑ์สินค้าพื้นถิ่น เพราะสินค้าที่ได้จากการทอด้วยผ้าตีนจกจะมีคุณค่าในตัวเอง สร้างตลาดผ้าขึ้นตีนจกราชบุรี การเผยแพร่ทางสื่อออนไลน์ อาทิ อินเทอร์เน็ต กลุ่มไลน์

๔. นวัตกรรมการตลาดวิถีพุทธของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

กลยุทธ์การตลาดวิถีพุทธของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี สร้างตลาดจำหน่ายสินค้าที่ยั่งยืน ใช้ระบบการประชาสัมพันธ์ในหลากหลายต่อเนื่อง การสร้างจุดขาย การทอมือ การสร้างอัตลักษณ์ให้น่าสนใจ ที่เป็นเอกลักษณ์ที่ลงตัวน่าสนใจ การจัดให้มีการแสดงสินค้าตามสถานที่ต่างๆ รวมทั้งการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านผ้าขึ้นตีนจกภายในชุมชน ดังนั้น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอเชิงสร้างสรรค์ควรดำเนินการ ๕ แนวทาง คือ ๑) การเพิ่มจำนวนลวดลายบนผืนผ้า ๒) การปรับลดจำนวนลวดลายบนผืนผ้า ๓) การพัฒนาผ้าทอตีนจกให้มีเป็นลวดลายใหม่ ๔) การใช้วัตถุดิบของเส้นด้ายย้อมสีธรรมชาติ และ ๕) การสร้างตราสัญลักษณ์ เพื่อการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้ผ้าลายจกตระกูลคูบัว เป็นผ้าที่มีชื่อเสียงและเป็นสินค้าที่ได้รับการยอมรับจากลูกค้าทั่วประเทศ จึงนำหลักการตลาด “4Ps” ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) การผลิตผลิตภัณฑ์ที่ตรงกับกับความสนใจและความต้องการของผู้ซื้อ ที่นำเสนอประวัติการทอผ้าขึ้นนั้น ๆ ขึ้นมา โดยการอิงพื้นที่ที่ได้รับการยอมรับอาทิ ผ้าลายจกตระกูลคูบัว ด้านราคา (Price) กำหนดให้ราคามีความหลากหลายสอดคล้องกับกำลังซื้อของผู้สนใจ อาทิ ลด แลก แจก แถม ด้านการจัดจำหน่าย (Place) การนำผลิตภัณฑ์ไปออกบูธจำหน่าย อาทิ งานประจำปีวัดหลวงพ่อดุสิตธรรมกายาราม จังหวัดราชบุรี งานสัปดาห์ส่งเสริมพระพุทธศาสนา วัดมหาธาตุวรวิหาร จังหวัดเพชรบุรี และด้านการส่งเสริมการขาย (Promotion) การให้ฟรีเซนต์อร์สวมใส่เสื้อผ้าต่าง ๆ แล้วนำมาประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ อาทิ เฟซบุ๊ก ผ้าขึ้นตีนจก ราชบุรี

๔.๕.๒ องค์ความรู้ที่สังเคราะห์ได้จากการวิจัย

๑. ประวัติศาสตร์มรดกวัฒนธรรมผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี ควรสร้างฐานข้อมูลลงเว็บไซต์ (website) ที่ครอบคลุมจากอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยสืบค้นและเสนอตั้งแต่รุ่นปู่-ย่า, ตา-ยาย, และทวด ลงมาถึงรุ่นบุตรหลาน เพื่อให้ผู้สนใจวัฒนธรรมไท-ยวนได้ทราบข้อมูลที่เป็นจริงตาม

ประวัติศาสตร์ ชาวไท-ยวนราชบุรีมีประวัติความเป็นมาอย่างยาวนาน โดยสามารถค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ไท-ยวนว่า มีภูมิลาดั้งเดิมอยู่ที่ “เชียงแสน ควรสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมการทอผ้าตีนจกนี้ให้แก่เยาวชนในพื้นที่ ให้ได้เรียนรู้เกี่ยวกับผ้าขึ้นตีนจกซึ่งเป็นลายผ้าที่มีเอกลักษณ์และมีมูลสูง

๒. กระบวนการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี ควรมีระบบการสอนให้บุตร-หลานได้ศึกษาเรียนรู้วิธีการทอผ้าขึ้นตีนจก เพื่อให้ตระถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชาวไท-ยวนราชบุรี และการทอผ้าขึ้นตีนจกอันเป็นศิลปหัตถกรรมของชาวไท-ยวนดั้งเดิม ควรมีการนำเทคนิคการทอผ้ามาใช้ คือ การนำรูปแบบการทอผ้าที่กระตุก ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงการทอมาจากสมัยโบราณ การทอผ้าขึ้นตีนจกของชาติพันธุ์ไท-ยวนราชบุรี ควรหาเทคโนโลยีใหม่มาทดแทนวัสดุที่ใช้แบบดั้งเดิม อาทิ “ชนเผ่าที่นำมาจากด้าย (การเย็บผ้าและสร้างลวดลายจากกลางขึ้นบน)” มาเสริมการทอ ควรมีกลุ่มผ้าขึ้นตีนจกของชาวไท-ยวน ที่กระจายตัวอยู่ตามชนบทของพื้นที่ต่างๆ ให้มากขึ้น และต้องมีผู้นำจัดหลักสูตรการเรียนรู้แก่เยาวชนรุ่นให้มีสถานที่ศึกษาเรียนรู้เรื่องผ้าขึ้นตีนจก นำผ้าที่ทอลายจกแล้วมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ อาทิ ย้อม พวงหรีด กระเป๋า เสื้อ เป็นต้น

๓. ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์วิถีพุทธของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี การออกแบบลายสีใหม่ ๆ ขึ้นมาตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค แต่คงลายเส้นแบบดั้งเดิมไว้ ควรนำเสนอสินค้าผ้าขึ้นตีนจกเข้าสู่เวทีสากล ควรสร้างตลาดผ้าขึ้นตีนจกราชบุรี การเผยแพร่ทางสื่อออนไลน์ อาทิ อินเทอร์เน็ต ไลน์ ควรแปรรูปหรือแบบแบบการสร้างสินค้าที่มีลักษณะเล็กกะทัดรัด (ผ้าขึ้นตีนจกขนาดเล็ก) อาทิ เสื้อผ้า หมอน ยาม กระเป๋า แก้ว เป็นต้น การพัฒนาสีสันทัน รูปแบบ การประยุกต์ใช้สินค้า นำไปพัฒนาในการสร้างได้ หรือนำไปพัฒนาเป็นสินค้าอื่นๆ และการประชาสัมพันธ์ด้วยการร่วมมือจากกลุ่มสมาชิก เพื่อสร้างงานสี ลาย และดีไซน์ให้มากขึ้น

๔. นวัตกรรมการตลาดวิถีพุทธของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี ควรส่งเสริมการแต่งกายด้วยผ้าลายจกในงานบุญต่างๆ ที่เกิดขึ้นตามเทศกาลพระพุทธศาสนา และเทศกาลส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรมของภาครัฐ ในวันสำคัญที่กำหนดขึ้นเป็นการเฉพาะ หรือทุกวันอังคาร เป็นต้น เพื่อประชาสัมพันธ์แบบเคลื่อนไหว ให้ผู้พบเห็นสนใจสอบถาม รวมไปถึงชาวต่างชาติที่พบเห็นที่ถือเป็นการส่งเสริมเอกลักษณ์ท้องถิ่น ทั้งนี้ควรจัดให้มีการประกวดการแต่งกายด้วยผ้าลายจก ควรมีหน้าร้านจำหน่ายสินค้า และออกบูธจำหน่ายสินค้าตามงานๆ ทั้งภายในและภายนอกจังหวัด ควรสร้างศูนย์จำหน่ายสินค้าตามจุดสำคัญต่าง ๆ ทั่วทั้งจังหวัด และควรสร้างรูปแบบการตลาดที่เน้นการโฆษณา “ลด แลก แจก” เพื่อสร้างความน่าสนใจสินค้าและเกิดความจดจำต่อผลิตภัณฑ์ผ้าขึ้นตีนจกไท-ยวนราชบุรี

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “ผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี: ประวัติศาสตร์, ความรู้, การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน” มีวัตถุประสงค์เพื่อ (๑) พัฒนาฐานข้อมูลประวัติศาสตร์และพัฒนาการของมรดกวัฒนธรรมผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี (๒) พัฒนาระบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี (๓) พัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์วิถีพุทธของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี และ (๔) พัฒนานวัตกรรมการตลาดวิถีพุทธของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี โดยมีรายละเอียดดังนี้

๕.๑ สรุป

๕.๒ อภิปรายผล

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุป

การวิจัยเรื่อง “ผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี: ประวัติศาสตร์, ความรู้, การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน” สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

๕.๑.๑ ฐานข้อมูลประวัติศาสตร์และพัฒนาการของมรดกวัฒนธรรมผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

ชาวไทย-ยวนราชบุรีมีเชื้อสายมาจากเมืองเชียงแสน ก่อนปีพุทธศักราช ๒๓๔๗ คนไทยเชื้อสายไทย-ยวน คนเมืองที่มีความเจริญรุ่งเรืองในชื่อ “โยนกเชียงแสนนคร” มีบ้านเรือนอยู่ในเมืองเชียงแสน (ปัจจุบันคือ อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย) ประวัติศาสตร์กลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ยวนราชบุรี แบ่งออกเป็น ๓ ช่วง ดังนี้ ๑) กลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ยวนดั้งเดิม ชาวไทย-ยวนราชบุรีมีประวัติความเป็นมาอย่างยาวนาน โดยสามารถค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ไทย-ยวนว่า มีภูมิลำเนาตั้งเดิมอยู่ที่ “เชียงแสน” ตั้งแต่สมัยล้านนา ล้านช้าง ๒) กลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ยวนราชบุรี ปัจจุบันชาวไทย-ยวนได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ริมแม่น้ำแม่กลองริมฝั่งขวา ถัดจากตัวเมืองปัจจุบันไปทางทิศตะวันออกประมาณ ๒ กิโลเมตร และ ๓) กลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ยวนกลุ่มต่างๆ ในราชบุรีปัจจุบัน ชาวไทย-ยวนในราชบุรี ใช้พื้นที่ดินทำการเกษตร และสร้างบ้านเรือนอยู่อาศัย มีการกระจายตัวไปในพื้นที่ต่างๆ โดยรอบเพื่อหาที่ทำกินเพิ่ม และมีกลุ่ม

ใหญ่ตั้งถิ่นฐานในเขตตำบลคูบัวในปัจจุบัน ส่วนประวัติศาสตร์วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวน ในจังหวัดราชบุรี ได้แก่ มรดกทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวน ประเพณีที่สืบทอดมาหลายชั่วอายุคน ได้แก่ ๑) ประเพณีไปเซ็ง ๒) ประเพณีเกี่ยวข่วง และ ๓) ประเพณีบุญกลางบ้าน การละเล่นพื้นบ้าน ได้แก่ ๑) จ้อย ๒) ต่อไก่ ๓) ผีฮ้อ หรือผีกะลา ๔) ผีสุม และ ๕) ผีมะกวก ความเชื่อ ทุกครัวเรือนของไท-ยวน ยังคงเชื่อและนับถือผีบรรพชน เช่น บรรพสรวง (เลี้ยงผี) เช่นเมื่อลูกสาวบ้านใดแต่งงาน หรือทำผิดผีจะต้องไปบอกกล่าว หรือขอขมาผีประจำตระกูล (ผีบรรพชน) และการแต่งกาย เป็นการแต่งกายของชาวไทยวนจะนิยมนุ่งขึ้นผ้าฝ้ายทอดด้วยกึ่งทอมือ เป็นลายแบบโบราณ ที่มีการยกมุกเป็นลวดลายดอกและมีสีสันสวยงาม ได้แก่ ๑) การแต่งกายของผู้หญิงชาวไท-ยวนสมัยแรกยุคถิ่นฐานดั้งเดิม แต่งกายแบบดั้งเดิมตามเอกลักษณ์ของชนชาติ คือ นุ่งผ้าขึ้นตีนจก ขึ้นตา ขึ้นชีว ขึ้นแล และเคียนอกด้วยผ้าแถบเมื่อต้องทำงานหรือทอผ้าในบ้าน ทั้งนี้ ผู้หญิงที่มีฐานะจะสวมสร้อยทองที่คอ สร้อยถั่วแปบ (สายสะพาย) และ ๒) การแต่งกายของผู้ชายไท-ยวน นุ่งกางเกงชักปกย้อมสีคล้ำ (คล้ายกางเกงจีน) สวมเสื้อแถบแดง ตกแต่งด้วยกระดุมเงิน คาดเอวด้วยกระเป๋าก็กสำหรับใส่สัมภาระสำหรับลายผ้าตีนจก มี ๙ ลาย ได้แก่ ๑) ลายดอกเซีย ๒) ลายกาบ ๓) ลายหน้าหมอน ๔) ลายโค้งแก้ง ๕) ลายกาบดอกแก้ว ๖) ลายโค้งแก้งซ้อนเซีย ๗) ลายกาบซ้อนหัก ๘) ลายหักนกคู่ และ ๙) ลายแคทราย

๕.๑.๒ กระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

กระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี การก่อตั้งจิตประภคณสถานบ้านคูบัวนั้นสืบเนื่องมาจากการฟื้นฟูศิลปปะการทอผ้าตีนจกของชาว ไท-ยวน โดยที่ผู้นำคนสำคัญ คือ ดร.อุดม สมพร ปราชญ์ชาวบ้านของตำบลคูบัวที่ต้องการฟื้นฟูการทอผ้าตีนจก อันเป็นวัฒนธรรมของชาวไท-ยวน โดยระยะเริ่มต้นต้องอาศัยวัดเป็นศูนย์กลางของกลุ่มผ้าทอตีนจกชาวไท-ยวน ราชบุรี ดังนั้น แนวทางในการจัดการพิพิธภคณท้องถิ่นให้ประสบผลสำเร็จในฐานะศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนที่ท้องถิ่นอื่นๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ โดยแบ่งออกเป็น ๓ ระยะ ดังนี้ ๑) ช่วงการก่อตั้ง ปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ คือ จะต้องมึคณะผู้ก่อตั้งหรือแกนนำ ในการก่อตั้ง ซึ่งมีคุณสมบัติสำคัญ ได้แก่ มีความเสียสละอย่างแท้จริง มีความตั้งใจ/ปณิธานในการจัดตั้งพิพิธภคณท้องถิ่นที่แน่วแน่ ๒) ช่วงการดำเนินการ ปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ คือ ต้องมีวิธีการดำเนินการพิพิธภคณท้องถิ่นที่เหมาะสมโดยการจัดตั้งพิพิธภคณท้องถิ่นนั้นไม่จำเป็นที่จะต้องจัดทำสำเร็จสมบูรณ์แบบในคราวเดียว และ ๓) ช่วงการพัฒนา ปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ คือ พิพิธภคณท้องถิ่นจะต้องทำ การวิเคราะห์ข้อจำกัดของพิพิธภคณท้องถิ่นว่ามีข้อจำกัดในด้านใดเป็นสำคัญ เพื่อจะได้สามารถคิดหาวิธีการสำหรับกรณีของจิตประภคณสถานบ้านคูบัวมีข้อจำกัดสำคัญในด้านพื้นที่ที่มีจำกัด ส่วน การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การ

จัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี” เพื่อพัฒนาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน ได้แก่ ๑) ระดับครัวเรือน มีระบบการสอนให้บุตรหลานได้ศึกษาเรียนรู้วิธีการทอผ้าขึ้นตีนจก เพื่อให้ตระถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชาวไท-ยวนราชบุรี และการทอผ้าขึ้นตีนจกอันเป็นศิลปหัตถกรรมของชาวไท-ยวนดั้งเดิม ควรมีการนำเทคนิคการทอผ้ามาใช้ คือ การนำรูปแบบการทอผ้าที่กระตุก ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงการทอมาจากสมัยโบราณ การทอผ้าขึ้นตีนจกของชาติพันธุ์ไท-ยวนราชบุรี ควรหาเทคโนโลยีใหม่มาทดแทนวัสดุที่ใช้แบบดั้งเดิม อาทิ “ขนเม่นที่นำมาจากด้าย (การเย็บผ้าและสร้างลวดลายจากกลางขึ้นบน)” มาเสริมการทอ มีกลุ่มผ้าขึ้นตีนจกของชาวไท-ยวน ที่กระจายตัวอยู่ตามชนบทของพื้นที่ต่างๆ ให้มากขึ้น และต้องมีผู้นำจัดหลักสูตรการเรียนรู้แก่เยาวชนรุ่นให้มีโอกาสที่ศึกษาเรียนรู้เรื่องผ่านขึ้นตีนจก นำผ้าที่ทอลายจกแล้วมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ อาทิ ย៉าม พวงหรีด กระเป๋า เสื้อ เป็นต้น และด้านการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน ที่ตรงกับความต้องการและสอดคล้องกับศักยภาพและปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยี และเพื่อพัฒนาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน และ๒) ระดับกลุ่มสัมมาชีพ/วิสาหกิจชุมชน มีการนำเทคนิคการทอผ้ามาใช้ คือ การนำรูปแบบการทอผ้าที่กระตุก ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงการทอมาจากสมัยโบราณ บุคคลที่ยังประกอบสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจก ส่วนมากเป็นบุคคลรุ่นเก่า อาจยังไม่มีความชำนาญเกี่ยวกับเทคโนโลยี ในการเพิ่มช่องทางการตลาด ส่วนคนรุ่นใหม่ชำนาญเทคโนโลยี แต่อาจไม่มีความรักและรู้คุณค่าของอาชีพนี้ การทอผ้าขึ้นตีนจกของชาติพันธุ์ไท-ยวนราชบุรี หาเทคโนโลยีใหม่มาทดแทนวัสดุที่ใช้แบบดั้งเดิม อาทิ “ขนเม่นที่นำมาจากด้าย (การเย็บผ้าและสร้างลวดลายจากกลางขึ้นบน)” มาเสริมการทอ เนื่องจากทดลองใช้วัสดุอื่นแล้วไม่สามารถทอผ้าและสร้างลวดลายได้อย่างเหมาะสมปรานิตตามที่ต้องการ ที่ตรงกับความต้องการและสอดคล้องกับศักยภาพและปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยี ได้แก่ ด้านพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน แนวทางพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี ที่สอดคล้องกับศักยภาพและปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยี ได้แก่ การจัดให้มีการทอผ้าให้กับชุมชน ให้ความรู้เกี่ยวกับช่องทางการตลาดให้แก่บุคคลในชุมชน ปลูกฝังค่านิยม และให้ความรู้แก่ชุมชน เพื่อให้ทุกคนช่วยเหลือกัน ในความร่วมมือกันอนุรักษ์ สำหรับการวิเคราะห์รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ๖ ขั้นตอน ได้แก่ ๑) การกำหนดความรู้ที่ต้องการ ช่วยให้ผู้บุคคลและองค์กรสามารถประเมินศักยภาพของตนเองได้จากความรู้ที่มีและความรู้ที่ต้องการ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการได้มาซึ่งความรู้ ๒) การแสวงหาความรู้จากภายนอก โดยการซื้อองค์ความรู้จากภายนอก การทำงานร่วมกับพันธมิตรทางธุรกิจ การจัดจ้างหน่วยงานภายนอก และการจัดจ้างที่ปรึกษา เป็นต้น ๓) การพัฒนา/สร้าง/บูรณาการความรู้ เป็นการนำเอาความรู้มาบริหารจัดการให้อยู่ในรูปแบบที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ตามความต้องการ ๔) การถ่ายทอด/แบ่งปัน/กระจาย/เผยแพร่/แลกเปลี่ยนความรู้ เป็นการถ่ายทอด

ความรู้แฝงและความรู้แบบชัดแจ้ง จากต้นทางไปยังปลายทางความรู้ ๕) การประยุกต์ใช้ความรู้และน ำความรู้กลับมาใช้ใหม่ เป็นสิ่งสำคัญ เพราะไม่ว่าองค์กรจะมีความรู้มากหรือน้อยเพียงใด หากไม่ สามารถใช้ได้ก็ไม่งอกให้เกิดประโยชน์ใด ๆ ทั้งสิ้น และ๖) การจัดเก็บ/รักษา/ปรับปรุง/ตรวจสอบ ความรู้ให้มีความถูกต้องและทันสมัย วัฒนธรรม ความเชื่อ และค่านิยมเกี่ยวกับการทอผ้าไท-ยวน หญิงไท-ยวนผู้เป็นมารดาจะทอผ้าฝ้ายที่ย้อมด้วยคราม ให้กับลูกชายซึ่งบวชเป็นนาคได้นุ่งห่ม และทอ สบง จีวร ย่ามให้เมื่อบวชเป็นพระสงฆ์แล้ว ทอผ้าจากคลุมหัวนาคตอนทำพิธีบวช เนื่องจากมีความเชื่อ ว่า มารดาจะได้รับอานิสงส์ไม่น้อยไปกว่าลูกชายที่ได้อุปสมบท หญิงสาวชาวไท-ยวนจะมีครอบครัวได้ ต้องทอผ้าได้

๕.๑.๓ ผลกระทบเชิงสร้างสรรค์วิถีพุทธของกลุ่มสมาชิพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

กลุ่มสมาชิพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี ได้พัฒนาสี่สัน รูปแบบ การประยุกต์ใช้สินค้า นำไปพัฒนาในการสร้างได้ หรือนำไปพัฒนาเป็นสินค้าอื่นๆ และการประชาสัมพันธ์ ด้วยการร่วมมือ จากกลุ่มสมาชิก เพื่อสร้างงานสี ลาย และดีไซน์ให้มากขึ้น สร้างระบบการจัดทำแบบการแต่งกายที่ เป็นแบบแผนการเรียนรู้ หรือการแสดงให้เห็นชาวบ้านหรือหน่วยงานต่าง ๆ ต่างกายด้วยชุดผ้าขึ้นตีนจก เดือนละ ๑ วัน เพื่อให้ชาวต่างชาติ หรือชาวต่างจังหวัด ได้เห็นเอกลักษณ์กายแต่งกายชาวไท-ยวน ราชบุรี การประยุกต์สินค้าให้มีความหลากหลายสอดคล้องต่องานที่จัดขึ้น การออกแบบเป็นเสื้อผ้า ตามแฟชั่น หรือตามเทศกาลต่าง ๆ การแปรรูปตามภัณฑที่นำเสนอตามกลุ่มผู้บริโภค การประลายที่มี อยู่แล้วไปใช้กับอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มลูกค้า หรือผู้สนใจนำไปใช้กับงานที่มีความแตกต่างกัน ตามลักษณะงาน อาทิ งานบวช งานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ อาจออกแบบลายให้เข้ากับบรรยากาศ และความสนใจของผู้มาร่วมงาน คือ การจัดทำยาม ตาลปัตร ของที่ระลึก กระติกน้ำ ผ้าคลุมโต๊ะ ผ้า คลุมเก้าอี้ วัสดุห่อหุ้มอาหาร เหล่านี้ถือเป็นการแบบที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคที่มี ความต้องการต่างกัน ถือเป็นโอกาสในการพัฒนาสินค้าลายจกตามภูมิปัญญาชาวบ้าน ที่อาศัยความ ต้องการเป็นแนวทางการออกแบบ ดังนั้น คณะผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถร่วมกันออกแบบ ได้ ๒ ลาย ได้แก่ ๑) ลายคน และ ๒) ลายปลา การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอตีนจกเชิงสร้างสรรค์และ บรรจุภัณฑ์ของกลุ่มชาติไท-ยวนราชบุรี พัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบ ๕ แนวทาง ได้แก่ ๑) การเพิ่ม จำนวนลวดลายบนผืนผ้า ๒) การปรับลดจำนวนลวดลายบนผืนผ้า ๓) การพัฒนาผ้าทอตีนจกให้มีเป็น ลวดลายใหม่ ๔) การใช้วัตถุดิบของเส้นด้ายย้อมสีธรรมชาติ และ๕) การสร้างตราสัญลักษณ์ ทั้งนี้ แนว ทางการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าขึ้นตีนจก การพัฒนาควบคู่กันไป ๕ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านผู้นำกลุ่ม ๒) ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ ๓) ด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญา ๔) ด้าน การส่งเสริมของหน่วยงานภาครัฐ และ ๕) การจัดจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ กลุ่มสมาชิพผ้าขึ้นตีนจก ตระกูลราชบุรี สร้างผลผลิตและพัฒนารูปแบบให้เป็นที่ยอมรับในสังคมตามยุคสมัย เพื่อให้สอดคล้องกับ ทุกเทศกาล เพื่อเพิ่มและขยายตลาดหลายกลุ่ม ซึ่งกระจายอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ของประเทศ ที่บางกลุ่ม

สนใจบริโภคสินค้าที่มีความเป็นเอกลักษณ์ และมีมูลค่าระยะยาวที่สร้างผลกำไรได้ โดยนำเสนอสินค้าผ้าขึ้นตีนจกเข้าสู่เวทีสากล มีตลาดรองรับในการจัดจำหน่ายผ้าตามชุมชน และจังหวัดต่างที่ส่งเสริมผลิตภัณฑ์สินค้าพื้นถิ่น เพราะสินค้าที่ได้จากการทอด้วยผ้าตีนจกจะมีคุณค่าในตัวเอง สร้างตลาดผ้าขึ้นตีนจกราชบุรี การเผยแพร่ทางสื่อออนไลน์ อาทิ อินเทอร์เน็ต กลุ่มไลน์

๕.๑.๔ นวัตกรรมการตลาดวิถีพุทธของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

กลยุทธ์การตลาดวิถีพุทธของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี สร้างตลาดจำหน่ายสินค้าที่ยั่งยืน ใช้ระบบการประชาสัมพันธ์ในหลากหลายต่อเนื่อง การสร้างจุดขาย การทอมือ การสร้างอัตลักษณ์ให้น่าสนใจ ที่เป็นเอกลักษณ์ที่ลงตัวน่าสนใจ การจัดให้มีการแสดงสินค้าตามสถานที่ต่างๆ รวมทั้งการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านผ้าขึ้นตีนจกภายในชุมชน ดังนั้น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอเชิงสร้างสรรค์ควรดำเนินการ ๕ แนวทาง คือ ๑) การเพิ่มจำนวนลวดลายบนผืนผ้า ๒) การปรับลดจำนวนลวดลายบนผืนผ้า ๓) การพัฒนาผ้าทอตีนจกให้มีเป็นลวดลายใหม่ ๔) การใช้วัตถุดิบของเส้นด้ายย้อมสีธรรมชาติ และ ๕) การสร้างตราสัญลักษณ์ เพื่อการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้ผ้าลายจกตระกูลคูบัว เป็นผ้าที่มีชื่อเสียงและเป็นสินค้าที่ได้รับการยอมรับจากลูกค้าทั่วประเทศ จึงนำหลักการตลาด “4Ps” ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) การผลิตผลิตภัณฑ์ที่ตรงกับกับความสนใจและความต้องการของผู้ซื้อ ที่นำเสนอประวัติการทอผ้าขึ้นนั้น ๆ ขึ้นมา โดยการอิงพื้นที่ที่ได้รับการยอมรับอาทิ ผ้าลายจกตระกูลคูบัว ด้านราคา (Price) กำหนดให้ราคามีความหลากหลายสอดคล้องกับกำลังซื้อของผู้สนใจ อาทิ ลด แลก แจก แถม ด้านการจัดจำหน่าย (Place) การนำผลิตภัณฑ์ไปออกบูธจำหน่าย อาทิ งานประจำปีวัดหลวงพ่อดุสิตธรรมกายาราม จังหวัดราชบุรี งานสัปดาห์ส่งเสริมพระพุทธศาสนา วัดมหาธาตุวรวิหาร จังหวัดเพชรบุรี และด้านการส่งเสริมการขาย (Promotion) การให้ฟรีเชนเตอร์สวมใส่เสื้อผ้าต่าง ๆ แล้วนำมาประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ อาทิ เฟซบุ๊ก ผ้าขึ้นตีนจก ราชบุรี

๕.๒ อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “ผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี: ประวัติศาสตร์, ความรู้, การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน” สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

๕.๒.๑ ฐานข้อมูลประวัติศาสตร์และพัฒนาการของมรดกวัฒนธรรมผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

การศึกษาค้นคว้าเชิงวิชาการพบว่าประวัติศาสตร์ชาวไทย-ยวนราชบุรีมีเชื้อสายมาจากเมืองเชียงแสน ก่อนปีพุทธศักราช ๒๓๔๗ คนไทยเชื้อสายไทย-ยวน คนเมืองที่มีความเจริญรุ่งเรืองในชื่อ “โยนกเชียงแสนนคร” มีบ้านเรือนอยู่ในเมืองเชียงแสน (ปัจจุบันคือ อำเภอเชียงแสน จังหวัด

เชียงราย) ประวัติศาสตร์กลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวนราชบุรี แบ่งออกเป็น ๓ ช่วง ดังนี้ ๑) กลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวนดั้งเดิม ชาวไท-ยวนราชบุรีมีประวัติความเป็นมาอย่างนาน โดยสามารถค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ไท-ยวนว่า มีภูมิลำเนาตั้งเดิมอยู่ที่ “เชียงแสน” ตั้งแต่สมัยล้านนา ล้านช้าง ๒) กลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวนราชบุรี ปัจจุบันชาวไท-ยวนได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ริมแม่น้ำแม่กลองริมฝั่งขวา ถัดจากตัวเมืองปัจจุบันไปทางทิศตะวันออกประมาณ ๒ กิโลเมตร และ ๓) กลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวนกลุ่มต่างๆ ในราชบุรีปัจจุบัน ชาวไท-ยวนในราชบุรี ใช้พื้นที่ดินทำการเกษตรและสร้างบ้านเรือนอยู่อาศัย มีการกระจายตัวไปในพื้นที่ต่างๆ โดยรอบเพื่อหาที่ทำกินเพิ่ม และมีกลุ่มใหญ่ตั้งถิ่นฐานในเขตตำบลคูบัวในปัจจุบัน ส่วนประวัติศาสตร์วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวน ในจังหวัดราชบุรี ได้แก่ มรดกทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวน ประเพณีที่สืบทอดมาหลายชั่วอายุคน ได้แก่ ๑) ประเพณีไปเซิ้ง ๒) ประเพณีเที่ยวช่วง และ ๓) ประเพณีบุญกลางบ้าน การละเล่นพื้นบ้าน ได้แก่ ๑) จ้อย ๒) ต่อไก่ ๓) ผีฮ้อ หรือผีกะลา ๔) ผีลุ่ม และ ๕) ผีมะกัวก ความเชื่อ ทุกครัวเรือนของไท-ยวน ยังคงเชื่อและนับถือผีบรรพชน เช่น บรวงสรวง (เลี้ยงผี) เช่นเมื่อลูกสาวบ้านใดแต่งงาน หรือทำผัดผัสดึงจะต้องไปบอกกล่าวหรือขอขมาผีประจำตระกูล (ผีบรรพชน) และการแต่งกาย เป็นการแต่งกายของชาวไทยวนจะนิยมนุ่งซิ่นผ้าฝ้ายทอด้วยกี่ทอมือ เป็นลายแบบโบราณ ที่มีการยกมุกเป็นลวดลายดอกและมีสีสันสวยงาม ได้แก่ ๑) การแต่งกายของผู้หญิงชาวไท-ยวนสมัยแรกยุคถิ่นฐานดั้งเดิม แต่งกายแบบดั้งเดิมตามเอกลักษณ์ของชนชาติ คือ นุ่งผ้าซิ่นตีนจก ซิ่นตา ซิ่นชีว ซิ่นแล และเคียนอกด้วยผ้าแถบเมื่อต้องทำงานหรือทอผ้าในบ้าน ทั้งนี้ ผู้หญิงที่มีฐานะจะสวมสร้อยทองที่คอ สร้อยถั่วแปบ (สายสะพาย) และ ๒) การแต่งกายของผู้ชายไท-ยวน นุ่งกางเกงขาก๊วยมีย้อมสีคล้ำ (คล้ายกางเกงจีน) สวมเสื้อแถบแดง ตกแต่งด้วยกระดุมเงิน คาดเอวด้วยกระเปาะสำหรับใส่สัมภาระ สำหรับลายผ้าตีนจก มี ๙ ลาย ได้แก่ ๑) ลายดอกเซีย ๒) ลายกาบ ๓) ลายหน้าหมอน ๔) ลายโค้งแก้ง ๕) ลายกาบดอกแก้ว ๖) ลายโค้งแก้งซ้อนเซีย ๗) ลายกาบซ้อนหัก ๘) ลายหักนกคู่ และ ๙) ลายแคทราย สอดคล้องกับรัชพล จริยากุลธนา ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาอัตลักษณ์ลวดลายผ้าจากไท-ยวนราชบุรี สำหรับการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ให้กลุ่มพัฒนาอาชีพทอผ้าจาก” โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาอัตลักษณ์ลวดลายผ้าจาก ชาว ไท-ยวน ของกลุ่มพัฒนาอาชีพทอผ้าจาก หมู่ ๔ บ้านไต้ ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์จากอัตลักษณ์ลวดลายผ้าจาก ไท-ยวน ของกลุ่มพัฒนาอาชีพทอผ้าจาก หมู่ ๔ บ้านไต้ ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี เพื่อสร้างมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ในชุมชนจากอัตลักษณ์ลวดลายผ้าจากไท-ยวน ของกลุ่มพัฒนาอาชีพทอผ้าจาก หมู่ ๔ บ้านไต้ ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี และเพื่อประเมินความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีผลต่อผลิตภัณฑ์ จากอัตลักษณ์ลวดลายผ้าจากไท-ยวน ของกลุ่มพัฒนาอาชีพทอผ้าจาก หมู่ ๔ บ้านไต้ ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า ลวดลายของผ้าจากชาวไท-ยวน เกิดจากการสะกิดด้ายเส้นยืนขึ้นเป็นระยะตามต้องการให้เส้นด้ายพุ่งพิเศษผ่านจากอีกด้านหนึ่งไปอีกด้านตามหน้ากว้างของผ้า ความเชื่อที่ว่าผ้าชนิดเป็นของสูงจึงมีการอนุรักษ์ไว้นิยม

ทอใช้เป็นสไบหรือผ้าเปี่ยงทางพิธีศาสนา ลายที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะคือ ลายดอกเซีย ลายโก้งแก้ง ลายหน้าหมอน ลายนกคู่กินน้ำร่วมเต้าเป็นลายหลักเทคนิคพิเศษ คือ การจกใช้ด้ายสีดำเว้นพื้นไว้มาก เพื่อจกลายหักให้มีความเด่นชัดมันคงไม่มีความ หลากหลายของลายประกอบ การใช้สีจะเป็นพื้นดำ จกแดงและแซมเหลืองเป็นหลัก ผลการออกแบบผลิตภัณฑ์จากอัตลักษณ์ลวดลายผ้าจก ไท-ยวน ของ กลุ่มพัฒนาอาชีพทอผ้าจก หมู่ ๔ บ้านใต้ ตำบลคูบัวจังหวัดราชบุรี พบว่าการสร้างแบบสอบถามทาง อินเทอร์เน็ตเพื่อหาความต้องการเบื้องต้นของ กลุ่มผู้บริโภคถึงประเภทของผลิตภัณฑ์ สิ่งที่ผู้บริโภค ต้องการคือ คือผลิตภัณฑ์ประเภทเครื่องประกอบการแต่งกาย^๑ และสอดคล้องกับบรรณา โชคบรรดาล สุข, กุลยา อนุโลก และวรลักษณ์ ทองประยูร ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้า ตีนจกไท-ยวนในจังหวัดราชบุรี” จากผลการวิจัยพบว่า ลวดลายผ้าตีนจกซึ่งเป็นลายดั้งเดิมของชาว ไท-ยวนราชบุรี มี ๘ ลาย คือ ดอกเซีย กาบ หน้าหมอน โก้งแก้ง กาบดอกแก้ว โก้งแก้งซ้อนเซีย กาบ ซ้อนหัก และหักนกคู่ ส่วนกลุ่มบ้านคุณยายซ้อน กำลังหาญ ลักษณะของลวดลายและการเรียกชื่อลาย มีความแตกต่างกันไปบ้าง แต่มี ๘ ลายเช่นเดียวกัน ได้แก่ เซียซ้อนหัก เซียซ้อนเซีย หักซ้อนหัก โก้งแก้ง หน้าหมอน เกี้ยวซ้อนกาบ ซ้อนกาบ และหักดำ ผู้วิจัยได้รวบรวมลายกราฟของผ้าตีนจก แล้ว จัดเก็บอย่างเป็นระบบด้วยการจัดทำเป็นคู่มือการทอผ้าตีนจกไท-ยวนราชบุรี เผยแพร่ถ่ายทอดคู่มือไป ยังกลุ่มคนที่สนใจ และจัดฝึกอบรมให้กับช่างทอผ้าตีนจกรุ่นใหม่ ได้รับความรู้ในการทอผ้าเพิ่มขึ้น สามารถทอผ้าตีนจกลายพื้นฐานได้ และลวดลายผ้าตีนจกมากขึ้น^๒

๕.๒.๒ กระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจก ตระกูลราชบุรี

กระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี การก่อตั้งจิตอาสาถิ่นสถานบ้านคูบัวนั้นสืบเนื่องมาจากการฟื้นฟูศิลปะการทอผ้าตีนจกของชาว ไท-ยวน โดยที่ผู้นำคนสำคัญ คือ ดร.อุดม สมพร ปราชญ์ชาวบ้านของตำบลคูบัวที่ต้องการฟื้นฟูการทอผ้า ตีนจก อันเป็นวัฒนธรรมของชาวไท-ยวน โดยระยะเริ่มต้นต้องอาศัยวัดเป็นศูนย์กลางของกลุ่มผ้าทอ ตีนจกชาวไท-ยวน ราชบุรี ดังนั้น แนวทางในการจัดการพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นให้ประสบผลสำเร็จในฐานะ ศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนที่ท้องถิ่นอื่นๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ โดยแบ่งออกเป็น ๓ ระยะ ดังนี้ ๑) ช่วงการก่อตั้ง ปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ คือ จะต้องมีความรู้ผู้ก่อตั้งหรือแนะนำ ในการ

^๑ธัชพล จริยากุลธนา, “การศึกษาอัตลักษณ์ลวดลายผ้าจกไท-ยวนราชบุรี สำหรับการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่ม มูลค่าผลิตภัณฑ์ให้กลุ่มพัฒนาอาชีพทอผ้าจก”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการ ออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม, (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, ๒๕๖๑).

^๒บรรณา โชคบรรดาลสุข, กุลยา อนุโลก และวรลักษณ์ ทองประยูร, “การถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอ ผ้าตีนจกไท-ยวนในจังหวัดราชบุรี”, วารสาร สมาคมนักวิจัย, ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๕๙).

ก่อตั้ง ซึ่งมีคุณสมบัติสำคัญ ได้แก่ มีความเสียสละอย่างแท้จริง มีความตั้งใจ/ปณิธานในการจัดตั้ง
 พิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นที่แน่นแฟ้น ๒) ช่วงการดำเนินการ ปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ คือ ต้องมี
 วิธีการดำเนินการพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นที่เหมาะสมโดยการจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานนั้นไม่จำเป็นต้อง
 จัดทำให้งดงามสมบูรณ์แบบในคราวเดียว และ๓) ช่วงการพัฒนา ปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ
 คือ พิพิธภัณฑสถานจะต้องทำ การวิเคราะห์ข้อจำกัดของพิพิธภัณฑสถานว่ามีข้อจำกัดในด้านใด
 เป็นสำคัญ เพื่อจะได้สามารถหาวิธีการสำหรับกรณีของพิพิธภัณฑ์สถานบ้านคูบัวมีข้อจำกัด
 สำคัญในด้านพื้นที่ที่มีจำกัด ส่วน การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การ
 จัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี” เพื่อพัฒนาการจัดการ
 ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน ได้แก่ ๑) ระดับครัวเรือน มีระบบการสอนให้บุตร-
 หลานได้ศึกษาเรียนรู้วิธีการทอผ้าขึ้นตีนจก เพื่อให้ตระถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชาวไท-ยวน
 ราชบุรี และการทอผ้าขึ้นตีนจกอันเป็นศิลปหัตถกรรมของชาวไท-ยวนดั้งเดิม ควรมีการนำเทคนิคการ
 ทอผ้ามาใช้ คือ การนำรูปแบบการทอผ้าที่กระตุก ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงการทอมาจากสมัยโบราณ
 การทอผ้าขึ้นตีนจกของชาติพันธุ์ไท-ยวนราชบุรี ควรหาเทคโนโลยีใหม่มาทดแทนวัสดุที่ใช้แบบดั้งเดิม
 อาทิ “ขนเม่นที่นำมาจากด้าย (การเย็บผ้าและสร้างลวดลายจากล่างขึ้นบน)” มาเสริมการทอ มีกลุ่ม
 ผ้าขึ้นตีนจกของชาวไท-ยวน ที่กระจายตัวอยู่ตามชนบทของพื้นที่ต่างๆ ให้มากขึ้น และต้องมีผู้นำจัด
 หลักสูตรการเรียนรู้แก่เยาวชนรุ่นให้มีสถานที่ศึกษาเรียนรู้เรื่องผ่านขึ้นตีนจก นำผ้าที่ทอลายจกแล้วมา
 แปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ อาทิ ยาม พวงหรีด กระเป๋า เสื้อ เป็นต้น และด้านการพัฒนารูปแบบการ
 จัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน ที่ตรงกับความต้องการและสอดคล้องกับ
 ศักยภาพและปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยี และเพื่อพัฒนาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชน
 ชาติพันธุ์ไท-ยวน และ๒) ระดับกลุ่มสมาชิก/วิสาหกิจชุมชน มีการนำเทคนิคการทอผ้ามาใช้ คือ การ
 นำรูปแบบการทอผ้าที่กระตุก ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงการทอมาจากสมัยโบราณ บุคคลที่ยังประกอบ
 สมาชิกผ้าขึ้นตีนจก ส่วนมากเป็นบุคคลรุ่นเก่า อาจยังไม่มีความชำนาญเกี่ยวกับเทคโนโลยี ในการ
 เพิ่มช่องทางการตลาด ส่วนคนรุ่นใหม่ชำนาญเทคโนโลยี แต่อาจไม่มีความรักและรู้คุณค่าของอาชีพนี้
 การทอผ้าขึ้นตีนจกของชาติพันธุ์ไท-ยวนราชบุรี หาเทคโนโลยีใหม่มาทดแทนวัสดุที่ใช้แบบดั้งเดิม อาทิ
 “ขนเม่นที่นำมาจากด้าย (การเย็บผ้าและสร้างลวดลายจากล่างขึ้นบน)” มาเสริมการทอ เนื่องจาก
 ทดลองใช้วัสดุอื่นแล้วไม่สามารถทอผ้าและสร้างลวดลายได้อย่างเหมาะสมปรานิตตามที่ต้องการ ที่
 ตรงกับความต้องการและสอดคล้องกับศักยภาพและปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยี ได้แก่ ด้านพัฒนา
 รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน แนวทางพัฒนารูปแบบการ
 จัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี ที่สอดคล้องกับศักยภาพ
 และปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยี ได้แก่ การจัดให้มีการทอผ้าให้กับชุมชน ให้ความรู้เกี่ยวกับช่องทาง
 การตลาดให้แก่บุคคลในชุมชน ปลูกฝังค่านิยม และให้ความรู้แก่ชุมชน เพื่อให้ทุกคนช่วยเหลือกัน ใน

ความร่วมมือกันอนุรักษ์ สำหรับการวิเคราะห์รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ๖ ขั้นตอน ได้แก่ ๑) การกำหนดความรู้ที่ต้องการ ช่วยให้บุคคลและองค์กรสามารถประเมินศักยภาพของตนเองได้จากความรู้ที่มีและความรู้ที่ต้องการ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการได้มาซึ่งความรู้ ๒) การแสวงหาความรู้จากภายนอก โดยการซื้อองค์ความรู้จากภายนอก การทำงานร่วมกับพันธมิตรทางธุรกิจ การจัดจ้างหน่วยงานภายนอก และการจัดจ้างที่ปรึกษา เป็นต้น ๓) การพัฒนา/สร้าง/บูรณาการความรู้ เป็นการนำเอาความรู้มาบริหารจัดการให้อยู่ในรูปแบบที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ตามความต้องการ ๔) การถ่ายทอด/แบ่งปัน/กระจาย/เผยแพร่/แลกเปลี่ยนความรู้ เป็นการถ่ายทอดความรู้แฝงและความรู้แบบชัดแจ้ง จากต้นทางไปยังปลายทางความรู้ ๕) การประยุกต์ใช้ความรู้และนำความรู้กลับมาใช้ใหม่ เป็นสิ่งสำคัญ เพราะไม่ว่าองค์กรจะมีความรู้มากหรือน้อยเพียงใด หากไม่สามารถใช้ได้ก็ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ใด ๆ ทั้งสิ้น และ ๖) การจัดเก็บ/รักษา/ปรับปรุง/ตรวจสอบความรู้ให้มีความถูกต้องและทันสมัย วัฒนธรรม ความเชื่อ และค่านิยมเกี่ยวกับการทอผ้าไท-ยวนหญิงไท-ยวนผู้เป็นมารดาจะทอผ้าฝ้ายที่ย้อมด้วยคราม ให้กับลูกชายซึ่งบวชเป็นนาคได้นุ่งห่ม และทอสบง จีวร ยามให้เมื่อบวชเป็นพระสงฆ์แล้ว ทอผ้าจากกลุ่มหัวนาคตอนทำพิธีบวช เนื่องจากมีความเชื่อว่า มารดาจะได้รับอานิสงส์ไม่น้อยไปกว่าลูกชายที่ได้อุปสมบท หญิงสาวชาวไท-ยวนจะมีครอบครัวได้ต้องทอผ้าได้ สอดคล้องกับเสรี เพิ่มชาติ อัญชลี จันทาโก วราภรณ์ ลิ้มเปรมวัฒนา และพฤกษ์ จิรสัตยาภรณ์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้เพื่อสร้างสรรค์คุณค่าผ้าจกราชบุรี” จากผลการวิจัยพบว่า (๑) สภาพการณ์ ปัญหา และความคิดเห็นต่อผ้าจกราชบุรี ดังนี้ กลุ่มผู้ผลิต สภาพการณ์การผลิตผ้าจกปัจจุบันเปลี่ยนไปจากลักษณะของกลุ่มทอผ้าและศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านเป็น ๓ ลักษณะคือ แหล่งผลิตที่รวมตัวกันเป็นกลุ่มผลิตและจำหน่ายทั่วไป แหล่งผลิตที่แยกตัวกันผลิตและจำหน่ายทั่วไป และแหล่งผลิตที่รวมตัวกันเป็นกลุ่มผลิตและจำหน่ายตามคำสั่งของลูกค้า ลักษณะการผลิตใช้วิธีการแบบดั้งเดิม วัสดุที่ใช้ส่วนใหญ่ เป็นใยสังเคราะห์ มีการประยุกต์ลวดลายและสีสันขึ้นใหม่ตามความต้องการของผู้บริโภค และมีการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลาย ปัญหาการผลิต ได้แก่ วัสดุมีราคาแพง ขาดคนทอผ้า วัสดุไม่ได้คุณภาพ ขาดเงินทุนหมุนเวียนในการทำธุรกิจใช้ระยะเวลานานในการทอผ้า เป็นต้น และความคิดเห็นต่อผ้าจกราชบุรีโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยให้ความสำคัญในด้านผลิตภัณฑ์ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านราคา ด้านการส่งเสริมทางการตลาด ตามลำดับ กลุ่มผู้สนับสนุน สภาพการณ์สนับสนุนโดยทั่วไป มีการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ผ้าจกเป็นที่รู้จักแพร่หลาย และส่งเสริมให้เป็นสินค้าโอท็อปของจังหวัดราชบุรี โดยผ่านกิจกรรมด้านสังคม วัฒนธรรม ประเพณี กิจกรรมสร้างจิตสำนึกร่วมกันในชุมชนในโอกาสสำคัญ กิจกรรมเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และส่งเสริมการจำหน่าย ปัญหาที่กลุ่มผู้สนับสนุนตระหนัก ได้แก่ ขาดคนทอผ้า ขนาดและรูปแบบไม่มาตรฐาน การรับรู้และประชาสัมพันธ์ ขาดการรวมกลุ่มเป็นเครือข่าย พฤติกรรมการบริโภคเครื่องแต่งกายสำเร็จรูป และนโยบายการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ชัดเจน และความคิดเห็นต่อ

ผ้าจกราชบุรีโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยให้ความสำคัญในด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมทางการตลาด ตามลำดับ กลุ่มผู้บริโภค สภาพการณ์โดยรวมผ้าจกราชบุรียังคงเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคโดยเฉพาะในกลุ่มคนวัยทำงาน ด้วยความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีลวดลายที่สวยงาม และคุณค่าทางจิตใจ แม้จะมีราคาแพงแต่มีแนวโน้มในการบริโภคซ้ำอีก นิยมนำไปตัดเป็นเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับ ส่วนใหญ่ซื้อผ้าจากแหล่งผลิตด้วยตนเอง ความถี่ ๗-๑๒ เดือนต่อครั้ง จำนวนซื้อครั้งละ ๒-๓ ผืน มูลค่าการซื้อตั้งแต่ ๑,๐๐๑-๓,๐๐๐ บาท มีการเปรียบเทียบราคาจากแหล่งผลิต การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของผ้าจกโดยวิธีบอกต่อ ปัญหาการบริโภคผ้าจก ได้แก่ คุณภาพของผ้าจก ขนาดและรูปแบบไม่มาตรฐาน จำนวนและปริมาณการผลิต ลวดลายที่หลากหลายแปลกใหม่ การรับรู้และประชาสัมพันธ์ในคุณค่าผ้าจก มีราคาแพง และความคิดเห็นต่อผ้าจกราชบุรีโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยให้ความสำคัญในด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมทางการตลาด ตามลำดับ^๓

๕.๒.๓ ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์วิถีพุทธของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

กลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี ได้พัฒนาสีสัน รูปแบบ การประยุกต์ใช้สินค้า นำไปพัฒนาในการสร้างได้ หรือนำไปพัฒนาเป็นสินค้าอื่นๆ และการประชาสัมพันธ์ ด้วยการร่วมมือจากกลุ่มสมาชิก เพื่อสร้างงานสี ลาย และดีไซน์ให้มากขึ้น สร้างระบบการจัดทำแบบการแต่งกายที่เป็นแบบแผนการเรียนรู้ หรือการแสดงให้เห็นชาวบ้านหรือหน่วยงานต่าง ๆ ต่างกายด้วยชุดผ้าขึ้นตีนจกเดือนละ ๑ วัน เพื่อให้ชาวต่างชาติ หรือชาวต่างจังหวัด ได้เห็นเอกลักษณ์กายแต่งกายชาวไท-ยวนราชบุรี การประยุกต์สินค้าให้มีความหลากหลายสอดคล้องต่องานที่จัดขึ้น การออกแบบเป็นเสื้อผ้าตามแฟชั่น หรือตามเทศกาลต่าง ๆ การแปรรูปตามภัณฑ์ที่น่าสนใจตามกลุ่มผู้บริโภค การประลายที่มีอยู่แล้วไปใช้กับอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มลูกค้า หรือผู้สนใจนำไปใช้กับงานที่มีความแตกต่างกันตามลักษณะงาน อาทิ งานบวช งานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ อาจออกแบบลายให้เข้ากับบรรยากาศและความสนใจของผู้มาร่วมงาน คือ การจัดทำยาม ตาลปัตร ของที่ระลึก กระติกน้ำ ผ้าคลุมโต๊ะ ผ้าคลุมเก้าอี้ วัสดุห่อหุ้มอาหาร เหล่านี้ถือเป็นการแบบที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคที่มีความต้องการต่างกัน ถือเป็นโอกาสในการพัฒนาสินค้าลายจกตามภูมิปัญญาชาวบ้าน ที่อาศัยความต้องการเป็นแนวทางการออกแบบ ดังนั้น คณะผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถร่วมกันออกแบบได้ ๒ ลาย ได้แก่ ๑) ลายคน และ ๒) ลายปลา การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอขึ้นตีนจกเชิงสร้างสรรค์และบรรจุมรดกของกลุ่มชาติไท-ยวนราชบุรี พัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบ ๕ แนวทาง ได้แก่ ๑) การเพิ่ม

^๓ เสรี เพิ่มชาติ อัญชลี จันทาโก วราภรณ์ ลิ้มเปรมวัฒนา และพฤกษ์ จิรสัตยาภรณ์, “การจัดการความรู้เพื่อสร้างสรรค์คุณค่าผ้าจกราชบุรี”, วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๕๖).

จำนวนลวดลายบนผืนผ้า ๒) การปรับลดจำนวนลวดลายบนผืนผ้า ๓) การพัฒนาผ้าทอตีนจกให้มีเป็นลวดลายใหม่ ๔) การใช้วัตถุดิบของเส้นด้ายย้อมสีธรรมชาติ และ ๕) การสร้างตราสัญลักษณ์ ทั้งนี้ แนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าขึ้นตีนจก การพัฒนาควบคู่กันไป ๕ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านผู้นำกลุ่ม ๒) ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ ๓) ด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญา ๔) ด้านการส่งเสริมของหน่วยงานภาครัฐ และ ๕) การจัดจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ กลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจก ตระกูลราชบุรี สร้างผลิตและพัฒนาในรูปแบบให้เป็นที่ยอมรับในสังคมตามยุคสมัย เพื่อให้สอดคล้องกับทุกเทศกาล เพื่อเพิ่มและขยายตลาดหลายกลุ่ม ซึ่งกระจายอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ของประเทศ ที่บางกลุ่มสนใจบริโภคสินค้าที่มีความเป็นเอกลักษณ์ และมีมูลค่าระยะยาวที่สร้างผลกำไรได้ โดยนำเสนอสินค้าผ้าขึ้นตีนจกเข้าสู่เวทีสากล มีตลาดรองรับในการจัดจำหน่ายผ้าตามชุมชน และจังหวัดต่างที่ส่งเสริมผลิตภัณฑ์สินค้าพื้นถิ่น เพราะสินค้าที่ได้จากการทอด้วยผ้าตีนจกจะมีคุณค่าในตัวเอง สร้างตลาดผ้าขึ้นตีนจกราชบุรี การเผยแพร่ทางสื่อออนไลน์ อาทิ อินเทอร์เน็ต กลุ่มไลน์ สอดคล้องกับสุชาติ แสงดวงดี, นนทกร ภิรมย์ภู, ณัฐนันท์ ชันศรี และนัทธสิทธิ์ เนียมสังข์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนากลยุทธ์ผลิตภัณฑ์ผ้าจากเศษผ้าทอจากคุบัว” จากผลการวิจัยพบว่า การพัฒนากลยุทธ์ทางการผลิตผ้าทอจากคุบัว เริ่มจากการสำรวจความต้องการ และข้อปัญหาเบื้องต้น และสรุปวิเคราะห์ความต้องการของผู้ผลิตผ้าทอจาก จากผลสรุปดังกล่าวพบว่า ปัญหาจากปัจจัยภายในและภายนอกของกลุ่มพัฒนาอาชีพผ้าทอจากคุบัว เพื่อให้เกิดกลยุทธ์ทางการผลิตผ้าทอจากแก่กลุ่มพัฒนาอาชีพ และชาวบ้านในชุมชนคุบัว จากนั้นจึงได้นำทฤษฎีการคิดสร้างสรรค์มาปรับใช้เป็นเป็นแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความน่าสนใจ โดยพัฒนาจากลวดลายของผ้าทอจากคุบัว ที่มีความงดงามตามแบบดั้งเดิมตั้งแต่สมัยโบราณ เพื่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มแก่ตัวผลิตภัณฑ์ ซึ่งจะสอดคล้องกับการนำทฤษฎีการสร้างมูลค่าเพิ่มและพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ได้กล่าวไว้ ดังนี้ “การสร้างหรือผลิตผลิตภัณฑ์ขึ้นมานั้น จำเป็นต้องมีความแตกต่างเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ตัวผลิตภัณฑ์ เจาะกลุ่มเป้าหมายรายใหม่จากรายเดิมที่ยังคงเดิมไว้ แต่อาจทำให้เกิดความจำเจกับตัวผลิตภัณฑ์เดิมที่ยังไม่ได้มีความพัฒนารูปแบบ การสร้าง “มูลค่าเพิ่ม” ที่ติดมากับตัวผลิตภัณฑ์” ทั้งยังเป็นการเสริมสร้างความร่วมมือกันในชุมชน เพื่อให้กระบวนการผลิตผ้าทอจากคุบัวมีประสิทธิภาพมากขึ้นจากการร่วมมือระหว่าง กลุ่มพัฒนาอาชีพ ซึ่งเป็นบุคคลที่มีหน้าที่หลักในการช่วยให้คำแนะนำกับชาวบ้านในหมู่บ้านให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนากลยุทธ์ทางการผลิต โดยผู้ทำวิจัยได้มีการนำทฤษฎีการมีส่วนร่วมในชุมชนมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการทำวิจัยครั้งนี้ควบคู่กันเพื่อให้ธุรกิจชุมชนบ้านได้ ตำบลคุบัว มีรายได้เข้าชุมชนมากขึ้น เสริมสร้างรายได้ให้แต่ละครัวเรือนให้ได้รายได้มากขึ้นจากเดิมสอดคล้องกับทฤษฎีธุรกิจชุมชนที่เน้นพัฒนาธุรกิจชุมชนให้มีความน่าสนใจและเสริมสร้างรายได้แก่ชุมชนและครัวเรือน อย่างไรก็ตาม การวิจัยครั้งนี้ มีข้อค้นพบสำคัญ คือ ผู้ผลิตผ้าทอจากในตำบลคุบัว มีความประสงค์เพื่อเผยแพร่กลยุทธ์ทางการผลิตผ้าทอจก ที่ทำการพัฒนาโดยการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอกแล้ว แก่ชาวบ้านที่ประกอบอาชีพทอ

ผ้าจกคุบัว หรือบุคคลภายนอกที่สนใจทำการศึกษากลยุทธ์และกระบวนการต่าง ๆ ในทำทำธุรกิจทอผ้าทอจกคุบัว และกลุ่มพัฒนาอาชีพผ้าทอจกคุบัว ต้องการให้ผู้ทำวิจัยอธิบายและช่วยเหลือในด้าน การอธิบายความรู้ความเข้าใจกลยุทธ์ในการผลิตแก่ชาวบ้านในหมู่บ้านให้เข้าใจ และสามารถนำกล ยุทธ์นี้ไปปรับใช้ และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และตกลงยินดีเข้าร่วมการพัฒนา กลยุทธ์ทางการผลิตผ้าทอจกในอนาคต่อไป^๔

๕.๒.๔ นวัตกรรมการตลาดวิถีพุทธของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

กลยุทธ์การตลาดวิถีพุทธของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี สร้างตลาดจำหน่ายสินค้าที่ยั่งยืน ใช้ระบบการประชาสัมพันธ์ในหลากหลายต่อเนื่อง การสร้างจุดขาย การท่อมือ การสร้างอัตลักษณ์ให้น่าสนใจ ที่เป็นเอกลักษณ์ที่ลงตัวน่าสนใจ การจัดให้มีการแสดงสินค้าตามสถานที่ต่าง ๆ รวมทั้งการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านผ้าขึ้นตีนจกภายในชุมชน ดังนั้น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอเชิงสร้างสรรค์ควรดำเนินการ ๕ แนวทาง คือ ๑) การเพิ่มจำนวนลวดลายบนผืนผ้า ๒) การปรับลดจำนวนลวดลายบนผืนผ้า ๓) การพัฒนาผ้าทอขึ้นตีนจกให้มีเป็นลวดลายใหม่ ๔) การใช้วัตถุดิบของเส้นด้ายย้อมสีธรรมชาติ และ ๕) การสร้างตราสัญลักษณ์ เพื่อการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้ผ้าลายจกตระกูลคุบัว เป็นผ้าที่มีชื่อเสียงและเป็นสินค้าที่ได้รับการยอมรับจากลูกค้าทั่วประเทศ จึงนำหลักการตลาด “4Ps” ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) การผลิตผลิตภัณฑ์ที่ตรงกับกับความสนใจและความต้องการของผู้ซื้อ ที่นำเสนอประวัติการทอผ้าขึ้นนั้น ๆ ขึ้นมา โดยการอิงพื้นที่ที่ได้รับการยอมรับอาทิ ผ้าลายจกตระกูลคุบัว ด้านราคา (Price) กำหนดให้ราคามีความหลากหลายสอดคล้องกับกำลังซื้อของผู้สนใจ อาทิ ลด แลก แจก แถม ด้านการจัดจำหน่าย (Place) การนำผลิตภัณฑ์ไปออกบูธจำหน่าย อาทิ งานประจำปีวัดหลวงพ่อดุสิตธรรมกายาราม จังหวัดราชบุรี งานสัปดาห์ส่งเสริมพระพุทธศาสนา วัดมหาธาตุวรวิหาร จังหวัดเพชรบุรี และด้านการส่งเสริมการขาย (Promotion) การให้ฟรีเซนเตอร์สวมใส่เสื้อผ้าต่าง ๆ แล้วนำมาประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ อาทิ เพจ ผ้าขึ้นตีนจก ราชบุรี สอดคล้องกับรสา สุนทรายุทธ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การออกแบบผลิตภัณฑ์และการบริการสำหรับชุมชนหัตถกรรมท้องถิ่นผ้าจก ไทโยว จังหวัดราชบุรี เพื่อขยายกลุ่มงานผลิตภัณฑ์ออกแบบตกแต่งภายในด้วยนวัตกรรมขึ้นรูปผ้าด้วยแม่พิมพ์และสิ่งทอสีเขียว” จากผลการวิจัยพบว่า การออกแบบผลิตภัณฑ์และการบริการสำหรับชุมชนหัตถกรรมท้องถิ่นผ้าจก ไทโยว จังหวัดราชบุรี เพื่อขยายกลุ่มงานผลิตภัณฑ์ออกแบบตกแต่งภายในด้วยนวัตกรรมขึ้นรูปผ้าด้วยแม่พิมพ์และสิ่งทอสีเขียว เป็นโครงการที่น่าเอาภูมิปัญญางานหัตถกรรมท้องถิ่นมาใช้ร่วมกับนวัตกรรมการออกแบบในระบบ

^๔สุชาดา แสงดวงดี, นนทกร ภิรมย์ภู, ณัฐนันท์ ชันศรี และนัทธสิทธิ์ เนียมสังข์, “การพัฒนากลยุทธ์ผลิตภัณฑ์ผ้าจากเศษผ้าทอจกคุบัว”, งานประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๑๑ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, (๑๑-๑๒ กรกฎาคม ๒๕๖๒).

อุตสาหกรรมที่ชุมชนสามารถเข้าถึงได้ง่ายด้วยตนเอง เพื่อเป็นการเปิดตลาดสินค้าใหม่ ๆ และมีการนำระบบการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมมาใช้ รวมไปถึงการใช้แนวคิดการออกแบบการบริการมาช่วยจัดการและบริหารทรัพยากรให้เกิดคุณค่าสูงสุด โดยมีผลผลิตของโครงการนี้ที่แสดงออกมาอย่างเป็นรูปธรรม ได้แก่ (๑) ก่อให้เกิดแนวทางการผลิตของผลิตภัณฑ์งานหัตถกรรมโดยนวัตกรรมสิ่งทอสีเขียว ได้ผลงานการย้อมผ้าและไหมธรรมชาติด้วยสีสกัดจากธรรมชาติที่มีความสวยงาม มีคุณค่าและปลอดภัยต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม (๒) ผลงานผลิตภัณฑ์เพื่อการออกแบบตกแต่งภายในที่ประกอบไปด้วย ตู้เก็บของ ชั้นวางของ งานตกแต่งผนัง งาน partition wall โต๊ะข้าง โคมไฟ และงานโครงสร้างบล็อกปูน จากการผสมผสานเทคนิควิธีการขึ้นรูปผ้าในแบบต่าง ๆ และ (๓) การออกแบบอัตลักษณ์องค์กร แนวทางการออกแบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารและพื้นที่เรียนรู้สร้างสรรค์ รวมไปถึงต้นแบบธุรกิจที่สามารถนำไปพัฒนาต่อยอดได้อีกต่อไป สำหรับแนวทางการพัฒนาต่อยอดในอนาคต สามารถทำได้โดยการนำเอากระบวนการทำงานจากโครงการวิจัยนี้มาพัฒนาสร้างสรรค์ต่อเนื่องด้านต่าง ๆ ทั้งด้านเครื่องมือ เทคนิควิธีการผลิต รวมไปถึงการกระจายสินค้าในรูปแบบต่าง ๆ จัดให้เกิดกิจกรรมความร่วมมือกับกลุ่มนักออกแบบ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ต่อกัน อย่างไรก็ตาม จากการตรวจสอบข้อคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและผู้ใช้กลุ่มเป้าหมายทำให้เกิดข้อเสนอแนะและการพัฒนาต่อยอดไปในอนาคตในด้านการนำเอารูปแบบแนวทางในการออกแบบมาพัฒนาสร้างสรรค์มากขึ้นกว่าเดิมที่เคยเป็น โดยการจัดให้เกิดกิจกรรมความร่วมมือการออกแบบกับกลุ่มนักออกแบบศิลปิน และนักเรียน นักศึกษาด้านการออกแบบเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ต่อกัน สร้างความยั่งยืนให้กับงานหัตถกรรมของชุมชน นอกจากนั้นยังมีนวัตกรรมการขึ้นรูปผ้าและการทำผ้าทอให้กันน้ำอีกมากมาย เช่น การเคลือบนาโนเทคโนโลยี เป็นต้น ซึ่งหากเทคโนโลยีเหล่านี้แพร่หลายและเข้าถึงได้ง่ายมากขึ้น ผู้ประกอบการเองก็สามารถปรับรูปแบบการผลิตให้เหมาะสม แปลงใหม่ สวยงาม และคุ้มค่ามากยิ่งขึ้น^๕

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “ผ้าขึ้นดินจกตระกูลราชบุรี: ประวัติศาสตร์, ความรู้, การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน” ค้นพบข้อเสนอแนะดังนี้

^๕รสา สุนทรายุทธ, “การออกแบบผลิตภัณฑ์และการบริการสำหรับชุมชนหัตถกรรมท้องถิ่นผ้าจาก ไทยวน จังหวัดราชบุรี เพื่อขยายกลุ่มงานผลิตภัณฑ์ออกแบบตกแต่งภายในด้วยนวัตกรรมขึ้นรูปผ้าด้วยแม่พิมพ์และสิ่งทอสีเขียว”, วารสารศิลปกรรมบูรพา, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๒).

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. หน่วยงานภาครัฐ ควรให้การสนับสนุนและมีตลาดรองรับ สนับสนุนประชาชนในชุมชนมีอาชีพพึ่งพาตนเองได้ จากการจำหน่ายสินค้าผ้าขึ้นตีนจกราชบุรี

๒. วัฒนธรรมจังหวัด ควรส่งเสริมการประดิษฐ์หรือปรับใช้นวัตกรรมในเชิงสร้างสรรค์การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

๓. วัดและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรพัฒนาเครือข่ายสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

๔. วัดและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรส่งเสริมนวัตกรรมวิถีพุทธของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๑. ภาครัฐ ควรมีการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ประชาชนรู้จักมากขึ้น ประชาสัมพันธ์ความสวยงามและคุณค่าของผ้าขึ้นตีนจก เพื่อเพิ่มการรับรู้ถึงสินค้าที่มีอยู่ซึ่งจะเกี่ยวข้องต่อการสืบสานผ้าขึ้นตีนจก

๒. วัฒนธรรมจังหวัด ควรส่งเสริมการตั้งกลุ่มผ้าขึ้นตีนจกของชาวไทย-ยวน ที่กระจายตัวอยู่ตามชนบทของพื้นที่ต่างๆ ให้มากขึ้น และต้องมีผู้นำจัดหลักสูตรการเรียนรู้แก่เยาวชนรุ่นให้มีสถานที่ศึกษาเรียนรู้เรื่องผ้าขึ้นตีนจก

๓. กลุ่มทอผ้าตีนจก ควรหาเทคโนโลยีใหม่มาทดแทนวัสดุที่ใช้แบบดั้งเดิม อาทิ “ขนเม่นที่นำมาจกด้าย (การเย็บผ้าและสร้างลวดลายจากล่างขึ้นบน)” มาเสริมการทอ

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรศึกษาวิจัยเพื่อให้บุคคลทราบถึงประวัติศาสตร์ผ้าขึ้นตีนจกราชบุรีให้เผยแพร่ทั่วไปตามฐานข้อมูล เพื่อความสะดวกต่อการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับผ้าขึ้นตีนจกให้มากที่สุด

๒. กลุ่มทอผ้าตีนจก ควรเสนอรูปแบบการพัฒนาลายผ้าที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มผู้บริโภค

๓. ควรศึกษารูปแบบการส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันระดับประเทศ

บรรณานุกรม

- กิ่งแก้ว อัทธากร. **คติชนวิทยา**. กรุงเทพมหานคร : หน่วยศึกษานิเทศกรมการฝึกหัดครูโรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๒๐.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, **ระบบการพัฒนาสังคมที่นำไปสู่ความมั่นคงของมนุษย์**, กรุงเทพมหานคร: เทพเพ็ญวานิสัย, ๒๕๔๙.
- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, “ผ้าจก”มรดกทางวัฒนธรรมไท-ยวน จังหวัดราชบุรี, [ออนไลน์], แหล่งอ้างอิง : <https://shorturl.asia/U4HmG> [๒๖ เมษายน ๒๕๖๖]
- เกศินี จุฑาวิจิตร, **การสื่อสารเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์, ๒๕๔๒.
- กองการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. **ภูมิปัญญาท้องถิ่น**. ม.ป.พ. : องค์การบริหารส่วนตำบลราชสถิตย์.
- การจัดการความรู้. **กระบวนการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง (Change Management Process)**. <http://www.oic.go.th/web2017/km/km07.htm> ค้นวันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๖.
- โครงการประชุมสัมมนาเครือข่ายการจัดการความรู้ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล สถาบันการพลศึกษาและสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ครั้งที่ ๙ วันที่ ๒-๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙, เชียงใหม่ : ประเทศไทย ๒๕๕๙.
- จิรจิตต์ บุนนาค. **กลยุทธ์การบริหารการเปลี่ยนแปลง**. วารสารนักบริหาร, ปีที่ ๓๒ ฉบับที่ ๒ (๒๕๕๕) : ๑๒๖-๑๒๗.
- จีระ งามศิลป์, **การประเมินสมรรถนะทางการบริหาร**, กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๑.
- จิราภรณ์ พรหมทอง, “การพัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้เพื่อเข้าสู่ศตวรรษที่ ๒๑”, **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น**, ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๒ (เมษายน-มิถุนายน ๒๕๕๙): ๖๔-๖๕.
- จามะรี เชียงทอง, **สังคมวิทยาการพัฒนา**, กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๙.
- ณัฐวุฒิ ทรัพย์อุปถัมภ์, **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**, จันทบุรี: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, ๒๕๕๘.
- ดิเรก ฤกษ์ห่วย, “ทฤษฎีและแนวทางการพัฒนาสังคม”, ใน **เอกสารการสอนชุดวิชาคหกรรมศาสตร์กับการพัฒนาชุมชน**, นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๓.

ท้องถิ่นมีนิทานและการละเล่น การศึกษาคติชนในบริบททางสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : มติชน, ๒๕๓๗.

ธีรวัลย์ ศิลารัตน์, **การจัดการความรู้ชุมชน**, จันทบุรี: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, ๒๕๔๙.

ธัชพล จริยากุลธนา, “การศึกษาอัตลักษณ์ลวดลายผ้าจากไท-ยวนราชบุรี สำหรับการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ให้กลุ่มพัฒนาอาชีพทอผ้าจาก”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม**, บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, ๒๕๖๑.

นันทนีย์ กมลศิริพิชัยพร, **การพัฒนาสังคม**, จันทบุรี: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏรำไพพรรณี, ๒๕๔๔.

นันทรัตน์ เจริญกุล. **การจัดการความรู้**. วารสารศึกษาศาสตร์, ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๑ (ตุลาคม ๒๕๕๒ - มกราคม ๒๕๕๓) : ๑๖-๑๗.

นิภา เมธาวีชัย, **วิทยาการวิจัย**, กรุงเทพมหานคร: สถาบันราชภัฏธนบุรี, ๒๕๔๓.

นำชัย หนูผล, **พัฒนาชุมชน หลักการ และยุทธวิธี**, เชียงใหม่: ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร สถาบันเทคโนโลยี การเกษตรแม่โจ้, ๒๕๕๐.

เบญจศักดิ์ เจริญมหาวิทย์. **คติชนวิทยาประยุกต์**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร :มหาวิทยาลัยรามคาแหง, ๒๕๕๘.

บุญยจริย์ สรสีสม, **สงคราม ๙ ท้า และประวัติศาสตร์เมืองราชบุรี: กระบวนทัศน์การสืบสานอัตลักษณ์ ๘ กลุ่มชาติพันธุ์**, ราชบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, ๒๕๕๕.

ปราณี รามสูตร และจำรัส ดวงสุวรรณ, **พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, กรุงเทพมหานคร: ธนะการพิมพ์, ๒๕๔๕.

ประเวศ วะสี, **ยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ สังคม และศีลธรรม**, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์หมอชาวบ้าน, ๒๕๔๔.

ประกอบ กรรณสูตร, **สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, กรุงเทพมหานคร: ด่านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๒.

พุทธทาสภิกขุ (เงื่อม อินทปญโญ), **เยาวชนกับความมรดกของสังคม**, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๔๙.

ไพศาล ไกรสิทธิ์, **การพัฒนาตน**, ราชบุรี: สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, ๒๕๔๒.

มัลลิกา คณารักษ์. **คติชนวิทยา**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๐.

ระวีวรรณ อินทร์แหยม, **ภาษาถิ่น**, ราชบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, ๒๕๔๒.

รสา สุนทรายุทธ, “การออกแบบผลิตภัณฑ์และการบริการสำหรับชุมชนหัตถกรรมท้องถิ่นผ้าจาก ไทย
วน จังหวัดราชบุรี เพื่อขยายกลุ่มงานผลิตภัณฑ์ออกแบบตกแต่งภายในด้วยนวัตกรรมขึ้น
รูปผ้าด้วยแม่พิมพ์และสิ่งทอสีเขียว”, **วารสารศิลปกรรมบูรพา**, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑
(มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๒) : ๔๑-๔๔, ๔๖-๔๗.

ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร:
บริษัท ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์ จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๖.

วิรัช วิรัชนิการวรรณ, **ความหมายของการพัฒนา คำที่มีความหมายใกล้เคียง และแนวคิดพื้นฐาน
ของการพัฒนา**, ม.ป.ท.: ม.ป.พ., ม.ป.ป..

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, **เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา**, กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น,
๒๕๔๐.

วรรณข สปิยารักษ์, **เอกสารประกอบการสอน รายวิชา การพัฒนาสังคม**, ปทุมธานี: คณะมนุษยศาสตร์
และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๕๘.

วรรณนา โชคบรรดาลสุข, กุลยา อนุโลก และวรลักษณ์ ทองประยูร, “การถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้า
ตีนจกไท-ยวนในจังหวัดราชบุรี”, **วารสาร สมาคมนักวิจัย**, ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-
เมษายน ๒๕๕๙) : ๑๑๗.

ส่งศรี ชมภูวงศ์, **การวิจัย**, นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, ๒๕๔๗.

สุชาดา แสงดวงดี, นนทกร ภิรมย์ภู, ณัฐนันท์ ชันศรี และนันทสิทธิ์ เนียมสังข์, “การพัฒนากลยุทธ์
ผลิตภัณฑ์ผ้าจากเศษผ้าทอจากคูบัว”, **งานประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๑๑
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม**, (๑๑-๑๒ กรกฎาคม ๒๕๖๒).

สัญญา สัญญาวิวัฒน์, **ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม**, พิมพ์ครั้งที่ ๘, กรุงเทพมหานคร:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

สถานที่ท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรี ประวัติชาวไท-ยวน ราชบุรี, [ออนไลน์], แหล่งอ้างอิง :
<https://shorturl.asia/U4HmG> [๒๖ เมษายน ๒๕๖๖]

สันติ บางอ้อ, “สภาพัฒน์กับการพัฒนาประเทศ: การพัฒนาที่ยั่งยืนของไทย ตอนที่ ๒”, **โพสต์ทูเดย์**,
(๒๑ มิถุนายน ๒๕๕๖): ๙.

สรเสรีญ วงศ์ชะอุ่ม, **การวางแผนพัฒนาประเทศ**, กรุงเทพมหานคร: ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง, ๒๕๕๔.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, **แผนฯ ๑๒ ฉบับประชาชน
นวัตกรรมคือหัวใจของการพัฒนา**, กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ม.ป.ป..

เสรี เพิ่มชาติ อัญชลี จันทาโก วราภรณ์ ลี้มเปรมวัฒนา และพฤกษ์ จิรสัตยาภรณ์, “การจัดการความรู้เพื่อสร้างสรรค์คุณค่าผ้าจกราชบุรี”, วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๕๖).

สนธยา พลศรี, **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**, พิมพ์ครั้งที่ ๕, กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๗.

สุภางค์ จันทวานิช, **วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๗, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑, วัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๒, นายกองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแร่, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๓, ข้าราชการบำนาญ (อาชีพรู) ประธานวัฒนธรรมตำบลหนองปลาหมอ, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๔, ประชาชนชุมชนรางบัว, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๕, แพทย์ประจำตำบลห้วยไผ่, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๖, ประธานศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านวัดนาหนอง, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๗, ประชาชนชาวบ้าน, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๘, ประชาชนชาวบ้านรางบัว, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๙, กลุ่มทอผ้าขึ้นตีนจกรางบัว, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๐, สมาชิกช่างทอศูนย์ทอผ้าขึ้นตีนจกวัดนาหนอง, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๑, สมาชิกกลุ่มทอผ้า, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๒, สมาชิกกลุ่มทอผ้า, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๓, สมาชิกช่างทอ, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

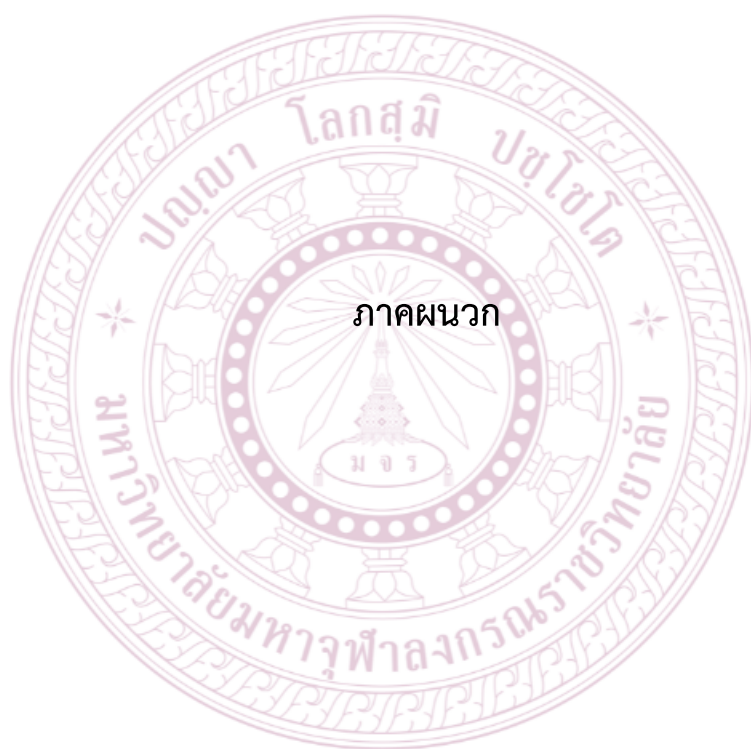
สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๔, สมาชิกช่างทอ, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๕, ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

สำนักงาน ก.พ.ร.และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. **คู่มือการจัดการความรู้ : จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, ๒๕๔๘.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, **การพัฒนาคนเพื่ออนาคตประเทศไทย**, กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๗.

Wynd C.A., Schmidt B., & Schaefer M.A., “Two Quantitative Approaches for Estimating Content Validity”, **Western Journal of Nursing Research**, 25(2003): 508-518.

ภาคผนวก ก

หนังสือขอสัมภาษณ์

ที่พิเศษ / ๒๕๖๖

วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

๑๐๙ หมู่ ๗ ตำบลแพงพวย

อำเภอดำเนินสะดวก

จังหวัดราชบุรี ๗๐๑๓๐

๒๓ เมษายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอสัมภาษณ์ประกอบการวิจัย

เจริญพร ดร.นภสร ไตรภคศรี วัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ตามที่ พระครูวาทีวรมัน, ดร. ได้ทำการวิจัยตามแผนงานวิจัยเรื่อง “ผ้าขึ้นดินจกตระกูลราชบุรี: ประวัติศาสตร์, ความรู้, การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน” โดยงบประมาณสนับสนุนจากสถาบัน วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี

บัดนี้กระบวนการวิจัยดำเนินการถึงการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คณะผู้วิจัยได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ โดยสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยดังกล่าว โดยสามารถประสานงานกับคณะผู้วิจัย เพื่อดำเนินการตามกระบวนการต่อไป

จึงเจริญพรมหาเพื่อกรุณาให้สัมภาษณ์

-อนุชาตินิ สิมพมณ
ไพฑูริย์

เจริญพร

(พระครูปลัดสุวิทย์ สิริวิฑฒโก, ดร.)

หัวหน้าโครงการ/นักวิจัย

(นางนภสร ไตรภคศรี)

วัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี
๒๕ เมษายน ๒๕๖๖

ประสานงาน

ที่ พิเศษ / ๒๕๖๖

วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

๑๐๙ หมู่ ๗ ตำบลพงพวย

อำเภอดำเนินสะดวก

จังหวัดราชบุรี ๗๐๑๓๐

๒๓ เมษายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอสัมภาษณ์ประกอบการวิจัย

เจริญพร นายสาโรจน์ มูลพวก นายกองค์การบริหารส่วนตำบลตอนแร

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ตามที่ พระครูวาทิรวัฒน์, ดร. ได้ทำการวิจัยตามแผนงานวิจัยเรื่อง "ผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี: ประวัติศาสตร์, ความรู้, การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน" โดยงบประมาณสนับสนุนจากสถาบัน วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี

บัดนี้กระบวนการวิจัยดำเนินการถึงการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คณะผู้วิจัยได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ โดยสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยดังกล่าว โดยสามารถประสานงานกับคณะผู้วิจัย เพื่อดำเนินการตามกระบวนการต่อไป

จึงเจริญพรมหาเพื่อกรุณาให้สัมภาษณ์

เจริญพร

เจริญพร

๒๓/๔

(พระครูปลัดสุวิทย์ สิริวิฑิตโก, ดร.)

มหาวิทยาลัยราชภัฏราชบุรี หัวหน้าโครงการ/นักวิจัย

๐๐๐๐

ประสานงาน

ที่ พิเศษ / ๒๕๖๖

วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
๑๐๔ หมู่ ๗ ตำบลพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก
จังหวัดราชบุรี ๗๐๑๓๐

๒๓ เมษายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอสัมภาษณ์ประกอบการวิจัย
เจริญพร อาจารย์อำนวยการ บัญธรงค์ ชำราชการบ้านบุญ (อาชีพรู)
สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ตามที่ พระครูวาทีธรรมวัฒน์, ดร. ได้ทำการวิจัยตามแผนงานวิจัยเรื่อง "ผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี: ประวัติศาสตร์, ความรู้, การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน" โดยงบประมาณสนับสนุนจากสถาบัน วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี

บัดนี้กระบวนการวิจัยดำเนินการถึงการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คณะผู้วิจัยได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ โดยสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยดังกล่าว โดยสามารถประสานงานกับคณะผู้วิจัย เพื่อดำเนินการตามกระบวนการต่อไป

จึงเจริญพรมหาเพื่อกรุณาให้สัมภาษณ์

ขอสงวนไว้สำหรับ
ใช้ตามโครงการ.

เจริญพร
[Signature]

(พระครูปลัดสุวิทย์ สิริวิฑิตโก, ดร.)

หัวหน้าโครงการ/นักวิจัย

(ศาสตราจารย์ ดร. [Signature])

ศาสตราจารย์ ดร. [Signature]
(ท-ยวพ) (ศาสตราจารย์ [Signature])
ประสานงาน [Signature]

ที่ พิเศษ / ๒๕๖๖

วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
๑๐๙ หมู่ ๘ ตำบลพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก
จังหวัดราชบุรี ๗๐๑๓๐

๒๓ เมษายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอสัมภาษณ์ประกอบการวิจัย

เจริญพร คุณโร พรหมพรวน ปรากฏนามนาม

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ตามที่ พระครูวาทีวรวัฒน์, ดร. ได้ทำการวิจัยตามแผนงานวิจัยเรื่อง "ผ้าขึ้นดินจกตระกูล
ราชบุรี: ประวัติศาสตร์, ความรู้, การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถ
ในการแข่งขัน" โดยงบประมาณสนับสนุนจากสถาบัน วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

บัดนี้กระบวนการวิจัยดำเนินการถึงการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คณะผู้วิจัยได้พิจารณาเห็นว่า
ท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ โดยสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยดังกล่าว โดยสามารถ
ประสานงานกับคณะผู้วิจัย เพื่อดำเนินการตามกระบวนการต่อไป

จึงเจริญพรมมาเพื่อกรุณาให้สัมภาษณ์

อน มาต ใ้สัมภาษณ์
๓๐/๔/๖๖
๒๕ ๒๖ ๖๖

เจริญพร

(พระครูปลัดสุวิทย์ สิริวิฑฒโก, ดร.)

หัวหน้าโครงการ/นักวิจัย

ประสานงาน

ที่พิเศษ / ๒๕๖๖

วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
๑๐๙ หมู่ ๗ ตำบลแพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก
จังหวัดราชบุรี ๗๐๑๓๐
๒๓ เมษายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอสัมภาษณ์ประกอบการวิจัย
เจริญพร คุณอุทัย พิกแพง แพทย์ประจำตำบลห้วยไผ่
สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสัมภาษณ์ จำนวน ๓ ชุด
ตามที่ พระครูวาทะวิวัฒน์, ดร. ได้ทำการวิจัยตามแผนงานวิจัยเรื่อง “ผ้าขึ้นดินจกตระกูล
ราชบุรี: ประวัติศาสตร์, ความรู้, การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถ
ในการแข่งขัน” โดยงบประมาณสนับสนุนจากสถาบัน วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี
บัดนี้กระบวนการวิจัยดำเนินการถึงการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คณะผู้วิจัยได้พิจารณาเห็นว่า
ท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ โดยสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยดังกล่าว โดยสามารถ
ประสานงานกับคณะผู้วิจัย เพื่อดำเนินการตามกระบวนการต่อไป
จึงเจริญพรมมาเพื่อกรุณาให้สัมภาษณ์

เจริญพร

อนุทินในสัมภาษณ์
๒๕ ๒๖ ๖๖

(พระครูปลัดสุวิทย์ สิริวิฑูโร, ดร.)
หัวหน้าโครงการ/นักวิจัย

ประสานงาน

ที่ พิเศษ / ๒๕๖๖

วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

๑๐๙ หมู่ ๘ ตำบลพงพวย

อำเภอดำเนินสะดวก

จังหวัดราชบุรี ๗๐๑๓๐

๒๓ เมษายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอสัมภาษณ์ประกอบการวิจัย

เจริญพร คุณนิภา มณีจันทร์ ประธานศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านวัดนาหนอง

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ตามที่ พระครูวาทีวรวัฒน์, ดร. ได้ทำการวิจัยตามแผนงานวิจัยเรื่อง “ผ้าขึ้นตีนจกกระจกกล
ราชบุรี: ประวัติศาสตร์, ความรู้, การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถ
ในการแข่งขัน” โดยงบประมาณสนับสนุนจากสถาบัน วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี

บัดนี้กระบวนการวิจัยดำเนินการถึงการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คณะผู้วิจัยได้พิจารณาเห็นว่า
ท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ โดยสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยดังกล่าว โดยสามารถ
ประสานงานกับคณะผู้วิจัย เพื่อดำเนินการตามกระบวนการต่อไป

จึงเจริญพรมหาเพื่อกรุณาให้สัมภาษณ์

เจริญพร

อนุศาสตราจารย์

นพ. มณีจันทร์

๒๕ เม.ย. ๖๖

(พระครูปลัดสุวิทย์ สิริวิฑฒโก, ดร.)

หัวหน้าโครงการ/นักวิจัย

ประสานงาน

ที่พิเศษ / ๒๕๖๖

วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

๓๐๙ หมู่ ๙ ตำบลแพ่งพวย

อำเภอดำเนินสะดวก

จังหวัดราชบุรี ๗๖๑๓๐

๒๓ เมษายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอสัมภาษณ์ประกอบการวิจัย

เจริญพร คุณนพพร สมัยสมภพ ปราชญ์ชาวบ้าน

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ตามที่ พระครูวาทีรวรรณ, ดร. ได้ทำการวิจัยตามแผนงานวิจัยเรื่อง “ผ้าขึ้นคันทนจนกระทั่งคุณ
ราชบุรี: ประวัติศาสตร์, ความรู้, การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถ
ในการแข่งขัน” โดยงบประมาณสนับสนุนจากสถาบัน วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี

บัดนี้กระบวนการวิจัยดำเนินการถึงการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คณะผู้วิจัยได้พิจารณาเห็นว่า
ท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ โดยสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยดังกล่าว โดยสามารถ
ประสานงานกับคณะผู้วิจัย เพื่อดำเนินการตามกระบวนการต่อไป

จึงเจริญพรมมาเพื่อกรุณาให้สัมภาษณ์

เจริญพร

(พระครูปลัดสุรวุฒิ สิริวิฑฒโก, ดร.)

25/มค. ๖6

หัวหน้าโครงการ/นักวิจัย

ประสานงาน

ที่ พิเศษ / ๒๕๖๖

วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
๑๐๙ หมู่ ๘ ตำบลพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก
จังหวัดราชบุรี ๗๐๑๓๐

๒๓ เมษายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอสัมภาษณ์ประกอบการวิจัย

เจริญพร คุณพนมศักดิ์ ศรีคำ ปราชญ์ชาวบ้านรางบัว

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ตามที่ พระครูวาทีวรวัฒน์, ดร. ได้ทำการวิจัยตามแผนงานวิจัยเรื่อง “ผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี: ประวัติศาสตร์, ความรู้, การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน” โดยงบประมาณสนับสนุนจากสถาบัน วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี

บัดนี้กระบวนการวิจัยดำเนินการถึงการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คณะผู้วิจัยได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ โดยสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยดังกล่าว โดยสามารถประสานงานกับคณะผู้วิจัย เพื่อดำเนินการตามกระบวนการต่อไป

จึงเจริญพรมหาเพื่อกรุณาให้สัมภาษณ์

อ.พนมศักดิ์ในร่มกาฬ

พนมศักดิ์ ๘๖

ร.ร. ๖๖

เจริญพร

(พระครูปลัดสุราวุฒิ สิริวิฑฒโก, ดร.)

หัวหน้าโครงการ/นักวิจัย

ประสานงาน

ที่ พิเศษ / ๒๕๖๖

วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

๑๐๙ หมู่ ๗ ตำบลแพะพวย

อำเภอดำเนินสะดวก

จังหวัดราชบุรี ๗๐๑๑๐

๒๓ เมษายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอสัมภาษณ์ประกอบการวิจัย

เจริญพร คุณสุนันท์ พวงมาลัย กลุ่มทอผ้าจากรางบัว

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ตามที่ พระครูวาทีวรวัฒน์, ดร. ได้ทำการวิจัยตามแผนงานวิจัยเรื่อง “ผ้าขึ้นต้นจกตระกูลราชบุรี: ประวัติศาสตร์, ความรู้, การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน” โดยงบประมาณสนับสนุนจากสถาบัน วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี

บัดนี้กระบวนการวิจัยดำเนินการถึงการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คณะผู้วิจัยได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ โดยสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยดังกล่าว โดยสามารถประสานงานกับคณะผู้วิจัย เพื่อดำเนินการตามกระบวนการต่อไป

จึงเจริญพรมมาเพื่อกรุณาให้สัมภาษณ์

อ.สุนันท์ พวงมาลัย

คุณสุนันท์ พวงมาลัย

25 เม.ย. 66

เจริญพร

(พระครูปลัดสุรวุฒิ สิริวฑฒโก, ดร.)

หัวหน้าโครงการ/นักวิจัย

ประสานงาน

ที่พิเศษ / ๒๕๖๖

วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
๑๐๙ หมู่ ๘ ตำบลพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก
จังหวัดราชบุรี ๗๐๑๓๐

๒๓ เมษายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอสัมภาษณ์ประกอบการวิจัย

เจริญพร คุณจุฬาลักษณ์ มณีจันทร์ สมาชิกช่างทอศูนย์หอผ้าจิวัดนาหนอง

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ตามที่ พระครูวาทีวรมณฺ, ดร. ได้ทำการวิจัยตามแผนงานวิจัยเรื่อง "ผ้าขึ้นดินจากตระกูล
ราชบุรี: ประวัติศาสตร์, ความรู้, การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถ
ในการแข่งขัน" โดยงบประมาณสนับสนุนจากสถาบัน วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

บัดนี้ กระบวนการวิจัยดำเนินการถึงการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คณะผู้วิจัยได้พิจารณาเห็นว่า
ท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ โดยสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยดังกล่าว โดยสามารถ
ประสานงานกับคณะผู้วิจัย เพื่อดำเนินการตามกระบวนการต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อกรุณาให้สัมภาษณ์

เจริญพร

อ.บุญเลิศ นิ่มสมพงษ์

จุฬาลักษณ์ มณีจันทร์

(พระครูปลัดสุวรรณ์ สิริวิฑิตโก, ดร.)

หัวหน้าโครงการ/นักวิจัย

๒๓ เม.ย. ๖๖

ประสานงาน

ที่พิเศษ / ๒๕๖๖

วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
๑๐๙ หมู่ ๘ ตำบลพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก
จังหวัดราชบุรี ๗๐๑๓๐

๒๓ เมษายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอสัมภาษณ์ประกอบการวิจัย

เจริญพร คุณทองคำ จาโสด สมาชิกกลุ่มทอผ้า

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ตามที่ พระครูวาทีวรวัฒน์, ดร. ได้ทำการวิจัยตามแผนงานวิจัยเรื่อง “ผ้าขึ้นต้นจกตระกูล
ราชบุรี: ประวัติศาสตร์, ความรู้, การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถ
ในการแข่งขัน” โดยงบประมาณสนับสนุนจากสถาบัน วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี

บัดนี้กระบวนการวิจัยดำเนินการถึงการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คณะผู้วิจัยได้พิจารณาเห็นว่า
ท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ โดยสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยดังกล่าว โดยสามารถ
ประสานงานกับคณะผู้วิจัย เพื่อดำเนินการตามกระบวนการต่อไป

จึงเจริญพรมหาเพื่อกรุณาให้สัมภาษณ์

เจริญพร

อนุทินให้สัมภาษณ์
ทองคำ จาโสด

(พระครูปลัดสุวิทย์ สิริวิศนโก, ดร.)
หัวหน้าโครงการ/นักวิจัย

25 เม.ย. 66

ประสานงาน

ที่พิเศษ / ๒๕๖๖

วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

๑๐๙ หมู่ ๘ ตำบลพงพวย

อำเภอดำเนินสะดวก

จังหวัดราชบุรี ๗๐๑๑๐

๒๓ เมษายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอสัมภาษณ์ประกอบการวิจัย

เจริญพร คุณศศินิภา ไพฑ่อง สมาชิกกลุ่มทอผ้า

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ตามที่ พระครูวาทีวโรดม, ดร. ได้ทำการวิจัยตามแผนงานวิจัยเรื่อง “ผ้าขึ้นดินจกตระกูลราชบุรี: ประวัติศาสตร์, ความรู้, การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน” โดยงบประมาณสนับสนุนจากสถาบัน วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี

บัดนี้กระบวนการวิจัยดำเนินการถึงการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คณะผู้วิจัยได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ โดยสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยดังกล่าว โดยสามารถประสานงานกับคณะผู้วิจัย เพื่อดำเนินการตามกระบวนการต่อไป

จึงเจริญพรมมาเพื่อกรุณาให้สัมภาษณ์

เจริญพร

(พระครูปลัดสุวรรณ์ สิริวิฑฒโก, ดร.)

หัวหน้าโครงการ/นักวิจัย

อนุญาติให้สัมภาษณ์

สลิทิภ ไร่ผ่อง

๑๔ เม.ย. ๖๖

ประสานงาน

ที่พิเศษ / ๒๕๖๖

วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
๑๐๙ หมู่ ๗ ตำบลแพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก
จังหวัดราชบุรี ๗๐๑๓๐

๒๓ เมษายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอสัมภาษณ์ประกอบการวิจัย

เจริญพร คุณพิมพ์วิณี อางชัยกรณ์ สมาชิกช่างทอ

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ตามที่ พระครูวาทีวรวัฒน์, ดร. ได้ทำการวิจัยตามแผนงานวิจัยเรื่อง “ผ้าขึ้นดินจกตระกูล
ราชบุรี: ประวัติศาสตร์, ความรู้, การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถ
ในการแข่งขัน” โดยงบประมาณสนับสนุนจากสถาบัน วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี

บัดนี้กระบวนการวิจัยดำเนินการถึงการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คณะผู้วิจัยได้พิจารณาเห็นว่า
ท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ โดยสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยดังกล่าว โดยสามารถ
ประสานงานกับคณะผู้วิจัย เพื่อดำเนินการตามกระบวนการต่อไป

จึงเจริญพรมหาเพื่อกรุณาให้สัมภาษณ์

นายอภิสิทธิ์ งาม
พิมพ์วิณี อางชัยกรณ์
25 เม.ย. 66

เจริญพร
๒๕/๔/๖๖

(พระครูปลัดสุราวุฒิ สิริวิฑฒโก, ดร.)
หัวหน้าโครงการ/นักวิจัย

ประสานงาน

២៣ មេសា ២០១៦

จึงเจริญพรมาเพื่อกรุณาให้สัมภาษณ์

290

หัวหน้าโครงการ/นักวิจัย

นายสุทธิพิศุมพสุ
พิทยา ฝอชก
25 ธ.ค. 66

ประสานงาน

ที่ พิเศษ / ๒๕๖๖

วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
๑๐๙ หมู่ ๗ ตำบลแพะพวย
อำเภอดำเนินสะดวก
จังหวัดราชบุรี ๗๐๑๓๐

๒๓ เมษายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอสัมภาษณ์ประกอบการวิจัย

เจริญพร คุณนภา ศรีจันทร์เพื่อ คุรุภูมิปัญญาท้องถิ่น

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ตามที่ พระครูวาทิวรรณ, ดร. ได้ทำการวิจัยตามแผนงานวิจัยเรื่อง “ผ้าขึ้นดินจกตระกูล
ราชบุรี: ประวัติศาสตร์, ความรู้, การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถ
ในการแข่งขัน” โดยงบประมาณสนับสนุนจากสถาบัน วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี

บัดนี้กระบวนการวิจัยดำเนินการถึงการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คณะผู้วิจัยได้พิจารณาเห็นว่า
ท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ โดยสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยดังกล่าว โดยสามารถ
ประสานงานกับคณะผู้วิจัย เพื่อดำเนินการตามกระบวนการต่อไป

จึงเจริญพรมหาเพื่อกรุณาให้สัมภาษณ์

อนึ่งขอแจ้งให้ทราบว่า
หาก มีข้อสงสัย

๖๕ เม.ย ๖๖.

เจริญพร

(พระครูปลัดสุธรรม์ สิริวฑฒโก, ดร.)

หัวหน้าโครงการ/นักวิจัย

ประสานงาน

ภาคผนวก ข
แบบสัมภาษณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แผนงานวิจัย

เรื่อง

ผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี: ประวัติศาสตร์, ความรู้, การพัฒนาผลิตภัณฑ์และ
การตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

โดย

พระครูวาทีวรวัฒน์, ดร. และคณะ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

พ.ศ. ๒๕๖๕

สำหรับ: สมาชิกกลุ่มสัมมาชีพ/ผู้ประกอบการ/หัวหน้าเผ่า/ปราชญ์ชาวบ้าน/ครูภูมิปัญญา
ชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน/ผู้นำชุมชน/ผู้นำองค์กรภาคประชาชน/บุคลากรของหน่วยงาน
ภาครัฐหรือสถานศึกษา

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง

ผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี: ประวัติศาสตร์, ความรู้, การพัฒนาผลิตภัณฑ์และ
การตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

คำชี้แจง

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งพัฒนาฐานข้อมูลประวัติศาสตร์และพัฒนารูปแบบของมรดกวัฒนธรรม
ผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี พัฒนาระบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสัมมาชีพ
ผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี พัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์วิถีพุทธของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจก
ตระกูลราชบุรี และพัฒนานวัตกรรมการตลาดวิถีพุทธของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ-นามสกุล
การศึกษา (สูงสุด)
ตำแหน่ง/หน้าที่
วันที่ให้สัมภาษณ์
สถานที่ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ ข้อคำถามแบบสัมภาษณ์

๑. ท่านเห็นว่า ฐานข้อมูลประวัติศาสตร์และพัฒนาการของมรดกวัฒนธรรมผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี เป็นอย่างไร

๒. ท่านเห็นว่า การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี เป็นอย่างไร

[illegible]

๔. ท่านเห็นว่า กลยุทธ์การตลาดวิถีพุทธของกลุ่มส้มมาชีพ้าขึ้นต้นจกตระกูลราชบุรี เป็นอย่างไร

มหาวิทยาลัยพะเยา

๕. ท่านเห็นว่า นวัตกรรมวิธีพุทธของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นต้นจกตระกูลราชบุรี ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณ/อนุโมทนาในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ

พระครูวาทีวรวัฒน์, ดร. และคณะ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

(ผู้วิจัย)

สำหรับ: บุคลากรหน่วยงานรัฐหรือสถานศึกษา/ผู้นำชุมชน/ผู้นำองค์กรภาคประชาชน/หัวหน้า
เผ่า/ปราชญ์ชาวบ้าน/ครูภูมิปัญญาชุมชนชาติพันธุ์/สมาชิกกลุ่มสัมมาชีพ/เจ้าของ
กิจการ/ผู้ประกอบการในพื้นที่

แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เรื่อง

ผ้าขึ้นดินจกตระกูลราชบุรี: ประวัติศาสตร์, ความรู้, การพัฒนาผลิตภัณฑ์และ
การตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

คำชี้แจง

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งพัฒนาฐานข้อมูลประวัติศาสตร์และพัฒนาการของมรดกวัฒนธรรม
ผ้าขึ้นดินจกตระกูลราชบุรี พัฒนาระบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสัมมาชีพ
ผ้าขึ้นดินจกตระกูลราชบุรี พัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์วิถีพุทธของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นดินจก
ตระกูลราชบุรี และพัฒนานวัตกรรมการตลาดวิถีพุทธของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นดินจกตระกูลราชบุรี

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ

ชื่อ-นามสกุล
การศึกษา (สูงสุด)
ตำแหน่ง/หน้าที่
.....

ตอนที่ ๒ แบบประเมินองค์ความรู้ผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

คำชี้แจง : แบบประเมินนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความเหมาะสมขององค์ความรู้ ฯ โดยมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ๕ ระดับ ตามเกณฑ์การประเมิน ดังนี้

๕ หมายถึง มีความเหมาะสมมากที่สุด

๔ หมายถึง มีความเหมาะสมมาก

๓ หมายถึง มีความเหมาะสมปานกลาง

๒ หมายถึง มีความเหมาะสมน้อย

๑ หมายถึง มีเหมาะสมน้อยที่สุด

โปรดกรอกแบบสอบถามโดยใส่เครื่องหมาย ☒ ลงในช่อง ☐ ที่ตรงกับความเป็นจริงที่สุดเพียงข้อเดียว

ท่านเห็นว่า ฐานข้อมูลประวัติศาสตร์และพัฒนการของมรดกวัฒนธรรมผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี ควรดำเนินการอย่างไร

ความเห็นเพิ่มเติม (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ท่านเห็นว่า กระบวนการของการจัดจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี ควรดำเนินการอย่างไร

ความเห็นเพิ่มเติม (ถ้ามี)

.....

ความเห็นเพิ่มเติม (ถ้ามี)

ความเห็นเพิ่มเติม (ถ้ามี)

[illegible]

คำชี้แจง

การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ครั้งนี้ มุ่งพัฒนาฐานข้อมูลประวัติศาสตร์และพัฒนาการของมรดกวัฒนธรรมผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี พัฒนาระบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี พัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์วิถีพุทธของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี และพัฒนานวัตกรรมการตลาดวิถีพุทธของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

๑. นวัตกรรมวิถีพุทธของกลุ่มสามชีพ้าขึ้นต้นจกตระกูลราชบุรี

☒ ประวัติศาสตร์

☒ การตลาดเชิงสร้างสรรค์

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

☒

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณ/อนุโมทนาในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ

พระครูวาทิวรวัฒน์, ดร. และคณะ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

(ผู้วิจัย)

ภาคผนวก ง

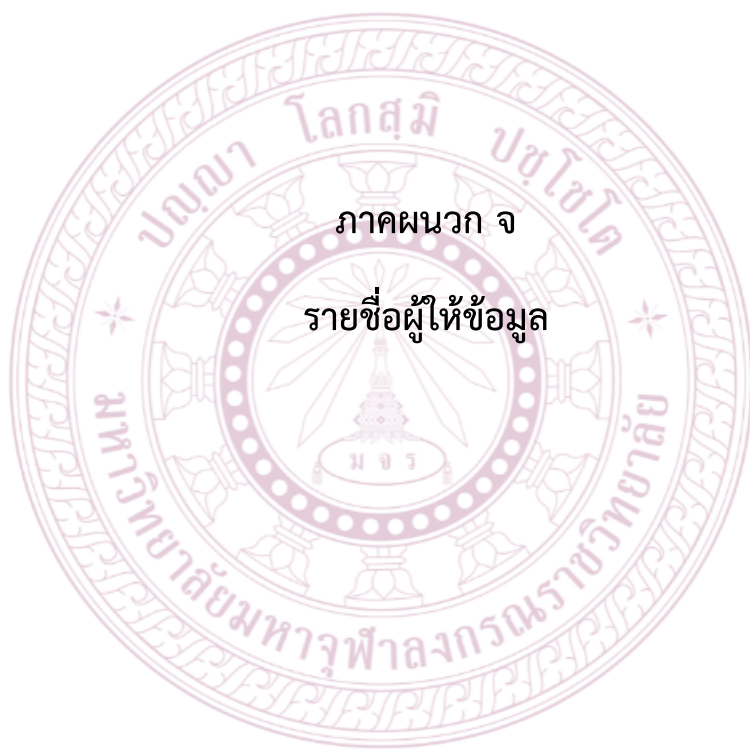
ภาพประกอบ

ภาคผนวก จ

รายชื่อผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง/หน้าที่
๑. ดร.นภสร ไตรภคศรี	วัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี
๒. นายสาโรจน์ มุลมาก	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแร่
๓. อาจารย์อำนาจ บุญณรงค์	ข้าราชการบำนาญ (อาชีพครู) ประธานวัฒนธรรมตำบลหนอง ปลาหมอ
๔. คุณอุไร พรหมพรวน	ปราชญ์ชุมชนรางบัว
๕. คุณอุทัย พักแพง	แพทย์ประจำตำบลห้วยไผ่
๖. คุณนิภา มณีจันทร์	ประธานศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้าน วัดนาหนอง
๗. คุณนพพร สมัยสมภาพ	ปราชญ์ชาวบ้าน
๘. คุณพนมศักดิ์ ศรีคำ	ปราชญ์ชาวบ้านรางบัว
๙. คุณสุนันท์ พวงมาลัย	กลุ่มทอผ้าขึ้นตีนจกรางบัว
๑๐. คุณจุฬาลักษณ์ มณีจันทร์	สมาชิกช่างทอศูนย์ทอผ้าขึ้นตีนจก วัดนาหนอง
๑๑. คุณทองดำ จาโสด	สมาชิกกลุ่มทอผ้า
๑๒. คุณศศิณิกา ไพระทอง	สมาชิกกลุ่มทอผ้า
๑๓. คุณพิมพ์ปิ๋ว อางธัญกรณ์	สมาชิกช่างทอ
๑๔. คุณปัญญา ฝอยทอง	สมาชิกช่างทอ
๑๕. คุณนภา ศรีจันทร์เพ็ญ	ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น

ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง/หน้าที่
๑. นายสาโรจน์ มูลมาก	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแร่
๒. คุณดลตวรรณ มณีจันทร์	รองประธานกลุ่มทอผ้าวัดนาหนอง
๓. อาจารย์อำนาจ บุญรงค์	ข้าราชการบำนาญ (อาชีพครู)
	ประธานวัฒนธรรมตำบลหนอง
	ปลาหมอ
๔. คุณอุไร พรหมพรวน	ปราชญ์ชุมชนรางบัว
๕. คุณอุทัย พักแพง	แพทย์ประจำตำบลห้วยไผ่
๖. คุณนิภา มณีจันทร์	ประธานศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้าน
	วัดนาหนอง
๗. คุณนพพร สมัยสมภาพ	ปราชญ์ชาวบ้าน
๘. คุณพนมศักดิ์ ศรีคำ	ปราชญ์ชาวบ้านรางบัว
๙. คุณสุนันท์ พวงมาลัย	กลุ่มทอผ้าขึ้นตีนจกรางบัว
๑๐. คุณนภา ศรีจันทร์เพ็ญ	ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประวัตินักวิจัย

ชื่อ – นามสกุล : พระครูวาทีวรวัฒน์, ดร.

การศึกษา

: นักธรรมชั้นเอก

: นักธรรมชั้นเอก

: ประโยค ๑ – ๒

: ปริญญาตรี ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน (ศศ.บ.)

เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง

: ปริญญาโท ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา (ค.ม.)

: ปริญญาเอก พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ (พธ.ด.)

ผลงานทางวิชาการ

งานวิจัย

พระครูวาทีวรวัฒน์ (กล้า วีรรัตน์). (๒๕๖๓). การพัฒนาเครือข่ายจิตอาสาอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี, สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูวาทีวรวัฒน์ (กล้า พรหมณ์แก้ว). (๒๕๕๔). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา จังหวัดเพชรบุรี . มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี/เพชรบุรี.

บทความวิจัย

พระครูปราการศีรีรักษ์ (ประเสริฐ สจจวโร) พระครูวาทีวรวัฒน์ พระมหากังवाल ชีรธมโม, การส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นของพระสงฆ์ในอำเภอเมืองจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหารศรัณ, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๖๓) : ๔๐-๔๙.

พระสุคนธ์ ญาณาวุโธ พระครูวิสุทธธานันตคุณ และพระครูวาทีวรวัฒน์, การส่งเสริมประชาชนในการดำเนินชีวิตตามหลักขรรวาศธรรม ของพระสงฆ์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี, วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหารศรัณ, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๖๓) : ๒๕-๓๙.

พระแมนรัตน์ จตตมโล, พระสมุทรวชิโรโสภณ, พระครูวาทีวรวัฒน์, การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม, วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหารศรัณ, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๒) : ๒๔-๓๓.

พระครูวาทีวรวัฒน์ (กล้า วีรตโน). หลักสูตรประกาศนียบัตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์ (ป.บส.): ปัญหา อุปสรรค และแนวโน้มเพื่อการพัฒนากิจการคณะสงฆ์ไทย, วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, ปีที่ ๙ (ฉบับที่ ๒) (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๖๒) : ๓๐-๔๗.

พระครูวาทีวรวัฒน์ และสุเทพ ลิ้มอรุณ, ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา กับประสิทธิภาพการสอนของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา จังหวัดเพชรบุรี, วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๕๕) : ๒๒๖-๒๓๖.

แบบ สท ๐๑.

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่ 3 พฤษภาคม ๒๕๖๖

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

เรียน ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาสื่อ

ข้าพเจ้า ดร. ดานนา ฤทธิเดช ตำแหน่ง อาจารย์

ชื่อหน่วยงาน/องค์กร/ชุมชน วิทยาลัยสงฆ์นครพนม

ที่อยู่ ๘๕/๑ ม. ๖ ต. หนองสรวง อ. หนองสรวง จ. นครพนม

โทรศัพท์ โทรสาร

ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่อง

การพัฒนาสื่อการเรียนการสอนแบบดิจิทัล สำหรับวัดพระธาตุพนม

เพื่อใช้ในการเรียนการสอน

ซึ่งเป็นผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของ ผศ. ดร. ดานนา ฤทธิเดช

โดยนำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

- ☒ การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การบรรยาย การสอน การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
- ☐ การใช้ประโยชน์ด้านความรู้ในพระพุทธศาสนา
- ☐ การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์
- ☐ การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ
- ☐ การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาที่น่าไปใช้ประโยชน์ ตั้งแต่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๖๖ จนถึง ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๖ ซึ่งการนำ

ผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ขอให้ยุติลง ดังนี้

- ทราบว่าสื่อการเรียนการสอนแบบดิจิทัล

- ความรู้ในพระพุทธศาสนา

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ

(ดร. ดานนา ฤทธิเดช)

ตำแหน่ง

หมายเหตุ: ท่านสามารถประทับตราของหน่วยงานในเอกสารนี้ได้ (ถ้ามี)